MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETO
VIEŠOSIOS TEISĖS INSTITUTAS

RASA SIRUTKAITYTĖ
ADMINISTRACINĖS TEISĖS STUDIJŲ PROGRAMA

Darbo vadovas -
Doc. dr. Andrejus Novikovas

ADMINISTRACINĖS ATSAKOMYBĖS TAIKYMAS GYVŪNŲ GEROVĖS IR APSAUGOS REIKALAVIMŲ PAŽEIDIMO IR ŽIAURAUS ELGESIO SU GYVŪNAIS ATVEJAIS

Magistro baigiamasis darbas

Vilnius, 2018

TURINYS

Santrumpų sąrašas…..…….....5
ĮVADAS…….....6

1. GYVŪNŲ GEROVĖS IR APSAUGOS REIKALAVIMŲ PAŽEIDIMAS IR ŽIAURUS ELGESYS SU GYVŪNAIS: SAMPRATA IR POŽYMIAI

1.1. Sampratų „Gyvūnų gerovė“, „Gyvūnų teisės“, „Žiaurus elgesys su gyvūnais“ diferenciacija.....13
1.2. Gyvūnų gerovės ir apsaugos reikalavimai.....15
1.3. Gyvūnų gerovė, kaip gyvūnų gerovės ir apsaugos reikalavimų sudėties elementas.....21

2. FAKTINIS ADMINISTRACINĖS ATSAKOMYBĖS UŽ GYVŪNŲ GEROVĖS IR APSAUGOS REIKALAVIMŲ PAŽEIDIMUS IR ŽIAURŲ ELGESĮ SU GYVŪNAIS PAGRINDAS

2.1. Administracinės atsakomybės reglamentavimo raida ir lyginamoji analizė.....28
2.2. Administracinių nusižengimų sudėtis.....33
2.2.1 *Administraciniai nusižengimai susiję su gyvūnų gerovės reikalavimų pažeidimu*.....36
2.2.2 *Administraciniai nusižengimai susiję su žiauriu elgesiu su gyvūnais*.....39
2.2.3 *Administraciniai nusižengimų atribojimo kriterijai*……..……42
2.3. Administracinės ir baudžiamosios atsakomybės atribojimas.....44

3. PROCESINIS ADMINISTRACINĖS ATSAKOMYBĖS UŽ GYVŪNŲ GEROVĖS IR APSAUGOS REIKALAVIMŲ PAŽEIDIMUS IR ŽIAURŲ ELGESĮ SU GYVŪNAIS PAGRINDAS

3.1. Valstybės ir savivaldybės institucijų ir teismų kompetencija.....49
3.2. Administracinės atsakomybės taikymas nacionalinių teismų praktikoje.....52
3.3. Administracinės atsakomybės taikymas valstybės institucijų veikloje (Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos pareigūnų apklausos tyrimas).....63

IŠVADOS…….....72
PASIŪLYMAI…….....75

LITERATŪRA…….....77
ANOTACIJA LIETUVIŲ IR ANGLŲ KALBOMIS…….....86
SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA…..…….....88
SANTRAUKA ANGLŲ KALBA.....…….....90

PRIEDAI:

Priedas Nr. 1. ATPK 90 straipsnio pakeitimų raida.....92

Priedas Nr. 2. ATPK 110 straipsnio pakeitimų raida……94
Priedas Nr. 3. ANK 346 straipsnio ir ATPK 110 straipsnio ir 90 straipsnio atitikties lentelė..99
Priedas Nr. 4. Apklausos anketa „VMVT pareigūnų požiūris į gyvūnų gerovės apsaugos problematiką Lietuvoje“.....98
Priedas Nr. 5. Apklausos anketos „VMVT pareigūnų požiūris į gyvūnų gerovės apsaugos problematiką Lietuvoje“ rezultatai.....102

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ.....

SANTRUMPŲ SĄRAŠAS:

ANK – Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas;

ATPK – Lietuvos Respublikos Administracinių teisės pažeidimų kodeksas;

BK – Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas;

ES – Europos Sąjunga;

VMVT – Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba;

ŽŪM – Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija;

„Svarbiausias klausimas yra ne „Ar jie mąsto?“ ir ne „Ar jie kalba?“, bet „Ar jie kenčia?“
Jeremy Bentham

„Jeigu būtybė kenčia, negali būti jokio moralaus pasiteisinimo į tą kančią nekreipti dėmesio“
Peter Singer

ĮVADAS

Temos aktualumas

Gyvūnų gerovė! Ar tai svarbu, ar ne? Šis klausimas neretai tampa prieštaringų diskusijų objektu, apie kurį pasisakoma daugeliu aspektų. Visuomenės žodyne atsiradusio termino *gerovė* prasmę neretai lydi subjektyvių supratimų įvairovė, prasidedanti nuo pasipiktinimo, kad „yra ir daug svarbesnių, su žmonėmis susijusių, klausimų“ ir baigiant kraštutinėmis idėjomis, dėl absoliutaus atsisakymo gyvūnus naudoti žmonių poreikiams, nes tai amoralu ir nehumaniška.

Europos Sąjungos mastu atlikta apklausa rodo, kad 64 proc. žmonių populiacijos rūpi gyvūnų gerovė[1]. Nepaisant to, požiūriai į namuose laikomus gyvūnus labai įvairuoja, kartais dėl riboto supratimo ir sąmoningumo[2], nuo nacionalinio suvokimo[3] ir net nuo individualios suvokimo pozicijos (dominuojančios prieš gyvūnus ir vertingos tiek, kiek tai susiję su jų naudojimu, ar pripažįstant „tikrąją vertę“[4]). Taigi ir teisės pažeidimų kiekį ir kokybę lemia daug veiksnių, įskaitant šalies kultūrines tradicijas, požiūrį į teisę ir pan.[5]. Be to tyrimai rodo, kad visuomenės žinios apie gyvūnų gerovę menkos ir remiasi daugiausia lūkesčiais, o ne žiniomis apie ūkininkavimo sistemų realybę[6]. Visumoje, visuomenės lūkestis yra - teisinėmis priemonėmis ginama gyvūnų gerovė ir sveikata, bei moralumo elgesyje su gyvūnais poreikis. Tačiau, kadangi „moralinė ir teisinė atsakomybė ne visais atvejais sutampa“[7], visuomenei kartais tampa nebeaiški riba, kokiais atvejais, už gyvūnų gerovės ir apsaugos reikalavimų pažeidimus bei žiaurų elgesį su gyvūnais, yra taikoma teisinė atsakomybė.

Dėl to, kad nebuvo, ar buvo „netinkamai“, nubausti „kaltininkai“, neretai kaltinami tiek „negeri“ įstatymai, kurie „nesaugo“ gyvūnų, juk „moraliai geri įstatymai idėjiniu lygmeniu visada motyvuotų žmones jų laikytis ir nepažeidinėti“[8], tiek ir juos taikantys institucijų pareigūnai, kurie „nemato“ gyvūno kančių ir negeba tinkamai kvalifikuoti veikų. Žiniasklaidą

[1] „Communication from The Commission to The European Parliament, The Council And The European Economic And Social Committee on the European Union Strategy for the Protection and Welfare of Animals 2012-2015“, ES atvirųjų duomenų portalas, žiūrėta 2018 m. sausio 20 d., https://data.europa.eu/euodp/lt/data/dataset/S2096_84_4_442_ ENG/resource/1320b423-3310-438f-8c51-9d38de92f645.
[2] „Europos konvencija dėl namuose laikomų gyvūnų apsaugos“, *Valstybės žinios,* 80, 2839 (2004).
[3] „Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2012 m. spalio 31 d. įsakymo B1-866 „Dėl Mokslo ir mokymo tikslais naudojamų gyvūnų laikymo, priežiūros ir naudojimo reikalavimų patvirtinimo“, preambulės 7 paragrafas, *Valstybės žinios* 130, 6595 (2012).
[4] David Broom, *Sentience and Animal Welfare* (Wallingford: Cabi, 2016), 9.
[5] Stasys Šedbaras, *Administracinio proceso teisinio reglamentavimo problemos Lietuvos Respublikoje* (Vilnius: Justitia, 2006), 129.
[6] „Study on education and information activities on animal welfare“. Institute for Food and Agriculture Research and Technology, žiūrėta 2018 sausio 20 d., https://ec.europa.eu/food/sites/food/files/animals/docs/aw_eu-strategy_study_edu-info-activ.pdf.
[7] Stasys Šedbaras, *Administracinė atsakomybė* (Vilnius: Justitia, 2006), 63.
[8] Mykolo Romerio universitetas, *Teoriniai teisėkūros pagrindai ir problemos* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2012), 60.

dominanti[9] tema, atsispindinti provokuojančiose antraštės viena vertus skatina supratimą apie klausimo svarbą, kita vertus iššaukia spontaninius siūlymus[10] [11] [12] keisti įstatymus, ypač dėl bausmių griežtinimo. Visa tai didina įtampą teisinės atsakomybės taikymo kontekste, bei brandindama visuomenės netoleranciją vis mažesnio pavojingumo veikoms, susijusioms su netinkamu elgesiu su gyvūnai. Gyvūnų gerovės klausimui tampant vis aktualesniu[13], tinkamo administracinės atsakomybės taikymo užtikrinimas, teisinėmis priemonėmis, labai svarbus savalaikiai ir efektyviai sprendžiant letentinio teisės pažeidimo pobūdžio rizika pasižyminčius, gyvūnų gerovės ir apsaugos reikalavimų pažeidimų ir žiauraus elgesio su gyvūnais, klausimus.

Darbe nagrinėjamų administracinės atsakomybės klausimų, nereikėtų nuvertinti ir kaip visuomenės gyvenimui mažai reikšmingos, specifinės problemos analizės, jau vien dėl to, kad ryšys tarp smurto prieš gyvūnus ir smurto prieš žmones yra patvirtintas ne vienu tyrimu[14]. Net akcentuojama, kad siekiant sugriežtinti gyvūnų apsaugos įstatymus, labai svarbu tai derinti su žmonių gerovės programomis[15]. Teisinis ir psichologinis žiauraus elgesio vertinimas – aktuali teisinė ir psichologinė problema[16]. Psichologai žiaurų žmonių elgesį su gyvūnais linkęs sieti su empatijos (gebėjimo atjausti) visuomenėje stoka, tačiau tuo pačiu pabrėžia, kad „jau vien tai, kad viešinami neigiami pavyzdžiai rodo, jog visuomenė vystosi reikiama linkme[17]. O filosofijos klasikai yra akcentavę, kad žiaurumas gyvūnams kenkia žmogaus moraliniam charakteriui[18].

Tyrimo objektas

Tyrimo objektas– administracinės atsakomybės taikymas gyvūnų gerovės ir apsaugos reikalavimų pažeidimo ir žiauraus elgesio su gyvūnais atvejais. Dr. S. Šedbaras pažymi, kad nesant visų trijų teisinės atsakomybės pagrindų (norminio, faktinio ir procesinio) egzistavimo, „nėra pagrindo kalbėti apie teisinę atsakomybę, kaip apie reiškinį, visa jos apimtimi“[19]. Todėl darbe nagrinėjama administracinės atsakomybės taikymo problematika ir priežastys norminio, faktinio ir procesinio teisinės atsakomybės pagrindo lygmenyje.

---

[9] Pastebėjus, kad gyvūnų temos taip efektyviai atkreipia visuomenės dėmesį, kad net didina reitingus, komunikacijos srityje seniai konstatuota - „žiniasklaida atrado, kad „gyvūnai parduoda laikraščius“. Bernard Rollin, *Putting the Horse Before Descartes– My Life's Work on Behalf of Animals* (Philadelphia: Temple University Press: 2011), 4.

[10] „Trys Liberalų sąjūdžio frakcijos Seime nariai siūlo griežtinti baudas už žiaurų elgesį su gyvūnais“, delfi.lt, žiūrėta 2018 kovo 20 d., https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/siulo-grieztinti-baudas-uz-ziauru-elgesi-su-gyvunais-gres-viesieji-darbai-arestas-arba-laisves-atemimas.d?id=75230552

[11] „Siūlo griežtinti atsakomybę už žiaurų elgesį su gyvūnais“, Vakarų ekspresas, žiūrėta 2018 kovo 20 d., http://www.ve.lt/naujienos/lietuva/lietuvos-naujienos/siulo-grieztinti-atsakomybe-uz-ziauru-elgesi-su-gyvunais-927334/

[12] „Ketina teikti įstatymo pataisas dėl žiauraus elgesio su gyvūnais“, *Letena,* žiūrėta 2017 liepos 10 d, https://www.delfi.lt/letena/mano-letena/ketina-teikti-istatymo-pataisas-del-ziauraus-elgesio-su-gyvunais.d?id=75183280

[13] Anne Marie Matarrese. „Slow Food Policy Paper on Animal Welfare“, Jungtinių tautų maisto ir žemės ūkio organizacija, žiūrėta 2017 spalio 13 d., http://www.fao.org/ag/againfo/themes/animal-welfare/news-detail/en/c/198255/

[14] Allie Phillips, *Understanding The Link Violence Toanimals And People* (Alexandria: ASPCA, 2014), 3.

[15] Frank R. Ascione, Marie S. McCabe, Allie Phillips, Philip Tedeschi, „Animal abuse and developmental psychopathology: recent research, programmatic and therapeutic issues and challenges for the future“, iš *Handbook on Animal-Assisted Therapy: Theoretical Foundations and Guidelines for Practice*, Aubrey H. Fine, (London: Academic Press, 2011), 365.

[16] Algimantas Jasulaitis, Jurgita Stasiūnienė, Sigitas Chmieliauskas, ir Gerda Andriuškevičiūtė, „Motinų agresijos, nukreiptos į savo kūdikius, priežastys ir ją lemiantys veiksniai“, *Medicinos teorija ir praktika* 20, 1 (2014): 27.

[17] „Žiaurus elgesys su gyvūnais – atšiaurios visuomenės bruožas“, Veidas, žiūrėta 2016 gegužės 8 d., http://www.veidas.lt/ziaurus-elgesys-su-gyvunais-%E2%80%93-atsiaurios-visuomenes-bruozas

[18] Imanuelis Kantas teigė, kad žmonėms gyvūnams yra netiesioginis reikalavimas juos elgtis humaniškai, nes žiaurumas gyvūnams kenkia žmogaus moraliniam charakteriui. Ani B. Satz, „Animals as Vulnerable Subjects: Beyond Interest-Convergence, Hierarchy, and Property“, *Animal Law* 16, 2 (2009): 3.

[19] Stasys Šedbaras, *supra* note, 7:66.

Tyrimo dalykas

Administracinę atsakomybę, už gyvūnų gerovės ir apsaugos reikalavimų pažeidimus ir žiaurų elgesį su gyvūnais, nustatantis teisinis reguliavimas ir jo taikymas nacionalinių teismų ir valstybės institucijų praktikoje.

Tiriama problema

Darbe keliama problema, kad gyvūnų gerovė ir apsauga nėra užtikrinama teisinėmis priemonėmis, o administracinę atsakomybę, už gyvūnų gerovės ir apsaugos reikalavimų pažeidimus ir žiaurų elgesį su gyvūnais, taikantys valstybės ir savivaldybės institucijų pareigūnai ir bylas dėl šio pobūdžio teisės pažeidimų nagrinėjantys teismai susiduria su veikų kvalifikavimo problema. Preziumuojama, kad esamas teisinis reguliavimas lemia situaciją, kad gyvūnų gerovės ir apsaugos reikalavimų pažeidimo ar žiauraus elgesio su gyvūnais atvejais, paties gyvūno gerovės ir sveikatos būklė tarsi lieka nuošalyje, nes vertinama ne kaip atskiras objektas, bet per asmens veiką, kuria asmuo pažeidė ar nesilaikė administracinių teisės normose nustatytų pareigų. Tokiu būdu nepatenkinamas visuomenės lūkestis, kad teisinėmis priemonėmis būtų ginama paties gyvūnų gerovė ir sveikata.

Todėl siekiama atsakyti į klausimą ar tokią situaciją lemia tai, kad nacionalinėje teisėje nėra reglamentuoti kriterijai gyvūnų sveikatos sutrikdymo mastui įvertinti (skirtingai nei žmonių atveju[20]), kaip ir nėra reglamentuota gyvūnų sveikatos sutrikdymo masto vertinimo tvarka. Remiantis tokiais kriterijais įvertinus gyvūno sveikatos sutrikdymo mastą, tokio vertinimo rezultatai turėtų būti siejami su asmens veikų kvalifikavimu administracinės (pagal ANK 346 straipsnį) ir baudžiamosios (pagal BK 310 straipsnį) teisės ribose.

Darbo mokslinis naujumas ir tiriamos problemos ištyrimo lygis

Administracinės atsakomybės pagrindus ir sąlygas už gyvūnų gerovės ir apsaugos reikalavimų pažeidimus ir žiaurų elgesį su gyvūnais nuo 2017 m. nustato Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas (toliau – ANK)[21], kurio taikymo praktika reikalauja naujo požiūrio bent dėl kelių priežasčių. Visų pirma, administracinė atsakomybė, už gyvūnų gerovės ir apsaugos reikalavimų pažeidimus bei žiaurų elgesį su gyvūnais, ANK pirmą kartą apibendrintai reglamentuota viename straipsnyje, tokiu būdu atsirandant aiškesnei sąsajai tarp to paties pobūdžio, bet skirtingo pavojingumo veikų. Be to, 2016 m. sausio 1 d. pilnai įsigaliojo naujoji Lietuvos Respublikos gyvūnų globos, laikymo ir naudojimo įstatymo nauja redakcija - Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymas, kuris nustato humaniško elgesio su gyvūnais reikalavimus, kad gyvūnai būtų apsaugoti nuo žiauraus elgesio, kankinimo ir kito neigiamo

[20] Žmonių sveikatos sutrikdymo masto vertinimo kriterijai yra reglamentuoti „Sveikatos sutrikdymo masto nustatymo taisyklėse, patvirtintose Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro, Lietuvos Respublikos teisingumo ministro ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2003 m. gegužės 23 d. įsakymu Nr. V-298/158/A1-86 „Dėl Sveikatos sutrikdymo masto nustatymo taisyklių patvirtinimo“ *Valstybės žinios*, 52, 2357 (2003).

[21] „Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo tvarkos įstatymas. Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas“, *TAR* 11216 (2015).

poveikio ir būtų užtikrintas žmonių saugumas ir kuriame pirmą kartą pateiktas, veiksmų, laikomų žiauriu elgesiu su gyvūnais, jų kankinimu, sąrašas. Trečia priežastis ta, kad nors įstatymų leidėjas nuo 2015 m. liepos 15 d. įtvirtino, kad *pagal baudžiamąją teisę* žiaurus elgesys su gyvūnu, jo kankinimas yra laikomi kaip *viena veika*, kuri *visais atvejais siejama su padariniais* („jeigu dėl to gyvūnas žuvo arba buvo suluošintas“)[22], tačiau liko neatsakytas klausimas, kur yra suluošinimo pradžios riba ir kaip ją nustatyti administracinės ir baudžiamosios atsakomybės ribose.

Nors „administracinės atsakomybės santykių teisinis reguliavimas ir institutą sudarančių normų taikymas – bene plačiausiai mokslo tyrinėta Lietuvos administracinės teisės dalis[23], tačiau administracinės atsakomybės taikymo, už gyvūnų gerovės ir apsaugos reikalavimų pažeidimus ir žiaurų elgesį su gyvūnais, tema iki šiol nebuvo plačiau nagrinėta.

Šalies aukštojo mokslo įstaigose[24] nagrinėti su šia tema sąsajų turintys gyvūnų gerovės aspektai susiję su civiline atsakomybe už gyvūnų padarytą žalą, gyvūnų gerove iš veterinarijos mokslų krypties perspektyvos, bei politikos ir vadybos mokslų požiūriu[25]. Tačiau šie klausimai nebuvo nagrinėti administracinės atsakomybės taikymo aspektu, be to parengti anksčiau nei įsigaliojo ANK.

Gyvūnų gerovės sampratos analizė ir nuomonių apibendrinimas atliktas pasitelkiant šios srities žymiausių ir didžiausią mokslinį įdirbį padariusių mokslininkų[26], iš Europos, Šiaurės Amerikos ir Naujosios Zelandijos darbus, gyvūnų gerovės, gyvūnų elgesio (etologijos) ir kt. susijusių klausimais.

Be to, siekiant išsiaiškinti pareigūnų, taikančių administracinę atsakomybę už gyvūnų gerovės ir apsaugos reikalavimų pažeidimus ir žiaurų elgesį su gyvūnai požiūrį, į esamo teisino reglamentavimo aiškumą, pakankamumą ir įgyvendinimo problematiką (2018 m. sausio - vasario mėn.) buvo atliktas tyrimas, kuris pirmą kartą atskleidė Valstybinės maisto ir veterinarijos

[22] „Kauno apygardos teismo 2015 m. rugsėjo 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-612-317/2015“, E-teismai, http://eteismai.lt/byla/141974359 230973/1A-612-317/2015

[23] Arvydas Andruškevičius, *Administracinė teisė. Bendrieji teorijos klausimai, valdymo aktų institutas, ginčo santykių jurisprudenciniai aspektai* (Vilnius: Registrų centras, 2008), 120.

[24] Vilniaus universitete, Mykolo Romerio universitete ir Lietuvos sveikatos mokslų universiteto Veterinarijos akademijoje ir Vytauto Didžiojo universitete.

[25] Nuo 2010 m. – 2016 m. šalies aukštojo mokslo įstaigose apginti magistro baigiamieji darbai temomis susijusiomis su gyvūnų gerovės klausimais (MRU: „Baudžiamoji atsakomybė už žiaurų elgesį su gyvūnais pagal Lietuvos ir užsienio valstybių įstatymus“, „Beglobių gyvūnų apsauga Europos Sąjungoje ir Lietuvoje“; „Gyvūnų gerovės teorijos teisinio pagrindimo prielaidos“; „Namuose laikomų ir benamių gyvūnų gerovės apsaugos teisinio reglamentavimo ypatumai Lietuvoje“; „Benamių gyvūnų globa ir teisės Europos Sąjungoje ir Lietuvoje“; VDU: „Ūkio gyvūnų globa ir priežiūra Lietuvoje 1918–1940 m.“; „Ar ūkinių gyvulių skerdimas, prieš tau jų neapsvaiginus, religinėms apeigoms atlikti būtinais metodais, nėra laikomas žiauriu elgesiu su gyvūnais?“; „Ar Lietuvos Respublikos gyvūnų apsaugos ir laikymo įstatymai tinkamai užtikrina naminių gyvūnų gerovę?“; „Civilinė atsakomybė už gyvūnų padarytą žalą“. LSMU: „Šunų gerovės vertinimas gyvūnų prieglaudoje“; „Šunų laikytojų požiūrio į augintinių gerovę tyrimas“. Tačiau administracinės atsakomybės taikymo klausimai už gyvūnų gerovės ir apsaugos reikalavimų pažeidimus, bei žiaurų elgesį su gyvūnais iki šiol nebuvo plačiau nagrinėti, tuo labiau, siejant teisės ir veterinarijos mokslų žinias ir šių mokslų aspektu pateikiant gyvūnų gerovės sampratos aiškinimą, kuris labai svarbus suvokti, administracinės ir baudžiamosios atsakomybės taikymo praktikoje.

[26] Donald Maurice Broom, emeritas gyvūnų gerovės profesorius Kembridžo universitete, (Anglija); Temple Grandin, Gyvūnų mokslo profesorė, Kolorado Valstijos universitete (JAV); David Fraser, Gyvūnų gerovės profesorius Britų Kolumbijos universitete (Kanada); Marc Bekoff Universitetas, Boulderis, Koloradas (JAV); Ian Duncan, profesorius emeritas Guelfo universitetas (Kanada); David J. Mellor, Massey universitetas (Naujoji Zelandija); John Webster, emeritas gyvulininkystės profesorius Bristolio universitete (Anglija); Marc Bracke Universitetas, Vageningenas (Olandija).

tarnybos (toliau - VMVT) pareigūnų, vykdančių funkcijas gyvūnų gerovės ir apsaugos srityje, požiūrį į minėtus klausimus ir tai rodo šio darbo mokslinį naujumą.

Darbo reikšmė

Gyvūnų gerovės ir apsaugos reikalavimų pažeidimo ir žiauraus elgesio su gyvūnais klausimai administracinės atsakomybės aspektu nebuvo nagrinėjama. Darbe siekiama apžvelgti gana platų spektrą administracinių nusižengimų, nurodytu ANK 346 straipsnio 1-5 ir 16-19 dalyje, sąrašą, dėl jų tamprios tarpusavio sąsajos. Taigi, šiuo darbu siekiama praturtinti naujomis žiniomis ANK specialiosios dalies taikymo aspektu, identifikuoti esamą problematiką ir pateikti pasiūlymų teisės aktų leidėjams tobulinant šią teisinio reguliavimo sritį.

Darbe nagrinėjama tema yra tarpdisciplininė, nes veterinarijos gydytojai tiesiogiai susiduria su gyvūnų gerovės pažeidimų ir žiauraus elgesio su gyvūnais pasekmėmis, kaip ekspertai dalyvauja nustatant gyvūnų sveikatos būklę faktinio administracinės atsakomybės pagrindo nustatymo etape, valstybiniai veterinarijos inspektoriai taiko teisės normas ir t.t... Todėl tikimasi, kad darbas bus naudinga metodinė medžiaga, valstybės ir savivaldybės institucijų pareigūnams, ypač VMVT veterinarijos inspektoriams, aiškinant ir taikant darbe išanalizuotas teisės normas, o taip pat duos pastebėjimų ir dėl nacionalinių teismų praktikos.

Tokia plati apžvalga ateityje leis teisės ir veterinarijos ar kitų susijusių mokslo sričių mokslininkams pasirinki konkrečius probleminius klausimus platesniam nagrinėjimui.

Plačiai visuomenei bei teisės, veterinarijos krypties studijose, darbo tema galėtų būti įdomi ir aktuali dėl darbe pateikiamų apibendrintų žinių apie gyvūnų gerovės sampratą, nacionalinių teismų praktiką ir teisinio reguliavimo ypatumus.

Šio darbo tikslas

Tyrimo tikslas yra ištirti ar yra poreikis nacionalinėje teisėje reglamentuoti kriterijus gyvūnų sveikatos sutrikdymo mastui įvertinti, bei tokio vertinimo rezultatų pagrindu kvalifikuoti veikas, taikant administracinę atsakomybę gyvūnų gerovės ir apsaugos reikalavimų pažeidimų ir žiauraus elgesio su gyvūnais atvejais, kad teisinėmis priemonėmis būtų užtikrinta gyvūnų gerovė ir apsaugą.

Šio darbo tikslui pasiekti keliami **uždaviniai**:

1. atskleisti gyvūnų gerovės, gyvūnų gerovės ir apsaugos reikalavimų (ir jų pažeidimų), bei žiaurus elgesio su gyvūnais sampratas ir akcentuoti tarpusavio skirtumus.
2. analizuoti administracinių nusižengimų, susijusių su gyvūnų gerovės ir apsaugos reikalavimų pažeidimais ir žiauriu elgesiu su gyvūnais, reglamentavimo raidą, sudėties pokyčius, ir pasiūlyti jų tarpusavio atribojimo kriterijus;

3. Išnagrinėti administracinės atsakomybės taikymo praktiką ir problematiką nacionalinių teismų ir valstybės institucijų veikloje (Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos apklausos tyrimas);

4. įvertinti teisinio reglamentavimo, kuris nustatytų veterinarinius kriterijus gyvūnų sveikatos sutrikdymo mastui įvertinti, poreikį.

Tyrimo metodika. Darbo tikslui pasiekti tyrimo metu buvo taikyti sekantys metodai:

1. Dokumentų analizės metodas taikytas analizuojant oficialius dokumentus: nacionalinius ir Europos Sąjungos teisės aktus, nacionalinių teismų dokumentus, mokslinės literatūros šaltinius.

2. Anketavimas taikytas siekiant apklausti Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos (toliau – VMVT) pareigūnai vykdantys tarnybines funkcijas gyvūnų gerovės ir apsaugos srityje ir atliekantys administracinio nusižengimo tyrimus, bei taikantys administracinę atsakomybę už gyvūnų gerovės ir apsaugos reikalavimų pažeidimus, bei žiaurų elgesį su gyvūnais. Tokiu apklausa norėta teorinę darbo dalį papildyti informacija apie praktinę valstybės institucijų pareigūnų patirtį ir aktualų požiūrį. Apklausos anketa „VMVT pareigūnų požiūris į gyvūnų gerovės apsaugos problematiką Lietuvoje“ sukurta portale www.apklausa.lt ir elektroniniu paštu asmeniškai pateikta 37 respondentams iš visose 10 šalies apskrityse esančių įvairių VMVT teritoriniuose padalinių (rajono, miesto ir apskrities lygmeniu). Atsižvelgiant į tai, kad VMVT pareigūnai dirba pagal šios institucijos pareigūnams visuotinai taikomas Kokybės sistemos programos dokumentuose nustatytas procedūras, nebuvo tikslo apklausti visus galimus potencialius pareigūnus iš visų 52 VMVT teritorinių padalinių, vykdančius savo funkcijas su darbo tema susijusioje srityje. Siekiant, apklausti tikslinės apklausos grupės respondentus ir apibendrinti informaciją apie jų pateiktas nuomones ir atskirus pastebėjimus, anketa, minėtame portale, nebuvo vieša ir prieinama tik respondentams.

3. *Apibendrinimo metodas* taikytas apibendrinant gyvūnų gerovės ir apsaugos klausimus ir sampratas nagrinėjančių mokslininkų darbuose pateiktą informaciją, o taip pat teismų praktikos, apie administracinės ir baudžiamosios atsakomybės taikymą už gyvūnų gerovės ir apsaugos reikalavimų pažeidimus ir žiaurų elgesį su gyvūnais, duomenis, ir pateikiant apibendrintas išvadas atitinkamai dėl gyvūnų gerovės ir apsaugos sampratų, bei teisinės atsakomybės taikymo praktikos.

Darbo struktūra

Šį mokslinį tiriamąjį darbą sudaro įvadas, trys dalys, išvados ir pasiūlymai.

Pirmoje darbo dalyje pateikiamos esminės sąvokos ir jų sampratų aiškinimas. Akcentuojama gyvūnų gerovės ir žiauraus elgesio su gyvūnais sampratų ribos administracinės

atsakomybės taikymo kontekste, ir santykis su gyvūnų teisių samprata. Aptariama administracinės atsakomybės norminį pagrindą sudarančių teisės aktų sistema.

Antroje dalyje dėmesys skiriamas faktiniam teisinės atsakomybės pagrindui. Čia aptariami įstatymai (ANK ir ATPK) ir juose reglamentuotos administracinių nusižengimų sudėties pasikeitimų raida nuo 1984 m. – 2018 m. pirmo ketvirčio. Taip pat trumpai apibendrinami administracinės ir baudžiamosios atsakomybės už žiaurų elgesį su gyvūnais atribojimo aspektai.

Trečioje dalyje aptariamas procesinis administracinės atsakomybės pagrindas siauru supratimu t. y. siejant su institucijų kompetencijų aptarimu, bei teisės taikymo praktika institucijų ir teismų praktikoje. Remiantis retrospektyvine nacionalinių teismų praktika, šioje dalyje dėmesys skiriamas veikų, už kurias asmenys patraukti administracinėn atsakomybėn už gyvūnų gerovės ir sveikatingumo pažeidimus, bei žiaurų elgesį su gyvūnais, įvardijimui.

Darbo rezultatus apibendrina išvados, o darbo pabaigoje pateikiami siūlymai dėl darbo rengimo metu identifikuotų administracinės atsakomybės taikymo probleminių klausimų sprendimų.

Ginamasis teiginys

Administraciniai nusižengimų, susijusių su gyvūnų gerovės ir apsaugos reikalavimų pažeidimais bei žiauriu elgesiu su gyvūnais, kvalifikavimas yra neatsiejami ne tik nuo poreikio įvertinti kokia teisės norma buvo pažeista, bet ir nuo būtinybės įvertinti gyvūnų sveikatos sutrikdymo mastą, nes tik tokiu būdu būdų sudaryta galimybė teisinėmis priemonėmis užtikrinti gyvūnų gerovės apsaugą ir patenkinti visuomenės lūkestį - apsaugoti gyvūnus nuo žiauraus elgesio su jais.

1. GYVŪNŲ GEROVĖS IR APSAUGOS REIKALAVIMŲ PAŽEIDIMAS IR ŽIAURUS ELGESYS SU GYVŪNAIS: SAMPRATA IR POŽYMIAI

Gyvūnų gerovė yra daugialypis klausimas, moksliniu, etiniu, ekonominiu ir politiniu aspektu[27], todėl pripažįstama, kad daugelyje situacijų, plačiai visuomenėje vartojamo žodžio *gerovė* reikšmė dažnai netiksli[28]. Neretai tiesiog neskiriamos iš esmės skirtingų sąvokų „*gyvūnų gerovė*“, „*gyvūnų teisės*“, ir „*žiaurus elgesys su gyvūnais*“ reikšmės. Bei šių sąvokų kontekstas viešojoje erdvėje ir norminiuose teisės aktuose. Skirtingai suvokiama *klausimo* apimtis sukuria socialinius konfliktus. Todėl, pradedant nagrinėti gyvūnų gerovės ir žiauraus elgesio su gyvūnais sampratas, pirmiausia yra būtina lokalizuoti šių sampratų ribas, gana plačiame, elgesio su gyvūnais temos, kontekste.

1.1. Sampratų „Gyvūnų gerovė“, „Gyvūnų teisės“, „Žiaurus elgesys su gyvūnais“ diferenciacija

Gyvūnų gerovės filosofijos šalininkų (velfaristų) manymu[29], nieko blogo, kad žmonės naudoja nežmoginius gyvūnus mokslui, augina juos maistui, medžioja ar gaudo spąstais, naudoja sportui ar kitai naudai, jei bendra nauda, susijusi su šia veikla, yra didesnė už žalą, kurią šie gyvūnai patiria, bet tuo pačiu reikalauja, kad gyvūnai nepatirtų bereikalingo[30] skausmo ir kad su jais būtų elgiamasi humaniškai. Klasikinės gyvūnų gerovės sampratos grindžiamos „Penkių laisvių“ principais (laisvė nuo troškulio ir alkio, laisvė nuo nepatogumo, laisvė nuo skausmo, sužalojimo ir ligos, laisvė išreikšti normalų elgesį ir laisvė nuo baimės ir streso). Šiais principais remiamasi ir daugelyje gyvūnų gerovės ir apsaugos srities teisinių dokumentų[31], taip patvirtinant, kad „visuomenėje egzistuoja teisei daranti įtaką dorovė ir dorą ugdanti teisė[32].

Tuo tarpu *gyvūnų teisių* ideologijos siekiai susiję su labiau principiniais tikslais, skatinančiais visiškai atsisakyti gyvūnų naudojimo ir išnaudojimo[33] (pvz., maistui, darbui, produkcijai, pramogai, mokslui ir pan.). Esminis šiuolaikinių gyvūnų teisių judėjimo principas yra tas, kad daugelis nežmoniškų gyvūnų turi pagrindinius interesus, kurie nusipelno pripažinimo, dėmesio ir apsaugos ir kurie suteikia gyvūnams tiek moralines tiek ir juridines teises[34]. Pasisakoma, kad gyvūnus reikalinga vertinti kaip teises turinčias asmenybes, o ne kaip

[27] Vonne Lunda, Grahame Colemanc, Stefan Gunnarssond, Michael Calvert Applebyb, ir Katri Karkinene, „Animal welfare science-Working at the interface between the natural and social sciences“, *Applied Animal Behaviour Science* 97, 1 (2006): 49.
[28]Donald Broom, Carla Molento, „Animal welfare: concept and related issues“, *Archives of Veterinary Science* 9, 2 (2004): 1.
[29] Marc Bekoff, *Encyclopedia of animal rights and animal welfare* (Connecticut: Greenwood Press, 1998), 42.
[30] Bereikalingui skausmui išvengti yra ES teisėje reglamentuoti metodai būtini taikyti gyvūnų skerdimui ir žudymui, prievolė sukelti nejautrą ir naudoti nuskausminamuosius veterinarinius vaistus atliekant tam tikras veterinarines procedūras ir kt.
[31] Marc Bracke, Edwards Metz, ir Noordhuizen Algers, „Synthesis of semantic modelling and risk analysis methodology applied to animal welfare“, *Animal* 2, 7 (2008): 1061.
[32] Stasys Šedbaras, *supra* note, 7:63.
[33] Marc Bekoff M., *supra* note 29:44.
[34] „Animal rights“, Encyclopædia Britannica, žiūrėta 2017 m. spalio 13 d., https://www.britannica.com/topic/animal-rights

žmonių nuosavybę, nes jie gali jausti skausmą, turi emocijas, individualius poreikius, yra sąmoningi ir pan..

Taigi gyvūnų gerovės ir gyvūnų teisių santykyje, nepaisant vieningos krypties (siekio gyvūnams gėrio) galima įžvelgti ir priešpriešą ir neatsiejamas sąsajas. Priešprieša pasireiškia tuo, kad „gyvūnų ir jų produktų naudojimas žmonėms, šiuo atžvilgiu prideda svarbų „moralinį" nuosprendį gyvūnų gerovei[35]. Šis santykis dar įvardijamas „mokslinio ir etinio klausimo maišymu"[36], ar net dvejomis priešingomis filosofijomis[37]. Sąsajos atžvilgiu sutariama, kad „etiniai ir moksliniai klausimai apie gerovę yra glaudžiai tarpusavyje susiję, galbūt neatsiejami"[38]. Ilgoje perspektyvoje įdomu tai, kad „didelis visuomenės susidomėjimas gyvūnų gerovės klausimais paraleliai padidino mokslo susidomėjimą šiuo klausimu, tada sekė gyvūnų gerovę pagerinti skirti naujos teisėkūros politiniai veiksmai, toliau populiarėjo savanoriškos ūkinių gyvūnų gerovės pagerinimo schemos, tada vystėsi biotechnologijos, kurių pagalba, gyvūnų modeliavime, *„beveik viskas tapo įmanoma"*, kad jie atitiktų žmonių poreikius[39]. Taigi būtent nuo siekio pasiekti dar vieną aukštesnį laiptelį gyvūno gerovės link, pažangos rezultatai susiduria su etikos klausimais ir situacija vėl ir vėl verčia ieškoti kompromisų. Todėl nenuostabu, kad *naujasis velfarizmas* net aiškiai neišskiria gyvūnų gerovės ir gyvūnų teisių[40].

Teisinė atsakomybė su gyvūnų teisių pažeidimu susijusi tik tiek, kiek gyvūnų teisių *idėja* slypi pačiame gyvūnų gerovės reikalavime, kurio pažeidimas užtraukia teisinę atsakomybę, nes „nėra laikomas pažeidimu visuomenei nors ir amoralus, bet teisės normomis neapibrėžtas elgesys[41].

Žiauraus elgesio su gyvūnais apraiškų atvejais, ypač kai gyvūnai sunkiai sužalojami ar žiauriai nužudomi, visuomenės nuomonių pozicijos vidurkis pasiekia panašų netolerancijos, tokiam elgesiui su gyvūnais, lygį. Šio pobūdžio teisės pažeidimai, daugeliu atveju, neatsiejami nuo gyvūnų gerovės pažeidimų ir skiriasi tik neigiamo poveikio gyvūnui mastu. Žiauraus elgesio su gyvūnais riba prasideda tada, *kai* dėl asmens veikos (veikimo ar neveikimo), kaip kažkokio neigiamai gyvūną veikiančio *veiksnio poveikis peržengia* gyvūnų gerovės reikalavimų pažeidimo sampratos teisėje nustatytas ribas *tiek,* kad tokia asmens veika tampa žiauriu elgesiu su gyvūnais, gyvūno kankinimu, kai dėl to gyvūnams gresia žūtis ar suluošinimas, arba ištinka žūtis. Tai patvirtina ir administracinę atsakomybę nustatantis reglamentavimas, kuriame aktualiu momentu žiaurus elgesys su gyvūnu reglamentuotas tame pačiame straipsnyje kaip ir gyvūnų gerovės ir

[35] „Evaluation of the EU Policy on Animal Welfare and Possible Policy Options for the Future. Final Report", GHK in association with ADAS UK Food Policy Evaluation Consortium, žiūrėta 2018 m. vasario 20 d., UPAW%20Evaluation.pdf
[36] Brittany Backus, ir John McGlone, „Animal Welfare: Stress, Global Issues, and Perspectives", iš *Encyclopedia of Agriculture and Food Systems,* (London: Academic Press, 2014), 387.
[37] Marc Bekoff M., *supra* note 29:42.
[38] Richard Haynes, *Animal Welfare: Competing Conceptions And Their Ethical Implications* (London: Sprinter, 2008), 73.
[39] John Webster, *Animal Welfare: Limping Towards Eden* (New Jersey: John Wiley & Sons, 2008) 4-5.
[40] Bekoff M., *op. cit*., 44.
[41] Mindaugas Bilius, „Ar pareigūnas gali teisėtai skirti administracinę nuobaudą? (Can an Officer Lawfully Impose an Administrative Penalty?)", *International Journal of Baltic Law* 2, 2 (2005): 19.

apsaugos reikalavimų pažeidimai, taip lyg pratęsiant šio pobūdžio administracinių nusižengimų seką besiskiriančią pavojingumo laipsniu.

Kaip akivaizdu, visas tris aptartas sampratas vienija sąlyginai vienos krypties - gyvūnų apsaugos[42] idėja, o jas diferencijuoja tolerancijos elgesiui su gyvūnais ribos ir pasekmės gyvūno gerovei. Kadangi kiekviena ideologija nori vyrauti, akultūracijos rezultate, visuomenėje formuojamas ne visada teisės aktų reikalavimais pagrįstas supratimas ir nuomonės apie gyvūnų gerovę ir „*tinkamo"* elgesio su gyvūnais normas.

1.2. Gyvūnų gerovė, kaip gyvūnų gerovės ir apsaugos reikalavimų sudėties elementas

Nors akcentuojama, kad gyvūnų gerovės sąvoka turi būti aiškiai apibrėžta, kad ji galėtų būti veiksmingai ir nuosekliai naudojama tiksliuose moksliniuose vertinimuose, teisiniuose dokumentuose ir viešuose pareiškimuose ar diskusijose[43], tačiau per 30 metų, kai gyvūnų gerovė tapo įteisinta mokslinių tyrimų sritimi, visuotinai vis dar nepatvirtinta vieninga jos apibrėžtis. Gyvūnų gerovė yra multidimensinis reiškinys[44], todėl, siekiant pateikti visapusišką šios sąvokos sampratos atskleidimą teisėje, kaip gyvūnų gerovės ir apsaugos reikalavimų sudėtinę dalį, reikalinga pasitelkiant skirtingų mokslo sričių žinias ir atsakyti į klausimus kas gyvūnui yra gyvūnų gerovė ir kaip žmogus (visuomenė) ją suvokia ?

Gyvūnų gerovė turi savo objektą. Mokslininkų tarpe vienareikšmiškai sutariama, kad gerovė turi ryšį tik su gyvūnais, įskaitant žmones, bet ne su kitais organizmais ar negyvais daiktais[45]. Teisės aktų kontekste gyvūnų gerovės reikalavimai apima ne visų gyvūnų gerovę, bet tik - *juslių* gyvūnų[46]. *Juslumas*, kaip tam tikrų organizmų gebėjimų rinkinys, 2014 m. mokslininkų apibrėžtas išplėstai, apimant tam tikrus gebėjimus: dėl sąmoningumo ir suvokimo kas vyksta aplinkui, gebėjimo jausti jausmus, tokius kaip skausmas ir malonumas, atminties, rizikos ir naudos vertinimo, taip pat kitų individų suvokimo ir vertinimo [47]. *Juslumas*, kai kurių mokslininkų, laikomas vieninteliu kriterijumi, o kitų, tik vienu iš kelių kriterijų, sprendžiant kuris gyvūnas turėtų būti teisiškai saugomas įstatymu[48]. Šie gebėjimai, be kita ko, kaip skirtingos juslumo sudedamosios dalys, gali vystytis organizme skirtingu greičiu[49], skirtingame amžiuje[50].

[42] „Gyvūnų apsauga" apibrėžiama kaip priemonės gyvūnų gerovei užtikrinti. „Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo" 2 straipsnio 13 dalis, *Valstybės žinios* 122, 6126 (2012).
[43] Donald Broom, *supra* note 28:1.
[44] Raphaelle Botreau, Isabelle Veissier, Andrew Butterwork, Marc Bracke ir Linda Keeling, „Definition of criteria for overall assessment of animal welfare", *Animal Welfare* 16 (2007) 225.
[45] Broom, Donald. „The use of the concept Animal Welfare in European conventions, regulations and directives". Pranešimas konferencijoje Food Chain, Uppsala, 2001.
[46] 2009 m. įsigaliojusi Europos Sąjungos Lisabonos sutartis oficialiai pripažino[46] gyvūnus *jusliomis būtybėmis* ir pareiškė, kad valstybės narės privalo visapusiškai atsižvelgti į gyvūnų gerovę, „kai rengiama ir įgyvendinama kai kurių sričių ES politika".
[47] Donald Broom, *supra* note 4:6.
[48] Ian J.H. Duncan, „Is sentience only an onessential component of animal welfare", *Animal Sentience* 52, (2016): 5.
[49] Ian J.H. Duncan, „The changing concept of animal sentience", *Applied Animal Behaviour Science* 100, 1–2 (2006): 19.
[50] pvz., gebėjimas jausti skausmą ar nemalonius pojūčius gali prasidėti nuo tam tikro amžiaus; nuskausminamųjų vaistų bei papildomų ilgalaikio veikimo analgetikų naudojimo prievolė tik vyresniems nei septynių dienų nuo gimimo paršeliams, kai jie kastruojami arba jų uodegos

Mokslas įrodęs, kad ne tik stuburiniai gyvūnai, įskaitant apskritažiomenius (pvz., nėgės), bet ir galvakojai moliuskai (pvz., aštuonkojis) gali jausti skausmą, kančią, baimę ir ilgalaikį sužalojimą[51] - yra juslūs. Nors ir norisi kelti klausimą, kiek gebėjimų (o gal visus), turi turėti organizmas, kad jis būtų pripažintas jusliu, teisiniu požiūriu, visi gyvūnai, dėl kurių gerovės ir apsaugos jau yra priimti teisės aktai, logiškai jau yra laikomi jusliais. Kokie gyvūnai ateityje pateks į šį sąrašą, įvardins mokslas. Tačiau, be kita ko reikia atkreipi dėmesį, kad vien juslumo požymis nėra esminis, kada gyvūnams suteikiama teisinės apsaugos „privilegija“. Nepaisant priskyrimo ar nepriskyrimo jusliems gyvūnams, dėl kai kurių gyvūnų rūšių ar tam tikrais požymiais apibrėžtų gyvūnų grupių gyvūnų, specialiųjų gyvūnų gerovės reikalavimų nustatymo poreikio vis dar diskutuojama (pvz., žuvų[52], triušių, ančių, kalakutų, melžiamų karvių[53], žąsų auginamų kepenėlių gamybai[54] ir t.t.).

Gyvūnų gerovė turi savo pradžią. Tiesa negalima automatiškai teigti, kad gerovė prasideda nuo gyvūno gyvenimo pradžios. Pavyzdžiui, mokslo ar mokomaisiais tikslais naudojamų gyvūnų apsaugos priemonės taikomos ir gyviems nežmoginiams stuburiniams gyvūnams, įskaitant, savarankiškai besimaitinančias lervas[55], ir žinduolių vaisius nuo jų paskutinio įprasto vystymosi laikotarpio trečdalio.[56] Taigi tam tikrais atvejais gyvūnų gerovė prasideda anksčiau nei gyvūno gyvenimo pradžia.

Gyvūnų gerovė turi ir savo pabaigą. Laikotarpis, kurį gyvūnui egzistuoja gyvūno gerovė - yra - *iki gyvūno mirties*. Pavyzdžiui, remiantis humanišku laikymu ir skerdimu ar žudymu[57] akcentuotas siekis „minimizuoti bet kokį gyvūnų skausmą, stresą, kančias ir pagerinti gerbūvį visais jų *gyvenimo etapais*“ [58]. Taigi vienbalsiai sutariama, kad gyvūnų gerovės svarstoma problema (ginčo objektas) yra tai, kas vyksta prieš mirtį, įskaitant kaip jie buvo prižiūrimi (su jais buvo elgiamasi) paskutinę jų gyvenimo dalį, dažnai laikotarpį prieš skerdimą ir metodą, kuriuo jie žudomi.[59]

Taigi gyvūnų gerovė yra gyvūno viso gyvenimo laikotarpyje egzistuojantis reiškinys, kurį mokslininkai atskleidžia per gyvūno *gerą* vidinį ir išorinį gyvenimą. Tačiau skirtingi

---

kerpamos[38]; stuburiniai gyvūnai, įskaitant, savarankiškai besimaitinančias lervas, ir žinduolių vaisiai nuo jų paskutinio įprasto vystymosi laikotarpio trečdalio[39])

[51] Europos Parlamento ir Tarybos 2010 m. rugsėjo 22 d. direktyvos 2010/63/ES dėl mokslo tikslais naudojamų gyvūnų apsaugos preambulės 8, 9 paragrafas. Ši direktyva taip pat turėtų būti taikoma žinduolių vaisiams, nes yra mokslinių įrodymų, patvirtinančių, kad paskutinį vystymosi laikotarpio trečdalį tokioms gyvybės formoms kyla didesnis pavojus jausti skausmą, kančią ir baimę, o tai taip pat gali neigiamai paveikti tolesnį jų vystymąsi, [2010] OL L276/33.

[52] „Fish welfare“. European Food Safety Authority, žiūrėta 2018 sausio 19 d., https://www.efsa.europa.eu/en/topics/topic/fish-welfare.

[53] Broom Donald. „Study for the PETI Committee- Animal welfare in the European Union“. Europos Parlamentas, Komitetai, (2017)“. Europos Parlamento interneto svetainė, žiūrėta 2017 spalio 23 d., http://www.europarl.europa.eu/committees/lt/peti/supporting-analyses.html?publicationToDate=&publicationFromDate=&content=Animal+welfare+i+the+European+Union&author=&publicationNumber=&wordSearchType=TITLE&publicationType=&method=search

[54] Irene Rochlitz, ir Donald Broom, „The welfare of ducks during foie gras production”, *Animal Welfare Journal* 26 (2017): 135-149.

[55] Žemesnieji stuburiniai gyvūnai (apskritažiomeniai, žuvys, varliagyviai), kurių kiaušiniai ir lervos vystosi vandenyje. Kai kurių stuburinių gyvūnų lerviškos išvaizdos stadija turi kitus pavadinimus: varliagyvių – buožgalvis, vėžiagyvių – nauplijus.

[56] Europos Parlamento ir Tarybos 2010 m. rugsėjo 22 d. direktyva 2010/63/ES dėl mokslo tikslais naudojamų gyvūnų apsaugos, [2010] OL L276/33.

[57] Donald Broom,*supra* note 4:28.

[58] Anne Marie Matarrese. „Slow Food Policy Paper on Animal Welfare“, Jungtinių tautų maisto ir žemės ūkio organizacija, žiūrėta 2017 spalio 13 d., http://www.fao.org/ag/againfo/themes/animal-welfare/news-detail/en/c/198255/

[59] Tatjana Visak, ir Robert Garner, *The Ethics of Killing Animals* (Oxford: Oxford University Press, 2015), 17.

asmenys turi skirtingus kriterijus vertinant tam kas laikoma *geru gyvenimu*, nors ir esant priimtiems bendriems principams[60]. Moksle išskiriami trys pagrindiniai požiūriai[61]:

I. Subjektyvios patirties požiūris, kuriame daugiausia dėmesio skiriama gyvūnų emocijoms (jausenai);
II. Biologinio veikimo požiūris, kuris pabrėžia optimalų biologinį funkcionavimą reikalingą susidoroti su aplinka (prisitaikyti, adaptuotis) (t. y. gerove laikoma gyvūno harmonija su aplinka[62]); ir
III. Natūralaus gyvenimo būdo požiūris, pabrėžiant galimybę išreikšti natūralų elgesį ir gyventi „natūralų“ gyvenimą.

Pirmasis požiūris, gyvūnų emocines būsenas (jausenas, tokias kaip skausmas, baimė ir malonumas, kurie yra patiriami kaip teigiami ar neigiami jausenos[63]) pabrėžia kaip centrinę gyvūnų gerovės ašį. Požiūris siejamas su gyvūnų teisių koncepcija ir kritikuojamas, kad jausenos yra sunkiai išmatuojamos[64], nepakankamos būti vieninteliu kriterijumi[65], nes nėra biologiškai tvirtas kriterijus, kuris be kita ko visiškai skiriasi nuo kitų biologinių mechanizmų[66], bei randama ir kitų pagrįstai svarių argumentų[67]. Etologai jausenos kriterijaus svarbą pabrėžia kaip nuo natūralaus elgesio neatsiejamą elementą ir laiko svarbiu trečiojo požiūrio apimtyje.

Antrojo požiūrio koncepcija formavimosi, kai biologijos ir veterinarijos mokslas pripažino, kad gyvūnai ir jų adaptacijos sistemos yra veikiamos išorės išbandymų (ligų sukėlėjai, audinių pažeidimai, tarpusavio ir plėšrūnų grėsmė ar išpuoliai, kitos socialinės konkurencijos, per didelė stimuliacija dėl informacijos apdorojimo ar bandymų tai daryti[68], žindymo prieiga jauniems žinduoliams, socialinių kontaktų stoka socialioms rūšims, ir nepakankama simuliacija dėl skurdžios aplinkos[69]. Jį neretai atstovauja medicininį ar veterinarinį išsilavinimą turintys asmenys, kurių požiūriu - sveikata yra „viskas arba beveik viskas“ gyvūnų gerovei[70].

Trečiuoju požiūriu etologai pasisako, kad naudoja „viso gyvūno“ požiūrį, susiejant elgesį su jo fiziologiniais pagrindais ir procesais[71]. Jis laikomas svarbiu gyvūnų gerovei, nes „natūralaus gyvūnų elgesio, tinkamų sąlygų ir poreikių tyrimai yra pagrindiniai informacijos apie

[60] Pvz., veterinarai, kurie teisiškai dažnai pripažinti gyvūnų gerovės ekspertais, linkę prilyginti gyvūnų gerovę sveikatai. Richard P. Haynes *Animal Welfare – Competing Conceptions And Their Ethical Implications Springer* (Netherlands: Springer, 2008), 67.
[61] Ian J.H. Duncan, „Is sentience only a nonessential component of animal welfare“, *Animal Sentience* 5, 6 (2016): 2.
[62] Donald Broom, *supra* note 4: 27.
[63] Fraser, David. „Understanding animal welfare“. Acta Veterinaria Scandinavica 50, 1 (2008): 1-7.
[64] Mokslininkų nustatyta, kad netiesioginiais metodais galima kai kuriais atvejais patikimai įvertinti, kad gyvūnas jaučia vieną pagrindinių blogos gerovės požymių - skausmą (pvz., padidėjęs aukšto dažnio (virš 1000 Hz) vokalinių garsų skaičius yra patikimas kuilių kastracijos skausmo rodiklis. Daniel Weary, Leah A Braithwaite, ir David Fraser, „Vocal response to pain in piglets“, *Applied Animal Behaviour* Science 56, 2-4 (1998): 161.
[65] Tatjana Visak, *supra* note 59: 17.
[66] Donald Broom, *supra* note 4: 29.
[67] Jausmas, pavyzdžiui skausmas, gali būti nejaučiamas, net ir esant tam tikriems sužalojimams, ligoms ir būklėms (pvz., veikiant nejautrai sukelti skirtiems vaistams, naudojant veterinarinius vaistus ar kitas medžiagas, kurios paralyžiuoja raumenis ar dėl kurių bandomieji gyvūnai negali reaguoti į skausmą[67], be to gyvūnai gali slėpti skausmą, kad nepatrauktų plėšrūnų dėmesio[39] ir kt.). Be to, nereikia atmesti įgimto jautrumo bendro pobūdžio ar kitoms baimėms.
[68] norima akcentuoti išorės dirgiklius, į kuriuos skirtingai reaguoja su jais jau susidūręs ir anksčiau nesusidūręs individas.
[69] Donald Broom, *supra* note 46: 27.
[70] *Ibid*., p. 28.
[71] Corrado Carenzi, ir Marina Verga, „Animal welfare: review of the scientific concept and definition“, *Italian Journal of Animal Science* 8, 1 (2009): 22.

teigiamą[72] gerovę šaltiniai[73]. Pažymima, kad būtent intensyviose auginimo sistemose gyvūnams turi būti leidžiama išreikšti tam tikrą „natūralų“ elgesį, kad būtų patenkinti „elgesio akstinai“ (atsistoti, atsigulti, apsisukti, prisižiūrėti save (kūną, kūno dangą ir pan.) ir ištiesti savo galūnes)[74]. Anot mokslininkų, aplinka, kurioje gyvūnai gyvena turi aktyvuoti jų teigiamas emocijas, kiek tik įmanoma, ir neaktyvuoti jų neigiamų emocijų, daugiau nei yra būtina[75]. Kita vertus, gyvūnai neturi grynai elgesio „dėl elgesio“ poreikio[76], nes dažniausiai elgesys susijęs su kažkokio tikslo siekimu (pvz., išsirausti tunelių sistemą gyvenimui ir pasislėpimui nuo plėšrūnų). Todėl jei gyvūnas elgiasi natūraliai nenatūralioje aplinkoje, tai reiškia, kad gerovė gali būti menka[77], atmetus išimtinius betikslius pramogai skirtus žaidimus, laikomus teigiamos gerovės požymiu[78].

Savo turiniu persidengiantys požiūriai, patvirtina, kad negalima paneigti nei vieno aptarto požiūrio elementų svarbos gyvūnų gerovei, o visų elementų sekos apibendrinimas formuotų išvadą, kad „*jei gyvūnas yra sveikas, tai jis gerai jaučiasi ir dėl to natūraliai elgiasi*“.

Gyvūnų laikymo praktika gali lėtai (nepastebimai) blogėti ir virsti situacija - „*kai blogas tampa normaliu“*[79], todėl reikalingi kriterijai, kuriais remiantis galima būtų įvertinti gyvūnų gerovės lygį (situaciją). Tuo tikslu galima išskirti tris gyvūnų gerovės įvertinimo kriterijų rinkinio schemas, kurias sąlyginai pavadinkime *Klasikine, Universaliąja ir Maslovo poreikių piramidės* schema.

Klasikinė schema pagrįsta XX a. 7-jame dešimtmetyje Jungtinėje Karalystėje suformuotu „Penkių laisvių principu“[80], ūkinių gyvūnų (galvijų, kiaulių, naminių paukščių (vištų dedeklių ir broilerių) bei kalakutų) gerovei užtikrinti, intensyvaus ir ekstensyvaus auginimo sąlygomis. Kartu su kiekviena laisve buvo pabrėžti gyvūnų vadybos veiksmai, vadinami penkiomis nuostatomis[81]:

1. **Laisvė nuo troškulio, bado ir nepakankamos mitybos**. Teikiant paruoštą prieigą prie gėlo vandens ir pašaro, kad būtų išlaikyta sveikata ir energija;

2. **Laisvė nuo nepatogumų ir poveikio**. Nustatant tinkamą aplinką, įskaitant prieglaudą ir patogų poilsio zoną;

3. **Laisvė nuo skausmo, sužalojimų ir ligų.** Profilaktika, greita diagnozė ir gydymas;

---

[72] Pvz., gyvūno smalsumo ar susidomėjimo elgesys arba socialinis laižymo elgesio modelis laikomas teigiamu, o agresyvumas, stereotipinio elgesio modelis(išskyrus trumpalaikį), laikomas neigiamu gyvūnų gerovės indikatoriumi).
[73] Marc Bracke, *supra* note 31:1061.
[74] Tatjana Visak, *supra* note 59:19.
[75] Temple Grandin, ir Catherine Johnson, *Animals Make Us Human: Creating the Best Life for Animals* (New York: Houghton-Mifflin Harcourt, 2009), 3.
[76] (t. y. elgesys susijęs su tikslu, net ir esant ilgalaikiam stereotipiniam elgesiui, kuris pasikartoja atsikartojančiais judesiais).
[77] Temple Grandin, *supra* note 75:5.
[78] *Ibid*., p. 10.
[79] Temple Grandin, *Improving Animal Welfare: A Practical Approach* (Wallingford, Oxfordshire: CABI, 2010), 1-20.
[80] „Terrestrial Animal Health Code. Chapter 7.1.Introduction to the recommendations for animal welfare“, World organisation for animal health, žiūrėta 2017 spalio 12 d. http://www.oie.int/index.php?id=169&L=0&htmfile=chapitre_aw_introduction.htm.
[81] David J. Mellor, „Updating Animal Welfare Thinking: Moving beyond the “Five Freedoms” towards“ A Life Worth Living”, *Animals* 6, 3 (2016): 1.

4. **Laisvė nuo baimės ir kančios.** Užtikrinant sąlygas ir gydymą, kad būtų išvengta psichinių kančių;

5. **Laisvė pareikšti įprastą elgesį**. Suteikiant pakankamą plotą ir tinkamas patalpas ir kitų tos pačios rūšies gyvūnų kompaniją.

Šios laisvės apibūdinamos kaip idealai, kuriuos kiekvienas atsakingas už gyvūnus turėtų siekti suteikti[82]. Supaprastinta apibrėžtis sako, kad gyvūnų gerovė tai „kaip *dabar* gyvūnas jaučiasi“[83], nes, anot jų, turėtų būti aiškiai suprantama, kad visiškos laisvės nuo tokių neigiamų būsenų (troškulių, bado, diskomforto, skausmo, baimės, baimės, nepakankamos mitybos, ligų ir sužalojimų), viso gyvūno gyvenimo metu, negalima pasiekti, todėl frazė “*laisvė nuo*“ kiekvienu atveju buvo skirta nurodyti, kad gyvūnai turėtų būti laikomi “*kiek įmanoma laisviau*„ nuo tokių neigiamų būsenų, o grynasis neigiamos ir teigiamos patirties balansas atspindi gyvūno gyvenimo kokybę[84].

Penkių laisvių principai siūlė keletą kriterijų be aiškios jų prioriteto sekos. Todėl objektyviam gyvūnų gerovės lygiui įvertinti reikalinga laikytis kriterijų hierarchijos principo. Tokį Universalių kriterijų rinkinį pastarąjį dešimtmetį apibendrinę mokslininkai[85] pažymi, kad tokių kriterijų turi (gali) būti ne daugiau kaip 12, ir jie, *pagal svarbos hierarchiją*, turi būti sugrupuojami į 4 funkcines sritis:

1. **Gera mityba**: (1) ilgalaikio bado ir 2) troškulio nebuvimas);
2. **Geras būstas**: (3) komfortas poilsiui, 4) temperatūrinis komfortas, 5) judėjimo laisvė);
3. **Gera sveikata**: (6) sužalojimų ir 7) ligų nebuvimas, 8) vadybos procedūrų sukelto skausmo nebuvimas);
4. **Būdingas elgesys**: (9) socialinio elgesio išreiškimas, 10) kito elgesio išreiškimas, 11) geras žmogaus-gyvūno santykis, 12) bendro pobūdžio baimės nebuvimas).

Trečia hierarchijos schema yra siejama[86] su amerikiečių psichologo Abraomo Maslovo *poreikių hierarchijos piramide*[87] (1) skatinti išgyventi, 2) skatinti klestėti, ir 3) skatinti pasiekti individo potencialą). Maslovas (1954) manė, kad šie poreikiai yra būdingi, įgimti ir universalūs gamtoje[88] Pamatiniai fiziologiniai poreikiai: reprezentuoja pačius pagrindinius instinktoidinius, gyvybiškai svarbius išgyvenimo poreikius, tokius kaip vandens, oro, maisto, poravimosi ir miego

[82] Marc Bekoff M., *supra* note 29:61.
[83] David J. Mellor, Greg M. Cronin, Alan J. Tilbrook, „Scientific assessment of animal welfare“, *New Zealand Veterinary Journal* 63, 1 (2015): 24.
[84] David Mellor, *supra* note 81:21.
[85] Raphaelle Botreau, *supra* note 44:225.
[86] John H. Burkitt, „The proper keeping of tigers and maslow's hierarchy of needs“, Tiger Touch University Retreat, žiūrėta 2017 m. spalio 12 d., http://www.tigertouch.org/documents/hierarchy.pdf
[87] Abraham Maslow, „A theory of human motivation“, *Psychological Review* 50, 4 (1943): 370.
[88] Aishwarya Shahrawat, Renu Shahrawat, „Application of Maslow’s Hierarchy of Needs in a Historical Context: Case Studies of Four Prominent Figures“, *Psychology* 8 (2017): 939, 940.

poreikis[89], siejant juos su normalia homeostaze organizme[90]. Tarp skatinančių klestėti, yra minimi saugumo poreikiai: apimantys poreikius saugiai vietai, apsaugai ir laisvei nuo baimės ir nerimo, socialiniai poreikiai. Poreikis pagarbai, įskaitant socialinę sėkmę, gyvūnų atveju reikėtų suprasti, kaip leidimą *gyvūnui būti gyvūnu* ir atitinkamai vertinti jo poreikius (pvz. teritorijos žymėjimui ir natūraliai kvepėti[91]), t. y. apibrėžiant gyvūno gerovę kaip gyvenimo kokybę, kaip ją suvokia pats gyvūnas[92]. Tokiu būdu gera gerovė kartu apima du būtinus kriterijus – sveikatą ir tai ko gyvūnas nori[93]. Pats aukščiausias poreikių hierarchijos lygis - savęs aktualizavimas, gyvūnų kontekste siūlomas suprasti, kaip instinktyvus poreikis maksimaliai išnaudoti unikalius sugebėjimus, vidinis augimo, kuris sudaro organizmą, augimas (natūralus dauginimasis ir palikuonių mokymas (-is), pasitelkus savo galią, įtakoti savo gyvenimą)[94].

Galima pastebėti, kad visos trys aptartos gyvūnų gerovės kriterijų hierarchijų sekų viršūnėje akcentuojami organizmui išgyventi būtini poreikiai vandeniui ir pašarui, bei poilsio galimybei, toliau seka sveikatos apsaugojimo poreikiai, o trečioje vietoje poreikis būdingai elgtis.

Šios mokslininkų hierarchinės schemos iš principo apima ir trijų aptartų požiūrių elementus (jauseną, sveikatą ir būdingą elgesį), juos pateikdami trijų situacijų rėmuose:

- gyvūnų gerovė (poreikiai) neigiamose sąlygose (t. y. gyvūno, kuris nėra sveikas, poreikiai nebeapsiriboja, vandeniu, pašaru ir poilsiu, bet reikalauja atstatyti jo sveikatą);
- gyvūnų gerovė (poreikiai) neutraliose sąlygose (t. y. sveiko gyvūno poreikiai yra vanduo, pašaras ir galimybė ilsėtis), ir;
- gyvūnų gerovė (poreikiai) teigiamose sąlygose (sveiko gyvūno poreikiai patenkinus poreikį vandeniui, pašarui ir poilsiui, yra poreikis būdingam elgesiui išreikšti).

Situacijos gali būti ir mišraus pobūdžio, tarpusavyje keisti viena kitą, tačiau siekiai išlieka (minimalus siekis - užtikrinti gyvūnų gerovę (poreikius) bent neutraliose sąlygose, o maksimalus siekis užtikrinti gyvūnų gerovę teigiamose sąlygose.

Tokias įžvalgas patvirtina ir tai, kad gyvūnai priklausantys nuo žmonių kontrolės turi būti valdomi praktiškais būdais, kad būtų išvengta ekstremalių tokių (neigiamų) patirčių, išlaikant jų intensyvumą *toleruotinose ribose*, išlaikant jų intensyvumo ribas nuo mažai toleruojamo[95] iki

[89] Shahrawat A., *supra* note 88:61.
[90] John Burkitt, *supra* note 86.
[91] *Ibid*.
[92] J. H. M. Metz, Marc Bracke, „Assessment of the impact of locomotion on animal welfare“, *Stockbreeding: Journal of Animal Improvement* 59, 1 (2005): 33.
[93] Stamp Dawkins, „Animal welfare with and without consciousnes“, *Journal of Zoology* (2017): 6.
[94] Burkitt, J., op. cit., p. 85
[95] Europos konvencijos dėl ūkinės paskirties gyvūnų apsaugos, pagrindu, galima išskirti, dar vieną gyvūnų gerovei svarbų požymį – gerovės, kaip būsenos, pažeidžiamumas, pasižymi tam tikra *tolerancija* priklausomai nuo aplinkos veikimo savybių (pvz., laiko, intensyvumo, kumuliatyvumo ir pan.). Techninės įrangos gedimas, kurio negalima pašalinti nedelsiant, šiuolaikinėse intensyvaus gyvūnų auginimo sistemose yra laikoma rizika gyvūnų gerovei, nes priešingu atveju jeigu gedimo nedelsiant pašalinti negalima, tuojau pat imamasi visų laikinų priemonių, užtikrinančių gyvūnų gerovę[95].

neutralumo[96]. Kitu kraštutinumu gali tapti gyvūno laikymo sąlygų gerinimas *tiek* labai, kad palaipsniui ims mažėti domestikacijos lygis ir kartu, dėl pakitusios vidinės ir išorinės gyvūno emocinės patirties (pvz., atsiradusios baimės žmogui, kurį retai mato) blogės ir bendras gyvūno gėrovės lygis. Svarbu pažymėti ir tai, kad gyvūnai yra genetiškai iš anksto užprogramuoti, kad patirtų neigiamas padarinius, ir šie padariniai (*ypač susiję su gyvūnų vidine* fizine ar funkcine *būsena*), yra esminiai genetiškai perduotų elgesio mechanizmų, skirtų užtikrinti gyvūnų išlikimą, sudedamosios dalys[97]. Tiesa, žmogaus pastangos sukurti tinkamą aplinką nėra absoliučios, nes faktas, kad bailus gyvūnas vis tiek turės (jaus) menką gerovę. Taigi Pasaulio gyvūnų sveikatos organizacijos[98], kuri nuo 2002 m. yra pirmaujanti tarptautinė organizacija gyvūnų gerovės srityje, nuomone, asmens elgesį su gyvūnais apima kiti terminai, nei gyvūnų gerovė, ir siūlo gyvūnų priežiūros, gyvulininkystės ir humaniško elgesio sąvokas.

Atsižvelgiant į tai, kad aptarto žmogaus elgesio pobūdis gyvūnui gali būti teigiamas, neutralus ar neigiamas[99], galima daryti išvadą, kad asmens veika gali būti tik vienas iš gyvūnų gerovę veikiančių veiksnių, o kitu atveju - daryti esminę įtaką gyvūno gerovei, jei gyvūnas yra tiesiogiai priklausomas nuo asmens. Juk akivaizdu, kad augintiniai yra labai priklausomi nuo jų priežiūros ir rūpinimosi (aprūpinimo)[100], o su šiuolaikinėje gyvulininkystėje, ypač intensyvios gamybos sistemose, nors joms gali būti būdinga didelė automatizacija, prižiūrėtojai privalo reguliariai stebėti (kontroliuoti) gyvūnus ir jų sąlygas[101].

1.3. Gyvūnų gerovės ir apsaugos reikalavimai

Reikalavimo sąvoką, dabartinės lietuvių kalbos žodynas aiškina kaip veiksmą (reikalauti) arba oficialų (vyriausybinį, tarnybinį) dokumentą, kuriuo ko nors reikalaujama, prašoma. Bendrinės lietuvių kalbos žodynas apibrėžtį papildo, nurodydamas, kad tai įteisinta, galiojanti, reglamentuota tvarka, norma, taisyklė, sąlyga. Taigi gyvūnų gerovės reikalavimai yra teisės normos, įtvirtintos įvairaus lygmens teisės aktuose. Administracinis teisinis reguliavimas įgyvendinamas specialiomis normomis (įstatymais, nutarimais), išleistais įvairiais aktais, reguliuojamojo ir imperatyvaus turinio taisyklėmis[102]. Pačiose tokiose taisyklėse sankcijos nenustatomos, tačiau jas pažeidus taikoma atsakomybė nustatyta Administracinių nusižengimų

[96] David Mellor, *supra* note 81: 21.
[97] (t. y. kurie, priklausomai nuo neigiamų padarinių intensyvumo, atitinkamai skubiai iššaukia būdingą elgesį kovai su tuo padariniu (pvz., vandens paieška iššaukta troškulio, pabėgimas nuo skausmo ir kt.)), ir kai elgesys pasiekia savo funkcinį rezultatą, neigiamo poveikio intensyvumas mažėja. *Ibid.*
[98] Terrestrial Animal Health Code. *supra* note 80.
[99] Hemsworth, Paul, Grahame Coleman, *The Stockperson and the Productivity and Welfare of Intensively Farmed Animals* (Wallingford: CABI Publishing, 2010), 50.
[100] *Ibid*., p. 45.
[101] *Ibid*., p. 47.
[102] Mylolo Romerio universitetas, *Lietuvos administracinė teisė* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2005), 196.

kodekse[103] ar kitų įstatymų normose[104]. O teisės normų sistema, sudaro pirmąjį administracinės atsakomybės pagrindą – norminį[105].

Tuo atžvilgiu gyvūnų gerovės ir apsaugos *reikalavimų* samprata negali būti tapatinama su *gyvūnų gerovės* samprata. Gyvūnų gerovė, paprastai tariant, yra tiesiogiai kildinama ir orientuota į gyvūnų poreikius, o gyvūnų gerovės ir apsaugos reikalavimai yra orientuotos į poreikius asmeniui, kaip gyvūnų laikytojui (jo teisės ir pareigos elgtis vienaip ar kitaip) ir į poreikius asmeniui, kaip pareigūnui (teisės ir pareigos kontroliuoti ir taikyti poveikio priemones už pažeidimus).

Norminiai teisės aktai, kuriuose nustatyti gyvūnų gerovės reikalavimai, galėtų būti skiriami į 4 lygius:

1. virš valstybinio lygio (Europos Sąjungos ribose) (pvz., ES teisės aktai (reglamentai, direktyvos, sprendimai));
2. tarptautinio lygio (pvz., tarptautinių sutarčių - konvencijų).
3. valstybės lygio (pvz., įstatymai, norminiai administraciniai aktai ir kt.);
4. savivaldos lygio (pvz., šalies savivaldybių administracijų tvirtinamos[106] gyvūnų laikymo taisyklės);

Ne teisės mokslų suformuoti gyvūnų gerovės sampratos postulatai, įskaitant ir jau minėtą „Penkių laisvių“ koncepciją, nepaisant to, kad ji kritikuojama kaip ribota, abstrakti ir pasenusi, ja „plačiai remiamasi Europos Sąjungos teisėje“[107]. Gyvūnų gerovė – pirminėje ir antrinėje ES teisėje įtvirtinta vertybė[108]. 2009 m. įsigaliojusi Europos Sąjungos Lisabonos sutartis oficialiai pripažino[109] gyvūnus *jusliomis būtybėmis* ir pareiškė, kad valstybės narės privalo visapusiškai atsižvelgti į gyvūnų gerovę, „kai rengiama ir įgyvendinama kai kurių sričių ES politika. Paskutiniame XX a. ketvirtyje buvo didžiulis susidomėjimas gyvūnų *juslumu*, ir gyvūnų gerovės mokslininkai greitai suprato, kad gerovės problemas galima geriau išspręsti, suprantant, kaip gyvūnai jaučia[110]. To rezultatu pagrįstai galima laikyti pirmųjų ES teisės aktų dėl gyvūnų gerovės ir apsaugos (ne konvencijų) priėmimą tuo laikotarpiu.

Pirminėje ES teisėje gyvūnų gerovės samprata daugiau, nei atskleidžiant jos vertybės požymį, nepateikiama. Tačiau tokio teisinio statuso įgavimo panašu, kad pakanka, kad gyvūnų

[103] Nurodytas aktualus teisinis reglamentavimas. Autorius buvo nurodęs Administracinių teisės pažeidimų kodeksą. Šedbaras, S., Justitia, supra note 7, p. 154.
[104] Stasys Šedbaras, *supra* note, 7:154.
[105] *Ibid*., p. 153.
[106] „Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo“, 3 straipsnio 10 dalies 2 punktas, *Valstybės žinios* 122, 6126 (2012).
[107] Bracke, M., *supra* note 31:1061.
[108] Europos Parlamento ir Tarybos 2010 m. rugsėjo 22 d. direktyva 2010/63/ES dėl mokslo tikslais naudojamų gyvūnų apsaugos. [2010] OL L276/33.
[109] Gyvūnų orumo pripažinimas jaučiamomis būtybėmis yra įtrauktas į Protokolą dėl gyvūnų apsaugos ir gerovės, pridėtą prie galutinio Europos Sąjungos steigimo sutarties, patvirtintame 1997 m. Amsterdame, o vėliau 2007 m. Lisabonoje. Amsterdamo sutartis, iš dalies pakeičianti Europos Sąjungos sutartį, Europos bendrijų steigimo sutartis ir tam tikrus su jomis susijusius aktus, *LRS* 11997D (1997).
[110] Duncan I., *Applied Animal Behaviour Science, supra* note 49:11.

gerovė „turėtų būti lygi kitiems ES pirminės teisės pagrindiniams principams, tokiems kaip lyčių lygybė, socialinė apsauga, žmonių sveikatos apsauga, tvarus vystymasis ir vartotojų apsauga“[111].

Antrinėje Europos Sąjungos teisėje – pagrindiniuose teisės aktuose, kurie išvardinti Lisabonos sutarties 288 straipsnyje[112]: reglamentai, direktyvos, sprendimai, nuomonės ir rekomendacijos, „reglamentuoja įvairius gyvūnų gerovės aspektus, nes atspindi pirminėje ES teisėje įtvirtintos formuluotės siekį apsaugoti žmonių dažniausiai naudojamus gyvūnus: pavyzdžiui, ūkiuose, laboratorijose ar kaip augintinius[113], o taip pat ir laukinius[114]. Šios gyvūnų grupės kaip ir apima visas gyvūnų grupes, kiek jos susietos su žmonėmis, tačiau kiekybiniai ir kokybiniai teisinio reglamentavimo rodikliai labai skiriasi.

Ūkinių gyvūnų gerovei ne veltu skirta didžiausia dalis ES teisės aktų, nes tai socialiai atsakingos žemės ūkio politikos dalis ir Sąjungoje jau nustatyta, kad žemės ūkis ir gyvūnų gerovė yra glaudžiai susiję[115]. Turbūt pateisinama, kad žmonija priklausoma nuo maisto skiria ypatingą dėmesį pamatiniams poreikiams užtikrinti per žemės ūkio produkcijos gavimą. Tam tikru aspektu, gal ekonomiškai ne visada naudinga investicija į *didesnę* gyvūnų gerovę, tačiau tai taip pat investicija į gyvūnų sveikatą, kaip gyvūnų gerovės *sudėtinį elementą*, dėl kurios neužtikrinimo (pvz., užkrečiamosios ligos) gali atsirasti papildomų išlaidų tiek laikytojui, tiek valstybei. Tam, kad balansas tarp poreikių, dideliam produktyvumui (pelnui) ir gyvūnų gerovei, išliktų palankus neperaugtų į grynai ekonominį interesą, ūkinių gyvūnų gerovės ir apsaugos srityje priimtas ne vienas teisės aktas[116].

Mokslo tikslais naudojamų gyvūnų apsaugai[117] skirto teisinio reguliavimo pateisinimas remiasi tuo, kad kol mokslas nėra tiek pažengęs, kad gyvūnų naudojimą pakeistų alternatyvūs metodai, gyvūnus „naudoti tebėra būtina, siekiant apsaugoti žmonių bei gyvūnų sveikatą ir aplinką[118]“.

---

[111] Anne Marie Matarrese. „Slow Food Policy Paper on Animal Welfare“, Jungtinių tautų maisto ir žemės ūkio organizacija, žiūrėta 2017 spalio 13 d., http://www.fao.org/ag/againfo/themes/animal-welfare/news-detail/en/c/198255/

[112] „Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo suvestinė redakcija“, *Eur-Lex* [2012] OL L326/47.

[113] Donald Broom, „Considering animals' feelings Précis of Sentience and animal welfare“. *Animal Sentience* 1 (2014): 5, 6.

[114] Laurence Bonafos, Denis Simonin, ir Andrea Gavinelli, „Animal Welfare: European Legislation and Future Perspectives“, *Journal of Veterinary Medical Education* 37, 1 (2010): 26.

[115] „Komisijos Komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos Ekonomikos ir Socialinių Reikalų Komitetui Dėl Europos Sąjungos strategijos dėl gyvūnų gerovės apsaugos 2012–2015 m.“, EUR-Lex, 52012DC0006.

[116] Pavyzdžiui horizontalioji direktyva reglamentuoja įvairius ūkiuose laikomų gyvūnų gerovės aspektus 1998 m. liepos 20 d. Tarybos direktyva 98/58/EB dėl ūkininkavimo reikmėms laikomų gyvūnų apsaugos (*OL* L 221, 1998 8 8, p. 23). Be to, Tarybos sprendimu 78/923/EEB dėl Europos konvencijos dėl ūkinės paskirties gyvūnų apsaugos sudarymo“ Eur-Lex [1978] OL L 323/12. Sąjunga šią Konvenciją įtraukė į ES teisės sistemą. Specialūs aspektai reglamentuojami ES teisės aktuose dėl transporto (“Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1/2005 dėl gyvūnų apsaugos juos vežant„ [2005] OL L 3/1) ir skerdimo („Tarybos direktyva 93/119/EB dėl gyvūnų apsaugos juos skerdžiant arba užmušant (OL L 340, 1993 12 31, p. 21). 2013 m. sausio 1 d. ji bus pakeista Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1099/2009 dėl žudomų gyvūnų apsaugos“ [2009] OL L 303/1).. Specialūs ES reikalavimai taikomi veršelių („Tarybos direktyva 2008/119/EB, nustatanti būtiniausius veršelių apsaugos standartus“ [2009] OL L 10/7), kiaulių („Tarybos direktyva 2008/120/EB, nustatanti būtiniausius kiaulių apsaugos standartus“ [2009] OL L 47/5), vištų dedeklių („Tarybos direktyva 1999/74/EB, nustatanti būtiniausius dedeklių vištų apsaugos standartus“ [1999] OL L 203/53“) ir broilerių („Tarybos direktyva 2007/43/EB, nustatanti būtiniausias broilerių apsaugos taisykles“ [2007] OL L 183/19) laikymui. Gyvūnų gerovės vertinimu remiantis kriterijais (rodikliais), kurie jau minėti ankstesnėje darbo dalyje, atsispindi ir ES teisės aktuose (pvz., direktyvoje 2007/43/EB, nustatančioje būtiniausias broilerių apsaugos taisykles, ir Tarybos reglamente (EB) Nr. 1099/2009 dėl žudomų gyvūnų apsaugos). ES integravusi gyvūnų gerovės reikalavimus žemės ūkio subsidijų taisyklėse ir ekologiško ūkininkavimo srityje („Launch of the EU Platform on Animal Welfare: Q&A on Animal Welfare policy“, Europos Komisijos faktai, Briuselis, 2017-06-06, žiūrėta 2017 m. lapkričio 30 d., europa.eu/rapid/press-release_MEMO-17-1426_en.pdf, http://www.publicnow.com/view/231637EDFA928899E2BF0198C16ir1B6BCB637 B46F?2017-06-06-12:01:32+01:00-xxx8648.

[117] Europos Parlamento ir Tarybos 2010 m. rugsėjo 22 d. direktyva 2010/63/ES dėl mokslo tikslais naudojamų gyvūnų apsaugos. [2010] OL L276/33.

[118] *Ibid.,* 10 paragrafas.

ES teisės aktų dėl gyvūnų augintinių gerovės nėra, nes ES kompetencija gyvūnų gerovės srityje yra ribota pirminėje ES teisėje[119]. Tiesa yra priimta su gyvūnų gerove sąsajų turinčių ES teisės aktų[120], nes apima jų sveikatos klausimus, tačiau visgi be nuorodos į Lisabonos sutarties dalį, apie juslias būtybes[121]. Net ES teisės akte[122], kuriuo nuo 2008 m. gruodžio 31 d. draudžiama pateikti Sąjungos rinkai ir importuoti į ją bei eksportuoti iš jos kačių ir šunų kailius bei gaminius, kurių sudėtyje yra tokių kailių, taip pat nėra minima sąvoka – gyvūnų gerovė. Gyvūnų augintinų apsauga reglamentuota tik Europos konvencijoje dėl namuose laikomų gyvūnų apsaugos. Perspektyvoje, ES lygiu, Komisija dėl gyvūnų augintinių (šunų ir kačių) gerovės kausimų taip pat nėra numačiusi teisėkūros iniciatyvų[123].

Laukinių gyvūnų klausimu, ES teisės aktuose dėmesys kreipiamas į rūšių išsaugojimą, tačiau atsižvelgiama ir į gyvūnų gerovę (pvz., dėl zoologijos sodų124). Cirko gyvūnų klausimas, kuris gyvūnų naudojimo atžvilgiu apima ne tik laukinių rūšių gyvūnus, bet ir gyvūnus augintinius ar net ūkinius gyvūnus, reglamentuotas tik siekiant nustatyti gyvūnų sveikatos reikalavimus cirko gyvūnų judėjimui tarp šalių narių[125]. Šiame reglamente taip pat neminima gyvūnų gerovė.

Teisinio reglamentavimo analizės išvadoje galima pastebėti, kad gyvūnų gerovės ir apsaugos reikalavimai skirtingų rūšių-paskirčių gyvūnams reglamentuoti nenuosekliai (suteikiant nevienodą teisinę apsaugą)[126]. Todėl ne veltui, gyvūnų apsaugos klausimus reglamentuojantys teisės aktai vadinami žmonių ir gyvūnų interesų konvergencijos rezultatu, kuris saugo abiejų interesus[127], ir kur gyvūnai gauna teisinę apsaugą tik tada, kai jų interesai atitinka žmonių interesus[128]. Tarsi, „įgimta yda“, administracinės teisės normose „glūdi labai įvairūs vieši ir privatūs interesai, kas iš principo lemia šių santykių reguliuojančios viešosios teisės dalies jautrumą socialiniu požiūriu“[129]. Todėl reikalavimai dėl gyvūno gerovės ir apsaugos, nors ir būdami neatsiejami nuo pačių gyvūnų gerovės, tačiau gali kisti (bet kuria kryptimi), priklausomai nuo politinės valios, atsiradus naujų mokslinių žinių ir pan. Taigi galima daryti

[119] „EU Animal Welfare strategy 2012-2015“, Directorate General for Health and Consumer, žiūrėta 2018 sausio 29 d., https://ec.europa.eu/food/sites/food/files/animals/docs/aw_newsletter_07_201307_en.pdf

[120] Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. birželio 12 d. reglamentas (ES) Nr. 576/2013 dėl gyvūnų augintinių vežimo nekomerciniais tikslais, kuriuo panaikinamas reglamentas (EB) Nr. 998/2003. [2013] OL L178/109.

[121] Broom D., *supra* note 4:53.

[122] Europos Parlamento ir Tarybos 2007 m. gruodžio 11 d. reglamentas (EB) Nr. 1523/2007, draudžiantis pateikti į Bendrijos rinką ir importuoti į ją bei eksportuoti iš jos kačių ir šunų kailius bei gaminius, kurių sudėtyje yra tokių kailių. [2007] OL L343/1.

[123] Gyvūnų sveikatos įstatymas nustato gyvūnams arba žmonėms pernešamų gyvūnų ligų prevencijos ir kontrolės taisykles. Jame nėra nuostatų, reglamentuojančių gyvūnų gerovę, ar įgaliojimų Komisijai priimti šiuo klausimu taisykles. Todėl Komisija, remdamasi Gyvūnų sveikatos įstatymu, negali siūlyti jokių deleguotų teisės aktų, skirtų šunų ir kačių gyvūnų gerovei spręsti. Europos komisaro V. Andriukaičio atsakymas Komisijos vardu. Europos Parlamento interneto svetainė. žiūrėta 2018 vasario 14 d., http://www.europarl.europa.eu/sides/getAllAnswers.do?reference=E-2017-003457& language=HU#def3.

[124] Tarybos 1999 m. kovo 29 d. direktyva 1999/22/EB dėl laukinių gyvūnų laikymo zoologijos soduose. [1999] OL L94/24.

[125]Komisijos 2001 m. spalio 21 d. reglamentas (EB) Nr. 1739/2005, nustatančio gyvūnų sveikatos reikalavimus cirko gyvūnų judėjimui tarp šalių narių. [1997] OL L298/74.

[126] Kaip pavyzdys, to galėtų būti tai, kad „tam tikrais atvejais, tos pačios rūšies gyvūnams taikomi skirtingi teisinės apsaugos standartai, priklausomai nuo jų paskirties[126]. Nepaisant tokių skirtumų[126] daugeliu atveju teisinė atsakomybė apsiribos tuo pačius įstatymo straipsniu ar net to paties straipsnio dalimi, išskyrus atvejus, kai kvalifikuojamas teisė pažeidimas užtraukia baudžiamąją, o ne administracinę atsakomybę.

[127] Ani Satz , *supra* note 18:5.

[128] *Ibid*., p. 3.

[129] Arvydas Andruškevičius, „Administracinė teisė: interesų veiksnys įstatymų leidyboje“, *Teisė* 74 (2010): 34.

pastebėjimą, kad teisiniu požiūriu, gyvūnų gerovė gali būti suprantama kaip *tam tikru sutartu lygiu, suteikiama privilegija*, o ne savaime garantuojama teisė. Tai patvirtina ne tik besikeičianti ES teisė, tačiau ir tarptautinių sutarčių (konvencijų) sutartų nuostatų keitimo pavyzdžiai[130].

ES teisė glaudžiai susijusi su tarptautinėse sutartyse – konvencijose, nustatytais gyvūnų gerovės užtikrinimo principais. Pavyzdžiui, „tapusi tos konvencijos šalimi, Bendrija pripažino mokslo tikslais naudojamų gyvūnų apsaugos ir gerovės svarbą tarptautiniu lygiu“[131], . Analogiška situacija ir su konvencija, dėl ūkinės paskirties gyvūnų apsaugos[132] nustatytomis taisyklėmis, kurios atspindi vadinamąsias „Penkias laisves“[133]. Būtent konvencijose buvo sutarti bendrieji gyvūnų gerovės ir apsaugos reikalavimai, pagal gyvūnų rūšies-naudojimo tikslo požymių kriterijus, kurie atsispindi ir ES antrinėje teisėje. Nors chronologiniu aspektu minėtų Konvencijų tekstai sutarti daug anksčiau, nei tapo svarbūs nacionaliniu lygmeniu, tačiau laikoma, kad nuostatos yra sąlyginai universaliomis ir mažai paveikios laikui. Kaip „[…] gyvybingas instrumentas, kuris aiškinamas pagal šių dienų realijas“[134]. Nuo 2004 metų Lietuvai tapus pilnateise Europos Sąjungos nare[135], gyvūnų apsaugos klausimais buvo ratifikuotos ir penkios tarptautinės sutartys (konvencijos)[136], kurias Lietuvos Respublikoje privaloma vykdyti, o teisės normų kolizijos atveju, taikomos įsigaliojusios ir ratifikuotos Lietuvos Respublikos tarptautinės sutarties nuostatos[137].

Nacionalinėje teisėje, gyvūnų, kaip juslių būtybių, gerovė ir apsauga *expressis verbis* buvo įtvirtinta 2013-01-01, po to, kai buvo priimtas Lietuvos Respublikos gyvūnų globos, laikymo ir naudojimo įstatymo pakeitimo įstatymas Nr. XI-2271 - Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymas[138] (toliau – Įstatymas). Įstatyme minima ir pamatinė ES teisės gyvūnų gerovės sąvoka - *juslumas*. Lyginant su ES teise, nacionalinė teisė turi įgyvendinti ne tik ES teisę, bet ir suformuoti nacionalinės politikos kryptis.

Nacionalinėje teisėje atskleidžiant gyvūnų gerovės reikalavimų esmę ypač svarbios trijų sąvokų apibrėžtys: 1) *gyvūnų gerovės, 2) gyvūnų apsaugos, 3) gyvūnų globos*.

---

[130] Praėjus 16 metų nuo Europos konvencijos dėl ūkinės paskirties gyvūnų apsaugos pasirašymo, 1992 metais tam tikri jos straipsniai buvo pakeisti, motyvuojant būtinybe aiškiai išplėsti Konvencijos taikymo sritį ir nuostatas pritaikyti prie besikeičiančios padėties gyvulininkystėje (naujų gyvulininkystės metodų aspektams, ypač susijusiems su biotechnologija, taikymo). „Europos konvencijos dėl ūkinės paskirties gyvūnų apsaugos pakeitimų protokolas“, *Valstybės žinios* 40, 1294 (2004).

[131] Europos Parlamento ir Tarybos 2010 m. rugsėjo 22 d. direktyva 2010/63/ES dėl mokslo tikslais naudojamų gyvūnų apsaugos. [2010] OL L276/33.

[132] „Europos konvencija dėl ūkinės paskirties gyvūnų apsaugos“, *Valstybės žinios* 40, 1293 (2004).

[133] „Animal welfare“, Europos Komisijos interneto svetainė, žiūrėta 2017 m. spalio 23 d., https://ec.europa.eu/food/animals/welfare_en

[134] Danutė Jočienė, „Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijos įtaka nacionalinei teisei bei jurisprudencijai, tobulinant žmogaus teisių apsaugą. Konvencijos ir Europos Sąjungos teisės santykis“, *Jurisprudencija* 7, 97 (2007): 18.

[135] „Lietuvos narystė ES“, Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija, žiūrėta 2017 spalio 11 d., https://www.urm.lt/default/lt/uzsienio-politika/uzsienio-politikos-prioritetai/lietuva-europos-sajungoje/lietuvos-naryste-es.

[136] 2004 m. įsigaliojo Europos konvencija dėl ūkinės paskirties gyvūnų apsaugos. Valstybės žinios, 2004, Nr. 40-1293 įskaitant jos pakeitimų protokolą, „Europos konvencija dėl gyvūnų apsaugos tarptautinio vežimo metu“, *Valstybės žinios* 40, 1295 (2004). „Europos konvencija dėl skerdžiamų gyvūnų apsaugos“, *Valstybės žinios* 40, 1296 (2004). Europos konvencija dėl namuose laikomų gyvūnų apsaugos[2]. Kiek vėliau, 2008 m. įsigaliojo „Europos Konvencija dėl eksperimentiniais ir kitais mokslo tikslais naudojamų stuburinių gyvūnų apsaugos“, *Valstybės žinios* 49, 1883 (2007). su jos pakeitimo protokolu “Europos konvencijos dėl eksperimentiniais ir kitais mokslo tikslais naudojamų stuburinių gyvūnų apsaugos pakeitimo protokolas“ *Valstybės žinios* 49, 1884 (2007).

[137] „Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių įstatymas“ 12 straipsnio 1 ir 2 dalys, *Valstybės žinios* 60, 1948 (1999).

[138] „Lietuvos Respublikos gyvūnų globos, laikymo ir naudojimo įstatymo pakeitimo įstatymas“, *Valstybės žinios* 122, 6126 (2012).

Įstatyme „Gyvūnų gerovė“ apibrėžiama kaip optimalų gyvūnų fiziologinių ir etologinių poreikių tenkinimas. Ši apibrėžtis akcentuoja *veiklą* (*tenkinimą*) kaip būtiną, pasiekti rezultatui (gyvūnų gerovei). Be to, šioje apibrėžtyje įvestas konkretus gyvūnų gerovės matas – optimalus. Dabartinės lietuvių kalbos žodynas sąvoką „optimalus“ [139] [lot. *optimus* – geriausias] paaiškina kaip geriausias, tinkamiausias. Ekologijos terminų aiškinamasis žodynas[140] pateikia sąvoką „fiziologinis optimumas“, kuris aiškinamas, kaip „būsena, kai organizme geriausiai vyksta medžiagų apykaita ir iš išorės organizmas atrodo gerai.“ Atsižvelgiant į biologiniams objektams būdingą didelę variaciją, optimalus organizmo poreikių tenkinimas, turėtų būti suprantamas neapsiribojant vidutinio individu, bet pagal objektyvų poreikį ir konkretaus individo lygiu. Nes individo optimalus gerovės lygis gali būti ne visais atvejais pasiektas, laikant gyvūnus „vidurkio“ sąlygose (pvz., tą patį vandens ir pašaro kiekį duodant jaunikliui ir suaugusiam tos rūšies gyvūno individui ar skirtingą fizinį krūvį patiriantiems gyvūnams ir pan.).

Antroji sąvoka - *gyvūnų apsauga*, nacionalinėje teisėje, atspindi visų 5 Lietuvoje ratifikuotų konvencijų, ir tuos pačius klausimus reglamentuojančių Europos Sąjungos teisės aktų įtaką nacionalinei teisei, nes visų konvencijų pavadinimuose standartiškai yra sąvoka *apsauga*. Įstatyme ši gyvūnų apsauga apibrėžiama kaip *priemonės* gyvūnų gerovei užtikrinti. Beje anglų kalboje gyvūnų gerovės sąvoka (*welfare*) žodynuose aiškinama kaip *būti gerai* ar *daryti gerai*, vienoje sąvokoje tarsi apima Lietuvos nacionalinėje sąvokoje dviejų sąvokų *gyvūnų gerovė* ir *gyvūnų apsauga* esmę ir patvirtina jų neatskiriamumą kontekste[141]. Dėl priežasčių, kurios galėtų įtakoti *optimalaus* lygio gyvūno gerovės sumažėjimą, įvairovės, Įstatyme kiekvienai situacijai nepateikiamas tokių *priemonių* sąrašas. Nes tokiomis priemonėmis laikytinos teisės aktų normos, nustatančios pavienes ar kompleksines priemones (pvz. šėrimas, apsauga nuo ligų ir t. t.) kurių reikalinga visuma, vidurkio atvejais, laikytina pakankama kad būtų užtikrinta gyvūnų gerovė. Todėl pagal logiką, kiekvienu konkrečiu gyvūnų gerovės ir apsaugos reikalavimų pažeidimo atveju, turėtų būti parenkama ir taikoma optimaliausia priemonė (ar jų kompleksas) (įskaitant tam tikrus kiekybinius ir kokybinius rodiklius), kurios įtakoje pagrįstai būtų tikimasi greičiausiai sugrąžinti, palaikyti (pvz., tęstiniu laikotarpiu), optimalų gyvūno gerovės lygį (pvz., šėrimo kiekybiniai ir kokybiniai rodikliai išliesėjusiam gyvūnui ir jau įgavusiam normalų įmitimo lygį gyvūnui skirtųsi, nors priemonė iš esmės būtų ta pati – pašaro užtikrinimas).

Trečioji, *gyvūnų globos* sąvoka, Įstatyme apibrėžiama kaip – *asmens veikla,* skirta gyvūno gerovei ir apsaugai užtikrinti.

[139] „Dabartinės lietuvių kalbos žodynas“, Lietuvių kalbos išteklių informacinė sistema, žiūrėta 2018 vasario 25 d., http://lkiis.lki.lt/dabartinis;jsessionid=7FCC6E4C38456E666DB66EB848A7F6F1

[140] Algimantas Paulauskas ir kt., „Ekologijos terminų aiškinamasis žodynas“, Academic Dictionaries and Encyclopedias, žiūrėta 2018 vasario 25., http://ekologijos_lt.enacademic.com/22586/fiziologinis_optimumas

[141] Marc Bekoff M., *supra* note 29:55.

Apibendrinus visas tris sąvokas, galima daryti išvadą, kad gyvūnų gerovei užtikrinti reikalingos priemonės, kurias, per savo veiklą, įgyvendina asmuo. Šiame kontekste, atsitiktinės priemonės (atsitiktai ar natūraliai atsiradusios), nors jos ir atitiktų reikiamą priemonę, neturėtų patekti į gerovės užtikrinimo priemonių spektrą, *be tikslingo* gyvūno laikytojo įsikišimo (veiklos) (pvz., natūralios gamtinės sąlygos sudaro sąlygas neprižiūrimiems gyvuliams ganyklose rasti natūralaus pašaro). Priešingu atveju, teisinės atsakomybės taikymo už gyvūnų gerovės ir apsaugos reikalavimų pažeidimus, prarastų Įstatyme numatyta gyvūnų laikytojams nustatyta prievolė (atsakomybė), nuolat rūpintis gyvūnų gerove ir apsauga[142], prarastų esmę. Tokia administracinės teisės normų įgyvendinimo forma - vykdymo forma, įgyvendinant atitinkamas administracinės teisės normas jas tiesiogiai savo veiksmais įgyvendina normos adresatas[143]. Taigi jei laikytojas neveikia ar veikia netinkamai (pvz., nuolat pakankamai nesirūpina jo laikomų gyvūno gerove), taip kaip numatyta teisės aktuose, jo veika užtraukia teisinę atsakomybę.

[142] „Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo“, 20 straipsnio 2 dalies 1 punkte nustatyta gyvūno laikytojo pareiga, *Valstybės žinios* 122, 6126 (2012).
[143] Audrius Bakaveckas, *Administracinė teisė: teorija ir praktika. I dalis* (Vilnius: MES, 2012), 306.

2. FAKTINIS ADMINISTRACINĖS ATSAKOMYBĖS UŽ GYVŪNŲ GEROVĖS IR APSAUGOS REIKALAVIMŲ PAŽEIDIMUS IR ŽIAURŲ ELGESĮ SU GYVŪNAIS PAGRINDAS

Administracinė atsakomybė reiškia fizinio ar juridinio asmens pareigą, atsakyti už šią atsakomybę reglamentuojančiuose įstatymuose nurodytas draudžiamas veikas, siekiant, kad ateityje būtų vengiama elgtis teisei priešingu ir visuomenei pavojingu būdu[144] ir taikoma tiems asmenims, kurie padarė administracinės teisės pažeidimus, kurie yra antras (faktinis) teisinės atsakomybės pagrindas[145].

Norint taikyti administracinę atsakomybę, būtina identifikuoti veiką, t. y. nustatyti, ar buvo pažeisti įstatymų ar kitų teisės aktų numatyti paliepimai ar draudimai“[146], kuriuose Administracinių nusižengimų kodekso[147] straipsniuose ar kituose įstatymuose jie numatyti[148].

Administraciniu nusižengimu yra laikoma uždrausta kaltininko padaryta pavojinga veika (veikimas arba neveikimas), atitinkanti administracinio nusižengimo, už kurį numatyta administracinė nuobauda, požymius[149]. Požiūriai į namuose laikomus gyvūnus labai įvairuoja, kartais dėl riboto supratimo ir sąmoningumo[150], nuo nacionalinio suvokimo[151] ir net nuo individualios suvokimo pozicijos (dominuojančios prieš gyvūnus ir vertingos tiek, kiek tai susiję su jų naudojimu, ar pripažįstant „tikrąją vertę“[152]). Todėl kvalifikuoti tokią veiką, reikalauja aiškaus administracinio nusižengimo sudėties požymių suvokimo. Priešingu atveju, teisinės atsakomybės faktinis pagrindas, kuris turi būti objektyviu, palaipsniui gali tapti iš esmės priklausomu ne tik nuo skirtingų institucijų pareigūnų specialiųjų žinių, patirties, kompetencijų, bet ir nuo pasaulėžiūros, kurią formuoja daugiasluoksnių nuomonių įvairove pasižyminti socialinė aplinka, kurioje tik dalis tokių nuomonių atspindi administracinės atsakomybės pagrindus, nustatytus teisės aktuose.

2.1. Administracinės atsakomybės reglamentavimo raida ir lyginamoji analizė

Šioje darbo dalyje bus analizuojama ir lyginami Lietuvos Respublikos Administracinių nusižengimų kodekso 346 straipsnio 1-5 ir 16-19 dalys ir Lietuvos Respublikos Administracinių teisės pažeidimų kodekso 110 straipsnio 1, 4, 7, 10, 13 dalys ir 90 straipsnis.

[144] Arvydas Andruškevičius, *supra* note 23: 121.
[145] Stasys Šedbaras, *supra* note, 7:171.
[146] *Ibid*., p. 155.
[147] Nurodytas aktualus teisinis reglamentavimas. Autorius buvo nurodęs Administracinių teisės pažeidimų kodeksą. *Ibid*., p. 155.
[148] *Ibid*., p. 155.
[149] ANK 5 straipsnio 1 dalis.
[150] „Europos konvencija dėl namuose laikomų gyvūnų apsaugos“, *Valstybės žinios* 80, 2839 (2004).
[151] „Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2012 m. spalio 31 d. įsakymo B1-866 „Dėl Mokslo ir mokymo tikslais naudojamų gyvūnų laikymo, priežiūros ir naudojimo reikalavimų patvirtinimo“ preambulės 7 paragrafas, *Valstybės žinios* 130, 6595 (2012).
[152] Broom D., *supra* note 4:9.

Administracinės atsakomybės pagrindus už gyvūnų gerovės ir apsaugos reikalavimų pažeidimus, bei žiaurų elgesį su gyvūnais nuo 2017 m. sausio 1 d. nustato Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas (toliau - ANK). ANK pakeitė beveik tris dešimtmečius galiojusį (1984-12-13 priimtą ir iki 2017 m. sausio 1 d. galiojusį) Administracinių teisės pažeidimų kodeksą (toliau - ATPK).

ATPK 110 straipsnio 1, 4, 7, 10, 13 dalys nustatė administracinių nusižengimų, susijusių su gyvūnų gerovės ir apsaugos reikalavimų pažeidimais, sudėtis, o 90 straipsnis – susijusių su žiauriu elgesiu su gyvūnais. Pažymima, kad ko gero nė vienas Lietuvos administracinės teisės įstatymas nepatyrė tiek pokyčių, kaip ATPK[153]. Taigi per visą ATPK galiojimo laikotarpį, šio kodekso 110 straipsnis buvo keistas 10 kartų, o ATPK 90 straipsnis - 7 kartus. Dalis abiejų straipsnių pakeitimų buvo bendro pobūdžio (pvz., sankcijose keletą kartų pasikeitė baudos valiuta). Dažniausiai keitėsi sankcijose nurodyti baudų dydžiai (tiek didėjo, tiek ir mažėjo). Yra nuomonių, kad tokia nesisteminė, dirgli įstatymų leidyba, dažniausiai sietina su kokiais nors daugmaž rezonansiniais žiniasklaidoje šmėkštelėjusiais įvykiais[154]. Tris kartus abu straipsniai buvo keisti vienu metu[155], du kartus dėl baudų dydžių ir vieną kartą - dėl straipsnių struktūros (nustatyta daugiau administracinių nusižengimų sudėčių). Keičiantis norminiams teisės aktams, keitėsi ATPK 110 straipsnio pavadinimai, blanketinių normų hipotezės ir dispozicijos.

Atlikus ATPK 90 straipsnio pakeitimų raidos analizę (priedas Nr. 1) galima pastebėti, kad administracinės teisės pažeidimai, susiję su žiauriu elgesiu su gyvūnais, išskyrus pirmąją jo redakciją, buvo reglamentuoti šio kodekso septintame skirsnyje *„Administraciniai teisės pažeidimai aplinkos apsaugos, gamtos išteklių naudojimo, gamtos, istorijos ir kultūros paminklų apsaugos srityje“*. Pirmojoje ATPK redakcijoje administracinės teisės pažeidimas - žiaurus elgesys su gyvūnais ir paukščiais, sukėlęs jų žuvimą arba sužalojimą, taip pat gyvūnų arba paukščių kankinimas, buvo reglamentuotas 88 straipsnyje, pavadinimu *Gyvūnijos apsaugos ir naudojimo įstatymų pažeidimas.* Nuo 1990 m. šis straipsnis buvo pakeistas ir tapo 90 straipsniu, pavadinimu - *Žiaurus elgesys su gyvūnais*, išlaikęs straipsnio numerį ir pavadinimą visų 5 straipsnio pakeitimų redakcijose. Tuo tarpu administracinės normos hipotezė nei karto nepakito nuo pat pirmosios straipsnio redakcijos. Po 2015-07-01, iki to vienu administraciniu teisės pažeidimu buvęs pažeidimas, pagal atskirus kvalifikuojančius požymius išskirtas į 4 atskirus administracinius teisės pažeidimus. Analogiški 4 atskiri administraciniai nusižengimai vėliau reglamentuoti ir ANK 346 straipsnio 16-19 dalyse.

[153] Arvydas Andruškevičius, *supra* note 23:122.
[154] „Dirglioji teisėkūra: “Mušk žmoną, bet ne šunį”. Vilniaus apygardos teismo teisėjo Audrius Cinino bulvarinis blog‘as apie teisę. Žiūrėta 2018 kovo 20 d. http://www.cininas.lt/?page_id=53
[155] 2000 m. vasario 17 d.; 2014 m. spalio 16 d. ir 2015 m. birželio 23 d.

Paskutinėje ATPK 90 straipsnio redakcijoje (2 ir 4 dalyje) atsiradęs administracinio teisės pažeidimo pakartotinumo požymis, analogiškai išlieka ir atitinkamose ANK 346 straipsnio 17 ir 19 dalyje.

Atlikus 110 straipsnio pakeitimų raidos analizę (priedas Nr. 2) kiekybiniu ir kiekybiniais aspektais, galima pastebėti šį straipsnį sudarančio dalių skaičiaus didėjimo tendenciją, nuo 2 dalių pirminėje redakcijoje iki 15-14 dalių paskutinėse ATPK redakcijose. Didėjimo tendencija tęsiama ir ANK, kur ATPK 110 straipsnį atitinkantis ANK 346 straipsnio apimtis išsiplečia iki 19 dalių, su papildomomis dvejomis dalimis (20 ir 21), kuriose reglamentuojamas administracinio poveikio priemonių skyrimas. Tačiau, nepaisant straipsnio struktūros pokyčių, administracinės teisės pažeidimai dėl gyvūnų gerovės ir apsaugos reikalavimų pažeidimų, nuo 2002-01-01 (t. y. antrojo ATPK 110 straipsnio pakeitimo) išliko išdėstyti 5 dalyse tiek ATPK 110 straipsnyje (1, 4, 7, 10 ir 13), tiek ir ANK (1-5 dalyse).

Kokybiniu aspektu, šio ATPK straipsnio pavadinimas keitėsi net 5 kartus. Pirminėje straipsnio redakcijoje ATPK 110 straipsnis pavadintas *Šunų ir kačių laikymo taisyklių pažeidimas*, vėliau - *Gyvūnų auginimo ir laikymo taisyklių pažeidimas*, dar vėliau - *Gyvūnų įsigijimo, laikymo, veisimo, dresavimo, gabenimo ir prekybos jais taisyklių bei atskirų rūšių gyvūnų registravimo gyvenamosiose vietovėse taisyklių pažeidimas,* tada šis pavadinimas papildytas nurodant - *„ir Agresyvių šunų įvežimo, įsigijimo, laikymo, registravimo, veisimo, dresavimo ir prekybos jais taisyklių pažeidimas“*, tačiau vėliau nuostatų apie agresyvius šunis atsisakyta ir paskutinėje straipsnio redakcijoje ATPK, 110 straipsnis pavadintas *Gyvūnų įvežimo, įsigijimo, laikymo, veisimo, dresavimo, vežimo, naudojimo, prekybos jais ar kitokio jų perdavimo reikalavimų bei atskirų rūšių gyvūnų ženklinimo ir registravimo taisyklių pažeidimas*. ANK atitinkamas ATPK straipsnis pavadintas suderintinai su pagrindiniu nacionaliniu įstatymu, reglamentuojančiu gyvūnų gerovės klausimus ir pavadintas *Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo ir kitų gyvūnų gerovės ir apsaugos, atskirų rūšių gyvūnų ženklinimo ir registravimo reikalavimus reglamentuojančių teisės aktų pažeidimas*.

Nuo 2017-01-01 įsigaliojusio ANK 346 straipsnis iki 2018-02-10 keistas nebuvo.

Atitikties principu palyginus[156] abu kodeksus[157], ANK 346 straipsnio 1-5 dalys atitinka savo turiniu visiškai atitinka ATPK 110 straipsnio 1, 4, 7, 10 ir 13 dalis, o ANK 16-19 dalys (žiaurus elgesys su gyvūnais) – atitinkamai ATPK 90 straipsnio 1-4 dalis.

Pastebėtina, kad ATPK, administraciniai teisės pažeidimai, susiję su gyvūnų gerovės ir apsaugos reikalavimų pažeidimu ir žiauriu elgesiu su gyvūnais, buvo reglamentuoti dviejuose straipsniuose. Tuo tarpu ANK šie abu minėti administraciniai nusižengimai apibendrinti ir reglamentuoti vieno (t. y. 346 straipsnio) sudėtyje. Tokiu būdu ANK atsiranda aiškesnė sąsaja

[156] Žr. priedą Nr. 3.
[157] ANK aktuali redakcija (2018-01-01 - 2018-06-30) TAR, 2015-07-10, Nr. 11216 lyginama su paskutine ATPK redakcija.

tarp to paties pobūdžio veikų (gyvūnų gerovės ir apsaugos reikalavimų pažeidimų ir žiauraus elgesio su gyvūnais), kurios iš esmės skiriasi savo pavojingumo laipsniu. Tai galima patvirtinti ir remiantis griežtesnės sankcijos kriterijumi[158] (t. y. už žiaurų elgesį su gyvūnai nustatytos sankcijos griežtesnės nei už gyvūnų gerovės ir apsaugos reikalavimų pažeidimus).

Pagal juridinę galią, abiejuose kodeksuose įtvirtintos normos-įstatymai, tačiau jų taikymas neatsiejamas su kitomis normomis – įstatymais ir įstatymų įgyvendinamosiomis (poįstatyminėmis normomis)[159]. Išskyrus normas su pakartotinumo požymiu, pagal apibrėžtumo laipsnį nagrinėjamos ATPK 110 straipsnio 1, 4, 7, 10 ir 13 dalyse normos priskirtinos blanketinėms normoms, „o tai reiškia, kad atsakomybė pagal šį straipsnį kyla nevykdant kituose teisės aktuose įtvirtintų reikalavimų[160].

Pagal poveikio subjektams pobūdį (metodą), abiejuose kodeksuose numatytos administracinės teisės draudžiamosios normos, kurios draudžia atlikti veiksmus, nustatytus normoje t. y. nustato bendrą draudimą (pažeisti reikalavimus ar žiauriai elgtis su gyvūnu). Šiuo aspektu administracinė atsakomybė būtent ir reiškia fizinio ar juridinio asmens pareigą atsakyti už šią atsakomybę reglamentuojančiuose įstatymuose nurodytas draudžiamas veikas siekiant, kad ateityje būtų vengiama elgtis teisei priešingu ir visuomenei pavojingu būdu[161]. Taigi keičiantis, daugėjant ar mažėjant su nagrinėjamu klausimu susijusių teisės aktų (pvz., priimant ES teisės aktų ar nacionalinių teisės aktų) ar keičiantis tokiuose teisės aktuose įtvirtintų reikalavimų skaičiui ir turiniui, administracinio nusižengimo sudėties požymiai, šiuo aspektu, taip pat keičiasi.

Palyginus ATPK ir ANK numatytas administracines nuobaudas, galima pastebėti, kad ATPK už pažeidimus nustatytos administracinės nuobaudos palaipsniui griežtėjo, keitėsi tokių nuobaudų rūšys, galimų skirti baudų dydžiai ir valiuta. Tik pirmoje ATPK redakcijoje buvo numatyta administracinė nuobauda – įspėjimas. Tuo tarpu bauda buvo nustatyta visose ATPK 110 ir 90 straipsnių redakcijose, bei ANK.

Abiejuose kodeksuose už šios srities administracinės teisės pažeidimus, be baudos, taip pat dar gali būti skiriamas gyvūnų konfiskavimas. Skirtumas tik ATPK 110 straipsnio 1 dalis, pagal kurią, šios rūšies administracinė nuobauda tuo metu nebuvo numatyta. Be to įsigaliojus ANK, iki to ATPK nustatyta administracinės nuobaudos rūšis - *daikto* konfiskavimas, naujame kodekse vadinama nebe administracinės *nuobaudos* rūšimi, bet administracinio *poveikio priemonės* rūšimi – *turto* konfiskavimu. Pastebėtina ir tai, kad ATPK 90 straipsnyje,

[158] Teisės doktrinoje nurodoma, kad administracinių nusižengimų sunkumas gali būti įvertinamas pagal už juos numatytas sankcijas, t. y. kuo griežtesnė sankcija, tuo sunkesnis (pavojingesnis) yra pažeidimas. Arvydas Andruškevičius, *Administracinės teisės principai ir normų ribos*. (Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004), 214.
[159] Pvz., ANK 346 straipsnio 1 dalyje nurodytas Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo arba kitų teisės aktų pažeidimas.
160 „Kauno apygardos teismo 2017 m. spalio 2 d. nutartis Administracinio nusižengimo byloje Nr. AN2-569-175/2017“, Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=012e2c05-66a8-4f80-a725-700700fd2436
[161] Andruškevičius A., *supra* note 23:121.

administracinės nuobaudos rūšis - daikto konfiskavimas, nustatoma tik paskutinėje šio straipsnio redakcijoje, įsigaliojusioje 2015-07-15. Tuo tarpu už ATPK 110 straipsnyje nustatytą mažesnio pavojingumo veiką (bent gyvūno sveikatos ir gerovės atžvilgiu) t. y. gyvūnų įsigijimo, laikymo, veisimo, dresavimo, gabenimo ir prekybos jais taisyklių bei atskirų rūšių gyvūnų registravimo gyvenamosiose vietovėse taisyklių pažeidimas (veika), sukėlusi grėsmę asmens turtui, sveikatai ar gyvybei administracinės nuobaudos rūšis - daikto konfiskavimas, nustatomas daug metų anksčiau t. y. 2003-07-25 įsigaliojusioje straipsnio redakcijoje. Asmens gyvybės, sveikatos ir nuosavybės, kaip Konstitucijos ir įstatymų saugomos vertybės prioritetas neabejotinas. Tačiau, žvelgiant iš gyvūno sveikatos ir gerovės perspektyvos, toks reglamentavimas atrodo prieštaringas ir nenuoseklus, nes gyvūno konfiskavimas žiauraus elgesio su gyvūnais atvejais, lygiai taip pat, kaip ir gyvūnų gerovės ir apsaugos reikalavimų pažeidimų atveju, gali būti proporcinga ir pagrįsta priemone, siekiant apsaugoti būtent administracinio nusižengimo dalyką (gyvūną, jo sveikatą ir gyvybę). Tuo labiau, kad teismų praktikoje, taip pat yra pasisakyta, kad žala gyvūnų gyvybei ir sveikatai[162] yra saugoma kaip vertybė, kuri pagal analogiją atitiktų ir administracinių nusižengimų, dėl žiauraus elgesio su gyvūnais, pobūdį.

Už minėtus administracinius nusižengimus, tik ANK pirmą kartą nustatyta galimybė taikyti administracinio poveikio priemonę – įpareigojimą dalyvauti alkoholizmo ir narkomanijos prevencijos, ankstyvosios intervencijos, sveikatos priežiūros, resocializacijos, bendravimo su vaikais tobulinimo, smurtinio elgesio keitimo ar kitose programose (kursuose).

ANK 16 dalies, antroji, po kablelio esanti administracinės normos dalis, skiriasi, nes objektai įvardijami ne daugiskaita (gyvūnai), bet vienaskaita (gyvūnas).

Apibendrinant nagrinėjamos temos administracinės atsakomybės reglamentavimo raidos pokyčius, galima pastebėti, kad iš esmės administracinių normų hipotezės ir dispozicijos įsitvirtino ir ilgą laiką nepakito, tačiau ANK atsirado aiškesnė sąsaja tarp to paties pobūdžio veikų, jas apibendrintai reglamentuojant viename straipsnyje, bei dažniausiai teisėkūros iniciatyva buvo susijusi su sankcijose nustatytų baudų dydžių pokyčiais ir valiutų pasikeitimu.

[162] „Panevėžio apygardos teismo nutartis 2017 m. rugsėjo 29 d. administracinių teisės pažeidimų/administracinių nusižengimų byloje Nr. AN2-86-531/2017“, Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=a738d2fa-4f26-4dcd-95c8-13937bf652a4

2.2. Administracinių nusižengimų sudėtis: Administracinių nusižengimų kodekso 346 straipsnis. *Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo ir kitų gyvūnų gerovės ir apsaugos, atskirų rūšių gyvūnų ženklinimo ir registravimo reikalavimus reglamentuojančių teisės aktų pažeidimas*

ANK 346 straipsnio 1-5 ir 16-19 dalių analizė atliekama dviem etapais. Pirmiausia šio straipsnio minėtos dalys aptariamos bendrai, pagal administracinių nusižengimų sudėčių požymius (1) objektas, 2) objektyvioji pusė, 3) subjektas ir 4) subjektyvioji pusė).

Vėliau atskirai aptariami administraciniai nusižengimai susiję su gyvūnų gerovės ir apsaugos reikalavimų pažeidimu (ANK 346 straipsnio 1-5 dalys) ir su žiauriu elgesiu su gyvūnais (ANK 346 straipsnio 16-19 dalys).

Objektas

Tradiciškai administracinių teisinių santykių objektu vis dėl to reikėtų laikyti žmogaus elgesį, jo veiksmus, veikas, o jau per pastaruosius daromas tarpiškas poveikis (įtaka) tiek materialaus pasaulio daiktams, tiek ir dvasinės kūrybos produktams[163].Teisės pažeidimu laikoma priešinga teisei, kalta fizinių ir juridinių asmenų veika, kuria pažeidžiama tam tikra tvarka valstybėje, tam tikros teisinės vertybės[164]. Jeigu veika nėra nukreipta prieš ANK ar kito teisės akto saugomą objektą, t. y. prieš vienas ar kitas teisines vertybes, tokia veika nebus administracinės teisės pažeidimu[165].

Pagal Konstituciją negalima nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kad viešojo intereso negalėtų apginti teismas, nes būtų pažeidžiama Konstitucijoje įtvirtinta, jos ginama ir saugoma vertybė.[166] Teismų praktikoje kaip tik ir pasisakoma, kad gyvūnų apsauga nuo žiauraus elgesio ir kankinimo turi viešojo intereso elementą, ir taip pat yra būtina užtikrinti gyvūnų gerovę ir apsaugą[167]. Šiuo atžvilgiu, ANK 346 straipsnyje įtvirtintas teisės normas galima laikyti skirtomis apsaugoti Konstitucijoje[168] įvardintoms vertybėms (pvz., natūralios gamtinės aplinkos, gyvūnijos apsauga; visuomenei naudingas ūkines pastangas ir iniciatyvą ir Valstybės reguliuojamą ūkinę veiklą taip, kad ji tarnautų bendrai tautos gerovei; žmonių sveikatą, gyvybę bei nuosavybę, kitas asmens pagrindines teises ir laisves visuomenės saugumą, viešąją tvarką ir dorovę,).

Bendrasis administracinės teisės pažeidimo objektas – tai visos tos teisinės vertybės, kurias saugo administracinės atsakomybės priemonės t. y. ANK 1 straipsnio 1 d. nurodytos

[163] Audrius Bakaveckas, *supra* note 143: 446.
[164] Stasys Šedbaras, *supra* note, 7:169.
[165] *Ibid*., p. 183.
[166] „Vilniaus apygardos teismo 2017 m. kovo 7 d. nutartis administracinių teisės pažeidimų/ administracinių nusižengimų byloje ATP-185-149/2017“, E-Teismai, http://eteismai.lt/byla/227222326104625/ATP-185-149/2017
[167] „Panevėžio miesto apylinkės teismo 2015 m. spalio 30 d. nutartis administracinių teisės pažeidimų byloje Nr. A2.3.-3327-830/2015“, E-Teismai, http://eteismai.lt/byla/78187874997018/A2_3_-3327-830/2015
[168] „Lietuvos Respublikos konstitucija“, Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos interneto svetainė, žiūrėta 2018 m. vasario 20 d., http://www.tm.lt/dok/LR%20KONSTITUCIJA.pdf.

vertybės žmogaus teisės ir laisvės, visuomenės ir valstybės interesai taikaus valstybės ir žmogaus, visuomenės narių sugyvenimas.

Rūšinis (specialusis) administracinės teisės pažeidimo objektas įvardintas ANK specialiosios dalies XX skyriaus, kuriame yra 346 straipsnis pavadinime. ANK XX skyriuje nurodyti administraciniai nusižengimai susiję su žemės ūkio, veterinarijos veikla ir gyvūnų globa. Viena veika gali būti kėsinamasi ir į kelis rūšinius objektus.

Tiesioginis objektas – tai teisinė vertybė, kuri pažeidžiama konkrečia veika yra įvardinta ANK 346 straipsnio pavadinime *Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo ir kitų gyvūnų gerovės ir apsaugos, atskirų rūšių gyvūnų ženklinimo ir registravimo reikalavimus reglamentuojančių teisės aktų pažeidimas*.

Nusižengimo objektu negali būti laikomi materialaus pasaulio daiktai ar pats žmogus[169]. Taigi gyvūnas gali būti administracinio nusižengimo dalyku. Pavyzdžiui, administracinis nusižengimas, dėl kurio atsirado žala gyvūnui (t. y. žala asmens turtui), kaip fizinis išorinio pasaulio daiktas, kuriam darydamas poveikį pažeidėjas pažeidžia tam tikras teisines vertybes, yra laikomas administraciniu nusižengimo dalyku.

Administracinės teisės pažeidimo objektyvioji pusė.

Tai tam tikra veika (veikimas arba neveikimas), kuria kėsinamasi į administracinės teisės pažeidimo objektą. Veika – tai nusižengimo požymiai, kurie pasireiškia išoriškai[170]. Tai gali būti aktyvūs veiksmai (pvz., gyvūno mušimas) arba nevykdymas teisinės pareigos (nesirūpinimas gyvūnu, pašaro neužtikrinimas, negirdymas ir pan.).

Teisės pažeidimo objektyviosios pusės požymiai: 1) pavojinga veika (veikimas arba neveikimas); 2) padariniai; 3) priežastinis veikos ir jos padarinių ryšys; 4) veikos padarymo: a) būdas, b) vieta, c) laikas, d) priemonės.

Svarbiausias iš minėtų požymių yra pavojinga veika, kuri skirstoma į du teisės pažeidimo veikos tipus (formalųjį pažeidimą ir materialųjį pažeidimą). Šiuo atžvilgiu ANK 346 straipsnio 1, 2, 3, 16, 17 dalyse nurodytų administracinių nusižengimų sudėties požymį - pavojingą veiką reikia priskirti prie formaliojo[171] veikos tipo (t. y. nesiejami su padarinių atsiradimu), o ANK 346 straipsnio 4, 5, 18, 19 dalyse – materialiojo[172] veikos tipo, nes siejami su padarinių atsiradimu (t. y. atsirado žala turtui, sveikatai).

Pagal tai ar iš vieno teisei priešingo veiksmo ar teisinės pareigos nevykdymo ar iš kelių veiksmų ar nevykdymų susideda veika, ANK 346 straipsnio 1-5 ir 16-19 dalyse yra sudėtinės,

[169] Stasys Šedbaras, *supra* note, 7:183.
[170] *Ibid*., p. 185.
[171] Formalusis veikos tipas. Tai tokie teisės pažeidimai, kurie teisės normų pripažįstami padarytais atlikus vien išoriškai konstatuotinus veiksmus arba neįvykdžius nustatytos pareigos. Jų padarymo teisės aktai nesieja su kokių nors padarinių atsiradimu. Tai reiškia, kad visuomenei pavojingas yra pats veikimas arba neveikimas.
[172] Materialusis veikos tipas. Tai tokie teisės pažeidimai, kurie teisės normų pripažįstami padarytais kai nustatomas priežastinis veikos ir padarinių ryšys. Jeigu atliekantis administracinės teisės pažeidimo tyrimą ar bylą nagrinėjantis pareigūnas (institucija) priežastinio veikos ir atsiradusių padarinių ryšio nenustatys, vadinasi, nebus objektyviosios pusės ir tuo pačiu teisės pažeidimo apskritai.

kurios priklausomai nuo konkrečių aplinkybių galėtų būti pakartotinės (3, 5, 17 ir 19 dalyse), trunkamosios (pvz., laikomų gyvulių palikimas be priežiūros) ar tęstinės (mušė šunį, kiekvieną kartą, kai jis pabėgęs grįždavo pas laikytoją).

Objektyviosios pusės požymiai (būdas, vieta, laikas ir priemonės) yra būdingi kiekvienai veikai, tačiau kvalifikuoti veiką jie turi reikšmės tik kai tai tiesiogiai įvardyta teisės normoje, taigi ANK 346 straipsnio 1-5 ir 16-19 dalyse nurodytų administracinių nusižengimų sudėtyse nėra esminiai.

Be to, taikant administracinę atsakomybę nenumatyti rengimosi ar pasikėsinimo padaryti pažeidimą institutai, todėl, neatlikus visų veiksmų, kurie yra būtini, kad pažeidimas būtų laikomas baigtu, nebus pagrindo taikyti administracinę atsakomybę[173].

Administracinio nusižengimo subjektas.

Tai asmuo, pažeidęs teisės normų reikalavimus, ir tokio asmens pagrindiniai požymiai išvardinti ANK 6, 10 straipsniuose t. y. amžius, nepakaltinamumas, o neeiliniais atvejais, ir ANK 4 straipsnis, kuris nustato kodekso galiojimą erdvėje ir asmenims.

Administracinio nusižengimo subjektyvioji pusė.

Tai psichinis pažeidėjo (administracinio nusižengimo subjektas) santykis su savo veika, kuris šio pobūdžio administracinio nusižengimo atvejais, net ir atrodytų labai panašiose situacijose, gali skirtis ir nulemti skirtingos kaltės formos konstatavimo rezultatą.

Pagal ANK 7 straipsnį asmuo pripažįstamas kaltu dėl administracinio nusižengimo padarymo, jeigu jis šį teisės pažeidimą padarė tyčia ar dėl neatsargumo. Atsižvelgiant į ANK 8 straipsnyje patektas kaltės formos – tyčios formas, ANK 346 straipsnio Administraciniai nusižengimai susiję su gyvūnų gerovės reikalavimų pažeidimu reglamentuoti 1-5 minėto straipsnio dalyse[174] ir 16-19 dalyse - susiję su žiauriu elgesiu su gyvūnais gali būti padaromi tiesiogine[175] (pvz., norėjo atsikratyti šuniu, tai išvežė ir paleido jį kitame rajone) ir netiesiogine[176] tyčia (pvz., sąmoningas gyvūnų padarymas bešeimininkiais ar bepriežiūriais yra laikomas žiauriu elgesiu su gyvūnais arba jų kankinimas ir šis pažeidimas yra padaromas tyčia, tai yra jį padaręs asmuo turi suprasti priešingą teisei savo veikimo ar neveikimo pobūdį, numatyti žalingas jų pasekmes ir jų norėti arba nors ir nenorėti šių pasekmių, bet sąmoningai leisti joms

[173] Šedbaras S., *supra* note 7:187.
[174] „Klaipėdos apygardos teismo 2018 m. sausio 3 d. nutarimas Administracinio nusižengimo byloje Nr. AN2-9-417/2018“, Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=87712dd0-d628-4da4-a568-48a62267d63b
[175] Administracinis nusižengimas yra padarytas tiesiogine tyčia, jeigu: 1) jį darydamas asmuo suvokė pavojingą veikos pobūdį ir norėjo taip veikti; 2) jį darydamas asmuo suvokė pavojingą veikos pobūdį, numatė, kad dėl jo veikimo ar neveikimo gali atsirasti šiame kodekse numatytų padarinių, ir jų norėjo.
[176] Administracinis nusižengimas yra padarytas netiesiogine tyčia, jeigu jį darydamas asmuo suvokė pavojingą veikos pobūdį, numatė, kad dėl jo veikimo ar neveikimo gali atsirasti šiame kodekse numatytų padarinių, ir nors jų nenorėjo, bet sąmoningai leido jiems atsirasti.

kilti[177]; tyčia į bendro naudojimo lauko tualetą įmetė du mažus šuniukus, dėl to gyvūnams grėsė žūtis[178]).

Pagal ANK 9 straipsnį administracinio nusižengimo yra padarytas dėl neatsargumo, jeigu jis padarytas dėl nepagrįsto pasitikėjimo[179] (pvz. burokus nuėdusi bei sumindžiusi karvė nebuvo pažeidėjos palikta palaida, administracinėn atsakomybėn traukiamas asmuo buvo pririšęs jam priklausančią karvę, todėl galima konstatuoti, kad toks įvykis nėra tyčinis, o neatsargus (pasekmių atžvilgiu), atsitiktinio pobūdžio[180]) arba nerūpestingumo[181] (pvz., pažeidėja nebuvo pakankamai rūpestinga ir neužtikrino, kad jai priklausantis galvijas nenutrūktų nuo grandinės ir nepadarytų žalos kitų asmenų turtui[182]).

Papildomi subjektyviosios pusės požymiai motyvas ir tikslas, kurie geriau atskleidžia teisės pažeidėjo psichinį santykį su daroma veika, tačiau kvalifikuoti veiką jie ne visada turi reikšmės.

2.2.1 *Administraciniai nusižengimai susiję su gyvūnų gerovės reikalavimų pažeidimu* - Administracinių nusižengimų kodekso 346 straipsnio 1-5 dalys

346 straipsnis[183]. Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo ir kitų gyvūnų gerovės ir apsaugos, atskirų rūšių gyvūnų ženklinimo ir registravimo reikalavimus reglamentuojančių teisės aktų pažeidimas

1. Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo ir kitų gyvūnų gerovės ir apsaugos, atskirų rūšių gyvūnų ženklinimo ir registravimo reikalavimus reglamentuojančių teisės aktų pažeidimas

užtraukia įspėjimą arba baudą nuo trisdešimt iki vieno šimto dvidešimt eurų.

2. Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo ir kitų gyvūnų gerovės ir apsaugos, atskirų rūšių gyvūnų ženklinimo ir registravimo reikalavimus reglamentuojančių teisės aktų pažeidimas, sukėlęs grėsmę asmens turtui, sveikatai ar gyvybei,

užtraukia baudą nuo penkiasdešimt iki vieno šimto dvidešimt eurų.

3. Šio straipsnio 1, 2 dalyse numatyti administraciniai nusižengimai, padaryti pakartotinai,

užtraukia baudą nuo vieno šimto dvidešimt iki dviejų šimtų trisdešimt eurų.

4. Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo ir kitų gyvūnų gerovės ir apsaugos, atskirų rūšių gyvūnų ženklinimo ir registravimo reikalavimus reglamentuojančių teisės aktų pažeidimas, dėl kurio atsirado žalos asmens sveikatai ar turtui,

užtraukia baudą nuo vieno šimto penkiasdešimt iki trijų šimtų eurų.

5. Šio straipsnio 4 dalyje numatytas administracinis nusižengimas, padarytas pakartotinai,

užtraukia baudą nuo trijų šimtų iki penkių šimtų penkiasdešimt eurų.

---

[177] „Vilniaus miesto apylinkės teismo 2016 m. vasario 25 d. nutartis Administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. II-64-295/2016“, Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=7092cfd0-7ac9-4c28-a3b8-59323604e784

178 „Marijampolės apylinkės teismo 2017 m. spalio 23 d. nutarimas Administracinio nusižengimo byloje Nr.A13.-782-610/2017“, Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=5e512250-2990-41ac-85f1-d9752b70c389

[179] Administracinis nusižengimas yra padarytas dėl nepagrįsto pasitikėjimo, jeigu jį padaręs asmuo numatė, kad dėl jo veikimo ar neveikimo gali atsirasti šiame kodekse numatytų padarinių, tačiau lengvabūdiškai tikėjosi jų išvengti.

[180] „Panevėžio apylinkės miesto teismo 2017 m. spalio 24 d. nutarimas Administracinio nusižengimo byloje Nr. A13.-895-830/2017“, Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=bb609377-f092-4345-86ea-84987ff2071e

[181] Administracinis nusižengimas yra padarytas dėl nerūpestingumo, jeigu jį padaręs asmuo nenumatė, kad dėl jo veikimo ar neveikimo gali atsirasti šiame kodekse numatytų padarinių, nors pagal veikos aplinkybes ir savo asmenines savybes galėjo ir turėjo tai numatyti.

[182] „Panevėžio apygardos teismo 2018 m. sausio 18 d. nutartis Administracinio nusižengimo byloje Nr. AN2-16-366/2018“, Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=5bcae80c-de86-4698-bc5c-9f317fa6c089

[183] „Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas“ galiojanti suvestinė redakcija: 2018-01-01 - 2018-06-30“, *TAR* 11216 (2015).

ANK 346 straipsnio 1-5 dalyje nustatyto administracinio nusižengimo sudėtį sudaro 1, 2 arba 3 administracinio nusižengimo sudėties požymiai.

Galima išskirti 4 atskirus[184] tokius požymius, kurie vieni, ar sudėtyje su kitais, sudaro ANK 346 straipsnio 1-5 dalyse nurodytų administracinių nusižengimų sudėtis:

I. teisės aktų reikalavimų pažeidimai;
II. grėsmės sukėlimas asmens turtui, sveikatai ar gyvybei;
III. žalos atsiradimas asmens sveikatai ar turtui;
IV. nusižengimo pakartotinumas[185].

Pirmasis administracinio nusižengimo sudėties požymis *(nurodytų) teisės aktų reikalavimų pažeidimas*, susijęs su veikos priešingumo teisei administracinio nusižengimo požymiu ir įeina į kiekvieną ANK 346 straipsnio 1-5 dalyje nurodyto administracinio nusižengimo sudėtį. Taigi administracinę atsakomybę užtraukia *Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo ar kitų gyvūnų gerovės ir apsaugos <...> reikalavimus reglamentuojančių teisės aktų pažeidimas*. Minėta norma yra blanketinė, o tai reiškia, kad atsakomybė pagal šį straipsnį kyla nevykdant kituose teisės aktuose įtvirtintų reikalavimų[186.] Tam, kad asmuo būtų laikomas padariusiu administracinį pažeidimą, pakanka bent vieno Gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių gyvūnų gerovės ir apsaugos pažeidimo arba žiauraus elgesio su gyvūnais.[187]

Antrasis administracinio nusižengimo požymis susijęs su *grėsmės sukėlimu asmens turtui, sveikatai ar gyvybei*, atitinka teisės aktuose nustatytas gyvūnų laikytojų pareigas[188]. Teismų praktikoje pasisakant apie gyvūno laikytojų pareigas, akcentuojama, kad gyvūnų savininkas, įgyvendindamas nuosavybės teisę, privalo laikytis gyvūnų apsaugą ir jų laikymą reglamentuojančių įstatymų, kitų teisės aktų reikalavimų[189]. „Taigi, rūpestingas ir apdairus savininkas visais atvejais, nepriklausomai nuo vidinių įsitikinimų apie gyvūnų teises ir laisves, privalo imtis visų reikiamų apsaugos priemonių kontroliuoti savo gyvūnų elgesį ir imtis tokių

[184] ANK 346 straipsnio 1-5 dalyse išskiriami tik 4 elementai, nes jie tiesiogiai susiję su darbe nagrinėjama gyvūnų gerovės reikalavimų pažeidimo klausimu (pvz., 1-3 dalyse neišskiriami pažeidimai susiję su atskirų rūšių gyvūnų ženklinimo ir registravimo reikalavimais).
[185] Pagal ANK 40 straipsnį pakartotinumas atsiranda už šio kodekso tame pačiame straipsnyje numatyto pažeidimo padarymą, tačiau jeigu asmuo per metus nuo dienos, kurią administracinė nuobauda ar administracinio poveikio priemonė baigta vykdyti, padarė pažeidimą, kuris sutampa su ATPK analogiško straipsnio dalies dispozicija, turėtų būti laikoma, kad asmuo pažeidimą padarė pakartotinai.
186 „Kauno apygardos teismo 2017 m. spalio 2 d. nutartis Administracinio nusižengimo byloje Nr. AN2-569-175/2017“, Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=012e2c05-66a8-4f80-a725-700700fd2436
187 „Klaipėdos apygardos teismo 2017 m. vasario 1 d. nutartis Administracinių teisės pažeidimų/administracinių nusižengimų byloje ATP-28-174/2017“, E-teismai, http://eteismai.lt/byla/243770486043483/ATP-28-174/2017
[188] Gyvūnų laikytojai privalo užtikrinti, kad jų laikomi gyvūnai nekeltų grėsmės žmonių, kitų gyvūnų gyvybei, sveikatai ar turtui. „Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo“ 20 straipsnio 2 dalies 3 punktas, *Valstybės žinios* 122, 6126 (2012).
[189] „Lietuvos Respublikos civilinio kodekso“ 4.41 straipsnis, *Valstybės žinios* 74, 2262 (2000).

konkrečioje situacijoje būtinų veiksmų, kad nebūtų jokių galimybių, jog jo gyvūnas sukeltų grėsmę žmonių, kitų gyvūnų gyvybei, sveikatai ar turtui[190].

Trečiasis administracinio nusižengimo požymis susijęs su *žalos atsiradimu asmens sveikatai ar turtui* ir yra siejamas su padarinių atsiradimu, būtent *asmens* turtui, asmens ar gyvūno[191] sveikatai ir gyvybei. Teismų praktikoje, pagal ANK 346 straipsnio 4, 5 dalį asmenys buvo patraukti administracinėn atsakomybėn dėl to, kad turtinė žala buvo padaryta kai du palaidi šunys apkandžiojo ir sužalojo keturiolika kitam asmeniui priklausančių avių[192], arba kai šuo užpuolė ir mirtinai sukandžiojo kitam asmeniui priklausantį šunį[193], arba kai šuo sudraskė vištą[194]ir t.t. be to <...> formuluojant pažeidimo esmę, būtina nurodyti, jog turtinę žalą asmeniui padarė ne šunys, o administracinėn atsakomybėn traukiamas asmuo. [195]

Šie, antrasis ir trečiasis, administracinio nusižengimo sudėties požymiai, kartu su pirmuoju, t. y. *teisės aktų reikalavimų pažeidimo,* atitinkamai įeina į ANK 346 straipsnio 2-3 ir 4-5 dalyse nurodytų administracinių nusižengimų sudėtis. Pastebėtina, kad ANK 346 straipsnio 4 ir 5 dalyse, padariniai nėra tiesiogiai orientuoti į gyvūno gerovės apsaugą. Padariniai yra įvardijami kaip padariniai *gyvūnui,* o tokia sąsaja gali pasireikšti per grėsmę ar žalą asmens *turtui*. Tokią išvadą galima daryti remiantis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) nuostatomis[196]. Teismų nuomone, gyvūnai pagal įstatymą prilyginami daiktams[197] arba turtui[198]. Tiesa, dėl laukinių gyvūnų, Lietuvos Aukščiausiojo Teismas pasisako kiek kitaip[199]. Bet

[190] „Panevėžio apygardos teismo nutartis 2017 m. rugsėjo 29 d. administracinių teisės pažeidimų/administracinių nusižengimų byloje Nr. AN2-86-531/2017“, Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=a738d2fa-4f26-4dcd-95c8-13937bf652a4

[191] „Panevėžio apygardos teismo nutartis 2017 m. rugsėjo 29 d. administracinių teisės pažeidimų/administracinių nusižengimų byloje Nr. AN2-86-531/2017“, Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=a738d2fa-4f26-4dcd-95c8-13937bf652a4

[192] „Ignalinos rajono apylinkės teismo 2017 m. lapkričio 6 d. nutartis administracinių teisės pažeidimų/administracinių nusižengimų byloje Nr. AN13-191-664/2017“, Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=7a907673-7f55-4d29-b1ee-519adaa08aca

193 „Kretingos rajono apylinkės teismo 2017 m. sausio 3 d. nutartis Administracinių teisės pažeidimų/administracinių nusižengimų byla A13.-8-206/2017“, E-teismai, http://eteismai.lt/byla/61026549017309/A13_-8-206/2017

[194] „Šiaulių apygardos teismo 2017 m. liepos 21 d. nutartis administracinių teisės pažeidimų/administracinių nusižengimų byloje Nr. ATP-162-300/2017“, Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=6125f5dc-cefb-4789-ad5d-cec3783f47d5

[195] „Šiaulių apygardos teismo 2017 m. liepos 21 d. nutartis administracinių teisės pažeidimų/administracinių nusižengimų byloje Nr. ATP-162-300/2017“, Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=6125f5dc-cefb-4789-ad5d-cec3783f47d5

[196] „Lietuvos Respublikos civilinio kodekso“ *Valstybės žinios* 74, 2262 (2000) (toliau – CK) 4.1 straipsnyje nustatyta, kad daiktais laikomi iš gamtos pasisavinti arba gamybos procese sukurti materialaus pasaulio dalykai. Vertinant šią apibrėžti, galima daryti išvadą, kad tam tikrų dalykų priskyrimas daiktams vykdomas atsižvelgiant į šio dalyko savybes: fizikinė sandara, atskirumas ir gebėjimas būti valdymo objektu. Atsižvelgiant į tai, kad gyvūnas pasižymi visomis šiomis savybėmis, manytina, kad gyvūnas CK prasme laikytinas daiktu. Be to, šia išvadą iš esmės patvirtina ir kiti CK straipsniai, pavyzdžiui, CK 4.53 straipsnis 1 dalis: Daikto duodami vaisiai, gyvulių prieauglis priklauso jų savininkui, jeigu įstatymai arba sutartis nenustato ko kita. - CK 4.57 straipsnis 3 dalis: Kilnojamaisiais bešeimininkiais daiktais gali būti gyvūnai, negyvi kilnojamieji daiktai, kurie niekam dar nepriklausė arba kurių savininkas atsisakė, arba kuriuos pametė ar paslėpė (radinys), tarp jų ir lobis. Tiek CK, tiek ir kituose teisės aktuose, pavyzdžiui, Mažmeninės prekybos taisyklėse, patvirtintose Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. birželio 11 d. nutarimu Nr. 697 „Dėl Mažmeninės prekybos taisyklių patvirtinimo“, yra įtvirtintos tam tikros specialiosios nuostatos dėl gyvūnų (kaip daiktų ir nuosavybės teisės objektų) civilinės apyvartos.

[197] „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. gegužės 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-330-706/2015“, E-Teismai, http://eteismai.lt/byla/96824338967228/3K-3-330-706/2015

[198] Asmuo neužtikrino, kad šuo iš jos neišbėgs į viešąją vietą ir neliks ten palaidas ir be priežiūros, ko pasekmėje šuo pro sieto tvoros konstruktyvą išbėgo be pavadėlio ir (ar) antsnukio į viešą Vilkaviškio m. Birutės gatvę, urgzdamas ir lodamas užpuolė šaligatviu ėjusią su mažamečiu vaiku nukentėjusiąją A. P. ir jos už pavadėlio vedamą spanielių veislės šunį, sukeldamas grėsmę nukentėjusios ir jos vaiko sveikatai bei turtui (vedžiojamam šuniui). „Vilkaviškio rajono apylinkės teismo 2017 . lapkričio 3 d. nutartis Administracinėje byloje Nr. II-17-633/2017“, Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=71f90b50-a59d-4164-931a-4f781790a821.

[199] „Laisvėje gyvenančio gyvūno neįmanoma visiškai kontroliuoti ir valdyti. Laukinis gyvūnas, gyvenantis savo natūralioje gamtinėje aplinkoje, negali būti nuosavybės teisės objektas, nes toks gali būti tik daiktas, kuriuo savininkas gali naudotis, disponuoti ir jį valdyti. Taigi jis deliktinės

kokiu atveju, kaip daiktas ar kaip turtas, gyvūnas kaip biologinė gyva būtybė yra paveiki asmens veikai, pasireiškiančiai veikimu ar neveikimu, kaip žiaurus elgesys ar kaip gyvūnų gerovės reikalavimų pažeidimo pasekmė. Be to, reikia atkreipti dėmesį, kad grėsmė arba žala asmens turtui (gyvūnui) gali būti sukelta ne savo, o tik *kito asmens turtui*, t. y. kito asmens gyvūnui (kuris laikomas turtu) arba kitokio pobūdžio turtui[200] (pvz., CK 6.267 straipsnis nustato[201] gyvūno laikytojo atsakomybę už gyvūnų padarytą žalą.

Ketvirtasis administracinio nusižengimo požymis – *pakartotinumas,* vertinamas pagal ANK 40 straipsnį[202].

Iš aptartų keturių sudėties požymių galima sudaryti daugiau kaip dešimtį atskirų administracinių nusižengimų sudėčių (pvz., atskiriant grėsmę ar žalą atskirai sveikatai atskirai turtui t.t.).

2.2.2 *Administraciniai nusižengimai susiję su žiauriu elgesiu su gyvūnais* Administracinių nusižengimų kodekso 346 straipsnio 16-19 dalys

346 straipsnis[203]. Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo ir kitų gyvūnų gerovės ir apsaugos, atskirų rūšių gyvūnų ženklinimo ir registravimo reikalavimus reglamentuojančių teisės aktų pažeidimas

16. Žiaurus elgesys su gyvūnu, gyvūno kankinimas
užtraukia baudą nuo penkiasdešimt iki vieno tūkstančio dviejų šimtų eurų.

17. Šio straipsnio 16 dalyje numatytas administracinis nusižengimas, padarytas pakartotinai,
užtraukia baudą nuo vieno tūkstančio dviejų šimtų iki vieno tūkstančio septynių šimtų penkiasdešimt eurų.

18. Žiaurus elgesys su gyvūnu, gyvūno kankinimas, kai dėl to gyvūnams gresia žūtis ar suluošinimas,
užtraukia baudą nuo trijų šimtų iki vieno tūkstančio septynių šimtų penkiasdešimt eurų.

19. Šio straipsnio 18 dalyje numatytas administracinis nusižengimas, padarytas pakartotinai,
užtraukia baudą nuo vieno tūkstančio septynių šimtų penkiasdešimt iki dviejų tūkstančių trijų šimtų eurų.

Galima išskirti 3 atskirus[204] ANK 346 straipsnio 16-19 dalyse nurodytų administracinių nusižengimų sudėties požymius:

I. žiaurus elgesys su gyvūnu, gyvūno kankinimas;

---

atsakomybės prasme nuosavybės teise niekam nepriklauso „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. gegužės 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-330-706/2015“, *E-Teismai,* http://eteismai.lt/byla/96824338967228/3K-3-330-706/2015

[200] „neužtikrino, kad jo šunys be priežiūros nepatektų į viešąsias vietas, dėl ko vienas iš jo šunų, išbėgęs į bendro naudojimo kelią, dantimis apgadino D. Š. vairuojamą automobilį Citroen C5“. „Panevėžio apygardos teismo nutartis 2018 m. sausio 17 d. Administracinio nusižengimo byloje Nr. AN2-11-491/2018“, Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=8b85d267-f27c-469f-a689-52d75064a3d7

[201] „Lietuvos Respublikos civilinio kodekso“, *Valstybės žinios* 74, 2262 (2000) 6.267 straipsnio 1 dalis nustato, kad naminių gyvūnų arba asmens žinioje esančių laukinių gyvūnų padarytą žalą privalo atlyginti jų savininkas (valdytojas), jeigu neįrodo, kad buvo šio kodekso 6.270 straipsnio 1 dalyje numatytos aplinkybės. Asmuo atsako ir už iš jo pabėgusių gyvūnų padarytą žalą.

[202] Pagal ANK 40 straipsnį, jeigu administracinį nusižengimą padaręs asmuo per metus nuo administracinio nurodymo įvykdymo dienos arba nuo dienos, kurią administracinė nuobauda ar administracinio poveikio priemonė baigta vykdyti, padarė tame pačiame šio kodekso straipsnyje numatytą administracinį nusižengimą, laikoma, kad šis administracinis nusižengimas padarytas pakartotinai. Padarius pakartotinį administracinį nusižengimą, šiame straipsnyje numatytas terminas skaičiuojamas iš naujo.

[203] „Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas“ galiojanti suvestinė redakcija: 2018-01-01 - 2018-06-30“, *TAR* 11216 (2015).

[204] ANK 346 straipsnio 1-5 dalyse išskiriami tik 4 elementai, nes jie tiesiogiai susiję su darbe nagrinėjama gyvūnų gerovės reikalavimų pažeidimo klausimu (pvz., 1-3 dalyse neišskiriami pažeidimai susiję su atskirų rūšių gyvūnų ženklinimo ir registravimo reikalavimais).

II. žiaurus elgesys su gyvūnu, gyvūno kankinimas, kai dėl to gyvūnams gresia žūtis ar suluošinimas; ir

III. nusižengimo pakartotinumas[205].

Pagrindinis NK 346 straipsnio 16-19 dalyse nurodytų administracinių nusižengimų požymis - *žiaurus elgesys su gyvūnu, gyvūno kankinima*s, tačiau ANK jo turinio nepaaiškina. Nepaaiškina ir BK (išskyrus BK komentarą). Kokie veiksmai yra laikomi žiauriu elgesiu su gyvūnais, jų kankinimu yra nurodyta Gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo (toliau – Įstatymas) 4 straipsnyje[206]. Įstatymu taip pat draudžiama žiauriai elgtis su gyvūnais ir juos kankinti, bet kokiomis priemonėmis tiesiogiai ar netiesiogiai propaguoti ir skatinti žiaurų elgesį su gyvūnais, jų kankinimą, kurstyti smurtą prieš gyvūnus[207]. Šiame teisės akto straipsnyje taip pat 22 punktais įvardijami veiksmai[208], traktuotini kaip žiaurus elgesys su gyvūnais, jų kankinimas. Gyvūno savininko ar laikytojo sutikimas atlikti tokius 22 veiksmus ar *sąlygų atlikti tokius veiksmus sudarymas* taip pat traktuojamas žiauriu elgesiu su gyvūnais, jų kankinimu.

Be to, Įstatymų leidėjas neapsiriboja baigtiniu minėtų veiksmų sąrašu ir numato, kad ir *kiti veiksmai*, sukeliantys gyvūnų žūtį, skausmą, kančią, pavojų gyvūnų sveikatai ar gyvybei,

[205] Pagal ANK 40 straipsnį pakartotinumas atsiranda už šio kodekso tame pačiame straipsnyje numatyto pažeidimo padarymą, tačiau jeigu asmuo per metus nuo dienos, kurią administracinė nuobauda ar administracinio poveikio priemonė baigta vykdyti, padarė pažeidimą, kuris sutampa su ATPK analogiško straipsnio dalies dispozicija, turėtų būti laikoma, kad asmuo pažeidimą padarė pakartotinai.

[206] „Vilniaus miesto apylinkės teismo 2016 m. vasario 25 d. nutartis Administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. II-64-295/2016“, Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=7092cfd0-7ac9-4c28-a3b8-59323604e784

[207] „Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo“ 4 straipsnio 1 dalis, *Valstybės žinios* 122, 6126 (2012)108.

[208] *Ibid*., 4 straipsnis:

1) sąmoningas gyvūnų padarymas bešeimininkiais ar bepriežiūriais;
2) veterinarinės pagalbos nesuteikimas, kai gyvūnams tokia pagalba būtina;
3) gyvūnų gąsdinimas, sužeidimas ar nužudymas, išskyrus teisės aktuose numatytus atvejus;
4) gyvūnų naudojimas taikiniams;
5) gyvūnų kovų ar kovų su gyvūnais organizavimas, gyvūnų treniravimas kovoms;
6) zoofiliniai veiksmai su gyvūnais;
7) gyvūnų skerdimas jų neapsvaiginus, išskyrus teisės aktuose numatytus atvejus;
8) gyvūnų operavimas jų nenuskausminus, išskyrus teisės aktuose numatytus atvejus;
9) veterinarinės procedūros, siekiant pakeisti gyvūnų išvaizdą ar gyvūnų fiziologines funkcijas (ausų, barzdelių, skiauterių, snapų, uodegų trumpinimas, balso stygų, ragų, nagų, sparnų, kanopų ir ilčių pažeidimas ar pašalinimas, plunksnų išpešimas ar pašalinimas kitu būdu ir kt.), pažeidžiant gyvūnų kūno dalių, minkštųjų audinių ar kaulų struktūrą, išskyrus gyvūnų kastravimą ir kitus teisės aktuose numatytus atvejus arba veterinarines procedūras, atliekamas veterinarijos gydytojo sprendimu dėl gyvūno sveikatos;
10) gyvūnų galimybes stimuliuojančių medžiagų, didinančių gyvūnų produktyvumą, darbingumą, sportinius rezultatus, naudojimas, išskyrus teisės aktuose leidžiamų medžiagų naudojimą ar kitus teisės aktuose numatytus atvejus;
11) gyvūnų sveikatai žalingų ar erzinančių cheminių medžiagų bei kitų priemonių ir įrenginių, sukeliančių gyvūnams baimę, stresą, kančias ar žalingas pasekmes jų sveikatai ir gerovei, naudojimas;
12) gyvūnų mokymas ir dresavimas, sukeliant jiems skausmą ir baimę, naudojant dirbtinai žalojančias ar skausmą, kančią sukeliančias priemones;
13) gyvūnų agresijos kitų gyvūnų ar žmonių atžvilgiu skatinimas dresuojant gyvūnus, išskyrus tarnybiniais tikslais naudojamų gyvūnų dresavimą;
14) gyvūnų veisimas, sukeliantis žalingas pasekmes gyvūnų sveikatai ir gerovei;
15) gyvūnų laikymas jų rūšies, amžiaus, fiziologijos ir elgsenos neatitinkančiomis teisės aktuose nustatytomis sąlygomis;
16) netinkamų, žalingų gyvūnų laikymo, priežiūros ar darbo įrenginių taikymas gyvūnams;
17) nepakankamas gyvūnų šėrimas ar girdymas;
18) poilsio laiko gyvūnams nesuteikimas, atsižvelgiant į jų fiziologinius poreikius;
19) gyvų gyvūnų naudojimas kitiems gyvūnams šerti, išskyrus atvejus, kai šiuos gyvūnus būtina šerti gyvūnais pagal gyvūnų biologiją ir jų neįmanoma šerti kitaip (visais atvejais gyvūnų augintinių naudojimas gyvūnams šerti draudžiamas);
20) gyvūnų vežimas, pažeidžiant gyvūnų gerovę vežimo metu reglamentuojančių teisės aktų reikalavimus;
21) gyvūnų naudojimas reklamai, filmavimui, fotografavimui, parodose ir kituose renginiuose, jeigu dėl to gyvūnams sukeliamas skausmas, baimė, kančia, gyvūnai verčiami pranokti jų įgimtus gebėjimus ar yra luošinami;
22) laukinių gyvūnų, kurie buvo prižiūrimi žmogaus, paleidimas į laisvę, jeigu šie gyvūnai nebuvo tinkamai paruošti gyventi natūralioje aplinkoje;
23) gyvūno savininko ar laikytojo sutikimas atlikti šios dalies 1–22 punktuose nurodytus veiksmus ar sąlygų atlikti tokius veiksmus sudarymas;
24) kiti veiksmai, sukeliantys gyvūnų žūtį, skausmą, kančią, pavojų gyvūnų sveikatai ar gyvybei, išskyrus teisės aktuose nustatytus atvejus.

išskyrus teisės aktuose nustatytus atvejus yra laikomi žiauriu elgesiu su gyvūnais, jų kankinimu. Žiaurų elgesį su vaikais nagrinėjantys autoriai[209] pažymi, kad išsamaus žiauraus elgesio veikų sąrašo pateikti ne tik, kad neįmanoma, bet ir netikslinga, nes „žiauraus elgesio nedetalizavimas palieka laisvę teismui pripažinti ar nepripažinti elgesį žiauriu, kita vertus, galiojant tokiai normai kiekvienas neįprastas ir gana pavojingas elgesys vaiko atžvilgiu gali būti tinkamai teisiškai įvertintas.“ Ši analogija visiškai tinka ir žiauraus elgesio su gyvūnais atveju, kad nebūtų apribota teisinė apsauga neįvardintais atvejais.

Tarp Įstatyme išvardintų 22 veiksmų, kurie laikomi žiauriu elgesiu su gyvūnais, jų kankinimu, 7 atvejais, veiksmai vertinami sąlyginai, t. y. su išimtimis tokiems veiksmams, jei šie veiksmai padaromi nepažeidžiant teisės aktuose nustatytų sąlygų. Šios išimtys (7, 8, 9, 10, 15, 20 ir 24 Įstatymo 4 straipsnio punktai) susijusios su gyvūnų (daugiausiai ūkinių gyvūnų) gerovės ir apsaugos reikalavimais, kuriuos reglamentuoja Europos Sąjungos teisės aktai (t. y. ūkinių gyvūnų laikymas, skerdimas ir transportavimas, draudžiamų medžiagų naudojimo gyvūnams, draudžiamų veterinarinių procedūrų[210] atlikimas gyvūnams ir bendro pobūdžio gyvūnų gerovės apsaugos pamatinis draudimas - sukelti gyvūnui skausmą). Toks reglamentavimas dar kartą[211] patvirtina, kad teisėje gyvūnų gerovė gali būti suprantama kaip tam tikru sutartu lygiu *suteikiama (taip pat ir atimama) privilegija*, o ne savaime garantuojama teisė.

Minėtos išimtys akcentuoja *teisės aktų reikalavimus*, dėl ko tampa kiek neaiški riba tarp ANK 346 straipsnio 1-5 ir to paties straipsnio 16-19 dalyse įvardintų administracinių nusižengimų požymių. Pavyzdžiui, Įstatyme 20 numeriu įvardinti veiksmai, *gyvūnų vežimas, pažeidžiant gyvūnų gerovę vežimo metu reglamentuojančių teisės aktų reikalavimus* yra laikomi žiauriu elgesiu su gyvūnu, jų kankinimu. Tačiau *gyvūnų gerovę vežimo metu reglamentuojantys teisės aktų reikalavimų pažeidimai* taip pat atitiktų ANK 346 straipsnio 1 dalies administracinio nusižengimo požymį. Šiuo atveju atribojimą reikėtų pradėti nuo su gyvūnais susijusios žiauraus elgesio, kankinimo veikos atmetimo.

Kitus sąraše nurodytus veiksmus galima sąlyginai suskirstyti į mokslininkų siūlomus[212] pagrindinius gyvūnų gerovės lygio įvertinimo kriterijų funkcines grupes:

I. **Maitinimas**. (Ar gyvūnai tinkamai šeriami ir aprūpinami vandeniu?): 17 punktas.
II. **Būstas.** (Ar gyvūnai tinkamai laikomi?): 1, 15 ir 22 punktai.
III. **Sveikata.** (Ar gyvūnai yra sveiki?): 2, 5, 9, 10, 11, 12, 14, 16 ir 21 punktai.

[209] Kristina Grinevičiūtė, „Žiauraus elgesio su vaiku samprata baudžiamojoje teisėje“, *Jurisprudencija* 11, 113 (2008): 108.
[210] Veterinarinės procedūros, siekiant pakeisti gyvūnų išvaizdą ar gyvūnų fiziologines funkcijas (ausų, barzdelių, skiauterių, snapų, uodegų trumpinimas, balso stygų, ragų, nagų, sparnų, kanopų ir ilčių pažeidimas ar pašalinimas, plunksnų išpešimas ar pašalinimas kitu būdu ir kt.), pažeidžiant gyvūnų kūno dalių, minkštųjų audinių ar kaulų struktūrą, išskyrus gyvūnų kastravimą ir kitus teisės aktuose numatytus atvejus arba veterinarines procedūras, atliekamas veterinarijos gydytojo sprendimu dėl gyvūno sveikatos. „Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo“, *Valstybės žinios* 122, 6126 (2012) 4 straipsnio 2 dalies 9 punktas.
[211] Žr. 1.2. dalį.
[212] Raphaelle Botreau, *supra* note 44: 225. (Daugiau žr. 3.3 skyrių).

IV. **Elgesys.** (Ar gyvūnų elgesys atspindi optimizuotą emocinę būseną?): 3, 4, 6, 7, 8, 13, 18, 19 ir 20 punktai.

2.2.3 *Administraciniai nusižengimų atribojimo kriterijai (ANK 346 straipsnio 1-5 dalys ir 16-19 dalys)*

Apibendrinus administracinės atsakomybės taikymo teismų praktikoje analizės rezultatus galima išskirti keletą kriterijų, kuriais galima kvalifikuoti ir vieną nuo kito atriboti ANK 346 straipsnio 1-5 ir 16-18 dalyse nurodytus administracinius nusižengimus. Paprastai tariant – atskirti gyvūnų gervės ir apsaugos reikalavimų ir žiauraus elgesio su gyvūnais atvejus. Atsižvelgiant į temos orientaciją būtent į gyvūnų gerovės apsaugą, siūlomi trys kriterijai susiję su administracinio nusižengimo dalyku – gyvūnu:

1) priežastinis ryšys tarp asmens veiksmų ir padarinių gyvūnui;

2) gyvūno nuosavybės svarba vertinant atsiradusius padarinius ar kilusią grėsmę;

3) veiksmų atitiktis įstatyme įtvirtintai, žiauraus elgesio su gyvūnais, apibrėžčiai.

1. Skirtingas priežastinis ryšys tarp asmens veiksmų ir poveikio gyvūnui.

Teismų praktikos[213] pagrindu galima daryti išvadą dėl skirtingo priežastinio ryšio priklausomybės pobūdžio (tiesioginė ir netiesioginė priklausomybė) tarp asmens veiksmų ir padarinių ANK 346 straipsnio 1-5 dalyse ir ANK 16-19 dalyse nurodytų administracinių nusižengimų atvejais. ANK 346 straipsnio 1-5 dalyse nurodytų administracinių nusižengimų atveju, padariniai gyvūnui (t. y. asmens *turtui*) kyla dėl netiesioginių asmens veiksmų (dažniausiai neveikimo), kai *asmuo neužtikrino* teisės aktų *reikalavimų laikymosi* (pvz., asmuo, būdamas šuns šeimininku neužtikrino, kad jo šuo nesukeltų grėsmės kitų žmonių ir gyvūnų sveikatai ir gyvybei, bei nepažeistų kitų asmenų teisių ir teisėtų interesų, kai šuo, vedžiojamas be pavadėlio, įkando kito asmens šuniui į ausį[214]; arba, du nuo pavadėlio paleisti šunys užpuolė ir sudraskė kitam asmeniui priklausantį katiną[215] ir t t.). Taigi, net dėl letalių pasekmių (padarinių), kurie atitiktų net baudžiamąją atsakomybę užtraukiančios veikos požymį „*dėl to gyvūnas žuvo*“, administracinės atsakomybės taikymo atžvilgiu padariniai atsirado ne dėl tiesioginės asmens veikos gyvūno atžvilgiu (pvz., fizinio poveikio – smūgio ranka[216]), bet dėl tiesioginio priežastinio ryšio tarp jo laikomo-valdomo gyvūno ir kito gyvūno sužalojimo ar žūties t. y. dėl

[213] Žr. 2.2.1 darbo dalį.

214 “Vilniaus miesto apylinkės teismo 2017 m. liepos 5 d. nutartis administracinių teisės pažeidimų/administracinių nusižengimų byla Nr. II-206-827/2017“, Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=3b4aa31f-4bb7-47b4-802a-a514ff75b602

215 „Kauno apygardos teismo 2017 m. lapkričio 23 d. nutartis administracinių teisės pažeidimų/administracinių nusižengimų byloje Nr. AN2-666-594/2017“, Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=e847fa90-97d3-4e6b-a3e5-b87b4a9de5b7

[216] „Vilniaus miesto apylinkės teismo 2015 m. gruodžio 3 d. nutarimas Administracinio teisės pažeidimo byla Nr. A2.3.-17630-957/2015“, Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=df1e3cce-4fa2-4b07-9977-7c9f303c06f2

to, kad asmuo neužtikrino tam tikrų teisės aktų reikalavimų įvykdymo. Tuo tarpu ANK 346 straipsnio 16-19 dalyse nurodytų administracinių nusižengimų atveju, padariniai gyvūnui kyla dėl tiesioginės asmens veiklos (pvz., koja įspirdamas ir lazda suduodamas prie automobilio pririštam šuniui, kuris nekėlė jam grėsmės, žiauriai elgėsi su gyvūnais[217] papurškė cheminių medžiagų kaimyno rotveilerių veislės šuniui, kuris buvo pribėgęs prie tvoros, į akis, taip sužalodamas šunį ir tuo asmuo pažeidė Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo 4 straipsnio 2 dalies 11 punkto reikalavimus[218]). Teismų praktikoje taip pat pabrėžiama, kad pažeidimas gali pasireikšti gyvūno mušimu, smaugimu, atėmimu galimybės judėti ir pan.[219]

2. Gyvūno nuosavybės svarba vertinant atsiradusius padarinius ar kilusią grėsmę.

Žala gyvūnui, kaip asmens turtui[220] susijusi padariniais kito asmens gyvūnui, taigi grėsmė arba žala asmens turtui (gyvūnui) pagal ANK 346 straipsnio 2, 3, 4 ir 5 dalį gali būti sukelta ne savo, o tik kito asmens turtui, t. y. kito asmens gyvūnui. Tuo tarpu žiauraus elgesio su gyvūnais atveju (t. y. pagal ANK 346 straipsnio 18, 19 dalis žiaurus elgesys su gyvūnu, gyvūno kankinimas, kai dėl to gyvūnams gresia žūtis ar suluošinimas) padariniai gali kilti ir pažeidėjo turtui (gyvūnui) ir svetimam turtui (kito asmens gyvūnui). ANK 346 straipsnio 16, 17 dalyje nurodyti administraciniai nusižengimai taip pat gali būti padaromi savo (pvz., žmogus šunį grubiai tempė paskui save, vilko per asfaltą, daužė delnu gyvūnui per galvą[221]), arba kitų asmenų gyvūnams (kaimynas tris kartus trenkė šuniui per nugarą[222], kieme pamatė bėginėjantį triušį, kurį pagavęs įmetė per išdaužtą langą į virtuvę. Ar gyvūnas susižalojo jis nematė[223]).

3. Veiksmų atitiktis įstatyme įtvirtintai žiauraus elgesio su gyvūnais apibrėžčiai.

Kokie veiksmai yra laikomi žiauriu elgesiu su gyvūnais, jų kankinimu yra nurodyta Gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo (toliau – Įstatymas) 4 straipsnyje[224] (Žr. 207 išnašą).

217 "Lazdijų rajono apylinkės teismo 2012 m. rugsėjo 17 d. nutartis Administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. II-10-393/2012", Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=0a9aa046-b7bc-4118-a484-704cd49c7f94

218 Kauno apygardos teismo 2017 m. vasario 2 d. nutartis administracinių teisės pažeidimų/administracinių nusižengimų byloje Nr. ATP-117-319/2017", Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=0ccc7358-8db9-4df8-8020-22297bb0d151

219 „Vilniaus miesto apylinkės teismo 2015 m. gruodžio 3 d. nutarimas Administracinio teisės pažeidimo byla Nr. A2.3.-17630-957/2015", Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=df1e3cce-4fa2-4b07-9977-7c9f303c06f2

220 Gyvūno, kaip turto samprata aiškinta šio skyriaus 2.2.1 dalyje.

221 „Vilniaus miesto apylinkės teismo 2015 m. gruodžio 3 d. nutarimas Administracinio teisės pažeidimo byla Nr. A2.3.-17630-957/2015", Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=df1e3cce-4fa2-4b07-9977-7c9f303c06f2

222 „Kauno miesto apylinkės teismo 2012 m. sausio 16 d. nutarimas administracinių teisės pažeidimų byloje Nr. A2.2.-8035-725/2012", Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=ea2a719b-22aa-4c16-8c34-f7fd7b5ff0a4

223 „Kupiškio rajono apylinkės teismo 2017 m. sausio 24 d. nutartis Administracinio nusižengimo byloje Nr. AN13.-41-649/2017", Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=393eb205-0fcf-487f-af78-e80067a698f8

224 „Vilniaus miesto apylinkės teismo 2016 m. vasario 25 d. nutartis Administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. II-64-295/2016", Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=7092cfd0-7ac9-4c28-a3b8-59323604e784

2.3. Administracinės ir baudžiamosios atsakomybės už žiaurų elgesį su gyvūnais atribojimas

Veiksmai yra laikomi žiauriu elgesiu su gyvūnais, jų kankinimu yra nurodyti Gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo (toliau – Įstatymas) 4 straipsnyje[225]. Tačiau tas pats Įstatymas nustato, kad už žiaurų elgesį su gyvūnais ir gyvūnų kankinimą asmenys traukiami administracinėn ar baudžiamojon atsakomybėn[226]. Pagal atsakomybės taikymo pagrindą administracinė atsakomybė skiriasi nuo baudžiamosios tuo, kad administracinės atsakomybės pagrindas – dažniausiai administracinės teisės normų pažeidimas, o baudžiamosios atsakomybės – nusikaltimas, kurio požymiai numatyti Baudžiamajame kodekse[227]. Teisės pažeidimus vienus nuo kitų galima atriboti pagal teisės pažeidimo sudėties elementų požymius ar pagal šiuos kriterijus (pagal priešingumą teisei, pagal pavojingumo visuomenei laipsnį ir pobūdį ir pagal teisinius padarinius).

Baudžiamoji atsakomybė, pagal BK 310 straipsnį, kyla tais atvejais, kai asmuo *žiauriai elgėsi su gyvūnu, jį kankino, jeigu dėl to gyvūnas žuvo arba buvo suluošintas*[228].

Baudžiamoji teisinė žiauraus elgesio sąvoka kildinama iš lingvistinio aiškinimo[229] Žodynai terminą *žiaurus* apibrėžia, kaip negailestingas[230], neužjaučiantis, labai piktas, pernelyg griežtas, keliantis skausmą (apie žmogų ir pan.). būdingas bejausmiam, negailestingam žmogui[231]. Tuo pagrindu teisimų praktikoje konstatuojama, kad žiauraus elgesio su gyvūnais normos (BK 310 straipsnis) saugoma vertybė įstatyme įvardyta kaip *dorovė*, kuri šiuo atveju siejama su tokiomis kategorijomis kaip žmogiškumas, gailestingumas, neabejingumas gyvūnų kančioms ir pan.[232]. Dėl kankinimo sąvokos, galima pažymėti, kad nėra nė vieno BK straipsnio, numatančio tiesioginę atsakomybę už kankinimą[233] <...> daugelyje straipsnių kankinimas numatytas kaip kvalifikuojantis veiką požymis. Teismų praktikoje pažymima, kad BK 310 straipsnyje vartojama sąvoka „kankino“, pirmiausia turi būti suprantama kaip itin žiaurus elgesys su gyvūnu, t. y. *kankinimo atveju kaltininko elgesys su gyvūnu pagal veiksmų trukmę, apimtį, kryptingumą, naudojamus įrankius ir panašiai, neabejotinai turi viršyti visuomenėje suvokiamo paprasto žiauraus elgesio ribas*.[234] Be to įstatymo leidėjas kankinimą laiko vienu iš itin žiauraus

[225] „Vilniaus miesto apylinkės teismo 2016 m. vasario 25 d. nutartis Administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. II-64-295/2016“, Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=7092cfd0-7ac9-4c28-a3b8-59323604e784
[226] „Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo“ 4 straipsnio 3 dalis, *Valstybės žinios* 122, 6126 (2012).
[227] *Ibid*., p. 74.
[228] „Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas“ 310 straipsnis, *TAR* 11216 (2015).
[229] Grinevičiūtė K., *supra* note 209:107.
[230] „Dabartinės lietuvių kalbos žodynas“, Lietuvių kalbos išteklių informacinė sistema, žiūrėta 2018 vasario 25 d., http://lkiis.lki.lt/dabartinis;jsessionid=7FCC6E4C38456E666DB66EB848A7F6F1
[231] „Bendrinės lietuvių kalbos žodynas“, Lietuvių kalbos išteklių informacinė sistema, žiūrėta 2018 vasario 25 d., http://bkz.lki.lt/?pg=c.
[232] “Lietuvos aukščiausiojo teismo 2012 m. birželio 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-301/2012“, E-Teismai, http://eteismai.lt/byla/115279810290836/2K-301/2012
[233] Romualdas Drakšas, ir Regina Valutytė, „Baudžiamosios atsakomybės už kankinimą nustatymo ir įgyvendinimo problemos Lietuvoje, *Teisė* 74 (2010): 52.
[234] „Kauno apygardos teismo 2015 m. rugsėjo 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-612-317/2015“, E-teismai, http://eteismai.lt/byla/141974359 230973/1A-612-317/2015

nusikalstamo elgesio būdų[235]. Žiaurus elgesys su gyvūnu gali pasireikšti tiek tęstiniais veiksmais, tiek vienkartiniu poelgiu[236]. Šios nusikalstamos veikos subjektyvioji pusė pasireiškia tiesiogine arba netiesiogine tyčia, kai straipsnio dispozicijoje nurodyti kaltininko *veiksmai nėra sąlygoti objektyviai egzistuojančio (pateisinamo) būtinumo* žaloti ar žudyti gyvūną.[237] „Tiesiogine tyčia BK 310 str. 1 d. numatytas nusikaltimas (žiaurus elgesys su gyvūnu) padaromas tada, kai žiauriai elgdamasis su gyvūnu asmuo suvokia pavojingą savo nusikalstamos veikos pobūdį, numato, kad dėl tokių jo veiksmų gyvūnas gali žūti, ir to nori (BK 15 str. 2 d. 2 p.). Netiesiogine tyčia numatytas nusikaltimas padaromas tuomet, kai žiauriai elgdamasis su gyvūnu asmuo suvokia pavojingą savo nusikalstamos veikos pobūdį, numato, kad dėl tokių jo veiksmų gyvūnas gali žūti, ir nors to ir nenori, tačiau sąmoningai leidžia tam įvykti (BK 15 str. 3 d.). Teismų praktikoje yra pabrėžiama, kad asmens kaltės forma nustatoma remiantis ne vien tik kaltinamojo parodymais, bet ir įvertinus juos kartu su kitais byloje esančiais duomenimis, atsižvelgiant į nustatytas aplinkybes. Nustatant subjektyviuosius požymius, pirmiausia turi būti remiamasi objektyviais duomenimis, aplinkybėmis, apibūdinančiomis įvykio situaciją, kaltininko veiksmus, panaudotą įrankį, elgesį prieš ir po nusikaltimo padarymo ir kt. (kasacinės nutartys Nr. 2K–224/2009, 2K-7-54-677/2015, 2K-287-697/2017).“[238]

Pavyzdžiui, šūvis iš šaunamojo ginklo gyvūnui į nugarą iš nedidelio atstumo, nesant rimto pagrindo, atsižvengus į gyvūno dydį, neabejotinai suvokiant, kokius padarinius toks veiksmas gali sukelti gyvūnui, t. y. kad jis bus rimtai sužeistas, išgyvens skausmus ir, tikėtina, žus, šioje situacijoje pagrįstai įvertintas kaip žiaurus elgesys su gyvūnu“.[239] Kitu atveju asmuo nuteistas už tai, kad žiauriai elgėsi su gyvūnu[240], dėl to gyvūnas žuvo (t. y. pastebėjęs keliu bėgantį tarnybinį šunį belgų aviganį, pažymėtą specialia liemene su skiriamaisiais ženklais ir atšvaitais, su kuriuo kinologas vykdė tiesioginę pareigą – persekiojo iš įvykio vietos pabėgusius du asmenis, tyčia, demonstruodamas nepateisinamą negailestingumą ir savivalę, be jokios pateisinamos priežasties, pažeisdamas teisės aktų reikalavimus, šovė į šunį)[241]. Dar vienu atveju, asmuo įgijo 24 gyvūnus, kuriuos laikė savo namuose, ir blogai maitindama bei gyvūnams

---

235 „Kauno apygardos teismo 2015 m. rugsėjo 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje 1A-612-317/2015“, E-Teismai, http://eteismai.lt/byla/141974359230973/1A-612-317/2015

236 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. sausio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje 2K-10-696/2015“, TAR, https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/LITEKO.5A87FB68FCD2

237 “Klaipėdos apygardos teismo 2017 m. gruodžio 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-242-557/2017“, Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=15bf08a4-70ce-476a-864c-6372a03e460a

238 „Klaipėdos apygardos teismo 2017 m. gruodžio 21 d. nutartis Baudžiamojoje byloje Nr. 1A-242-557/2017“, Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=15bf08 a4-70ce-476a-864c-6372a03e460a

239 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. sausio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje 2K-10-696/2015“, TAR, https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/LITEKO.5A87FB68FCD2

240 Asmuo, būdamas medžiotojų klubo nariu, medžioklės metu saugomame pasienio ruože, miško masyve, stovėdamas ant miško kelio su legaliai laikomu užtaisytu graižtviniu šautuvu, tykodamas žvėries, pastebėjęs keliu bėgantį tarnybinį šunį belgų aviganį, pažymėtą specialia liemene su skiriamaisiais ženklais ir atšvaitais, su kuriuo kinologas vykdė tiesioginę pareigą – persekiojo iš įvykio vietos pabėgusius du asmenis, tyčia, demonstruodamas nepateisinamą negailestingumą ir savivalę, be jokios pateisinamos priežasties, pažeisdamas teisės aktų reikalavimus, šovė į šunį, kuriam dėl šautinės kairiojo petikaulio gumburo ir mentės sąnario priekinėje dalyje padarytos kiaurinės žaizdos buvo padaryta daugybinių krūtinės ir pilvo srities organų ir audinių sužalojimų, dėl to gyvūnas žuvo.

241 “Lietuvos aukščiausiojo teismo 2015 m. sausio 20 d. nutartis Baudžiamojoje byloje Nr. 2K-10-696/2015“, TAR, https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/LITEKO.5A87FB68FCD2

susirgus[242] neteikdama veterinarinės pagalbos pažeidė Gyvūnų gerovės bei apsaugos įstatymo reikalavimus, tokiu būdu žiauriai elgėsi su gyvūnais[243].

Svarbu paminėti, kad iki 2015 m. liepos 15 d. galiojusioje BK 310 straipsnio ir ATPK 90 straipsnio redakcijoje buvo pakankamai neaiškiai nustatytos baudžiamosios ir administracinės atsakomybės taikymo ribos[244]. Siekdamas atriboti administracinės atsakomybės ir baudžiamosios atsakomybės ribas, įstatymų leidėjas nuo 2015 m. liepos 15 d. įtvirtino, kad *pagal baudžiamąją teisę* žiaurus elgesys su gyvūnu, jo kankinimas yra laikomi kaip *viena veika*, kuri *visais atvejais siejama su padariniais* („jeigu dėl to gyvūnas žuvo arba buvo suluošintas“).[245] Taigi baudžiamoji atsakomybė susijusi su žiauraus elgesio padariniais, kurie yra gyvūno žūtis, suluošinimas, kančios[246] (pvz., asmuo žiauriai elgėsi su gyvūnais netinkamai rūpindamasis fermoje auginamomis kiaulėmis, nepirkdamas ir nešerdamas jų pilnaverčiais pašarais, dėl to 941 kiaulė sulyso arba žuvo (45) iš bado[247]).

Administracinė atsakomybė gali būti taikoma asmeniui, kurio padaryta įstatymų uždrausta, mažesnio pavojingumo veika, atitinka įstatyme nustatytus administracinio nusižengimo požymius[248] ir reglamentuota ANK 346 straipsnio 16-19 dalyse (iki ANK įsigaliojimo buvo reglamentuota ATPK 90 straipsnyje). Administracinė atsakomybė, kyla keturiais atvejais (už *žiaurų elgesį su gyvūnu, gyvūno kankinimą* arba *žiaurų elgesį su gyvūnu, gyvūno kankinimą, kai dėl to gyvūnams gresia žūtis ar suluošinimas* arba kiekvieno šių pažeidimų padarymo *pakartotinumą)*. Administracinės atsakomybės pagrindas – dažniausiai administracinės teisės normų pažeidimas (t. y. administracinė atsakomybė kyla tais atvejais, kai ji įvertinama per teisės aktų reikalavimų pažeidimų prizmę, ir neatsiranda baudžiamąją atsakomybę užtraukiančių padarinių. Taigi, jei minėtame pavyzdyje apie kiaulių nepriežiūrą, kiaulės būtų nešeriamos ir sulystų, tačiau nebūtų žuvę iš bado, tokia asmens veika greičiausiai užtrauktų tik administracinę atsakomybę, net jei iki padarinių, užtraukiančių baudžiamąją atsakomybę (kiaulių žūties), skirtų tik trumpas laiko tarpas. Tokie atvejai gali kelti riziką susidaryti situacijai - imtis perteklinių poveikio priemonių taikymo, siekiant apsaugoti gyvūnų gerovę, kai numatoma galima/tariama/tikėtina neigiamų padarinių rizika, arba verčia dirbtinai

[242] Veterinarijos gydytojai įvertino sveikatos būklę - visi gyvūnai buvo gausiai apsikrėtę ekto ir endo parazitais, išliesėję, išbadėję, nešvarūs, nuo gyvūnų sklido intensyvi šlapimo ir išmatų smarvė. Mažiems šuniukams pastebėtas enteritas, kačiukams - enteritas ir konjunktyvitas.

[243] „Vilniaus miesto apylinkės teismo 2015 m. balandžio 7 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje 1-1068-654/2015“, E-teismai, http://eteismai.lt/byla/200552174750661/1-1068-654/2015

[244] Baudžiamasis įstatymas įtvirtino du objektyviuosius alternatyvius nusikalstamos veikos požymius, t. y. žiaurus elgesys su gyvūnu, jeigu dėl to gyvūnas žuvo arba buvo suluošintas, ir gyvūno kankinimas. „Lietuvos aukščiausiojo teismo 2015 m. sausio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-10-696/2015“, TAR, https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/LITEKO.5A87FB68FCD2

[245] „Kauno apygardos teismo 2015 m. rugsėjo 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-612-317/2015“, E-teismai, http://eteismai.lt/byla/141974359 230973/1A-612-317/2015

[246] “Lietuvos aukščiausiojo teismo 2012 m. birželio 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-301/2012“, E-Teismai, http://eteismai.lt/byla/115279810290836/2K-301/2012

[247] “Lietuvos aukščiausiojo teismo 2012 m. birželio 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-301/2012“, E-Teismai, http://eteismai.lt/byla/115279810290836/2K-301/2012

[248] „Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas“ 2 straipsnio 4 dalis, *TAR* 11216 (2015).

laukti, kol gyvūno gerovė bus pažeista tokiu lygiu, kad asmeniui būtų galimybė taikyti adekvačias ir atgrasančias poveikio priemones – taikant baudžiamąją atsakomybę.

Pagal analogiją galima duoti ir kitą pavyzdį su šunų ar kačių kastravimu. Pagal esamą teisinį reglamentavimą gyvūnų kastravimas iš principo nelaikomas žiauriu elgesiu su gyvūnais[249], tačiau jei asmuo veikia pažeisdamas teisės aktus (pvz., gyvūnų operavimas jų nenuskausminus[250]) tai turėtų būti laikoma žiauriu elgesiu su gyvūnais ir priklausomai nuo padarinių galėtų užtraukti administracinę ar baudžiamąją atsakomybę. Tuo tarpu vos kelių dienų kuiliukų kastravimas nenuskausminus nebūtu laikoma žiauriu elgesiu su gyvūnais, nes tai teisės aktuose leidžiamas šios rūšies gyvūnų kastravimo būdas, be kita ko, suderintinas su šio amžiaus grupės kuiliukų gerovės reikalavimais nustatytais ES lygiu.

Žiauraus elgesio ir kankinimo sąvokų apibrėžimas teismų praktikoje duoda suprasti, kad jų apibrėžtys kiekvienu atskiru atveju gali skirtis ir pasižymėti vertinamųjų kriterijų gausa. Žiaurus elgesys su gyvūnu, gyvūno kankinimas ar analogiška veika, kai dėl to gyvūnams gresia žūtis ar suluošinimas neabejotinai turi būti objektyviai patvirtinami akivaizdžiais požymiais, kurie atsižvelgiant į poveikį gyvūno sveikatai turėtų būti siejami ir su gyvūno sveikatos sutrikdymo mastu. Pavyzdžiui, jei gyvūnas buvo sužalotas į kojos šlaunies raumenį aštriu daiktu ir toks sužalojimas be didesnių komplikacijų gali sugyti be likusių judėjimo sutrikimų, toks atvejis galėtų atitikti ir ANK 346 straipsnio 16 dalį (16. Žiaurus elgesys su gyvūnu, gyvūno kankinimas) ir ANK 346 straipsnio 18 dalį (18. Žiaurus elgesys su gyvūnu, gyvūno kankinimas, kai dėl to gyvūnams gresia žūtis ar suluošinimas). Kitu atveju, jei gyvūnas buvo sužalotas į kojos šlaunies raumenį ir kelio sąnarį aštriu daiktu tokio sužalojimo padariniai gali būti sąnario struktūros deformacija ir judėjimo sutrikimas, dėl ko tokia veika labiau tikėtina, kad atitiktų ANK 346 straipsnio 18 dalį (18. Žiaurus elgesys su gyvūnu, gyvūno kankinimas, kai dėl to gyvūnams gresia žūtis ar suluošinimas“).

Tais atvejais, kai gyvūnui sudaromos sąlygos, kuriose kyla grėsmė gyvūnui būti suluošintam, tačiau gyvūnas nebūna suluošintas ar nežūsta (pvz., šuns įmetimas į šulinį, kuriame yra vandens arba katės įmetimas į grūdų malimo įrangą ir pan.), asmens veika taip pat turėtų būti kvalifikuojama pagal ANK 346 straipsnio 18 dalį. Jei tokiose situacijose gyvūnai būtų žuvę ar sunkiai sužeisti pvz. katė netektų galūnės, tokia veika užtrauktų baudžiamąją atsakomybę.

Pagal subjektus taikančius atsakomybę skiriasi tuo, kad administracinę atsakomybę taiko valstybės institucijų pareigūnai ir teismai[251], o baudžiamąją tik teismai, nes bausmė yra valstybės prievartos priemonė, skiriama teismo nuosprendžiu nusikaltimą ar baudžiamąjį

[249] „Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo“ 5 straipsnio 1 dalies 4 punktas, *Valstybės žinios* 122, 6126 (2012).
[250] *Ibid*., 4 straipsnio 2 dalies 8 punktas.
[251] „Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso“ 614 ir 615 straipsniai, *TAR* 11216 (2015).

nusižengimą padariusiam asmeniui[252]. Remiantis Nusikalstamumo ir teisėsaugos institucijų veiklos 2012–2016 m. ataskaitų[253] duomenimis galima pastebėti, kad nors pastaraisiais metais kasmet užregistruojama virš 80 vnt., o 2017 m. 81[254] BK 310 straipsnyje *Žiaurus elgesys su gyvūnais* nurodytų nusikalstamų veikų.

Svarbu pastebėti, kad baudžiamosios bylos iškėlimas lemia administracinės teisės pažeidimo bylos negalimumą, tačiau administracinė byla nėra kliūtis iškelti baudžiamąją bylą[255]. Pritaikius asmeniui baudžiamąją atsakomybę, atsiranda teistumas[256].

Apibendrinus tai kas išdėstyta, galima daryti išvadą, kad baudžiamosios ir administracinės atsakomybės atribojimo aiški riba yra kraštutinumas t. y. kai gyvūnas žūsta. Tuo tarpu kur yra suluošinimo pradžios riba ir kaip ją nustatyti administracinės ir baudžiamosios atsakomybės ribose teisės aktuose nėra reglamentuota. Pagal logiką, gyvūno suluošinimas, turėtų būti siejamas su gyvūno sveikatos sutrikdymo mastu, tačiau tokio sutrikdymo masto laipsnis (ribos) ANK 346 straipsnio 16 -19 dalyse vis dar nėra apibrėžtos. Todėl praktikoje, ANK nuostata „asmuo už padarytą teisės pažeidimą, atitinkantį administracinę atsakomybę nustatančiame kodekse numatyto administracinio nusižengimo požymius, atsako administracine tvarka, jeigu šis padarytas teisės pažeidimas neužtraukia baudžiamosios atsakomybės[257]“ gali būti sunkiai pritaikoma. Toks reglamentavimas iššūkis valstybės institucijoms ir teismams, nes tik „tinkamai nustačius administracinės teisės pažeidimo požymius, galima teisingai jį juridiškai kvalifikuoti, atriboti nuo nusikaltimo ir kitų rūšių teisės pažeidimų“[258].

[252] „Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso“ 41 straipsnio 1 dalis, *Valstybės žinios* 89, 2741 (2000).
[253] Tikslūs duomenys: 2016 m. – 83; 2015 m. – 78; 2014 m. – 84; 2013 m. – 90; 2012 m. - 103 vnt.. „Nusikalstamumas ir teisėsaugos institucijų veikla“ (2012-2016 m. duomenys), Lietuvos statistikos departamentas, žiūrėta 2018 sausio 20 d., https://www.stat.gov.lt/services-portlet/pub-edition-file?id=22820; https://www.stat.gov.lt/services-portlet/pub-edition-file?id=22820; https://osp.stat.gov.lt/services-portlet/pub-edition-file?id=3188.
[254]„Duomenys apie nusikalstamas veikas, padarytas Lietuvos Respublikoje (Forma_1G)“, Informatikos ir ryšių departamentas, žiūrėta 2018 vasario 6 d., https://www.ird.lt/lt/paslaugos/nusikalstamu-veiku-zinybinio-registro-nvzr-paslaugos/ataskaitos-1/nusikalstamumo-ir-ikiteisminiu-tyrimu-statistika-1/view_item_datasource?id=6804&datasource=19404.
[255] Andruškevičius A., *supra* note 157:177.
[256] Šedbaras S., *supra* note, 7:75.
[257] „Lietuvos Respublikos Administracinių nusižengimų kodekso“ 5 straipsnio 2 dalis, *TAR* 11216 (2015).
[258] Šedbaras S. *supra* note, 7:

3. PROCESINIS ADMINISTRACINĖS ATSAKOMYBĖS UŽ GYVŪNŲ GEROVĖS IR APSAUGOS REIKALAVIMŲ PAŽEIDIMUS IR ŽIAURŲ ELGESĮ SU GYVŪNAIS PAGRINDAS

3.1. Valstybės ir savivaldybės institucijų ir teismų kompetencija gyvūnų gerovės ir apsaugos srityje

Be griežto įgyvendinimo, taisyklės ir reglamentai negali pasiekti savo tikslo[259].

Administracinės teisės normų taikymas dažniausiai yra įgaliotų valstybės institucijų, išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka institucijų ir teismų, nes „faktinės aplinkybės (pažeidimo nustatymo) nepakanka vien tik konstatuoti, kad tokios sąlygos arba gyvenimiškos (faktinės) aplinkybės ar atvejai atsirado, bet būtina juos oficialiai[260] nustatyti.“[261]“

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 36, 54 straipsnis nurodo konkrečią priemonę (įstatymą), kuriuo Valstybė naudojasi siekdama užtikrinti Konstitucinės vertybių gyvūnijos, žmonių dorovės apsaugą. Aktualiu momentu tokiu įstatymu galima laikyti 2012 m. spalio 3 d., suderintinai su Pasaulinės gyvūnų gerovės ir apsaugos dienos minėjimu (kiekvienų metų spalio 4 d.), Lietuvos Respublikos Seimo priimtą Lietuvos Respublikos gyvūnų globos, laikymo ir naudojimo įstatymo pakeitimo įstatymą Nr. XI-2271, kuriuo pastarasis buvo išdėstytas nauja redakcija, kuri pavadinta Lietuvos Respublikos Gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymu (toliau – Gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymas).

Pagal šį įstatymą, gyvūnų gerovės ir apsaugos užtikrinimą pagal kompetenciją vykdo 4 grupių valstybės ir savivaldybės institucijos ir teismai:

1. Lietuvos Respublikos Vyriausybė,
2. Ministerijos (Aplinkos, Sveikatos apsaugos, Susisiekimo, Švietimo ir mokslo, Vidaus reikalų ir Žemės ūkio ministerija),
3. Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba, ir
4. Savivaldybių administracijos;
5. Teismai.

Valstybės ir savivaldybės institucijų kompetencijos, gyvūnų gerovės apsaugos srityje, ribas, galima sąlyginai suskirstyti 4 funkcines sritis: strategijos kūrimo, politikos formavimo, teisėkūros ir įgyvendinimo.

Panagrinėjus Gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo 3 straipsnį, darytina išvada, kad institucijų kompetencijoms būtent gyvūnų gerovės apsaugos srityje atriboti, esminis yra sudėtinis kriterijus, kurį sudaro gyvūnų rūšies-paskirties kriterijų suminė visuma. Gyvūnų gerovės ir

[259] „EU Animal welfare strategy: 2012-2015“, Europos Komisijos interneto svetainė, žiūrėta 2018 vasario 25, https://ec.europa.eu/food/ sites/food/files /animals/docs/aw_brochure_strategy_en.pdf
[260] Daugiau apie tai šio darbo III skyriaus 3.1. dalyje.
[261] Bakaveckas A., *supra* note 143:241.

apsaugos įstatymo 2 straipsnio 4 dalyje gyvūnas apibrėžiamas kaip bet kokios rūšies ūkinis[262] arba laukinis[263] gyvūnas arba gyvūnas augintinis[264], taigi iš principo yra išskiriamos tik 3 kategorijos gyvūnų. Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija (toliau – ŽŪM) ar jos įgaliotos institucijos pagal kompetenciją formuoja valstybės politiką ūkinių gyvūnų ir gyvūnų augintinių gerovės ir apsaugos srityje, paveda ją įgyvendinti įgaliotoms institucijoms, organizuoja, koordinuoja ir kontroliuoja, kaip ji įgyvendinamą, o Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija (toliau – AM) ar jos įgaliotos institucijos pagal kompetenciją formuoja valstybės politiką laukinių gyvūnų gerovės ir apsaugos srityje, padeda ją įgyvendinti įgaliotoms institucijoms.

ANK 346 straipsnyje numatytus administracinius nusižengimus tiria[265] ir protokolus surašo net 4 viešojo administravimo subjektų[266] pareigūnai Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos (toliau – VMVT[267]); savivaldybių administracijų, policijos ir aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės institucijų aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnai[268]). Pagal ANK 615 straipsnio 1 dalį šių institucijų pareigūnams, pavesta atlikti ne tik administracinio nusižengimo tyrimą ir surašyti administracinio nusižengimo protokolą, dėl ANK 346 straipsnyje nurodytų pažeidimų, tačiau ir priskirta kompetencija, ne teismo tvarka nagrinėti Administracinių nusižengimų bylas.

Atsižvelgiant į atlikto tyrimo rezultatus[269], darytina išvada, kad institucijų kompetencijų pasiskirstymo klausimas yra problemiškas. Tokią situaciją sukelia tai, kad pagal ANK 590 straipsnio 3 dalį, administracinio nusižengimo tyrimą atlikti privalo tos pačios institucijos, kuri užfiksavo šio administracinio nusižengimo požymių turinčią veiką arba kurioje buvo gautas pranešimas, aktas ar kitoks dokumentas, kuriuo užfiksuotas administracinio nusižengimo požymius turinčios veikos padarymas, pareigūnai, jei jos pareigūnams šio kodekso 589 straipsnyje suteikta teisė atlikti administracinio nusižengimo tyrimą. Nors pagal to paties, 590 straipsnio 1 dalį, pareigūnai, atlikdami įstatymų įgyvendinimo kontrolę ar kitas teisės aktuose nustatytas funkcijas, administracinių nusižengimų teiseną pradeda *vadovaudamiesi* ne tik šiuo *kodeksu*, bet ir *jų veiklą reglamentuojančiais teisės aktais*, tačiau problematika susijusi su

[262] „Ūkinis gyvūnas – gyvūnas, laikomas ar veisiamas maistui, kailiams, vaistams ir kitai produkcijai gauti, darbo ir kitais ūkininkavimo tikslais. „Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo“ 2 straipsnio 27 dalis

[263] Laukinis gyvūnas – laisvėje gyvenantis arba nelaisvėje laikomas laukinio gyvūno rūšies bet kurios biologinio vystymosi stadijos individas. „Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo“ 2 straipsnio 22 dalis

[264] Gyvūnas augintinis – gyvūnas, laikomas estetiniams ir bendravimo poreikiams tenkinti. „Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo“ 2 straipsnio 5 dalis

[265] ANK 589 straipsnio 30, 31, 49 ir 81 punktai.

[266] Viešojo administravimo subjektas apibrėžiamas kaip valstybės institucija ar įstaiga, savivaldybės institucija ar įstaiga, pareigūnas, valstybės tarnautojas, valstybės ar savivaldybės įmonė, viešoji įstaiga, kurios savininkė ar dalininkė yra valstybė ar savivaldybė, asociacija, šio įstatymo nustatyta tvarka įgalioti atlikti viešąjį administravimą. „Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo“ *Valstybės žinios* 60, 1945, (1999). 2 straipsnio 4 dalis.

[267] Administracinių nusižengimų registro duomenimis VMVT pareigūnai taikė administracinę atsakomybę už 2017 m. padarytus 521 administraciniai nusižengimus nurodytus ANK 346 straipsnyje (nedetalizuojant pagal straipsnio dalis). Atitinkamai 2016 m. pagal ATPK 110 str. už 453 administracinės teisės pažeidimus, o 2015 m. - 137 administracinės teisės pažeidimus.

[268] Pilna ANK 589 straipsnio 31 punkto formuluotė: aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės institucijų aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnai, valstybinių rezervatų, valstybinių parkų ir biosferos rezervatų direkcijų bei saugomų teritorijų valstybinio valdymo ir kontrolės įstaigų, kitų institucijų, kurių pareigūnams įstatymuose ir kituose teisės aktuose nustatyta tvarka suteikti įgaliojimai atlikti aplinkos apsaugos valstybinę kontrolę

[269] Žr., darbo 3.3 dalį.

VMVT ir savivaldybių kompetencijomis dėl gaunamų pranešimų apie gyvūnų laikymą ir priežiūrą patenka į dviejų institucijų „nesusikalbėjimo“ situaciją. Praktikoje dažnai nesutariama, kurios institucijos kompetencijai yra priskirta atlikti asmenų skundų, susijusių su galimai netinkamu gyvūnų laikymu savivaldybių teritorijų gyvenamosiose vietovėse, tyrimą. Vadovaujantis Gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo 3 straipsnio 9 dalies 11 punktu, VMVT rengia gyvūnų laikymo savivaldybių teritorijų gyvenamosiose vietovėse tvarkos aprašą, kuriuo vadovaudamosi savivaldybių administracijos tvirtina gyvūnų laikymo savivaldybių teritorijų gyvenamosiose vietovėse taisykles ir kontroliuoja, kaip jos įgyvendinamos (Įstatymo 3 straipsnio 10 dalies 2 punktas)**.** Atsižvelgiant į tai, kad Įstatymo leidėjas savivaldybių administracijoms nustatė funkciją – kontroliuoti, kaip gyvūnai laikomi savivaldybių gyvenamosiose vietovėse, savivaldybių administracijos turi vertinti ir asmenų skundus dėl įtariamų gyvūnų laikymo taisyklių pažeidimų, išskyrus pažeidimus dėl ūkinių gyvūnų laikymo reikalavimų, kuriuos pagal Įstatymo 3 straipsnio 9 dalies 2 punktą yra patvirtinusi VMVT ir kurių laikymosi kontrolė taip pat yra pavesta VMVT. Pagal Veterinarijos įstatymo 7 straipsnio 9 punktą esant įtarimui dėl veterinariją reglamentuojančių teisės aktų pažeidimo, VMVT pareigūnai pagal savo kompetenciją turi teisę bet kuriuo metu patekti tik į valstybinės veterinarinės kontrolės objektų patalpas, atlikti tikrinimus, gauti visą su tikrinimu susijusią informaciją, o patekti į privačios nuosavybės nekilnojamojo turto teritoriją (valdą, butą ir pan.) teisės neturi. Taigi, skundus dėl gyvūnų augintinių VMVT turėtų pagal kompetenciją nagrinėti pirma, jei tokie skundai yra susiję su valstybinės veterinarinės kontrolės subjektuose laikomais gyvūnais augintiniais (pvz., gyvūnų augintinių veisėjų, gyvūnų globėjų, prekiautojų gyvūnais augintiniais ir kt.), o gyventojų namuose laikomų gyvūnų laikymo klausimus turėtų spręsti atitinkamos savivaldybės administracija, kontroliuodama jos patvirtintas gyvūnų laikymo taisykles.

Kitas neaiškus klausimas yra susijęs su administracinių nusižengimų priskyrimu mažai pavojingoms veikoms. Pagal ANK 12 straipsnį ANK 346 straipsnio 1 dalyje nurodytas administracinis nusižengimas gali būti mažai pavojinga veika, o kriterijus, kuriais vadovaujantis administracinis nusižengimas laikomas mažai pavojingu, nustato institucijų, kurių pareigūnai turi teisę pradėti administracinio nusižengimo teiseną, vadovai. Tačiau už ANK 346 straipsnyje numatytus administracinius nusižengimus tiria[270] ir protokolus surašo net 4 viešojo administravimo subjektų[271] pareigūnai VMVT, savivaldybių administracijų, policijos ir aplinkos apsaugos pareigūnai[272]. Taigi kai tame pačiame ANK straipsnyje nurodytus administracinius

[270] ANK 589 straipsnio 30, 31, 49 ir 81 punktai.

[271] Viešojo administravimo subjektas apibrėžiamas kaip valstybės institucija ar įstaiga, savivaldybės institucija ar įstaiga, pareigūnas, valstybės tarnautojas, valstybės ar savivaldybės įmonė, viešoji įstaiga, kurios savininkė ar dalininkė yra valstybė ar savivaldybė, asociacija, šio įstatymo nustatyta tvarka įgalioti atlikti viešąjį administravimą. „Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo“, Valstybės žinios 60, 1945, (1999). 2 straipsnio 4 dalis.

[272] Pilna ANK 589 straipsnio 31 punkto formuluotė: „aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės institucijų aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnai, valstybinių rezervatų, valstybinių parkų ir biosferos rezervatų direkcijų bei saugomų teritorijų valstybinio valdymo ir kontrolės

pažeidimus gali nagrinėti kelių institucijų pareigūnai, tai ir kriterijus, kuriais vadovaujantis administracinis nusižengimas laikomas mažai pavojingu turėtų būti nustatomi visų tų institucijų vadovų sutarimu, kad nebūtų skirtingo interpretavimo dėl tos pačios veikos skirtingų institucijų pareigūnams nustačius tą pačią veiką. Šiai dienai pvz. VMVT pareigūnai taiko VMVT direktoriaus įsakymu patvirtintą Mažareikšmių teisės aktų reikalavimų pažeidimų ir mažai pavojingų veikų nustatymo tvarkos aprašą[273], savivaldybės (pvz. Vilniaus[274], Šiaulių rajono[275]) pasitvirtinusios savo kriterijus, kurie skiriasi net tarp skirtingų savivaldybių.

Teismų kompetencija Įstatymo ribose yra susijusi su Įstatymo vykdymo priežiūros įgyvendinimu ir atsakomybės už jo pažeidimus. (pvz., įstatymo vykdymą kontroliuojančių institucijų pareigūnai turi teisę įeiti į gyvenamuosius ar negyvenamuosius pastatus ar kitas teritorijas, kur yra laikomi gyvūnai, gavę to pastato ar teritorijos savininko sutikimą arba *turėdami teismo sprendimą*, jeigu ten nesilaikoma šio įstatymo ir kitų teisės aktų reikalavimų; iš gyvūnų savininkų ar laikytojų, kurie kankina gyvūnus, žiauriai elgiasi su jais, teismo sprendimu gyvūnai gali būti Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatyta tvarka konfiskuojami).

3.2. Administracinės atsakomybės taikymo už gyvūnų gerovės ir apsaugos reikalavimų pažeidimo ir žiauraus elgesio su gyvūnais praktika nacionalinių teismų praktikoje

Teismų praktikos apžvalgos analizės metu nuosekliai paeiliui apžvelgta ANK 346 straipsnio ar atitinkamo ATPK straipsnio taikymo praktika[276], abiejų kodeksų galiojimo laikotarpiu nuo 2012 m. iki 2017 m. įvairiuose šalies teismuose nagrinėtas administracinių teisės pažeidimų ir administracinių nusižengimų bylas.

Administracinę atsakomybę pagal ANK 346 straipsnio 1 dalį[277] (arba atitinkamai pagal ATPK 110 straipsnio 1 dalį) užtraukia Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo ar kitų gyvūnų gerovės ir apsaugos, atskirų rūšių gyvūnų ženklinimo ir registravimo reikalavimus reglamentuojančių teisės aktų pažeidimas. Minėta norma yra blanketinė, o tai reiškia, kad atsakomybė pagal šį straipsnį kyla nevykdant *kituose* teisės aktuose įtvirtintų

įstaigų, kitų institucijų, kurių pareigūnams įstatymuose ir kituose teisės aktuose nustatyta tvarka suteikti įgaliojimai atlikti aplinkos apsaugos valstybinę kontrolę“.

[273] „Mažareikšmių teisės aktų reikalavimų pažeidimų ir mažai pavojingų veikų nustatymo tvarkos aprašas, patvirtintas Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2017 m. sausio 3 d. įsakymu Nr. B1-2 „Dėl Mažareikšmių teisės aktų reikalavimų pažeidimų ir mažai pavojingų veikų nustatymo tvarkos aprašo patvirtinimo“; *TAR* 425, (2017).

[274] „Vilniaus miesto savivaldybės administracijos direktoriaus 2017 m. sausio 18 d. įsakymas „Dėl Kriterijų, kuriais vadovaujantis administracinis nusižengimas laikomas mažai pavojingu, nustatymo“, *Vilniaus miesto savivaldybės interneto svetainė*, žiūrėta 2018 kovo 23 d., https://www.vilnius.lt/vaktai2011/defaultlite.aspx?Id=3&DocId=30288525

[275] „Šiaulių rajono savivaldybės administracijos direktoriaus 2016 m. lapkričio 23 d. įsakymas Nr. A-1463 „Dėl Kriterijų, kuriais vadovaujantis administracinis nusižengimas laikomas mažai pavojingu, nustatymo“, TAR, https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/4572a800b17911e6b844f0f29024f5ac

[276] Palyginus ANK ir prieš jį galiojusį ATPK, ANK 346 straipsnio 1-5 savo turiniu atitinka ir atitinkamai pratęsia ATPK 110 straipsnio 1, 4, 7, 10 ir 13 dalyse reglamentuotus administracinius teisės pažeidimus, o ANK 16-19 dalyse reglamentuoti administraciniai nusižengimai (žiaurus elgesys su gyvūnais) – atitinkamai ATPK 90 straipsnyje numatytus administracinius teisės pažeidimus.

277 1 dalis: „1. Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo ir kitų gyvūnų gerovės ir apsaugos, atskirų rūšių gyvūnų ženklinimo ir registravimo reikalavimus reglamentuojančių teisės aktų pažeidimas užtraukia ....“

reikalavimų[278], - užtenka pažeisti bent vieną[279] (pvz., Gyvūnų laikymo <...> taisyklių pažeidimas užtraukia administracinę atsakomybę pagal ANK 346 straipsnį ir nors šio straipsnio pavadinime Taisyklės neįvardytos, jos patenka į kitų gyvūnų gerovės ir apsaugos reikalavimus reglamentuojančių teisės aktų apibrėžimą[280].) Taigi už šio pobūdžio administracinius nusižengimus, asmenys buvo patraukti administracinėn atsakomybėn dėl to, kad laikė palaidą šunį, kurį laikinai prižiūrėjo ir kuris palaidas bėgiojo g., prie namo Nr., tokiais savo veiksmais pažeidė tuo metu galiojusias Klaipėdos rajono savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymu patvirtintas gyvūnų laikymo taisykles[281].

Už ANK 346 straipsnio 1 dalį, kaip pakartotiną administracinį nusižengimą, pagal ANK 346 straipsnio 3 dalį (arba atitinkamai pagal ATPK 110 straipsnio 7 dalį), asmuo buvo patrauktas administracinėn atsakomybėn už tai, kad jo laikomas (neregistruotas, nors turėjo vykdyti prievolę registruoti šunį) „Pekinesų“ veislės šuo buvo paliktas be priežiūros, t. y. laisvai lakstė po gatvę ir pas kaimynę kieme[282].

Administracinę atsakomybę pagal ANK 346 straipsnio 2[283] dalį (arba atitinkamai pagal ATPK 110 straipsnio 4 dalį) nutarimas, pripažįstant asmenį kaltu buvo priimtas už tai, kad paliko be priežiūros savo didelį šunį (aviganį), kuris lakstė po kaimą, sukėlė grėsmę asmens turtui, sveikatai ir gyvybei (šuo įvykio dieną buvo nepririštas, be priežiūros dėl ko atbėgo į pažeidėjos kaimynės gyvenamojo namo kiemą[284].

Apibendrinant ANK 346 straipsnio 1-3 dalių taikymo praktiką, galima pastebėti keletą nenuoseklumo pavyzdžių. Pavyzdžiui šunų paleidimas laisvai lakstyti galimai dėl šuns dydžio ir kaimynų tarpusavio santykių, vienu atveju gali kelti grėsmę, kitu – ne. Kitas pavyzdys būtų teismų praktikoje pastebimas nenuoseklumas dėl gyvūnų keliamo triukšmo kilusių ginčų sprendimo. Pavyzdžiui, vienu atveju asmuo pagal ANK 346 straipsnio 1 dalį[285] (arba atitinkamai pagal ATPK 110 straipsnio 1 dalį) buvo pripažintas kaltu dėl to, kad laikomas kaukazo aviganio mišrūnas šuo, paleistas kieme, garsiai lojo 01.30 val., taip nakties metu trikdydamas kaimynų ramybę ir poilsį[286]. Kitu atveju, jau pagal ANK 346 straipsnio 2 dalį t. y. už analogiškų kaip

278 „Kauno apygardos teismo 2017 m. spalio 2 d. nutartis Administracinio nusižengimo byloje Nr. AN2-569-175/2017“, Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=012e2c05-66a8-4f80-a725-700700fd2436

279 „Klaipėdos apygardos teismo 2017 m. vasario 13 d. nutarimas Administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. ATP-97-255/2017“, Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=bd7d8dab-923e-48c0-9348-05233dcb68c8

280 „Klaipėdos apygardos teismo 2018 m. sausio 3 d. nutarimas Administracinio nusižengimo byloje Nr. AN2-9-417/2018“, Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=87712dd0-d628-4da4-a568-48a62267d63b

281 „Klaipėdos rajono apylinkės teismo 2016 m. gruodžio 27 d. nutarimas Administracinio teisės pažeidimo byloje II-21-904/2016“, E-Teismai, http://eteismai.lt/byla/1845676858009/II-21-904/2016

282 „Kauno apylinkės teismo 2015 m. kovo 31 d. nutartis Administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. II-105-358/2015“, Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=c33035d0-fb08-43af-85d1-e2a718a9b47d

283 „2. Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo ir kitų gyvūnų gerovės ir apsaugos, atskirų rūšių gyvūnų ženklinimo ir registravimo reikalavimus reglamentuojančių teisės aktų pažeidimas, sukėlęs grėsmę asmens turtui, sveikatai ar gyvybei, užtraukia...“

284 „Vilniaus apygardos teismo 2018 m. sausio 17 d. nutarimas Administracinėje byloje Nr. AN2-32-195/2018“, Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=ff0df00d-e4ef-49eb-9761-1cc8afc7a742

285 „1. Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo ir kitų gyvūnų gerovės ir apsaugos, atskirų rūšių gyvūnų ženklinimo ir registravimo reikalavimus reglamentuojančių teisės aktų pažeidimas užtraukia ....“

286 „Kauno apygardos teismo 2017 m. spalio 2 d. nutartis Administracinio nusižengimo byloje Nr. AN2-569-175/2017“, Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=012e2c05-66a8-4f80-a725-700700fd2436

straipsnio 1 dalyje nurodytų teisės aktų reikalavimų *pažeidimus, sukėlusius grėsmę asmens turtui,* sveikatai ar gyvybei, asmenys taip pat buvo patraukti administracinėn atsakomybėn dėl to, kad šuns savininkas, neužtikrino, kad jo auginamas šuo nekeltų triukšmo ir netrukdytų žmonių ramybės bei viešosios rimties, šuo naktį apie 03:00 val., lauke lojo, kėlė triukšmą bei trikdė kaimynų ramybę[287]. Taigi dažniausiai kaimynų nesutarimus iššaukiančios situacijos, dėl šuns lojimo naktį, skirtingų apygardų teismuose buvo vertinamos skirtingai t. y. vienu atveju kaip tiesiog teisės aktų reikalavimų pažeidimas, o kitu atveju – tokiu pat pažeidimu, sukėlusiu grėsmę asmens turtui, sveikatai ar gyvybei. Lyginant atvejus, susidaro įspūdis, kad įrodymų kiekis[288] vienu ar kitu atveju gali lemti situacijos sprendimus, nepaisant aplinkybės, kad abu kartus šunys lojo ramybės valandomis. Šiuo atveju galimai būtų verta sutarti dėl *toleruotinų* gyvūnų keliamo triukšmo ribų ir sąlygų.

Administracinę atsakomybę pagal ANK 346 straipsnio 4 dalį (ar atitinkamai pagal ATPK 110 straipsnio 10 dalyje) užtraukia administraciniai nusižengimai susiję su Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo ir kitų gyvūnų gerovės ir apsaugos, atskirų rūšių gyvūnų ženklinimo ir registravimo reikalavimus reglamentuojančių teisės aktų pažeidimas, *dėl kurio atsirado žalos asmens sveikatai ar turtui.* Pagal teisės aktus[289] gyvūnų laikytojai privalo užtikrinti, kad jų laikomi gyvūnai nekeltų grėsmės žmonių, kitų gyvūnų gyvybei, sveikatai ar turtui. Taigi, rūpestingas ir apdairus savininkas visais atvejais, nepriklausomai nuo vidinių įsitikinimų apie gyvūnų teises ir laisves, privalo imtis visų reikiamų apsaugos priemonių kontroliuoti savo gyvūnų elgesį ir imtis tokių konkrečioje situacijoje būtinų veiksmų, kad nebūtų jokių galimybių, jog jo gyvūnas sukeltų grėsmę žmonių, kitų gyvūnų gyvybei, sveikatai ar turtui[290]. Administracinio nusižengimo protokole, skiltyje pažeidimo esmė, būtina konkrečiai nurodyti, kokia žala sveikatai (turtui) padaryta[291].

Tokių administracinių nusižengimų bylų pavyzdžių, teismų praktikoje, netrūksta (pvz., asmenys buvo patraukti administracinėn atsakomybėn dėl to, kad registruotas ir vakcinuotas Azijos aviganio veislės šuo užpuolė ir mirtinai sukandžiojo kitam asmeniui priklausantį šunį[292]; kad asmens nepririštas šuo atbėgęs į kito asmens sodybos kiemą sudraskė vieną vištą ir padarė

287 „Panevėžio apygardos teismo 2017 m. rugpjūčio 10 d. nutartis administracinių teisės pažeidimų/administracinių nusižengimų byloje Nr. 4-08-3-00223-2017-2“, Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=513e1035-2e1d-4c25-831f-7408fa7c3dce

288 Bylos, kurios metu konstatuota grėsmė žmonių sveikatai atveju („Panevėžio apygardos teismo 2017 m. rugpjūčio 10 d. nutartis administracinių teisės pažeidimų/administracinių nusižengimų byloje Nr. 4-08-3-00223-2017-2“, Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=513e1035-2e1d-4c25-831f-7408fa7c3dce), „daug metų besitęsiančio lojimo“ aplinkybes patvirtino liudytojai, aplinkos garso lygio matavimas atlikusių pareigūnų tarnybinis pranešimas, kompaktinis diskas ir jame esantis garso įrašas.

289 „Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo“, *Valstybės žinios* 122, 6126 (2012) 20 straipsnio 2 dalies 3 punktas.

290 „Panevėžio apygardos teismo nutartis 2017 m. rugsėjo 29 d. administracinių teisės pažeidimų/administracinių nusižengimų byloje Nr. AN2-86-531/2017“, Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=a738d2fa-4f26-4dcd-95c8-13937bf652a4

291 “Kėdainių rajono apylinkės teismo 2017 m. balandžio 5 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. A13.-155-986/2017”, Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=c85ba029-3629-447b-bb1f-d5459e5e3afd

292 „Kretingos rajono apylinkės teismo 2017 m. sausio 3 d. nutartis Administracinių teisės pažeidimų/administracinių nusižengimų byla A13.-8-206/2017“, E-teismai, http://eteismai.lt/byla/61026549017309/A13_-8-206/2017

10 Eur turtinę žalą[293]; kad du nuo pavadėlio paleisti šunys užpuolė ir sudraskė kitam asmeniui priklausantį katiną ir asmeniui įkando į kairės rankos vidurinį pirštą bei kairę kojį[294]; kad būdamas Sibiro haskių veislės šuns šeimininku neužtikrino, kad jo šuo nesukeltų grėsmės kitų žmonių ir gyvūnų sveikatai ir gyvybei, bei nepažeistų kitų asmenų teisių ir teisėtų interesų, nes šuo, vedžiojamas be pavadėlio, įkando kito asmens šuniui į ausį ir kitam asmeniui į kairės rankos riešą, dėl ko nustatytas nežymus sveikatos sutrikdymas[295]; kad du šunys, būdami palaidi, apkandžiojo ir sužalojo keturiolika kitam asmeniui priklausančių avių, tuo padarydami 930 Eur turtinę žalą[296]; kad vokiečių aviganių veislės šuo mišrūnas, išbėgęs pro kiemo vartelius iš namo teritorijos, gatvėje, viešoje vietoje, užpuolė asmeniui priklausantį Maltos bišono veislės šuniuką, kurį vedžiojo su pavadėliu nepilnamečiai vaikai, padarydamas šuniukui daugybinius sužalojimus, išgąsdindamas ir sukeldamas grėsmę nepilnamečių vaikų sveikatai ir gyvybei[297]; ar kad nesilaikant sanitarijos, higienos reikalavimų laiko bulterjerų ir Rusų kurto veislės šunis, kurie laiku nevedami į lauką, atlieka gamtinius reikalus bute, jų šlapimas skverbiasi per blokų sandūras į kaimynės butą, tuo sugadindamas jai priklausantį turtą[298].

Su ūkinių gyvūnų laikymu susiję atvejai taip pat pasitaiko teismų praktikoje, pavyzdžiui, kai asmuo neužtikrino, kad jo laikomas gyvūnas – karvė, neišeitų už žemės valdos, kurioje buvo laikomas, ribų, ko pasėkoje buvo padaryta žala kito asmens turtui (t. y. asmeniui priklausanti karvė buvo netinkamai pririšta, ko pasėkoje nutrūko ir suniokojo D. K. priklausantį daržą, t. y. nuėdė bei numindė augančius burokus, padarydama 50 eurų turtinę žalą[299]. Kitu atveju asmeniui priklausantis avinas, paliktas be priežiūros, apgadino kaimynės tvorą, taip padarydama jai 30 eurų materialinę žalą[300].

Pakartotinumo (pagal ANK 346 straipsnio 5 dalį ar atitinkamai pagal ATPK 110 straipsnio 13 dalį), atveju, pažeidėjas, skiriant 380 Eur bauda, ir ją pakeičiant į 76 valandas nemokamų viešųjų darbų, su jam priklausančio mišrūnų veislės šuns konfiskavimu, nubaustas už tai, kad jam priklausantis mišrūnų veislės šuo, kuris be pavadėlio ir antsnukio, tai yra palaidas ir be šeimininko priežiūros, Panevėžyje, aikštėje, įkando į kojį kitam asmeniui sužalodamas minėtą

[293] „Šiaulių apygardos teismo 2017 m. liepos 21 d. nutartis administracinių teisės pažeidimų/administracinių nusižengimų byloje Nr. ATP-162-300/2017“, Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=6125f5dc-cefb-4789-ad5d-cec3783f47d5

[294] „Kauno apygardos teismo 2017 m. lapkričio 23 d. nutartis administracinių teisės pažeidimų/administracinių nusižengimų byloje Nr. AN2-666-594/2017“, Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=e847fa90-97d3-4e6b-a3e5-b87b4a9de5b7

[295] “Vilniaus miesto apylinkės teismo 2017 m. liepos 5 d. nutartis administracinių teisės pažeidimų/administracinių nusižengimų byla Nr. II-206-827/2017“, Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=3b4aa31f-4bb7-47b4-802a-a514ff75b602

[296] „Ignalinos rajono apylinkės teismo 2017 m. lapkričio 6 d. nutartis administracinių teisės pažeidimų/administracinių nusižengimų byloje Nr. AN13-191-664/2017“, Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=7a907673-7f55-4d29-b1ee-519adaa08aca

[297] „Kauno apygardos teismo 2017 m. vasario 28 d. nutartis Administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. ATP-166-785/2017“, Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=30891c42-cbd6-4181-8a0e-93b57cbf09cf

[298] „Kauno apylinkės teismo 2015 m. gruodžio 11 d. nutartis Administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. II-278-540/2015“, Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=415ae022-3daa-42c1-926e-94ca07495828

[299] „Panevėžio apylinkės miesto teismo 2017 m. spalio 24 d. nutarimas Administracinio nusižengimo byloje Nr. A13.-895-830/2017“, Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=bb609377-f092-4345-86ea-84987ff2071e

300 „Anykščių rajono apylinkės teismo 2017 m. lapkričio 27 d. nutarimas Administracinio nusižengimo byloje Nr. A13.-166-913/2017“, Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=d16ab5bb-d38f-4c61-9a7e-dca4843054c6

asmenį. Iš byloje esančios pažymos apie galiojančias nuobaudas matyti, kad pažeidėjas sistemingai daro tyčinius administracinius nusižengimus, už ką ne kartą (8 kartus) nubaustas, įskaitant ir už analogiškus nusižengimus pažeidžiant Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo reikalavimus, dėl kurių atsirado žalos asmens sveikatai ar turtui[301].

Už padarytus kelis administracinius nusižengimus pagal ANK 346 straipsnio 1 ir 4 dalis buvo paskirta galutinė administracinė nuobauda – 200 Eur bauda asmeniui, už tai, kad jis pažeidė įstatyme gyvūnų laikytojams numatytą pareigą užtikrinti, kad jo laikomi gyvūnai nekeltų grėsmės žmonių, kitų gyvūnų gyvybei, sveikatai ar turtui, bei taip pat pažeidė ir Gyvūnų laikymo Ignalinos rajono savivaldybės teritorijos gyvenamosiose vietovėse taisyklių 6.3 punkte numatytą pareigą užtikrinti, kad viešosiose vietose gyvūnai nebūtų paliekami be priežiūros, kai jam priklausantys du šunys pabėgo iš jų laikymo vietos, ir būdami palaidi bei be priežiūros, papjovė kitam asmeniui priklausančią ožką ir du jos ožiukus įvarė į vandens telkinį, kur jie nuskendo, o po kelių dienų apkandžiojo dvi kito asmens karves[302].

Teismų praktikoje pasitaiko atvejų, kai teisena nutraukiama ar nepradedama. Pavyzdžiui vienu atveju į Vilniaus apskrities VPK Švenčionių r. su pareiškimu kreipėsi A. G., kuris nurodo, kad 2017-06-28 stovėdamas prie savo namo, esančio Laukių k., Sarių sen., Švenčionių r., buvo apkandžiotas bičių, kurios atskrido iš S. P. kiemo. Iš 2017-06-29 medicinos dokumento išrašo matyti, kad A. G. diagnozuoti daugybiniai bičių sukandimai. S. P. neneigia, jog Laukių k., Sarių sen., Švenčionių r., turi bityną, kuris yra įregistruotas. Iš administracinio nusižengimo byloje esančio tarnybinio pranešimo matyti, kad buvo nuvykta į bityną su tikslu nustatyti ar tinkamai laikomasi Gyvūnų laikymo Švenčionių rajono savivaldybės teritorijoje gyvenamosiose vietovėse taisyklių. Jokių taisyklių pažeidimų nustatyta nebuvo. Nors A. G. galimai įgėlė S. P. priklausančios bitės, kaip minėta, administracinio nusižengimo protokole nėra nurodyta kokių taisyklių reikalavimus pažeidė S. P. todėl nutarimas, kuriuo ji yra nubausta negali būti laikomas teisėtu ir pagrįstu. Esant tokioms aplinkybėms nutarimas naikintinas ir administracinio nusižengimo teisena nutrauktina[303].

Kitu atveju, apeliacine tvarka skundą nagrinėjęs teismas palaikė pirmosios instancijos teismo sprendimą administracinio nusižengimo bylą nutraukti, pažymėdamas, kad laikant šunis, teisės aktuose nustatyta pareiga įvertinti riziką ir atsakomybę dėl galimų neigiamų pasekmių ateityje, kyla abiejų šunų savininkams, todėl, nenustačius teisės aktų pažeidimo, nėra pagrindo kalbėti apie priežastinį ryšį tarp asmens veiksmų ir Jorkšyro veislės šuns sužalojimo, kai

[301] „Panevėžio apygardos teismo nutartis 2017 m. rugsėjo 29 d. administracinių teisės pažeidimų/administracinių nusižengimų byloje Nr. AN2-86-531/2017“, Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=a738d2fa-4f26-4dcd-95c8-13937bf652a4

[302] „Panevėžio apygardos teismo 2018 m. sausio 23 d. nutartis Administracinio nusižengimo byloje Nr. AN2-13-491/2018“, Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=04f1edee-5b65-47d9-9176-80cb80c18bac

[303] „Švenčionių rajono apylinkės teismo 2017 m. spalio 5 d. nutarimas Administracinio nusižengimo byloje Nr. II-406-617/2017“, Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=041a7220-9db5-4027-903c-00373e70bfd4

Jorkšyro veislės šuo dėl patirtų sužalojimų, kai jam įkando kitas šuo, turėjo būti eutanazuojamas, nes akivaizdu, kad nagrinėjamas įvykis ir pasekmės kilo būtent dėl Jorkšyro savininko padaryto pažeidimo (t. y. kai jo savininkas pažeidė teisės aktų reikalavimus vedžiodamas jorkšyro veislės šunį be pavadėlio, kai tuo tarpu jam įkandęs šuo buvo vedamas su pavadėliu (be antsnukio, bet teisės aktuose nebuvo nustatytas imperatyvus reikalavimas šunis mišrūnus vedžioti su antsnukiu)[304].

Žiauraus elgesio su gyvūnais atvejais, pagal ANK 346 straipsnio 16 – 19 dalis (ar pagal ATPK 90 straipsnį), teismuose sprendžiant administracinių nusižengimų ar administracinių teisės pažeidimų bylas išryškėja kiek kitokios tendencijos. Pavyzdžiui pastebima didesnė nagrinėjamų bylų įvairovė turinio atžvilgiu. Teismų praktikoje pažymima, kad žiaurus elgesys su gyvūnais pasireiškia visuomenėje netoleruotinais veiksmais, kuriais demonstruojamas nepateisinamas negailestingumas ir savivalė gyvūnų atžvilgiu[305]. Žiaurus elgesys su gyvūnais – žmogaus veiksmai, dėl kurių gyvūnas patiria skausmą, bereikalingą stresą, kančią ar žūtį[306]. Šis pažeidimas gali pasireikšti gyvūno mušimu, smaugimu, atėmimu galimybės judėti ir pan.[307]. Gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo 4 straipsnio[308] 24 punkte Įstatymų leidėjas neapsiriboja baigtiniu veiksmų laikomų žiauriu elgesiu su gyvūnais, jų kankinimų sąrašu ir numato, kad ir *kiti veiksmai, sukeliantys* gyvūnų *žūtį, skausmą, kančią, pavojų gyvūnų sveikatai ar gyvybei*, išskyrus teisės aktuose nustatytus atvejus yra laikomi žiauriu elgesiu su gyvūnais, jų kankinimu. Šis pažeidimas yra padaromas tyčia, tai yra jį padaręs asmuo turi suprasti priešingą teisei savo veikimo ar neveikimo pobūdį, numatyti žalingas jų pasekmes ir jų norėti arba nors ir nenorėti šių pasekmių, bet sąmoningai leisti joms kilti[309].

Administracinė atsakomybė ANK 346 straipsnio 16 dalyje (ar atitinkamai pagal ATPK 90 straipsnio 1 dalyje) nurodytus administraciniu nusižengimus kilo, kai už tai, kad Vilniuje, Vokiečių g. žiauriai elgėsi su gyvūnu – šunimi (virš trijų kartų delnu trenkė į galvą). Liudininkų teigimu „buvo akivaizdu, kad šuo nenorėjo eiti paskui vyrą. Žmogus šunį grubiai tempė paskui save, vilko per asfaltą, daužė delnu gyvūnui per galvą. Kurį laiką tiesiog tempė jį asfaltu, vėliau

[304] „Klaipėdos apygardos teismo 2017 m. gruodžio 18 d. nutartis Administracinio nusižengimo byloje Nr. AN2-518-417/2017“, Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=b9b6f5a9-cc5c-4276-a05c-fad8e845c606
[305] „Kauno apylinkės teismo 2016 m. gruodžio 30 d. nutartis Administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. A2.3.-10394-288/2016“, Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=a6d2c73a-fc7e-4397-ab31-edb88e432486
[306] „Vilniaus miesto apylinkės teismo 2014 m. balandžio 25 d. nutartis administracinių teisės pažeidimų/administracinių nusižengimų byloje Nr. II-263-754/2014“, Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=aa53beea-9b14-448a-afcb-2cd00a6da1e0
[307] „Vilniaus miesto apylinkės teismo 2015 m. gruodžio 3 d. nutarimas Administracinio teisės pažeidimo byla Nr. A2.3.-17630-957/2015“, Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=df1e3cce-4fa2-4b07-9977-7c9f303c06f2
[308] „Vilniaus miesto apylinkės teismo 2016 m. vasario 25 d. nutartis Administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. II-64-295/2016“, Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=7092cfd0-7ac9-4c28-a3b8-59323604e784
[309] „Vilniaus miesto apylinkės teismo 2016 m. vasario 25 d. nutartis Administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. II-64-295/2016“, Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=7092cfd0-7ac9-4c28-a3b8-59323604e784

vėl daužė delnu per galvą[310]. Kitu atveju asmuo taksų veislės šuniui spyrė 4-5 kartus[311]. Dar vienu atveju, šuns laikytoja kreipėsi į policiją dėl to, kad grįžusi namo, rado sužeistą savo šunį. Po trijų dienų ji kreipėsi į veterinarijos kliniką, nes šuo prastai jautėsi, pūliavo sumušta akis ir koja. Nukentėjusioji pirko antibiotikus, patyrė 14 litų nuostolį. Tai padarė jos kaimynas, kuris išsivedė jos šunį į lauką ir talžė su metaliniu strypu. Liudytojų akivaizdoje kaimynas tris kartus trenkė šuniui per nugarą, šuo pradėjo staugti, matė, kad šuniui pradrėksta ausis[312]. Taip pat galima paminėti atvejus, kai asmuo iš chuliganiškų paskatų, būdamas neblaivus, demonstruodamas nepagarbą aplinkai ir aplinkiniams, tyčia su šiferio lapu išdaužė dviejų langų stiklus. Po to kieme pamatė bėginėjantį triušį, kurį pagavęs įmetė per išdaužtą langą į virtuvę. Ar gyvūnas susižalojo jis nematė[313]. Kai asmuo koja įspirdamas ir lazda suduodamas prie automobilio pririštam šuniui, kuris nekėlė jam grėsmės, žiauriai elgėsi su gyvūnais[314]. Arba kai asmuo būdamas savo kiemo teritorijoje prie bendros tvoros su kaimynu, papurškė cheminių medžiagų kaimyno rotveilerių veislės šuniui, kuris buvo pribėgęs prie tvoros, į akis, taip sužalodamas šunį[315]. Kai asmuo laikotarpyje nuo 2016-02-20 19 val. 00 min. iki 2016-02-23 12 val. 00 min. bute, be priežiūros, paliko Haskio veislės šunį mišrūną vieną, be maisto ir vandens, kuris nuolat lojo, pažeisdamas kitų asmenų teises ir teisėtus interesus[316]. Veika kvalifikuota pagal ATPK 90 straipsnio 1 dalį, kai buvo nustatyta, kad rastas namo prieangyje ant pakloto gulintis šuo: šviesiai rudos spalvos, mišrūnų veislės, patelė iki metų laiko amžiaus, šuns abi priekinės kojos sužalotos, kairė priekinė koja pritraukta prie kūno ir atrofuota, o dešinė priekinė koja išsukta ties peties sąnariu. Galvos srityje buvo išplikęs plotas. Šuo turėjo blusų, liesas. Šuo bandė judėti tik ant užpakalinių galūnių. Laikytojas nepateikė jokių dokumentų apie veterinarinės pagalbos suteikimą ir į veterinarijos gydytojus nesikreipė. Šie įrodymai patvirtino, kad laikytojas nesirūpino šunimi, nesuteikė jam reikalingos veterinarinės pagalbos, todėl toks jo elgesys laikytinas nepateisinamu ir netoleruotinu bei vertinamas kaip žiaurus elgesys su gyvūnu[317].

Pakartotinio pažeidimo atveju, pagal ANK 346 straipsnio 17 dalį ar atitinkamai pagal ATPK 90 straipsnio 2 dalį, asmuo buvo patrauktas administracinėn atsakomybėn, kai

[310] „Vilniaus miesto apylinkės teismo 2015 m. gruodžio 3 d. nutarimas Administracinio teisės pažeidimo byla Nr. A2.3.-17630-957/2015“, Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=df1e3cce-4fa2-4b07-9977-7c9f303c06f2

[311] „Vilniaus miesto apylinkės teismo 2017 m. rugsėjo 12 d. nutarimas Administracinio nusižengimo byloje Nr. II-309-1033/2017“, Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=82905132-c089-471e-a198-4a6df74e844f

[312] „Kauno miesto apylinkės teismo 2012 m. sausio 16 d. nutarimas administracinių teisės pažeidimų byloje Nr. A2.2.-8035-725/2012“, Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=ea2a719b-22aa-4c16-8c34-f7fd7b5ff0a4

[313] „Kupiškio rajono apylinkės teismo 2017 m. sausio 24 d. nutartis Administracinio nusižengimo byloje Nr. AN13.-41-649/2017“, Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=393eb205-0fcf-487f-af78-e80067a698f8

314 “Lazdijų rajono apylinkės teismo 2012 m. rugsėjo 17 d. nutartis Administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. II-10-393/2012“, Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=0a9aa046-b7bc-4118-a484-704cd49c7f94

315 Kauno apygardos teismo 2017 m. vasario 2 d. nutartis administracinių teisės pažeidimų/administracinių nusižengimų byloje Nr. ATP-117-319/2017“, Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=0ccc7358-8db9-4df8-8020-22297bb0d151

316 „Trakų rajono apylinkės teismo 2016 m. liepos 4 d. nutarimas administracinių teisės pažeidimų byloje A2.3.-835-213-2016“, Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=f80499c3-18dd-4dd3-b104-f00edd5cc92b

[317] „Vilniaus miesto apylinkės teismo 2016 m. spalio 12 d. nutarimas administracinių teisės pažeidimų byloje Nr. A2.3.-13440-1035/2016“, E-Teismai, http://eteismai.lt/byla/217002953830778/A2_3_-13440-1035/2016

patikrinimo metu buvo nustatyta, jog ankstesnio tikrinimo metu nustatyti trūkumai ir pažeidimai kartojosi: gyvulių laikymo vietoje (patalpos, lauko aptvarai) gyvuliams neužtikrinamas pakankamas ir tinkamas šėrimas, geriamojo vandens tiekimas, gyvuliai neapsaugoti nuo kenksmingo aplinkos poveikio, netinkamai prižiūrimi, ganomi gyvuliai nėra grupuojami pagal amžių ir lytį. Teismo posėdžio metu Telšių valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos atstovai paaiškino, jog asmuo baustas už analogiškus pažeidimus ir išvadų nedaro.[318]

Už žiaurų elgesį su gyvūnu, gyvūno kankinimą, k*ai dėl to gyvūnams gresia žūtis ar suluošinimas,* pagal ANK 18 dalį (arba atitinkamai pagal ATPK 90 straipsnio 3 dalį) asmenys buvo patraukti administracinėn atsakomybėn dėl to, kad į veterinarinę kliniką buvo atvežtas šuo perpjautu kaklu. Gyvūno susižalojimo priežastis – aštri viela, kuria buvo pririštas šuo. Dėl gyvūną laikiusio asmens kaltės susižalojusiam gyvūnui nebuvo teikiama pagalba, nekviečiamas veterinarijos gydytojas. Dėl didžiulės žaizdos šuo buvo priverstas kęsti labai stiprų skausmą, patyrė dideles kančias. Kitas teismų praktikos pavyzdys, kai asmuo tyčia į bendro naudojimo lauko tualetą įmetė du mažus šuniukus, dėl to gyvūnams grėsė žūtis[319]. Dar vienu atveju būdamas neblaivus (nustatytas 2,09 promilių neblaivumas), tyčia įmetė šuniuką į užtvankos šulinį Garliavoje, norėdamas juo atsikratyti[320].

Pavyzdžiai, kai asmens veiksmai nebuvo laikomi žiauriu elgesiu su gyvūnais susijęs su gyvūnų globėjų veikla ir veterinarinės pagalbos suteikimo gyvūnui. Vienu atveju gyvūno globėjo darbuotojas su specialia gyvūnams tramdyti naudojama kilpa ir lazda į automobilio bagažinėje esančią gyvūnų transportavimo dėžę kėlė gatvėje partrenktą ir nevaldantį galinių kojų šunį, teismas nutarė nutraukti administracinio teisės pažeidimo bylos teiseną, nesant asmens veikoje pažeidimo, numatyto LR ATPK 90 str. sudėties, motyvuojant tuo, kad sunkiai sužaloto šuns įkėlimas į transportavimo narvą, tikslu jį skubiai pristatyti veterinarijos gydytojui dėl medicininės pagalbos suteikimo, negali būti vertinami žiauriu elgesiu su gyvūnais[321]. Kitu atveju, Teismo nuomone, policija priėmė teisėtą ir pagrįstą nutarimą nutraukti administracinio teisės pažeidimo bylos teiseną, kai policijos komisariate buvo gautas pareiškimas, kuriame nurodoma, kad nepažįstamas vyras automobiliu, prie Lietuvos gyvūnų globos draugijos Vilniaus skyriaus atvežė katiną ir atidaręs automobilio duris tyčia jį paleido į gatvę prie prieglaudos. Gyvūnas pasislėpė. Vėliau išmestą katiną pavyko sugauti. Teismas pasisakė, kad asmens elgesys nėra vertinamas teigiamai, tačiau įvertinęs visas įvykio aplinkybes, negali šio veiksmo laikyti tyčiniu, siekiant katiną paversti bešeimininkiu ar bepriežiūriu, norėdamas elgtis su juo žiauriai

[318] „Telšių rajono apylinkės teismo 2016 m. gruodžio 21 d. nutarimas Administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. A2.3.-1292-304/2016“, Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=bd4b879c-41b4-404c-b701-cd5d6b66c105

[319] „Marijampolės apylinkės teismo 2017 m. spalio 23 d. nutarimas Administracinio nusižengimo byloje Nr.A13.-782-610/2017“, Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=5e512250-2990-41ac-85f1-d9752b70c389

[320] „Kauno apylinkės teismo 2017 m. gruodžio 11 d. nutarimas Administracinio nusižengimo byloje Nr. A13.-3584-540/2017“, Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=ea5d7d10-fe7e-4822-a0c6-de037b962dae

[321] „Kauno apylinkės teismas 2016 m. vasario 4 d. Administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. A2.4.-207-738/2016“, Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=949e3bf1-48c4-4975-ac6d-4f58b00ab031

arba kankinti jį. Atvežtas katinas jau buvo bešeimininkis, todėl asmens veiksmai buvo nukreipti ne į tyčinį katino pavertimą bešeimininkiu ar bepriežiūriu, o į tai, kad katinas patektų pas juo galinčius pasirūpinti specialistus. Pastebėtina, kad jis savanoriškai atvežė katiną į prieglaudą ir ne išmetė jį, kaip nurodo pareiškėja skunde dėl nutarimo administracinio teisės pažeidimo byloje, o katinas pabėgo, atidarius automobilio duris[322]. Trečiu atveju, policijos tyrėjas priėmė nutarimą nepradėti administracinio teisės pažeidimo bylos teisenos dėl galimo žiauraus elgesio su gyvūnu, kai veterinarijos gydykloje buvo nugaišintas katinas priklausęs atnešusio asmens kaimynui. Šioje situacijoje katiną atnešęs asmuo paaiškino, kad prie namo pastebėjo gulintį kaimynui priklausantį katiną, išbėgusi pasižiūrėti pamatė, kad katinas yra labai silpnas, purvinas, nunešė jį pas veterinarą, kuris apžiūrėjęs katiną pasakė, kad jis blogos būklės, nusilpęs ir reikės užmigdyti, ji kelis kartus skambino katino savininkui paaiškino jam, kad katinas blogos būklės ir kad kuo greičiau jis ateitų į veterinarijos gydyklą, bet savininkas neatvyko. Veterinaras paaiškino, kad katinas buvo kritinės būklės, ant žandikaulio nebuvo mėsos, matėsi kaulas, jis buvo liesas, purvinas, kaimynė skambino katino laikytojui, bet jis į gydyklą neatvyko, kad būtų nutrauktos gyvūno kančios, gyvūnas buvo užmigdytas[323].

Nenuosekli teismų praktika dėl žiauriu elgesiu laikomų veiksmų veterinarinių procedūrų, siekiant pakeisti gyvūnų išvaizdą ar gyvūnų fiziologines funkcijas (t. y. ausų, uodegų trumpinimo, balso stygų, nagų pažeidimas ar pašalinimas,) pažeidžiant gyvūnų kūno dalių, minkštųjų audinių ar kaulų struktūrą, išskyrus gyvūnų kastravimą ir kitus teisės aktuose numatytus atvejus arba veterinarines procedūras, atliekamas veterinarijos gydytojo sprendimu dėl gyvūno sveikatos. Teismai šio pobūdžio pažeidimus kvalifikuoja skirtingai, pagal ATPK 90 straipsnio dvi dalis (1 dalį arba 3 dalį.). Taigi vienais atvejais teismai tokius asmens veiksmus laikė *žiauriu elgesiu su gyvūnais, taip pat jų kankinimu*, o kitais - *žiauriu elgesiu su gyvūnais, jų kankinimu, jeigu dėl to gyvūnui (gyvūnams) gresia žūtis ar suluošinima*s.

Pavyzdžiui pagal ATPK 90 straipsnio 1 dalį asmens veiksmus teismas kvalifikavo, kai Lauko virtuvėje įrengtame gardelyje laikė 1,5 mėnesių amžiaus įvairių spalvų dešimt Vidurinės Azijos aviganių šuniukų, kirptomis uodegomis ir ausimis, kurias asmuo nukirpo, kai šuniukams buvo viena diena[324]. Kitu atveju asmuo savo augintinio, šuns (patelės), vardu Bosco atvestos dešimties šuniukų vadai 2015-09-23, neturint veterinarijos gydytojo sprendimo dėl gyvūnų sveikatos, nutrumpino (kupiravo) uodegas. Teismo posėdžio metu administracinėn atsakomybėn traukiamas D. G. paaiškino, kad šis dalykas atėjęs iš senovės, šunų ausys ir uodegos yra

[322] „Vilniaus miesto apylinkės teismo 2016 m. vasario 25 d. nutartis Administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. II-64-295/2016“, Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=7092cfd0-7ac9-4c28-a3b8-59323604e784

[323] „Vilniaus miesto apylinkės teismo 2014 m. rugsėjo 19 d. nutartis administracinių teisės pažeidimų/administracinių nusižengimų byloje I-471-891/2014“, Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=3bd7c132-b6c0-4401-8d0d-384bb02afe94

[324] „Vilniaus miesto apylinkės teismo nutarimas 2016 m. gegužės 2 d. Administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. A2.3.-5589-935/2016“, Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=25913ccb-b067-4147-b389-59f9db572377

skaudžiausios gyvūnų vietos, kurios medžioklės metu gali trukdyti, pati procedūra yra paprasta – galima įsigyti veterinarines gumytes, kurios uždedamos šuniukams ant uodegų, kurios vėliau nudžiūsta[325]. Tuo tarpu, pagal ATPK 90 straipsnio 3 dalį teismai asmens veiksmus kvalifikavo analogiškais atvejais (pvz., kai Valstybinės veterinarinės kontrolės metu nustatyta, jog asmuo savo namuose laiko apie 2 m. amžiaus kalę mišrūnę, kalės uodega nutrumpinta, šeimininko teigimu jis ją tokią pirko pagal skelbimą (neprisimena kur). 2016-10-23 kalė atsivedė 3 šuniukus, kuriems uodegos taip pat buvo nutrumpintos, savininko teigimu, kur buvo atliktos procedūros – neatsimena.), tačiau pažymėjo, kad žiauru elgesiu su gyvūnu laikoma ne tik uodegų trumpinimas, bet ir gyvūnų operavimas nenuskausminus. Taigi akivaizdu, kad asmens anksčiau minėtas elgesys su gyvūnais laikytinas nepateisinamu ir netoleruotinu bei vertinamas kaip žiaurus elgesys su gyvūnais, jeigu dėl to gyvūnui (gyvūnams) gresia žūtis ar suluošinimas, todėl jo veika teisingai kvalifikuota pagal ATPK 90 straipsnio 3 dalį[326].

Lyginant gyvūnų ir žmonių teisinės apsaugos galimybes, vertinant neigiamą poveikį jų sveikatai, pastebimi esminiai skirtumai teisinio reglamentavimo srityje. Sveikatos sutrikdymo masto nustatymo taisyklėse[327] nurodyti sveikatos sutrikdymo[328] masto – sunkaus, nesunkaus ir nežymaus – nustatymo medicininiai kriterijai. Analogiški veterinariniai kriterijai gyvūnų sveikatos sutrikdymo mastui įvertinti nebuvo ir nėra reglamentuoti. Pagal analogiją su žmonių sveikatos sutrikdymo masto kriterijais vertinant draudžiamas veterinarijos procedūras, siekiant pakeisti gyvūnų išvaizdą ar gyvūnų fiziologines funkcijas (ausų, uodegų trumpinimas, balso stygų, nagų (su paskutiniu pirštakauliu) pažeidimas ar pašalinimas) pažeidžiant gyvūnų kūno dalių, minkštųjų audinių ar kaulų struktūrą, galima paminėti, kad dalies arba viso ausies kaušelio netekimo atveju nustatoma nuo 10 iki 20 proc.[329] pastovaus bendrojo darbingumo netekimo procentas, ir laikomas nesunkiu sveikatos sutrikdymu. Taigi abiejų ausų daugiau kaip pusės abiejų ausies kaušelių netekimo atveju toks sveikatos sutrikdymo mastas galėtų siekti 20 proc. – 40 proc. t. y. turėtų būti laikomas viršijančiu nesunkaus sveikatos sutrikdymo mastu.

Katėms nagų, su paskutiniu pirštakauliu pažeidimas ar pašalinimas, pažeidžiant gyvūnų kūno dalių, minkštųjų audinių ar kaulų struktūrą, žmonių atvejų atitiktų pirmojo piršto galinio pirštakaulio netekimą, kuris vertintinas, kaip 5 proc. pastovaus bendrojo darbingumo netekimo procentas. Gyvūnų atvejų susumavus dar ir antrojo, trečiojo, ketvirtojo arba penktojo pirštų

[325] „Vilniaus miesto apylinkės teismo 2016 m. vasario 12 d. nutarimas administracinių teisės pažeidimų/administracinių nusižengimų byloje Nr. A2.3-2516-1011/2016“, Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=d1a33298-3cfb-433d-bc26-92b918ece80a

[326] „Kauno apylinkės teismo 2016 m. gruodžio 30 d. nutartis Administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. A2.3.-10394-288/2016“, Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=a6d2c73a-fc7e-4397-ab31-edb88e432486

[327] „Sveikatos sutrikdymo masto nustatymo taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro, Lietuvos Respublikos teisingumo ministro ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2003 m. gegužės 23 d. įsakymu Nr. V-298/158/A1-86 „Dėl Sveikatos sutrikdymo masto nustatymo taisyklių patvirtinimo“, *Valstybės žinios* 52, 2357 (2003).

[328] Sveikatos sutrikdymas - tai žmogaus sužalojimas arba susargdinimas pažeidžiant jo kūno audinių (organų) vientisumą ar sutrikdant jų funkcijas. *Ibid*. 5 punktas.

[329] Mažiau kaip trečdalio -10 proc., trečdalio – pusės - 15 proc., daugiau kaip pusės ar viso – 20 proc. Sveikatos sutrikdymo masto nustatymo taisyklių. *Ibid*. priedas dėl sužalojimų prarasto bendrojo darbingumo procentų nustatymo, lentelės 21 punktas.

funkcijos sutrikimus arba vieno, dviejų pirštakaulių netekimą, bendrojo darbingumo netekimas būtų vertinamas ~ 50[330] proc..

Kalbos netekimas – negalėjimas reikšti mintis suprantamais žodžiais laikomas sunkiu sveikatos sutrikdymu[331], kurį galima būtų prilyginti šunų balso stygų pažeidimo atvejams, kad būtų išvengta nepageidaujamo lojimo.

Uodegų šunims pašalinimo, pažeidžiant gyvūnų kūno dalių, minkštųjų audinių ar kaulų struktūrą tiesioginio analogo žmogaus atvejais nėra, tačiau preziumuojant komplikacijų sukeltą riziką dėl juosmens ir kryžkaulio rezginio ar jų nervų pažeidimo, galima rizika nuo 10 proc., pradedant nuo nežymaus jautrumo ir refleksų pakenkimo be judesių sutrikimo, atrofijos, parezių ar kontraktūros, iki 40 proc. dėl žymių pažeidimų.

Pagal sveikatos sutrikdymo masto su žmonėmis analogą, gyvūnų sveikatos sutrikdymo atvejai galėtų varijuoti nuo nesunkaus iki sunkaus sveikatos sutrikdymo masto. Tuo labiau atsižvelgiant į nenuoseklią teismų praktiką, akivaizdžiai reikalingas žmonių atveju priimto sveikatos sutrikdymo masto taisyklių analoginis teisinis reglamentavimas nustatant veterinarinius kriterijus.

Be to pastebėtinas kontrastas dėl viešo ir privataus intereso gynimo žiauraus elgesio su gyvūnais atvejais. Pavyzdžiui „teismas mano, kad net ir minimali sankcijoje už šį pažeidimą numatyta administracinė nuobauda bus neadekvati ir neproporcinga padarytam pažeidimui, todėl nei teisinga, nei protinga. Teismo įsitikinimu, paskyrus mažesnę, nei sankcijoje numatyta, administracinę nuobaudą, bus pasiekti <...> administracinės nuobaudos tikslai – auklėti administracinį pažeidimą padariusį asmenį, kad jis laikytųsi įstatymų, gerbtų bendro gyvenimo taisykles ir nepadarytų naujų teisės pažeidimų[332]. Tuo tarpu, teismų praktikoje atsisakoma[333] sankcionuoti nutarimus, kuriais skirta nuobauda – įspėjimas yra per švelni, neatitinka jos padaryto administracinio teisės pažeidimo pavojingumo laipsnio (t. y. pažeidėja neužtikrino, kad šuo nekeltų grėsmės, nepadarytų žalos asmenų sveikatai ir gyvybei, kai jos šuo ne tik išgąsdino nukentėjusiąją, tačiau jai įkando, sutrikdė sveikatą)[334]. Analogiškai atsisakyta sankcionuoti nutarimą, kuriuo buvo nutarta neskirti pažeidėjai administracinės nuobaudos, ir įpareigojo atlyginti kito asmens patirtą turtinį 150 Eur nuostolį, kai sodybos kieme laikytas nepriristas ir be

[330] Viso: 10 proc. (2 pirmi abiejų letenų pirštai) + 40 proc. (8 priekinių letenų pirštai) = 50 proc..
[331] Sveikatos sutrikdymo masto nustatymo taisyklių, *supra* note 327: 6.3 papunktis
[332] „Kauno apylinkės teismo 2016 m. gruodžio 30 d. nutartis Administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. A2.3.-10394-288/2016“, Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=a6d2c73a-fc7e-4397-ab31-edb88e432486
[333] Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, dėl nuobaudos sušvelninimo, yra ne kartą konstatavęs, jog administracinė nuobauda gali būti švelninama tik ypatingais, išimtiniais atvejais, kai nustatomas kompleksas faktinių duomenų, bylojančių asmens, kurio atžvilgiu taikomos administracinio poveikio priemonės, naudai[17]. Tokiu būdu įstatymas aukščiau iškelia visuomenės interesą, taikant prevencines priemones ir pažeidėjo nubaudimą, užtikrinti nepriekaištingą teisės aktų laikymąsi, o ne asmens, įvykdžiusio teisės pažeidimą, asmeninį ar jo šeimos interesą išvengti neigiamų pasekmių, nepatogumų, susijusių su įvykdytu pažeidimu[18].
[334] „Kelmės rajono apylinkės teismo 2015 m. spalio 8 d. nutartis Administracinėje byloje Nr. R-6-496/2015“, Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=65cb9d19-ead0-401e-9eae-28c95f859a28

antsnukio šuo įkando kitam asmeniui į ranką[335]. Tokia teismų praktika antruoju atveju visiškai pateisinama visuomenės apsaugos prioritetu, tačiau kompleksiškai lyginant abu atvejus, pirmasis pavyzdys verčia abejoti, ar pasiekiama administracinių nuobaudų paskirtis[336] - atgrasyti, nubausti, apriboti, kai asmuo, ne dėl priežasčių susijusių su gyvūno sveikata, bet tik dėl ekonominio intereso (t. y. siekio sudaryti geresnes sąlygas prekybai gyvūnais) pašalino gyvūnų kūno dalis (uodegas, ausų kaušelio dalis), pažeidžiant gyvūnų kūno dalių, minkštųjų audinių ar kaulų struktūrą ir siekiant pakeisti jų išvaizdą. Šiuo atžvilgiu, paskirta administracinė nuobauda, buvo mažareikšmis ekonominis nuotolis, lyginant su potencialiai išaugusia gyvūno, kaip prekės, verte. Todėl nagrinėjant šio pobūdžio bylas, sudaro įspūdis, kad nors ir didesnis dėmesys telkiamas į asmens veiksmų poveikį gyvūnams, tačiau galimai kartais administracinės nuobaudos pažeidėjams taikomos gana palankiomis sąlygomis.

Teismų praktikoje pastebimas nenuoseklumas, dėl veikų kvalifikavimu tiek dėl administracinių nusižengimų susijusių su gyvūnų gerovės reikalavimų pažeidimais (t. y. pagal ANK 346 straipsnio 1-5 dalis) tiek dėl ir dėl administracinių nusižengimų susijusių su žiauriu elgesiu su gyvūnais (ANK 346 straipsnio 16-19 dalis). Klasifikuojant bylas pagal gyvūno rūšies požymį, akivaizdžiai vyrauja bylos, kuriose minima gyvūnų rūšis – šunys. Šunys daugiausia susiję su žalos atsiradimu, kitų asmenų turtui, asmenų ir gyvūnų sveikatai, gyvybei.

3.3. Administracinės atsakomybės taikymo už gyvūnų gerovės ir apsaugos reikalavimų pažeidimo ir žiauraus elgesio su gyvūnais problema valstybės institucijų veikloje (Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos pareigūnų apklausos tyrimas)

Siekiant teorinę darbo dalį papildyti informacija apie praktinę valstybės institucijų pareigūnų patirtį ir aktualų požiūrį, taikant anketinės apklausos metodą atliktas tyrimas, kurio metu anonimiškai apklausti Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos (toliau – VMVT) pareigūnai vykdantys tarnybines funkcijas gyvūnų gerovės ir apsaugos srityje ir atliekantys administracinio nusižengimo tyrimus, bei taikantys administracinę atsakomybę už gyvūnų gerovės ir apsaugos reikalavimų pažeidimus, bei žiaurų elgesį su gyvūnais.

Apklausos anketa *„VMVT pareigūnų požiūris į gyvūnų gerovės apsaugos problematiką Lietuvoje“* sukurta portale *www.apklausa.lt* ir elektroniniu paštu, asmeniškai pateikta 37 respondentams iš visose 10 šalies apskrityse esančių įvairių VMVT teritoriniuose padalinių (rajono, miesto ir apskrities lygmeniu). Atsižvelgiant į tai, kad VMVT pareigūnai dirba pagal visuotinai šios institucijos pareigūnams taikomas Kokybės sistemos programos dokumentuose nustatytas procedūras, nebuvo tikslo apklausti visus galimus potencialius pareigūnus iš visų 52

[335] „Alytaus rajono apylinkės teismo 2015 m. liepos 23 d. nutartis Administracinėje byloje Nr. R-2-878/2015“, Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema, http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=0ce8ed91-24b5-41b7-b1f1-672506e63e04
[336] ANK 22 straipsnio 2 dalis.

VMVT teritorinių padalinių, vykdančius savo funkcijas su darbo tema susijusioje srityje. Anketa minėtame portale buvo ne vieša ir prieinama tik respondentams, siekiant, apklausti tikslinės apklausos grupės respondentus ir apibendrinti informaciją apie jų pateiktas nuomones ir atskirus pastebėjimus.

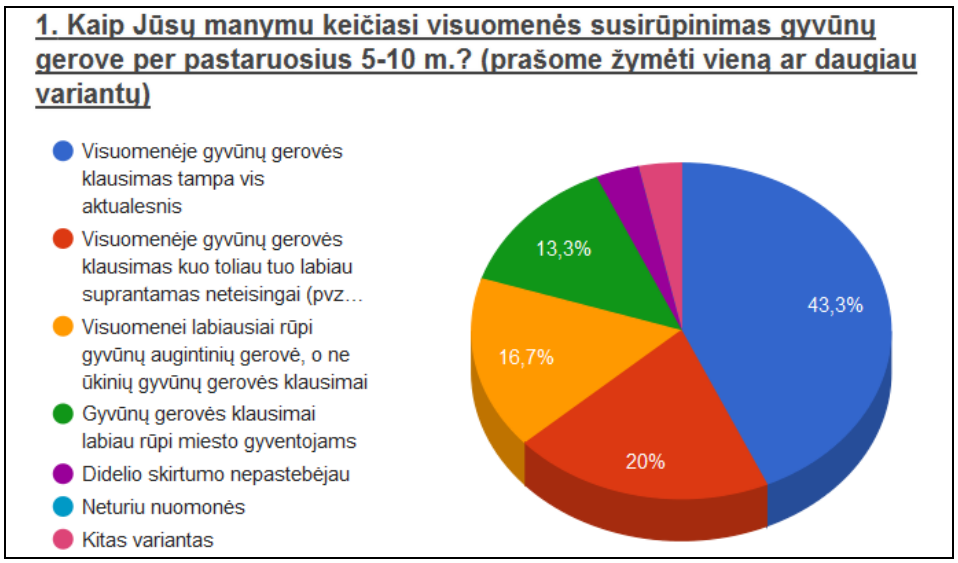
Anketinės apklausos būdu apklausta 17 tyrime sutikusių dalyvauti VMVT pareigūnų, kurių visumą sudarė administracinių nusižengimų tyrimą atliekantys ir administracinių nusižengimų protokolus surašantys teritorinių VMVT padalinių vyriausieji veterinarijos gydytojai-veterinarijos inspektoriai, bei nutarimus, kuriuo asmuo pripažįstamas padariusiu administracinį nusižengimą, priimantys teritorinių VMVT padalinių vadovai.

Apklausos anketoje buvo pateikta 11 klausimų (mišraus ir vienas atviro tipo) (4 priedas). Klausimai, skirti atskleisti valstybės pareigūnų požiūrį į administracinės atsakomybės taikymui svarbius norminį, faktinį ir procesinį pagrindus, atitinkamai buvo suskirstyti 3 tris sritis: 1) klausimai dėl teisinio reglamentavimo (Nr. 1, 4, 8, 9); 2) klausimai dėl administracinio nusižengimo faktinio pagrindo nustatymo (Nr. 2, 10, 11); 3) klausimai susiję su valstybės institucijų veikla (klausimai Nr. 3, 5, 6, 7).

Klausimai, priskirti vienai iš trijų minėtų sričių, tarpusavyje susieti savo turiniu ir loginiais ryšiais, taigi atsakymai į kai kuriuos klausimus vertintini sąsajose. Tokiu būdu buvo siekta įvertinti respondentų atsakymuose atskleidžiamų požiūrių ir pozicijų stabilumą, nuoseklumą ir tendencijas. Dalis klausimų pareigūnams, taikantiems administracinę atsakomybę už gyvūnų gerovės ir apsaugos reikalavimų pažeidimus ir žiaurų elgesį su gyvūnais, buvo užduoti siekiant išsiaiškinti ar valstybės institucijų veikloje kylančios problemos, dėl administracinių nusižengimų kvalifikavimo, yra tapačios, problemoms pastebėtoms nagrinėjant nacionalinių teismų praktiką.

Apibendrinus respondentų atsakymus (Priedas Nr. 5) ir pateiktas atsiras nuomones, galima daryti sekančius pastebėjimus:

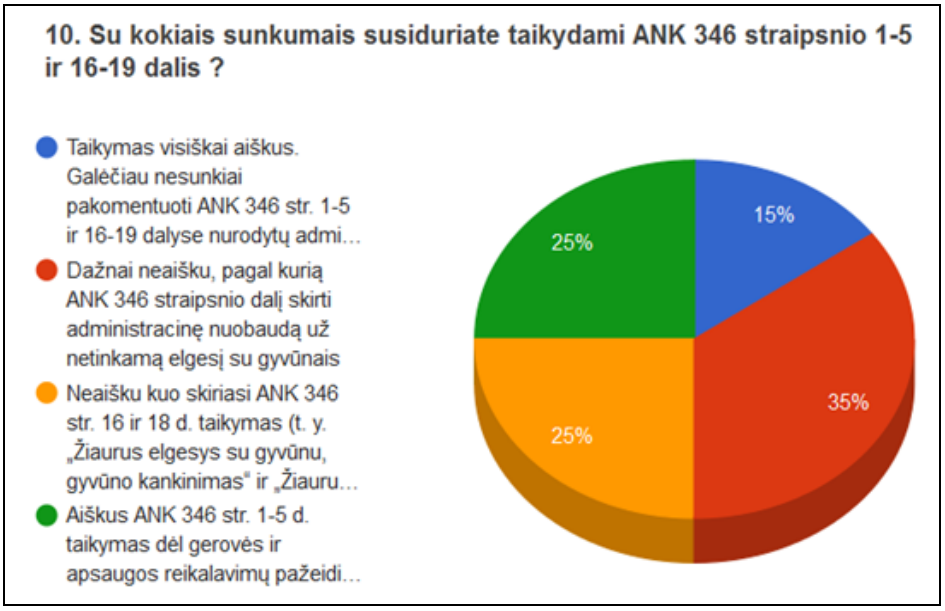
Visi respondentai pasisakė dėl visuomenės susirūpinimo gyvūnų gerovę pokyčių per pastaruosius 5-10 m. Atsakant į šį klausimą (Nr. 1), respondentų atsakymai išsiskyrė į 4 pozicijas. Didžioji dalis respondentų (~ 43 proc.) pritarė, kad visuomenėje gyvūnų gerovės klausimas tampa vis aktualesnis. Pareigūnai išsakė nuomones, kad visuomenė darosi labiau sąmoninga, dažnai neliekama nuošalyje, kai pastebima kada su gyvūnų elgiamasi netinkamai. Taip pat pastebėta, kad pokyčiai galėtų vykti greičiau. Pateikta nuomonė, kad gyvūnų gerovės klausimai yra tiesiogiai susiję su visuomenės išsivystymo lygiu bei pragyvenimo lygiu. Be to, tai, kad visuomenę teigiamai veikia žiniasklaida, televizija, spauda, susitikimai ir renginiai mokyklose ir t.t. (klausimas Nr. 5).

Apie 20 proc. respondentų pritarė ir tam, kad visuomenėje gyvūnų gerovės klausimas kuo toliau tuo labiau suprantamas neteisingai (pvz., gyvūnų gerovės sampratos tapatinama su gyvūnų teisių samprata, perteklinis rūpestis ir pan.). To rezultate, veterinarijos inspektoriai pastebi, kad sulaukiama daugiau pranešimų apie *tariamus* pažeidimus, galimai dėl disbalanso tarp pranešėjų emocinės būklės (neįvertinus matyto vaizdo, situacijos) ir žinių, apie gyvūnų gerovės reikalavimus, stokos. Šiuo klausimu veterinarijos gydytojams kelia susirūpinimą, kad siekdami suteikti gyvūnams globą, žmonės linkę parsinešti namo net laukinius gyvūnus, kuriuos šeria ir laiko ne visada tokių gyvūnų poreikius atitinkančiomis sąlygomis, dėl ko gyvūnų sveikatai neigiamos pasekmės pasireiškia būtent dėl žmonių veiksmų. Kita vertus, pastebi, kad dėl atsakomybės stokos atsisako ir padaro bešeimininkiai ar bepriežiūriais jų laikomus gyvūnus. Respondentai samprotavo, kad asmenys įsigydami gyvūną dažnai nepagalvoja apie galimas problemas kurias sukels jo priežiūra, ir pastebėjo, kad apie tai reikalinga mokyti vaikus jau mokykloje (Nr. 5).

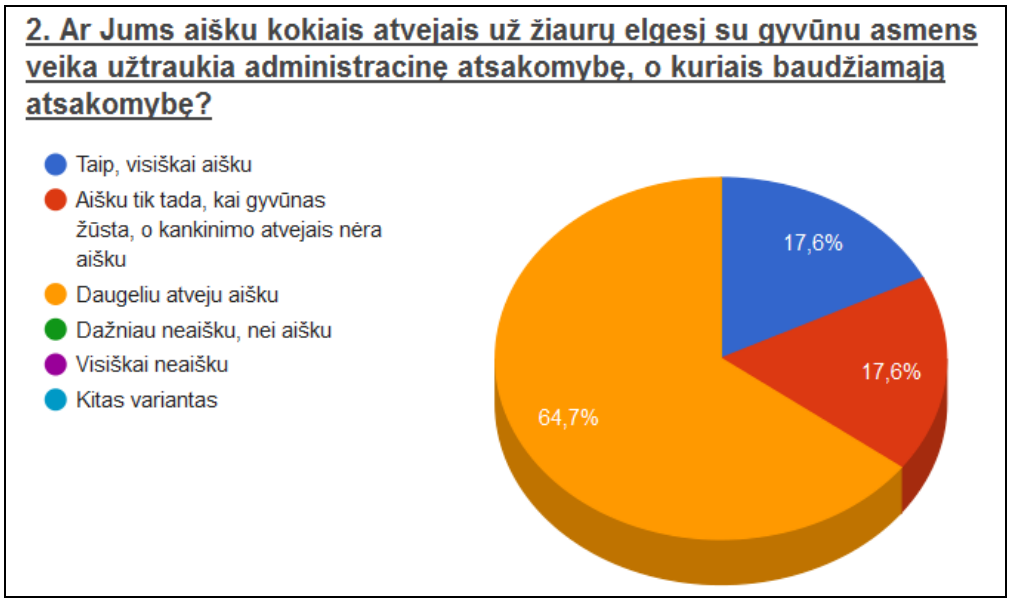
Apibendrinus respondentų atsakymus susijusius su gyvūnų rūšies-paskirties požymiu, paaiškėjo, kad ~ 32 proc. respondentų linkę sutikti, kad gyvūnų gerovės klausimas labiau rūpi miesto gyventojams (t. y. ne kaimo) (viso ~13 proc.). Kita dalis atsakiusiųjų (~17 proc.) patikslino, kad visuomenei rūpi daugiau gyvūnų augintinių, o ne ūkinių gyvūnų gerovės klausimai. Respondentai pažymėjo, kad dalis kaimo gyventojų nesupranta šiuolaikiško požiūrio į gyvūnų gerovę ir yra abejingi ne tik gyvūnų augintinių gerovės klausimams, bet ir laikosi pasenusių ūkinių gyvūnų laikymo sąlygų ir požiūrių į jų priežiūrą. Tokie valstybės institucijos pareigūnų atsakymų rezultatai koreliuoja ir su teismų praktikoje vyraujančiomis tendencijomis, kad nacionaliniuose teismuose daugiausia nagrinėjama bylų susijusių su gyvūnų augintinių gerovės ir apsaugos reikalavimų pažeidimų atvejais (ypač šunų).

Paprašyti įvertinti ATPK ir ANK taikymo skirtumus (Nr. 8), respondentų nuomonės gana tolygiai per pusę[337] (~ 47 proc.) pasiskirstė į dvi pozicijas tarp *Taip* ir *Ne*. Atskirose pastabose respondentai pastebėjo, kad ANK taikymas jiems daug konkretesnis ir aiškesni. Be to, kaip teigiami skirtumai įvardinti, tai, kad ANK administraciniai nusižengimai yra išskirstyti atskirais punktais, nurodytas administracinės nuobaudos dydis ir aiškesnės nuostatos dėl žiauraus elgesio su gyvūnais. Kritika ANK taikymo atveju buvo susijusi su tuo, kad popierinis variantas buvo nepalyginamai paprastesnis ir greitesnis, o dabar asmenys nepatenkinti, kad reikia ilgai laukti, kol surašomas protokolas, inspektorius turi skubėti, nervintis. Vertinant respondentų atsakymus į klausimą (Nr. 10) apie *sunkumais taikant ANK 346 straipsnio 1-5 ir 16-19 dalis ?* galima teigti, kad didžiajai daugumai valstybės pareigūnų nėra visiškai aiškios šiose ANK 346 straipsnio dalyse nurodytų administracinių nusižengimų sudėtys ir administracinės atsakomybės taikymas. Tik 15 proc. pareigūnų atsakė, kad jiems visiškai aišku, o 35 proc. pripažino, kad dažnai neaišku, pagal kurią ANK 346 straipsnio dalį taikyti administracinę atsakomybę. Pareigūnai pastebėjo, kad daugiau neaiškumo kyla dėl administracinės atsakomybės taikymo už žiaurų elgesį su gyvūnais pagal ANK 346 straipsnio 16-18 dalis. Atsižvelgiant į respondentų pastebėjimus (klausimas Nr. 9), kad priėmus naująjį Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymą teigiamai vertinama nauda pareigūnams nes atsirado paaiškinimai dėl žiauraus elgesio su gyvūnais, galima daryti išvadą, kad žiauraus elgesio su gyvūnai atvejais, veikų kvalifikavimo problematika yra tęstinė.

[337] nes vienas respondentas neatsakė į klausimą.

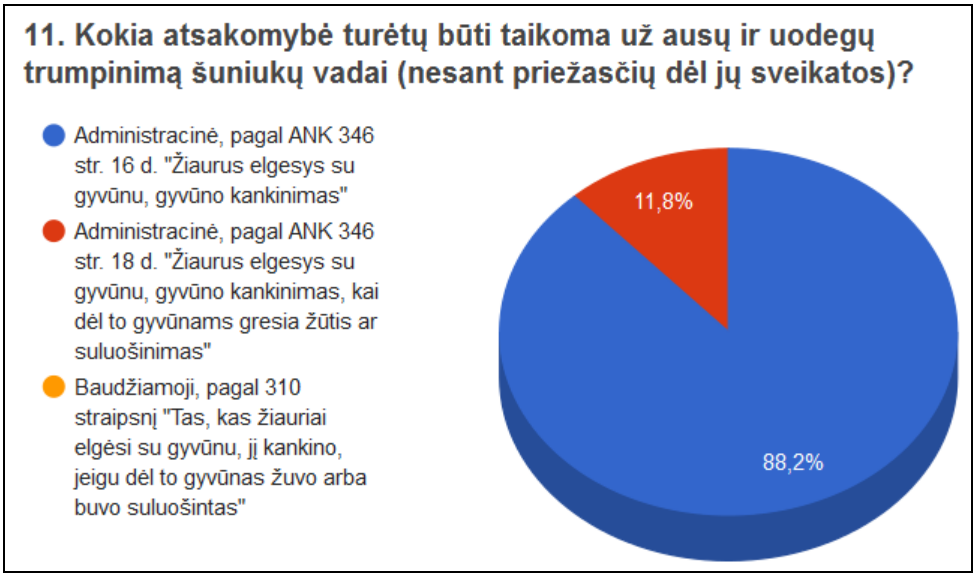
Kadangi darbo tema apėmė administracinės ir baudžiamosios atsakomybės už žiaurų elgesį su gyvūnais atribojimo klausimą, apklausos anketoje buvo pateikti 2 klausimai, siekiu išsiaiškinti ar veterinarijos inspektoriams aiškios šių dviejų teisinės atsakomybės rūšių atribojimo ribos. Tuo tikslu, bendro pobūdžio klausimas (Nr. 2) (t. y. *Ar pareigūnams aišku kokiais atvejais už žiaurų elgesį su gyvūnu asmens veika užtraukia administracinę atsakomybę, o kuriais baudžiamąją atsakomybę?)* buvo suformuluotas atsižvelgiant į analizės metu pastebėtą teismų praktikos nenuoseklumą. Apie 82 proc. atsakiusiųjų į šį klausimą pasisakė, kad Jiems ANK taikymas yra visiškai aiškus (~18 proc.) ar daugeliu atveju aiškus (~65 proc.). Trečią variantą, kad ANK taikymas neaiškus gyvūnų kankinimo atvejais, pasirinko ~ 18 proc. respondentų.

Pareigūnai taip pat pastebėjo, kad nors įstatymuose ir nurodyti žiauraus elgesio su gyvūnais veiksmai, tačiau praktikoje sunku įrodyti, kad asmuo žiauriai elgėsi su gyvūnu. Pastebėta ir tai, kad dalis pažeidėjų priklauso socialiai jaurioms grupėms ir yra asocialūs visuomenės nariai, kurių nebaugina administracinės nuobaudos (baudos), nes tokie asmenys tiesiog neturi pajamų, be to juos sunku surasti, nes nereguliariai būna gyvenamojoje vietoje.

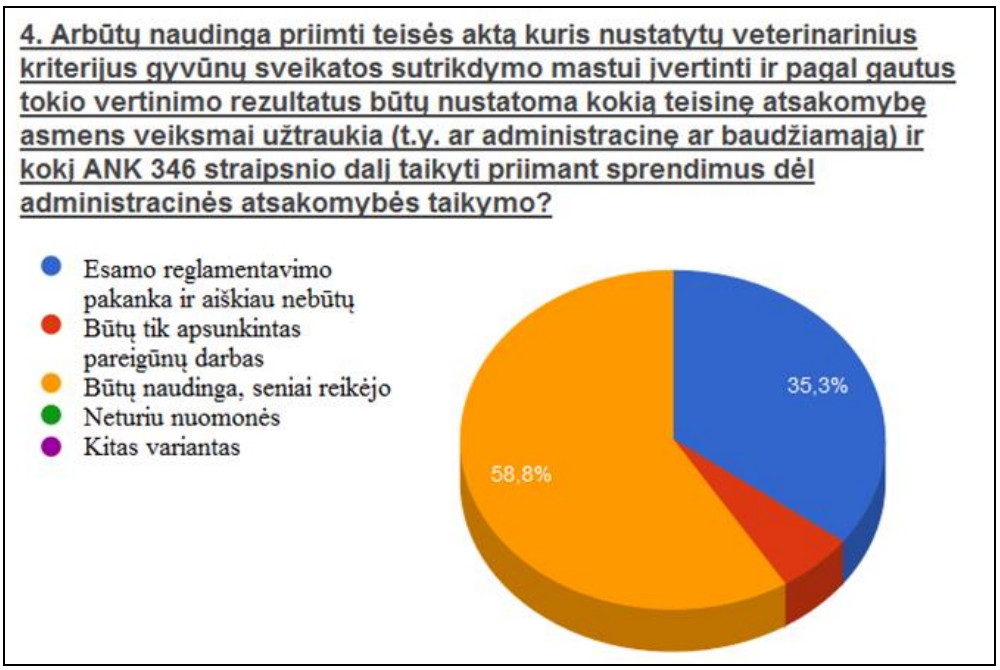
Siekiant patikrinti respondentų atsakymuose į 2, 4 ir 10 klausimus išsakytos pozicijos patikimumą, sąsajoje su šiais klausimais buvo užduotas ir praktinio pobūdžio klausimas (Nr. 11). Praktinio pobūdžio klausimu klausta *Kokia atsakomybė turėtų būti taikoma už ausų ir uodegų trumpinimą šuniukų vadai (nesant priežasčių dėl jų sveikatos)?* Visiems respondentams pasisakius, nei vienas iš jų nemanė, kad tokie veiksmai užtrauktų baudžiamąją atsakomybę. Taigi pareigūnai vienbalsiai sutiko, kad šiuo atveju turėtų būti taikoma administracinė atsakomybė. Tačiau, dėl administracinės atsakomybės taikymo pagal ANK 346 straipsnį, veterinarijos inspektorių nuomonės šiek tiek išsiskyrė. Daugelis, ~ 88 proc. respondentų, pasisakė, kad tokie

veiksmai atitinka ANK 346 straipsnio 16 dalį (*16. Žiaurus elgesys su gyvūnu, gyvūno kankinimas*). Likusi dalis, ~ 12 proc. respondentų klausime Nr. 11 nurodytoje situacijoje taikytų to paties ANK straipsnio 18 dalį (*18. Žiaurus elgesys su gyvūnu, gyvūno kankinimas, kai dėl to gyvūnams gresia žūtis ar suluošinimas*). Tokie valstybinių veterinarijos inspektorių nuomonių skirtumai akivaizdžiai duoda suprasti, kad tiek ir VMVT pareigūnai tiek ir nacionaliniai teismai žiauraus elgesio su gyvūnais atvejais susiduria su problema tinkamai kvalifikuoti asmens veiksmus. Nes nacionalinių teismų praktikoje nagrinėjant bylas dėl klausime nurodytų teisės pažeidimų, pastebėtas analogiškas nenuoseklumas[338].

Atsižvelgiant į darbo uždavinius apklausos anketoje buvo pateiktas konkretus klausimas dėl teisinio reglamentavimo, kuris nustatytų veterinarinius kriterijus gyvūnų sveikatos sutrikdymo mastui įvertinti, poreikio (Nr. 4). Atsakant į šį klausimą, net du trečdaliai respondentų (t. y. 59 proc.) sutiko, kad toks teisės aktas būtų naudingas. Vieno trečdalio (~35 proc.) nuomone, pakanka esamo reglamentavimo ir tik vienas respondentas pasisakė, kad tai tik apsunkintų pareigūnų darbą. Atskirose pastabose veterinarijos inspektoriai papildomai pažymėjo, kad daugiau konkretumo padėtų priimti sprendimus situacijose, kai sunku įvertinti asmens veiksmų poveikį gyvūnui, o teisės aktai abstrakčiai numato pvz., gyvūnų gąsdinimas[339] yra laikomas žiauriu elgesiu su gyvūnais.

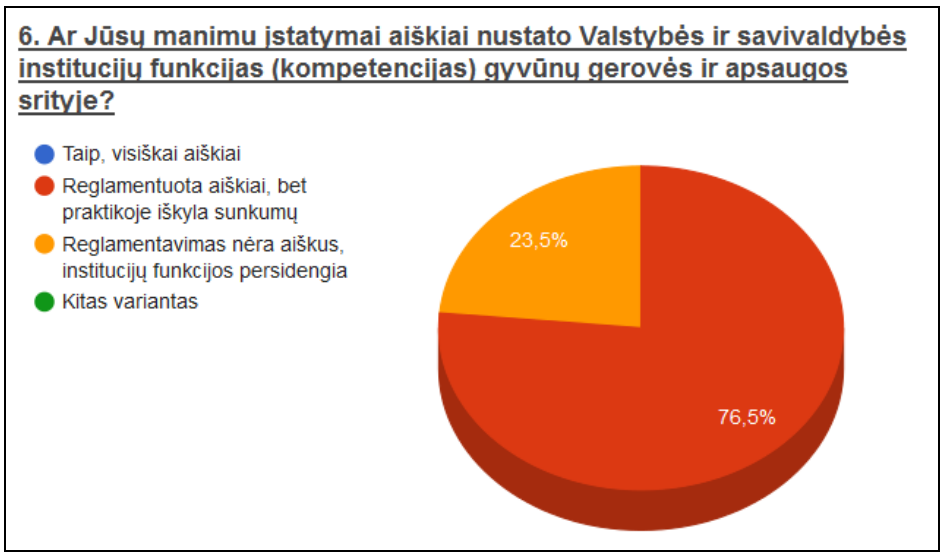
[338] Plačiau žiūrėti 3.2. dalį.
[339] „Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo“, *Valstybės žinios* 122, 6126 (2012) 4 straipsnio 2 dalies 3 punktas.

Tokio reglamentavimo poreikį galima įžvelgti ir vertinant atsakymu į klausimą (Nr. 3), kuriame buvo klausta *su kokiais sunkumais susiduria vykdydami funkcijas gyvūnų gerovės ir apsaugos srityje? Apie* 22 proc. respondentų pasirinko variantą, kad *sunku praktikoje įvertinti gyvūnų gerovės reikalavimų pažeidimus, nes nėra reglamentuoti gyvūnų gerovės pažeidimo įvertinimo kriterijai*. Atskirose nuomonėse pareigūnai taip pat pažymėjo, kad praktikoje gyvūno sveikata ir gerovė yra svarbiausia, nustačius, kad gyvūno būklė bloga pareigūnai tariasi su jo laikytoju, kad jį perduotu gyvūnų globėjams ar kitiems laikytojams, pas kuriuos gyvūnus apžiūrėdavo veterinaras ir įvertindavo sveikatos būklę, nes norint išgelbėti gyvūną, reikalinga veikti greitai atsižvelgiant į situaciją, o ilgos teisinė procedūros užtrunka (pvz., dėl gyvūno paėmimo).

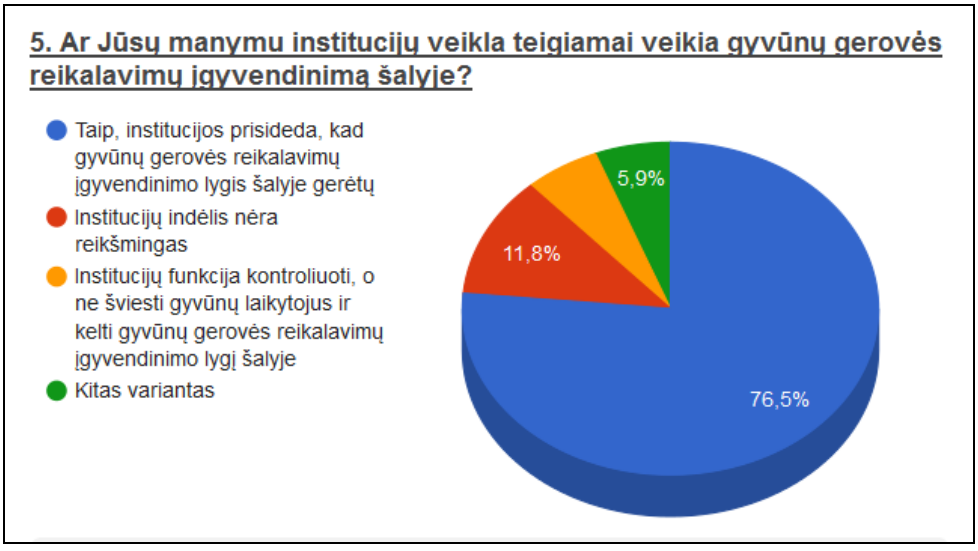
Apie 77 proc. apklausoje dalyvavusių VMVT pareigūnų, atsakydami į klausimą Nr. 5 pritarė, kad *institucijos prisideda, kad gyvūnų gerovės reikalavimų įgyvendinimo lygis šalyje gerėtų* ir tik po vieną respondentą manė, kad *institucijų vaidmuo nėra reikšmingas* ar kad *institucijų funkcija kontroliuoti, o ne šviesti gyvūnų laikytojus ir kelti gyvūnų gerovės reikalavimų įgyvendinimo lygį šalyje*.

Tačiau paklausti (klausimas Nr. 6), ar įstatymai aiškiai nustato Valstybės ir savivaldybės institucijų funkcijas (kompetencijas) gyvūnų gerovės ir apsaugos srityje, respondentų atsakymai 3 prie 1 ketvirtadalio (atitinkamai 77 proc. ir 23 proc.) pasiskirstė tarp atsakiusių, kad reglamentavimas aiškus, bet praktikoje iškyla sunkumų arba, kad reglamentavimas nėra aiškus ir institucijų funkcijos persidengia.

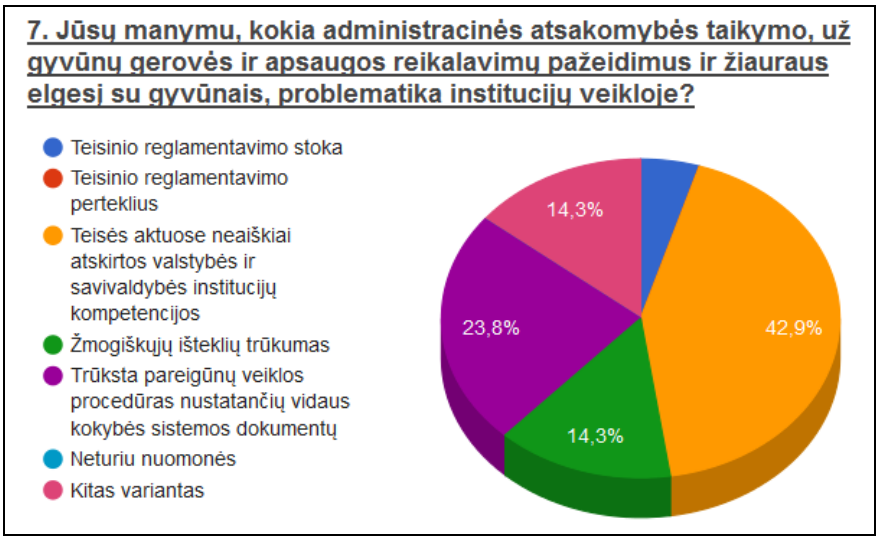
Be to, atsakydami į kitą klausimą (Nr. 3) 61 proc. respondentų pažymėjo, kad VMVT pareigūnams suteikta per mažai įgaliojimų, kad tinkamai gyvūnų gerovės ir apsaugos reikalavimų įgyvendinimo kontrolei vykdyti (pvz. įeiti į privačią valdą, gauti duomenis iš Valstybės registrų apie asmenis ir kt.).

Atsakant į klausimą (Nr. 5) atskiroje nuomonėje pastebėta, kad nors pagal Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo 3 straipsnį aiškiai nustatytos kompetencijos, tačiau nesusikalbėjimas ir skirtingas požiūris į gyvūnų gerovę neigiamai veikia gyvūnų gerovės reikalavimų įgyvendinimą šalyje.

Respondentai atsakydami į klausimą apie problematiką institucijų veikloje (Nr. 7) įvardino bent 7 skirtingas sritis ir priežastis. Daugiausia respondentų, ~43 proc., nurodė, kad teisės aktuose neaiškiai atskirtos valstybės ir savivaldybių institucijų kompetencijos. Pusė tiek, ~24 pažymėjo, kad trūksta pareigūnų veiklos procedūras nustatančių vidaus kokybės sistemos dokumentų, ir po vienodai (t. y. ~ 14 proc.) respondentų pažymėjo, kad yra žmogiškųjų išteklių

trūkumas, bei minėjo, kompetencijos stokos problemą, ilgą AN protokolo surašymą, stoką teisės aktų draudžiančių laikyti gyvūnus už žiaurų elgesį u gyvūnais baustiems asmenims.

Apibendrinant apklausos rezultatus, galima pastebėti, kad respondentai aktyviai atsakinėjo į jiems pateiktus klausimus, bei reiškė atskirąsias nuomones. Veterinarijos inspektorių apklausa parodė, kad ANK taikymas nėra aiškus, aktualus teisinis reglamentavimas nėra pakankamas, kad būtų užtikrinama būtent gyvūnų gerovė ir apsauga (t. y. teisės aktai abstrakčiai nustato, kokie veiksmai laikomi žiauriu elgesiu su gyvūnais, juose nėra reglamentuoti kriterijai gyvūnų sveikatos sutrikdymo mastui nustatyti, administracinių nusižengimų kvalifikavimas pagal ANK 346 straipsnį, administracinės ir baudžiamosios atsakomybės atribojimas (gyvūnų kankinimo ir jų suluošinimo atvejais) taip pat kelia abejonių). Taip pat išsakytos nuomonės dėl galimai netinkamai paskirstytų valstybės ir savivaldybės institucijų kompetencijų gyvūnų gerovės ir apsaugos srityje, bei ribotų, VMVT pareigūnams suteiktų įgaliojimų tinkamai vykdyti funkcijas gyvūnų gerovės ir apsaugos srityje.

IŠVADOS

Išvados pateikiamos eilės seka, pagal šio darbo tikslui pasiekti keliamus uždavinius.

1 uždavinio išvados:

1. Gyvūnų gerovė yra viso gyvūno gyvenimo laikotarpyje egzistuojantis reiškinys kildinamas iš gyvūnų poreikių, turintis pradžią ir pabaigą, siejamas su gyvūnų juslumu, politiniu, ekonominiu, ir kitais[340] interesais. Šis reiškinys apjungia tris vyraujančius požiūrius (jausenos, sveikatos ir elgesio), kurių rezultate galimas apibūdinti „jei gyvūnas yra sveikas, tai jis gerai jaučiasi ir dėl to natūraliai elgiasi“. Tuo tarpu teisiniu požiūriu, gyvūnų gerovė gali būti suprantama kaip tam tikru sutartu lygiu, suteikiama privilegija, o ne savaime garantuojama teisė.

2. Gyvūnų gerovės ir apsaugos reikalavimų samprata negali būti tapatinama su gyvūnų gerovės samprata, nes gyvūnų gerovė tiesiogiai kildinama ir orientuota į gyvūnų poreikius, o minėti reikalavimai yra orientuoti į poreikius asmeniui (gyvūnų laikytojui (jo teisės ir pareigos) ir pareigūnui (teisės ir pareigos kontroliuoti kaip laikomasis privalomųjų reikalavimų ir t.t.); Žiaurus elgesys su gyvūnais, kaip veika užtraukianti administracinę ar baudžiamąją atsakomybę, skiriasi nuo gyvūnų gerovės ir apsaugos reikalavimų pažeidimų pavojingumo laipsniu.

2 uždavinio išvados:

3. Administracinės atsakomybės reglamentavimo raidos pradžioje įtvirtinta administracinių nusižengimų sudėtis iš esmės nekito, teisėkūros iniciatyvos dažniausiai buvo susijusios su sankcijose nustatytų baudų dydžių pokyčiais ir valiutų pasikeitimu, o ANK atsirado aiškesnė sąsaja tarp to paties pobūdžio veikų (gyvūnų gerovės ir apsaugos reikalavimų pažeidimų bei žiauraus elgesio su gyvūnais), jas apibendrintai reglamentuojant viename straipsnyje.

4. Siūlomi trys (ANK 346 straipsnio 1-5 ir 16-19 dalyse nurodytų administracinių nusižengimų atribojimo kriterijai:

- priežastinis ryšys tarp asmens veiksmų ir padarinių gyvūnui (asmuo tiesiogiai ar nesilaikydamas teisės aktų reikalavimų padarė poveikį gyvūno sveikatai ir gerovei;
- gyvūno nuosavybė, kai dėl asmens veiksmų kilo grėsmė ar atsirado padariniai turtui;
- veiksmų atitiktis įstatyme įtvirtintai, žiauraus elgesio su gyvūnais, apibrėžčiai.

[340] religiniu, kultūriniu, socialiniu.

5. Administracinės ir baudžiamosios ir atsakomybės už žiaurų elgesį su gyvūnais atribojimo ribas įstatymų leidėjas sieja su padariniais „jeigu dėl to gyvūnas žuvo arba buvo suluošintas“, tačiau kur yra suluošinimo pradžios riba ir kaip ją nustatyti administracinės ir baudžiamosios atsakomybės ribose liko neaišku, todėl praktikoje toks reglamentavimas - iššūkis valstybės institucijoms ir teismams, kurių pareigūnams administracinės ir baudžiamosios ir atsakomybės atribojimo aiškumas pagrinde gali sietis su kraštutinumu - gyvūno žūtimi.

3 uždavinio išvados:

6. Dėl žiauraus elgesio su gyvūnu ikiteisminį tyrimą atliekantys ikiteisminio tyrimo pareigūnai, administracinius nusižengimus tiriantys valstybės ir savivaldybės institucijų pareigūnai ir bylas dėl šio pobūdžio teisės pažeidimų nagrinėjantys teismai susiduria su veikų kvalifikavimo problema, nes nacionalinėje teisėje nėra reglamentuoti ne tik kriterijai gyvūnų sveikatos sutrikdymo mastui vertinti, bet ir gyvūnų sveikatos sutrikdymo masto vertinimo tvarka, nors administracinę ir baudžiamąją atsakomybę užtraukiančios veikų apibūdinimas siejamas su padariniais susijusiais su gyvūno sveikatos sutrikdymo mastu (suluošinimu, žūtimi, suluošinimo grėsme ir kt.).

7. Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos pareigūnų (veterinarijos inspektorių) nuomone, teisinės atsakomybės už gyvūnų gerovės ir apsaugos reikalavimų pažeidimus ir žiaurų elgesį su gyvūnais problematikos priežastys pirmiausia visų pirma kyla norminio administracinės atsakomybės pagrindo lygmenyje (pvz., teisės aktuose abstrakčiai įvardijami veiksmai laikomi žiauriu elgesiu su gyvūnais ir jų kankinimu; nėra reglamentuoti kriterijai gyvūnų sveikatos sutrikdymo mastui įvertinti, ir tokio vertinimo rezultatų sąsajos su veikos kvalifikavimu; teisės aktuose neaiškiai atskirtos valstybės ir savivaldybių institucijų kompetencijos, VMVT pareigūnams galimai suteikta per mažai įgaliojimų tinkamai vykdyti gyvūnų gerovės ir apsaugos reikalavimų įgyvendinimo kontrolę, be to į teismo ekspertų sąrašą nėra įtraukta nei vieno veterinarijos gydytojo – eksperto;) Tokia problematika yra tęstinė (t. y. ATPK ir ANK taikymo laikotarpiu).

8. ANK 346 straipsnyje numatytus administracinius nusižengimus tiria ir protokolus surašo net 4 viešojo administravimo subjektų pareigūnai, kurių vadovai, pagal ANK 12 straipsnį, palikta diskrecija vienašališkai, o ne bendru sutarimu, nustatyti kriterijus, kuriais vadovaujantis administracinis nusižengimas laikomas mažai pavojingu, o tai kelia skirtingo interpretavimo riziką.

4. uždavinio išvados:

9. Yra poreikis nacionalinėje teisėje reglamentuoti gyvūnų sveikatos sutrikdymo masto įvertinimo kriterijus ir jų vertinimo tvarką. Tam pritaria ir beveik du trečdaliai[341] apklaustų valstybinių veterinarijos inspektorių (t. y. 59 proc.), be to toks poreikis sietinas ir su teismų praktikoje pastebimu nenuoseklumu. Pavyzdžiui, nenuosekli teismų praktika dėl žiauriu elgesiu su gyvūnu laikomų veiksmų − uodegų trumpinimo šunims (t. y. veterinarinių procedūrų, siekiant pakeisti gyvūnų išvaizdą ar gyvūnų fiziologines funkcijas pažeidžiant gyvūnų kūno dalių, minkštųjų audinių ar kaulų struktūrą). Tokia asmens veika (uodegų trumpinimas šunims) teismų praktikoje kvalifikuojama tiek kaip žiaurus elgesys su gyvūnu, gyvūno kankinimas, tiek ir kaip žiaurus elgesys su gyvūnu, gyvūno kankinimas, kai dėl to gyvūnui gresia žūtis ar suluošinimas.

Šios išvados pagrindžia ginamąjį teiginį, kad administraciniai nusižengimai, susiję su gyvūnų gerovės ir apsaugos reikalavimų pažeidimais bei žiauriu elgesiu su gyvūnais yra neatsiejami ne tik nuo poreikio įvertinti kokia teisės norma buvo pažeista, bet ir nuo būtinybės įvertinti gyvūnų sveikatos sutrikdymo mastą, jei teisinėmis priemonėmis siekiama apsaugoti pačių gyvūnų gerovę ir sveikatą.

[341] Žr. 3.3. Administracinės atsakomybės taikymo už gyvūnų gerovės ir apsaugos reikalavimų pažeidimo ir žiauraus elgesio su gyvūnais problema valstybės institucijų veikloje (Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos pareigūnų apklausos tyrimas)

PASIŪLYMAI

1. Nacionalinėje teisėje reglamentuoti gyvūnų sveikatos sutrikdymo masto įvertinimo kriterijus ir jų vertinimo tvarką, bei sistemiškai peržiūrėti Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo 4 straipsnyje nurodytų veiksmų, laikomų žiauriu elgesiu su gyvūnu, sąrašą ir detalizuoti, kokie veiksmai, kokiomis sąlygomis, atsižvelgiant į jų padarinius, susijusius su gyvūno sveikata, užtrauktų baudžiamąją ar administracinę atsakomybę, siejant veikų kvalifikavimą su gyvūnų sveikatos sutrikdymo masto įvertinimo rezultatu. Tokio reglamentavimo poreikis grindžiamas tuo, kad, remdamiesi, žmonių atveju analogiška tvarka342, pareigūnai galėtų objektyviau įvertinti asmens veiksmų poveikį gyvūno sveikatai ir tinkamai kvalifikuoti veikas. Tokiu būdu būtu teisinėmis priemonėmis būtų ginama gyvūnų gerovė ir sveikata, pateisinami visuomenės lūkesčiai ir mažinama konfliktų, dėl šios visuomenėje jautrios temos, rizika.

2. Siūloma gyvūnų sveikatos sutrikdymo masto vertinimo tvarka turėtų nustatyti baudžiamąją ir administracinę atsakomybę nustatančiuose teisės aktuose vartojamų sąvokų apibrėžtis ir palengvintų veikų kvalifikavimą, siejant padarytų veikų kvalifikavimą su faktinio gyvūnų sveikatos sutrikdymo masto vertinimo rezultatu (padariniais), pagal teisinę atsakomybę nustatančiuose įstatymuose nurodytus veikų sudėties požymius (t. y. „buvo *suluošintas*“, „žiaurus elgesys su gyvūnu – gyvūno kankinimas“ ir „žiaurus elgesys su gyvūnu – gyvūno kankinimas, kai dėl to gyvūnams *gresia* žūtis ar suluošinimas“). Siekiant užtikrinti įstatymo viršenybės principo įgyvendinimą, siūloma priimti Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo (toliau – Įstatymas) 3 ir 4 straipsnių pakeitimo įstatymą ir juo:

2.1. Papildyti Įstatymo 3 straipsnio 9 dalį 15^1 punktu:

„**15^1. tvirtina kriterijus gyvūnų sveikatos sutrikdymo mastui įvertinti ir gyvūnų sveikatos sutrikdymo masto vertinimo tvarką.**“

2.2. Pakeisti Įstatymo 4 straipsnio 3 dalį ir ją išdėstyti taip:

„3. Už žiaurų elgesį su gyvūnais ir gyvūnų kankinimą**, atsižvelgiant į gyvūnų sveikatos sutrikdymo mastą,** asmenys traukiami administracinėn ar baudžiamojon atsakomybėn.“

[342] Žmonių sveikatos sutrikdymo masto vertinimo kriterijai yra reglamentuoti Sveikatos sutrikdymo masto nustatymo taisyklėse, patvirtintose Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro, Lietuvos Respublikos teisingumo ministro ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2003 m. gegužės 23 d. įsakymu Nr. V-298/158/A1-86 „Dėl Sveikatos sutrikdymo masto nustatymo taisyklių patvirtinimo“.

3. Siūloma pakeisti ANK 12 straipsnio 2 dalį ir ją išdėstyti taip:

„2. Kriterijus, kuriais vadovaujantis šio straipsnio 1 dalyje numatytas administracinis nusižengimas laikomas mažai pavojingu, nustato institucijų, kurių pareigūnai turi teisę pradėti administracinio nusižengimo teiseną, vadovai **vienašališkai arba bendru sutarimu, jei dėl šio straipsnio 1 dalyje numatyto administracinio nusižengimo teisę pradėti administracinio nusižengimo teiseną turi kelių institucijų pareigūnai. Kai pagal šio kodekso 589 straipsnį dėl šio straipsnio 1 dalyje numatyto administracinio nusižengimo teiseną pradeda, administracinių nusižengimų tyrimą atlieka ir administracinių nusižengimų protokolus surašo kelių institucijų pareigūnai, kriterijų, kuriais vadovaujantis šio straipsnio 1 dalyje numatytas administracinis nusižengimas laikomas mažai pavojingu, nustatymą inicijuoja institucijos, kuri eilės tvarka pirmiausiai nurodyta šio kodekso 589 straipsnyje, vadovas.“**

Siūlymas peržiūrėti ANK 12 straipsnio 2 dalį ir pakeisti šią dalį, numatant kad kriterijus, kuriais vadovaujantis ANK 346 straipsnio 1 dalyje nurodytas administracinis nusižengimas laikomas mažai pavojinga veika nustatomi visų 4 institucijų[343] (ar jų grupių[344]), kurių pareigūnai turi teisę pradėti administracinio nusižengimo teiseną, vadovai bendru sutarimu. Siūlomas, kad būtų išvengta skirtingo interpretavimo dėl tos pačios veikos kvalifikavimo, skirtingų institucijų pareigūnams veikloje.

[343] VMVT, savivaldybių administracijų, policijos ir aplinkos apsaugos pareigūnų.
[344] pvz. savivaldybių grupė.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Mokslinė literatūra

1. Andruškevičius, Arvydas. *Administracinė teisė. Bendrieji teorijos klausimai, valdymo aktų institutas, ginčo santykių jurisprudenciniai aspektai.* Vilnius: Registrų centras, 2008.
2. Andruškevičius, Arvydas. *Administracinės teisės principai ir normų ribos*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004.
3. Andruškevičius, Arvydas. „Administracinė teisė: interesų veiksnys įstatymų leidyboje“. *Teisė* 74 (2010): 33-45.
4. Aubrey, Fine. *Handbook on Animal-Assisted Therapy: Theoretical Foundations and Guidelines for Practice*. London: Academic Press, 2011.
5. Backus, Brittany, ir John, McGlone. *„Animal Welfare: Stress, Global Issues, and Perspectives“. Encyclopedia of Agriculture and Food Systems.* London: Elsevier, 2014.
6. Bakaveckas, Audrius. *Administracinė teisė: teorija ir praktika. I dalis.* Vilnius: MES, 2011.
7. Bekoff, Marc. *Encyclopedia of animal rights and animal welfare.* Connecticut: Greenwood Press, 1998.
8. Bilius, Mindaugas. „Ar pareigūnas gali teisėtai skirti administracinę nuobaudą? (Can an Officer Lawfully Impose an Administrative Penalty?)“. *International Journal of Baltic Law* 2, 2 (2005):114-131.
9. Bracke, Marc. „Assessment of the impact of locomotion on animal welfare“. *Stockbreeding; Journal of Animal Improvement* 59, 1 (2005): 31-38.
10. Bracke, Marc, Edwards Metz. Noordhuizen Algers. „Synthesis of semantic modelling and risk analysis methodology applied to animal welfare“. *Animal* 2, 7 (2008): 1061-1072.
11. Broom, Donald, Carla Molento. „Animal welfare: concept and related issues“. *Archives of Veterinary Science* 9, 2 (2004): 1-11.
12. Broom, Donald. „Considering animals’ feelings Précis of Sentience and animal welfare“. *Animal Sentience* 1 (2014): 1-12.
13. Broom, Donald. *Sentience and Animal Welfare.* Wallingford: Cabi, 2017.
14. Broom, Donald. „The use of the concept Animal Welfare in European conventions, regulations and directives“. Pranešimas konferencijoje Food Chain, Uppsala, 2001.
15. Bonafos, Laurence, Denis Simonin, Gavinelli Andrea. „Animal Welfare: European Legislation and Future Perspectives“. *Journal of Veterinary Medical Education* 37, 1 (2010): 26-29.
16. Carenzi, Corrado, Marina Verga. „Animal welfare: review of the scientific concept and definition“. *Italian Journal of Animal Science* 8, 1 (2009): 21-30.
17. Dawkins, Stamp. „Animal welfare with and without consciousnes“. *Journal of Zoology*, 301,1 (2017): 1-10.
18. Drakšas, Romualdas, ir Regina Valutytė. „Baudžiamosios atsakomybės už kankinimą nustatymo ir įgyvendinimo problemos Lietuvoje“. *Teisė* 74 (2010): 46-56.
19. Duncan, Ian. „The changing concept of animal sentience“. *Applied Animal Behaviour Science* 100, 1 (2006): 11-19.
20. Duncan, Ian. „Is sentience only an onessential component of animal welfare“. *Animal Sentience* 52 (2016): 1-6.
21. Fraser, David. „Understanding animal welfare“. *Acta Veterinaria Scandinavica* 50, 1 (2008): 1-7.

22. Grinevičiūtė, Kristina. „Žiauraus elgesio su vaiku samprata baudžiamojoje teisėje.“ *Jurisprudencija* 11, 113 (2008): 107-113.
23. Grandin, Temple. *Improving Animal Welfare: A Practical Approach*. Wallingford, Oxfordshire, UK: CABI Publishing, 2010.
24. Grandin, Temple, ir Catherine Johnson. *Animals Make Us Human: Creating the Best Life for Animals*. New York: Houghton-Mifflin Harcourt, 2009.
25. Hemsworth, Paul, Grahame Coleman. *The Stockperson and the Productivity and Welfare of Intensively Farmed Animals.* Wallingford: CABI Publishing, 2010.
26. Haynes, Richard. *Animal Welfare: Competing Conceptions And Their Ethical Implications.* London: Sprinter, 2008.
27. Jasulaitis, Algimantas, Jurgita Stasiūnienė, Sigitas Chmieliauskas, Gerda Andriuškevičiūtė. „Motinų agresijos, nukreiptos į savo kūdikius, priežastys ir ją lemiantys veiksniai“. *Medicinos teorija ir praktika* 20, 1 (2014): 27-30.
28. Jočienė, Danutė. „Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijos įtaka nacionalinei teisei bei jurisprudencijai, tobulinant žmogaus teisių apsaugą. Konvencijos ir Europos Sąjungos teisės santykis“. *Jurisprudencija* 7, 97 (2007): 17-27.
29. Maslow, Abraham. „A theory of human motivation“. *Psychological Review* 50, 4 (1943): 370-396.
30. Mellor, David. „Updating Animal Welfare Thinking: Moving beyond the “Five Freedoms” towards“ A Life Worth Living”. *Animals* 6, 3 (2016): 1-20.
31. Mellor, David, Greg Cronin, Alan Tilbrook. „Scientific assessment of animal welfare“. *New Zealand Veterinary Journal* 63, 1 (2015): 24-30.
32. Mylolo Romerio universitetas. *Teoriniai teisėkūros pagrindai ir problemos.* Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2012.
33. Mylolo Romerio universitetas. *Lietuvos administracinė teisė.* Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2005.
34. Raphaelle Botreau, Isabelle Veissier, Andrew Butterwork, Marc Bracke ir Linda J. Keeling. „Definition of criteria for overall assessment of animal welfare“. *Animal Welfare* 16 (2007): 225-228.
35. Rochlitz, Irene, ir Donald Broom. „The welfare of ducks during foie gras production” *Animal Welfare Journal* 26, (2017): 135-149.
36. Rollin, Bernard. *Putting the Horse Before Descartes – My Life's Work on Behalf of Animals.* Philadelphia: Temple University Press, 2011.
37. Satz, Ani. „Animals as Vulnerable Subjects: Beyond Interest-Convergence, Hierarchy, and Property“. *Animal Law* 16, 2 (2009): 1-50.
38. Shahrawat, Aishwarya, Renu Shahrawat. „Application of Maslow’s Hierarchy of Needs in a Historical Context: Case Studies of Four Prominent Figures“. *Psychology* 8 (2017): 939-954.
39. Šedbaras, Stasys. *Administracinė atsakomybė*. Vilnius: Justitia, 2006.
40. Šedbaras, Stasys. *Administracinio proceso teisinio reglamentavimo problemos Lietuvos Respublikoje.* Vilnius: Justitia, 2006.
41. Visak, Tatjana, ir Robert Garner. *The Ethics of Killing Animals.* Oxford: Oxford University Press, 2015.
42. Vonne, Lund, Grahame Colemanc, Stefan Gunnarssond, Michael Calvert Applebyb, ir Katri Karkinen. „Animal welfare science-Working at the interface between the natural and social sciences“. *Applied Animal Behaviour Science* 97, 1 (2006): 37-49.
43. Weary, Daniel, Leah Braithwaite, ir David Fraser. „Vocal response to pain in piglets“. *Applied Animal Behaviour Science* 56, 2-4 (1998): 161-172.
44. Webster, John. *Animal Welfare: Limping Towards Eden*. New Jersey, United States: John Wiley & Sons, 2008.

Lietuvos Respublikos ir Europos Sąjungos teisės aktai

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija. *Valstybės žinios*. 1992, Nr. 33-1014.
2. Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas. *TAR*. 2015, Nr. 11216.
3. Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymas. *TAR*. 2016, Nr. 18457.
4. Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių įstatymas. *Valstybės žinios*. 1999, Nr. 60-1948.
5. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 74-2262.
6. Lietuvos Respublikos teismo ekspertizės įstatymas“. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 112-4969.
7. Europos Parlamento ir Tarybos 2007 m. gruodžio 11 d. reglamentas (EB) Nr. 1523/2007, draudžiantis pateikti į Bendrijos rinką ir importuoti į ją bei eksportuoti iš jos kačių ir šunų kailius bei gaminius, kurių sudėtyje yra tokių kailių. [2007] OL L343/1.
8. Komisijos 2001 m. spalio 21 d. reglamentas (EB) Nr. 1739/2005, nustatančio gyvūnų sveikatos reikalavimus cirko gyvūnų judėjimui tarp šalių narių. [1997] OL L298/74.
9. Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. birželio 12 d. reglamentas (ES) Nr. 576/2013 dėl gyvūnų augintinių vežimo nekomerciniais tikslais, kuriuo panaikinamas reglamentas (EB) Nr. 998/2003. [2013] OL L178/109.
10. Europos Parlamento ir Tarybos 2010 m. rugsėjo 22 d. direktyva 2010/63/ES dėl mokslo tikslais naudojamų gyvūnų apsaugos. [2010] OL L276/33.
11. Tarybos 1999 m. kovo 29 d. direktyva 1999/22/EB dėl laukinių gyvūnų laikymo zoologijos soduose. [1999] OL L94/24.
12. Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2012 m. spalio 31 d. įsakymas B1-866 „Dėl Mokslo ir mokymo tikslais naudojamų gyvūnų laikymo, priežiūros ir naudojimo reikalavimų patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2012, Nr. 130-6595.
13. Sveikatos sutrikdymo masto nustatymo taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro, Lietuvos Respublikos teisingumo ministro ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2003 m. gegužės 23 d. įsakymu Nr. V-298/158/A1-86 „Dėl sveikatos sutrikdymo masto nustatymo taisyklių patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2003, Nr. 52-2357.
14. „Vilniaus miesto savivaldybės administracijos direktoriaus 2017 m. sausio 18 d. įsakymas „Dėl Kriterijų, kuriais vadovaujantis administracinis nusižengimas laikomas mažai pavojingu, nustatymo“, Vilniaus miesto savivaldybės interneto svetainė. Žiūrėta 2018 kovo 23 d. https://www.vilnius.lt/vaktai2011/defaultlite.aspx?Id=3&DocId=30288525

Tarptautinės sutartys ir kiti dokumentai

1. Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo suvestinė redakcija. *OL*, 2012 C 326, p. 47.
2. Europos konvencija dėl ūkinės paskirties gyvūnų apsaugos. *Valstybės žinios*, 2004, Nr. 40-1293.
3. Europos konvencija dėl namuose laikomų gyvūnų apsaugos. *Valstybės žinios*, 2004, Nr. 80-2839
4. Komisijos Komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos Ekonomikos ir Socialinių Reikalų Komitetui Dėl Europos Sąjungos strategijos dėl gyvūnų gerovės apsaugos 2012–2015 m. *EUR-Lex*. 52012DC0006.

Lietuvos Respublikos teismų praktika

1. „Alytaus rajono apylinkės teismo 2015 m. liepos 23 d. nutartis Administracinėje byloje Nr. R-2-878/2015“. Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=0ce8ed91-24b5-41b7-b1f1-672506e63e04http://eteismai.lt/byla/227222326104625/ATP-185-149/2017

2. „Anykščių rajono apylinkės teismo 2017 m. lapkričio 27 d. nutarimas Administracinio nusižengimo byloje Nr. A13.-166-913/2017“. Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=d16ab5bb-d38f-4c61-9a7e-dca4843054c6
3. „Ignalinos rajono apylinkės teismo 2017 m. lapkričio 6 d. nutartis administracinių teisės pažeidimų/administracinių nusižengimų byloje Nr. AN13-191-664/2017“. Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimu paieska/tekstas.aspx?id=7a907673-7f55-4d29-b1ee-519adaa08aca
4. „Marijampolės apylinkės teismo 2017 m. spalio 23 d. nutarimas Administracinio nusižengimo byloje Nr.A13.-782-610/2017“. Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=5e512250-2990-41ac-85f1-d9752b70c389
5. “Lazdijų rajono apylinkės teismo 2012 m. rugsėjo 17 d. nutartis Administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. II-10-393/2012“. Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=0a9aa046-b7bc-4118-a484-704cd49c7f94
6. „Kelmės rajono apylinkės teismo 2015 m. spalio 8 d. nutartis Administracinėje byloje Nr. R-6-496/2015“. Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=65cb9d19-ead0-401e-9eae-28c95f859a28
7. „Kauno apygardos teismo 2017 m. spalio 2 d. nutartis Administracinio nusižengimo byloje Nr. AN2-569-175/2017“. Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=012e2c05-66a8-4f80-a725-700700fd2436
8. „Kauno apygardos teismo 2017 m. lapkričio 23 d. nutartis administracinių teisės pažeidimų/administracinių nusižengimų byloje Nr. AN2-666-594/2017“. Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx ?id=e847fa90-97d3-4e6b-a3e5-b87b4a9de5b7
9. Kauno apygardos teismo 2017 m. vasario 2 d. nutartis administracinių teisės pažeidimų/administracinių nusižengimų byloje Nr. ATP-117-319/2017“. Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=0ccc7358-8db9-4df8-8020-22297bb0d151
10. „Kauno miesto apylinkės teismo 2012 m. sausio 16 d. nutarimas administracinių teisės pažeidimų byloje Nr. A2.2.-8035-725/2012“. Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=ea2a719b-22aa-4c16-8c34-f7fd7b5ff0a4
11. „Kauno apygardos teismo 2015 m. rugsėjo 10 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-612-317/2015“. E-teismai. http://eteismai.lt/byla/141974359 230973/1A-612-317/2015
12. „Kauno apygardos teismo 2017 m. vasario 28 d. nutartis Administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. ATP-166-785/2017“. Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=30891c42-cbd6-4181-8a0e-93b57cbf09cf
13. „Kauno apylinkės teismo 2015 m. gruodžio 11 d. nutartis Administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. II-278-540/2015“. Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=415ae022-3daa-42c1-926e-94ca07495828
14. „Kauno apylinkės teismas 2016 m. vasario 4 d. Administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. A2.4.-207-738/2016“. Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=949e3bf1-48c4-4975-ac6d-4f58b00ab031
15. „Kauno apylinkės teismo 2016 m. gruodžio 30 d. nutartis Administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. A2.3.-10394-288/2016“. Liteko Lietuvos teismų informacinė

sistema. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=a6d2c73a-fc7e-4397-ab31-edb88e432486
16. „Kauno apylinkės teismo 2015 m. kovo 31 d. nutartis Administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. II-105-358/2015“. Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=c33035d0-fb08-43af-85d1-e2a718a9b47d
17. “Klaipėdos apygardos teismo 2017 m. gruodžio 21 d. nutartis Baudžiamojoje byloje Nr. 1A-242-557/2017“. Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=15bf08a4-70ce-476a-864c-6372a03e460a
18. „Klaipėdos apygardos teismo 2017 m. vasario 13 d. nutarimas Administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. ATP-97-255/2017“. Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=bd7d8dab-923e-48c0-9348-05233dcb68c8
19. „Klaipėdos apygardos teismo 2018 m. sausio 3 d. nutarimas Administracinio nusižengimo byloje Nr. AN2-9-417/2018“. Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=87712dd0-d628-4da4-a568-48a62267d63b
20. „Klaipėdos rajono apylinkės teismo 2016 m. gruodžio 27 d. nutarimas Administracinio teisės pažeidimo byloje II-21-904/2016“. E-Teismai. http://eteismai.lt/byla/18456768580 09/II-21-904/2016
21. „Klaipėdos apygardos teismo 2017 m. vasario 1 d. nutartis Administracinių teisės pažeidimų/administracinių nusižengimų byloje ATP-28-174/2017“. E-teismai. http://eteismai.lt/byla/243770486043483/ATP-28-174/2017
22. „Klaipėdos apygardos teismo 2017 m. gruodžio 18 d. nutartis Administracinio nusižengimo byloje Nr. AN2-518-417/2017“. Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=b9b6f5a9-cc5c-4276-a05c-fad8e845c606
23. „Kupiškio rajono apylinkės teismo 2017 m. sausio 24 d. nutartis Administracinio nusižengimo byloje Nr. AN13.-41-649/2017“. Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=393eb205-0fcf-487f-af78-e80067a698f8
24. „Kretingos rajono apylinkės teismo 2017 m. sausio 3 d. nutartis Administracinių teisės pažeidimų/administracinių nusižengimų byla A13.-8-206/2017“. E-teismai. http://eteismai.lt/byla/61026549017309/A13_-8-206/2017
25. „Kupiškio rajono apylinkės teismo 2017 m. sausio 24 d. nutartis Administracinio nusižengimo byloje Nr. AN13.-41-649/2017“. Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=393eb205-0fcf-487f-af78-e80067a698f8
26. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. gegužės 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-330-706/2015“. E-Teismai. http://eteismai.lt/byla/96824338967228/3K-3-330-706/2015
27. „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. sausio 20 d. nutartis baudžiamojoje byloje 2K-10-696/2015“. TAR. https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/LITEKO.5A87FB68FCD2
28. “Lietuvos aukščiausiojo teismo 2012 m. birželio 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-301/2012“. E-Teismai. http://eteismai.lt/byla/115279810290836/2K-301/2012
29. “Lietuvos aukščiausiojo teismo 2012 m. birželio 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-301/2012“. E-Teismai. http://eteismai.lt/byla/115279810290836/2K-301/2012
30. Lazdijų rajono apylinkės teismo 2012 m. rugsėjo 17 d. nutartis Administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. II-10-393/2012“. Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=0a9aa046-b7bc-4118-a484-704cd49c7f94

31. „Panevėžio apygardos teismo nutartis 2017 m. rugsėjo 29 d. administracinių teisės pažeidimų/administracinių nusižengimų byloje Nr. AN2-86-531/2017“. Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=a738d2fa-4f26-4dcd-95c8-13937bf652a4
32. „Panevėžio apygardos teismo 2017 m. rugpjūčio 10 d. nutartis administracinių teisės pažeidimų/administracinių nusižengimų byloje Nr. 4-08-3-00223-2017-2“. Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=513e1035-2e1d-4c25-831f-7408fa7c3dce
33. „Panevėžio apygardos teismo nutartis 2018 m. sausio 17 d. Administracinio nusižengimo byloje Nr. AN2-11-491/2018“. Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=8b85d267-f27c-469f-a689-52d75064a3d7
34. „Panevėžio miesto apylinkės teismo 2015 m. spalio 30 d. nutartis administracinių teisės pažeidimų byloje Nr. A2.3.-3327-830/2015“. E-Teismai. http://eteismai.lt/byla/78187874997018/A2_3_-3327-830/2015
35. „Panevėžio apylinkės miesto teismo 2017 m. spalio 24 d. nutarimas Administracinio nusižengimo byloje Nr. A13.-895-830/2017“. Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=bb609377-f092-4345-86ea-84987ff2071e
36. „Panevėžio apygardos teismo nutartis 2017 m. rugsėjo 29 d. administracinių teisės pažeidimų/administracinių nusižengimų byloje Nr. AN2-86-531/2017“. Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=a738d2fa-4f26-4dcd-95c8-13937bf652a4
37. „Panevėžio apygardos teismo 2018 m. sausio 23 d. nutartis Administracinio nusižengimo byloje Nr. AN2-13-491/2018“. Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=04f1edee-5b65-47d9-9176-80cb80c18bac
38. „Panevėžio apylinkės miesto teismo 2017 m. spalio 24 d. nutarimas Administracinio nusižengimo byloje Nr. A13.-895-830/2017“. Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=bb609377-f092-4345-86ea-84987ff2071e
39. „Panevėžio apygardos teismo 2018 m. sausio 18 d. nutartis Administracinio nusižengimo byloje Nr. AN2-16-366/2018“. Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=5bcae80c-de86-4698-bc5c-9f317fa6c089
40. „Vilniaus miesto apylinkės teismo 2015 m. balandžio 7 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje 1-1068-654/2015“. E-teismai. http://eteismai.lt/byla/200552174750661/1-1068-654/2015
41. “Vilniaus miesto apylinkės teismo 2017 m. liepos 5 d. nutartis administracinių teisės pažeidimų/administracinių nusižengimų byla Nr. II-206-827/2017“. Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=3b4aa31f-4bb7-47b4-802a-a514ff75b602
42. „Vilniaus miesto apylinkės teismo 2015 m. gruodžio 3 d. nutarimas Administracinio teisės pažeidimo byla Nr. A2.3.-17630-957/2015“. Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=df1e3cce-4fa2-4b07-9977-7c9f303c06f2
43. „Vilniaus miesto apylinkės teismo 2016 m. vasario 25 d. nutartis Administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. II-64-295/2016“. Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=7092cfd0-7ac9-4c28-a3b8-59323604e784
44. „Vilniaus apygardos teismo 2018 m. sausio 17 d. nutarimas Administracinėje byloje Nr. AN2-32-195/2018“. Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema.

http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=ff0df00d-e4ef-49eb-9761-1cc8afc7a742
45. „Vilniaus miesto apylinkės teismo 2014 m. balandžio 25 d. nutartis administracinių teisės pažeidimų/administracinių nusižengimų byloje Nr. II-263-754/2014“. Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=aa53beea-9b14-448a-afcb-2cd00a6da1e0
46. „Vilniaus miesto apylinkės teismo 2015 m. gruodžio 3 d. nutarimas Administracinio teisės pažeidimo byla Nr. A2.3.-17630-957/2015“. Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=df1e3cce-4fa2-4b07-9977-7c9f303c06f2
47. „Vilniaus miesto apylinkės teismo 2017 m. rugsėjo 12 d. nutarimas Administracinio nusižengimo byloje Nr. II-309-1033/2017“. Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=82905132-c089-471e-a198-4a6df74e844f
48. „Vilniaus miesto apylinkės teismo 2014 m. rugsėjo 19 d. nutartis administracinių teisės pažeidimų/administracinių nusižengimų byloje I-471-891/2014“. Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=3bd7c132-b6c0-4401-8d0d-384bb02afe94
49. „Vilniaus miesto apylinkės teismo nutarimas 2016 m. gegužės 2 d. Administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. A2.3.-5589-935/2016“. Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=25913ccb-b067-4147-b389-59f9db572377
50. „Vilniaus miesto apylinkės teismo 2016 m. spalio 12 d. nutarimas administracinių teisės pažeidimų byloje Nr. A2.3.-13440-1035/2016“. E-Teismai. http://eteisma.lt/bylai/217002953830778/A2_3_-13440-1035/2016
51. „Vilniaus miesto apylinkės teismo 2016 m. vasario 12 d. nutarimas administracinių teisės pažeidimų/administracinių nusižengimų byloje Nr. A2.3-2516-1011/2016“. Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=d1a33298-3cfb-433d-bc26-92b918ece80a
52. „Vilkaviškio rajono apylinkės teismo 2017 . lapkričio 3 d. nutartis Administracinėje byloje Nr. II-17-633/2017“. Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=71f90b50-a59d-4164-931a-4f781790a821
53. „Šiaulių apygardos teismo 2017 m. liepos 21 d. nutartis administracinių teisės pažeidimų/administracinių nusižengimų byloje Nr. ATP-162-300/2017“. Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=6125f5dc-cefb-4789-ad5d-cec3783f47d5
54. „Šiaulių apygardos teismo 2017 m. liepos 21 d. nutartis administracinių teisės pažeidimų/administracinių nusižengimų byloje Nr. ATP-162-300/2017“ Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=6125f5dc-cefb-4789-ad5d-cec3783f47d5
55. „Švenčionių rajono apylinkės teismo 2017 m. spalio 5 d. nutarimas Administracinio nusižengimo byloje Nr. II-406-617/2017“. Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=041a7220-9db5-4027-903c-00373e70bfd4
56. „Trakų rajono apylinkės teismo 2016 m. liepos 4 d. nutarimas administracinių teisės pažeidimų byloje [A2.3.-835-213-2016]“. Liteko Lietuvos teismų informacinė sistema. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=f80499c3-18dd-4dd3-b104-f00edd5cc92b
57. „Telšių rajono apylinkės teismo 2016 m. gruodžio 21 d. nutarimas Administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. A2.3.-1292-304/2016“. Liteko Lietuvos teismų informacinė

sistema. http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=bd4b879c-41b4-404c-b701-cd5d6b66c105

Šaltiniai internete

1. Anne Marie Matarrese. „Slow Food Policy Paper on Animal Welfare“. Jungtinių tautų maisto ir žemės ūkio organizacija. Žiūrėta 2017 spalio 13 d. http://www.fao.org/ag/againfo/themes/animal-welfare/news-detail/en/c/198255/
2. „Animal rights“. Encyclopædia Britannica. Žiūrėta 2017 spalio 13 d., https://www.britannica.com/topic/animal-rights
3. „Animal welfare“. Europos Komisijos interneto svetainė. Žiūrėta 2017 spalio 23 d., https://ec.europa.eu/food/animals/welfare_en
4. Burkitt John. „The proper keeping of tigers and maslow's hierarchy of needs“. Tiger Touch University Retreat. 2017 spalio 12 d., http://www.tigertouch.org/documents/hierarchy.pdf
5. Broom Donald. „Study for the PETI Committee- Animal welfare in the European Union“. Europos Parlamentas, Komitetai, (2017)“. Europos Parlamento interneto svetainė. Žiūrėta 2017 spalio 23 d. http://www.europarl.europa.eu/committees/lt/peti/supporting-analyses.html?publicationToDate=&publicationFromDate=&content=Animal+welfare+i+the+European+Union&author=&publicationNumber=&wordSearchType=TITLE&publicationType=&method=search
6. „Dabartinės lietuvių kalbos žodynas“. Lietuvių kalbos išteklių informacinė sistema. Žiūrėta 2018 kovo 20 d. http://lkiis.lki.lt/
7. „Dirglioji teisėkūra: “Mušk žmoną, bet ne šunį”. Vilniaus apygardos teismo teisėjo Audrius Cinino bulvarinis blog‘as apie teisę. Žiūrėta 2018 kovo 20 d. http://www.cininas.lt/?page_id=53
8. „EU Animal Welfare strategy 2012-2015“. Directorate General for Health and Consumer. Žiūrėta 2018 sausio 29 d. https://ec.europa.eu/food/sites/food/files/animals/docs/aw_newsletter_07_201307_en.pdf
9. „Fish welfare“. European Food Safety Authority. Žiūrėta 2018 sausio 19 d. https://www.efsa.europa.eu/en/topics/topic/fish-welfare.
10. „Evaluation of the EU Policy on Animal Welfare and Possible Policy Options for the Future. Final Report“. Food Policy Evaluation Consortium. Žiūrėta 2018 vasario 20 d. http://www.e upaw.eu/docs/Final%20Report%20-%20EUPAW%20Evaluation.pdf
11. „Ketina teikti įstatymo pataisas dėl žiauraus elgesio su gyvūnais“. Letena mylintiems gyvūnus. Žiūrėta 2017 liepos 10 d. https://www.delfi.lt/letena/mano-letena/ketina-teikti-istatymo-pataisas-del-ziauraus-elgesio-su-gyvunais.d?id=75183280
12. „Lietuvos Respublikos teismo ekspertų sąrašas (2018-01-30)“. Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos interneto svetainė. Žiūrėta 2018 vasario 11 d., http://www.tm.lt/veikla/kryptis/36/
13. „Lietuvos narystė ES“. Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija. Žiūrėta 2017 spalio 11 d. https://www.urm.lt/default/lt/uzsienio-politika/uzsienio-politikos-prioritetai/lietuva-europos-sajungoje/lietuvos-naryste-es.
14. „Oficialioji statistika apie nusikalstamumą LR savivaldybėse, 2017 / Sausis – Gruodis“. Informatikos ir ryšių departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos. Žiūrėta 2018 vasario 8 d. https://www.ird.lt/lt/paslaugos/nusikalstamu-veiku-zinybinio-registro-nvzr-paslaugos/ataskaitos-1/nusikalstamumo-ir-ikiteisminiu-tyrimu-statistika1/view_item_datasource?id=6804&datasource=19404
15. „Nusikalstamumas ir teisėsaugos institucijų veikla“ (2012-2016 m. duomenys). Lietuvos statistikos departamentas. Žiūrėta 2018 sausio 20 d. https://www.stat.gov.lt/services-

portlet/pub-edition-file?id=22820; https://www.stat.gov.lt/services-portlet/pub-edition-file?id=22820; https://osp.stat.gov.lt/services-portlet/pub-edition-file?id=3188.
16. Algimantas Paulauskas ir kt., „Ekologijos terminų aiškinamasis žodynas“, Academic Dictionaries and Encyclopedias, Žiūrėta 2018 vasario 25., http://ekologijos_lt.enacademic.com/22586/fiziologinis_optimumas
17. Phillips, Allie. „Understanding the link violence to animals and people“. National District Attorneys Association. Žiūrėta 2018 sausio 20 d. http://www.themakingthelinkstudy. org/ uploads/7/7/3/5/7735203/the_link_monograph-2014.pdf.
18. „Siūlo griežtinti atsakomybę už žiaurų elgesį su gyvūnais“. Vakarų ekspresas. Žiūrėta 2018 kovo 20 d. http://www.ve.lt/naujienos/lietuva/lietuvos-naujienos/siulo-grieztinti-atsakomybe-uz-ziauru-elgesi-su-gyvunais-927334/
19. „Study on education and information activities on animal welfare“. Institute for Food and Agriculture Research and Technology. Žiūrėta 2018 sausio 20 d. https://ec.europa.eu/food/sites/food/files/animals/docs/aw_eu-strategy_study_edu-info-activ.pdf.
20. „Trys Liberalų sąjūdžio frakcijos Seime nariai siūlo griežtinti baudas už žiaurų elgesį su gyvūnais“. Žiūrėta 2018 kovo 20 d. https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/siulo-grieztinti-baudas-uz-ziauru-elgesi-su-gyvunais-gres-viesieji-darbai-arestas-arba-laisves-atemimas.d?id=75230552
21. „Žiaurus elgesys su gyvūnais – atšiaurios visuomenės bruožas“. *Veidas.lt. Žiūrėta* 2016 Gegužės 8 d., http://www.veidas.lt/ziaurus-elgesys-su-gyvunais-%E2%80%93-atsiaurios-visuomenes-bruozas
22. „Terrestrial Animal Health Code. Chapter 7.1.Introduction to the recommendations for animal welfare“. World organisation for animal health. Žiūrėta 2017 spalio 12 d. http://www.oie.int/index.php?id=169&L=0&htmfile=chapitre_aw_introduction.htm.

ANOTACIJA LIETUVIŲ IR ANGLŲ KALBOMIS

Sirutkaitytė R. (2018) *Administracinės atsakomybės taikymas gyvūnų gerovės ir apsaugos reikalavimų pažeidimo ir žiauraus elgesio su gyvūnais atvejais* (magistro baigiamasis darbas). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.

ANOTACIJA

Darbe keliama problema, kad gyvūnų gerovė ir apsauga nėra užtikrinama teisinėmis priemonėmis, o administracinę atsakomybę, už gyvūnų gerovės ir apsaugos reikalavimų pažeidimus ir žiaurų elgesį su gyvūnais, taikantys valstybės ir savivaldybės institucijų pareigūnai ir bylas dėl šio pobūdžio teisės pažeidimų nagrinėjantys teismai susiduria su veikų kvalifikavimo problema, nes nacionalinėje teisėje nėra reglamentuoti kriterijai gyvūnų sveikatos sutrikdymo mastui įvertinti, kaip ir nėra reglamentuota gyvūnų sveikatos sutrikdymo masto vertinimo tvarka.

Šio tyrimo tikslas buvo išsiaiškinti poreikį nacionalinėje teisėje reglamentuoti kriterijus gyvūnų sveikatos sutrikdymo mastui įvertinti, kad tokio vertinimo rezultatų pagrindu būtų galima kvalifikuoti veikas ir tinkamai taikyti administracinę atsakomybę.

Tyrimo rezultate išsiaiškinta, kad yra poreikis nacionalinėje teisėje reglamentuoti gyvūnų sveikatos sutrikdymo masto įvertinimo kriterijus ir jų vertinimo tvarką, nes administracinę atsakomybę, už gyvūnų gerovės ir apsaugos reikalavimų pažeidimus ir žiaurų elgesį su gyvūnais, taikantys valstybės ir savivaldybės institucijų pareigūnai, ir bylas, dėl šio pobūdžio teisės pažeidimų, nagrinėjantys teismai susiduria su veikų kvalifikavimo problemomis.

Pagrindiniai žodžiai: Gyvūnų gerovė, žiaurus elgesys su gyvūnais, gyvūnų gerovės ir apsaugos reikalavimai

ANNOTATION

Thesis presents a problem that animal welfare and protection is not ensured by legal means, and state and municipality officers, who apply administrative liability for violations of animal welfare and protection requirements and animal cruelty, as well as courts that examine the cases based on the offences of such nature face the problem of offence qualification, because national Law does not regulate the criteria for the assessment of the scale of animal health impairment, the procedure for the assessment of the scale of animal health impairment is not regulated as well.

The objective of this research was to determine the need to regulate the criteria for the assessment of the scale of animal health impairment in the national Law, so that offences could be qualified based on the results of such assessment and the administrative liability would be properly applied.

During the research it was established that there is a need to regulate the criteria for the assessment of the scale of animal health impairment and the procedure for their assessment in the national Law, because state and municipality officers, who apply administrative liability for violations of animal welfare and protection requirements and animal cruelty, as well as courts that examine the cases based on the offences of such nature face the problems of offence qualification.

Key words: Animal welfare, animal cruelty, requirements of animal welfare and protection

SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA

Application of the administrative liability in cases of animal welfare and protection requirement violations and animal cruelty (master thesis). Vilnius: Mykolas Romeris university.

SANTRAUKA

Gyvūnų gerovės ir apsaugos klausimai akivaizdžiai tampa vis aktualesni ir atskleidžia visuomenės lūkestį, kad teisinėmis priemonėmis būtų užtikrinama gyvūnų gerovė ir apsauga.

Šio tyrimo tikslas buvo išsiaiškinti poreikį nacionalinėje teisėje reglamentuoti kriterijus gyvūnų sveikatos sutrikdymo mastui įvertinti, kad tokio vertinimo rezultatų pagrindu būtų galima kvalifikuoti veikas ir tinkamai taikyti administracinę atsakomybę. Šiam tikslui pasiekti keliami uždaviniai apėmė esminių sąvokų sampratų paaiškinimą, teisinio reguliavimo ir teismų praktikos apžvalgą, bei siūlomo teisinio reguliavimo poreikio, valstybės institucijos (Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos (VMVT)) pareigūnu nuomone, įvertinimą. Magistro baigiamajame darbe išanalizuota administracinės atsakomybės taikymo nagrinėjamu klausimu praktika ir problematika.

Šį mokslinį tiriamąjį darbą sudaro trys pagrindinės dalys. Pirmoje - apibrėžiamos esminės sąvokos ir akcentuojami jų skirtumai. Antroje - aptariami administracinę atsakomybę nustatantys įstatymai ir jų pasikeitimų raida, administracinės ir baudžiamosios atsakomybės atribojimas. Trečioji dalis skirta institucijų kompetencijos ir nacionalinių teismų praktikos ir VMVT pareigūnų apklausos rezultatų aptarimui.

Tyrimo rezultate išsiaiškinta, kad teisiniu požiūriu gyvūnų gerovė gali būti suprantama kaip tam tikru sutartu lygiu suteikiama privilegija, o ne savaime garantuojama teisė. Sąvokos „gyvūnų gerovė“ ir „gyvūnų gerovės ir apsaugos reikalavimai“ negali būti tapatinamos, nes pirmoji orientuota į gyvūnų poreikius, o antroji - į poreikius asmeniui užtikrinti teisės aktų reikalavimų įgyvendinimą. Todėl esamas teisinis reguliavimas nėra pakankamas užtikrinti gyvūnų gerovę ir sveikatą. Siūlomi trys ANK 346 straipsnio 1-5 ir 16-19 dalyse nurodytų administracinių nusižengimų atribojimo kriterijai susiję su asmens veiksmų priežastiniu ryšiu su padariniais gyvūnui, gyvūno nuosavybe ir įstatyme apibrėžto žiauraus elgesio samprata.

Administracinę atsakomybę, už gyvūnų gerovės ir apsaugos reikalavimų pažeidimus ir žiaurų elgesį su gyvūnais, taikantys valstybės ir savivaldybės institucijų pareigūnai, ir bylas, dėl šio pobūdžio teisės pažeidimų, nagrinėjantys teismai susiduria su veikų kvalifikavimo problemomis, kurių priežastys tęstinės ir kyla norminio administracinės atsakomybės pagrindo lygmenyje (t. y. teisės aktuose abstrakčiai įvardijami veiksmai laikomi žiauriu elgesiu su gyvūnais ir jų kankinimu; yra poreikis reglamentuoti kriterijus gyvūnų sveikatos sutrikdymo

mastui įvertinti, ir tokio vertinimo rezultatus sieti su veikos kvalifikavimu; taip pat verti kelti institucijų kompetencijų, ir įgaliojimų pakankamumo ir teismo ekspertų – veterinarų stygiaus klausimai).

SANTRAUKA ANGLŲ KALBA

SUMMARY

The issues of animal welfare and protection are clearly becoming more and more relevant and reveal an expectation of society that animal welfare and protection will be ensured through legal means.

The objective of this research was to determine the need to regulate the criteria for the assessment of the scale of animal health impairment in the national Law, so that offences could be qualified based on the results of such assessment and the administrative liability would be properly applied. In order to achieve this goal the set objectives included the explanation of the concepts of the main definitions, overview of the legal regulation and case law, and the evaluation of the need for the proposed legal regulation in the opinion of the officers of the state institution (State Food and Veterinary Service (SFVS)). Master thesis analyses the practice and issues of the administrative liability application with respect to the current issue.

This scientific research work is comprised of three main parts. First part defines main definitions and highlights their differences. Second one discuses laws that regulate administrative liability and the development of their amendments, as well as separation of the administrative and criminal liability. Third part is dedicated for the discussion of the institutional competency and national case law, as well as the results of the SFVS officer survey.

During the research it was established that from the legal perspective the animal welfare must be understood as a privilege granted at the certain agreed level, but not as a right granted on its own. Definitions "animal welfare" and "requirements of animal welfare and protection" can not be deemed identical, because the first one is aimed at animal needs, and the second at the need for the person to ensure the implementation of the legislation requirements. Therefore, current legal regulation is insufficient to ensure the animal welfare and health. Three separation criteria of administrative offences specified in the parts 1-5 and 6-19 of the article 346 of the administrative offences Code are proposed, they are related to the causation between person's actions and consequences to an animal, animal ownership and the definition of cruelty specified in the law.

State and municipality officers, who apply administrative liability for violations of animal welfare and protection requirements and animal cruelty, as well as courts that examine the cases based on the offences of such nature face the problems of offence qualification, the causes of this problems are continuous and arise at the level of the normative basis of the administrative liability (i.e. actions that are specified in the legislation in the abstract manner are considered as an animal cruelty and their torturing; there is a need to regulate the criteria for the

assessment of the scale of animal health impairment, and to link the results of such assessment to the qualification of the offence; it is also worthy to present questions regarding the sufficiency of institutional competencies and authority, as well as regarding the lack of court experts-veterinaries).

Priedas Nr. 1

Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 90 straipsnio pakeitimų raida

Paskelbta	**Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 90 straipsnis**	**Teisės akto pakeitimai** (kiekviena straipsnio redakcija lyginimas su prieš tai buvusia straipsnio redakcija)
Nr. XI-501, 1985.11.28, Žin., 1985, Nr. 33-370	**88 straipsnis. Gyvūnijos apsaugos ir naudojimo įstatymų pažeidimas** <...> Žiaurus elgesys su gyvūnais ir paukščiais, sukėlęs jų žuvimą arba sužalojimą, taip pat gyvūnų arba paukščių kankinimas – užtraukia įspėjimą arba baudą iki penkiasdešimties rublių.	Pirminė teisės akto redakcija Lietuvos TSR Administracinių Teisės Pažeidimų Kodeksas priimtas Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos
Nr. I-830, 1990.12.04, Žin., 1990, Nr. 36-862	**90 straipsnis. Žiaurus elgesys su gyvūnais** Žiaurus elgesys su gyvūnais, taip pat jų kankinimas – užtraukia baudą nuo penkiasdešimties iki trijų šimtų rublių.	− Pasikeičia straipsnio numeris ir pavadinimas. − Pasikeičia administracinės normos dispozicija. − Nebėra numatytos administracinės nuobaudos rūšies – įspėjimo. Pasikeičia administracinės nuobaudos (baudos) dydis (padidėja).
Nr. I-442, 1994.04.21, Žin., 1994, Nr. 34-618 (94.05.06)	**90 straipsnis. Žiaurus elgesys su gyvūnais** Žiaurus elgesys su gyvūnais, taip pat jų kankinimas – užtraukia baudą nuo dvidešimt penkių iki trijų šimtų litų.	− Pasikeičia administracinės nuobaudos (baudos) dydis ir valiuta.
Nr. VIII-1543, 00.02.17, Žin., 2000, Nr. 22-552 (00.03.15)	**90 straipsnis. Žiaurus elgesys su gyvūnais** Žiaurus elgesys su gyvūnais, taip pat jų kankinimas – užtraukia baudą nuo vieno šimto iki trijų šimtų litų.	− Pasikeičia administracinės nuobaudos (baudos) dydis (padidėja minimalus baudos dydis).
Nr. XI-1407, 2011-05-24, Žin., 2011, Nr. 72-3463 (2011-06-14)	**90 straipsnis. Žiaurus elgesys su gyvūnais** Žiaurus elgesys su gyvūnais, taip pat jų kankinimas – užtraukia baudą piliečiams nuo vieno šimto iki vieno tūkstančio litų ir pareigūnams – nuo vieno tūkstančio iki dviejų tūkstančių litų.	− Atsiranda administracinės nuobaudos diferencijavimas (piliečių ir pareigūnų atsakomybė), bei atitinkamai nustatomi didesni baudos dydžiai.
Nr. XII-1236, 2014-10-16, paskelbta TAR 2014-10-28, i. k. 2014-15013	**90 straipsnis. Žiaurus elgesys su gyvūnais** Žiaurus elgesys su gyvūnais, taip pat jų kankinimas – užtraukia baudą piliečiams nuo dvidešimt aštuonių iki dviejų šimtų aštuoniasdešimt devynių eurų ir pareigūnams – nuo dviejų šimtų aštuoniasdešimt devynių iki penkių šimtų septyniasdešimt devynių eurų.	− Pasikeičia administracinės nuobaudos (baudos) dydžiai piliečiams ir pareigūnams. − Pasikeičia administracinės nuobaudos (baudos) dydis ir valiuta.
Nr. XII-1829, 2015-06-23, paskelbta TAR, 2015-07-01, i. k. 2015-10579	**90 straipsnis. Žiaurus elgesys su gyvūnais** Žiaurus elgesys su gyvūnais, taip pat jų kankinimas – užtraukia baudą nuo penkiasdešimties iki vieno tūkstančio dviejų šimtų eurų su gyvūno (gyvūnų) konfiskavimu arba be konfiskavimo. Tokia pat veika, padaryta asmens, bausto už šio straipsnio pirmojoje dalyje numatytus pažeidimus, – užtraukia baudą nuo vieno tūkstančio dviejų šimtų iki vieno tūkstančio septynių šimtų	− Anksčiau vienu administraciniu teisės pažeidimu buvęs pažeidimas pagal atskirus kvalifikuojančius požymius išskiriamas į 4 atskirus administracinius teisės pažeidimus. − Atsiranda administracinio teisės pažeidimo pakartotinumo požymis. − Numatoma papildoma administracinės nuobaudos rūšis (daikto konfiskavimas).

	penkiasdešimties eurų su gyvūno (gyvūnų) konfiskavimu arba be konfiskavimo. Žiaurus elgesys su gyvūnais, jų kankinimas, jeigu dėl to gyvūnui (gyvūnams) gresia žūtis ar suluošinimas, užtraukia baudą nuo trijų šimtų iki vieno tūkstančio septynių šimtų penkiasdešimties eurų su gyvūno (gyvūnų) konfiskavimu arba be konfiskavimo. Tokia pat veika, padaryta asmens, bausto už šio straipsnio trečiojoje dalyje numatytus pažeidimus, – užtraukia baudą nuo vieno tūkstančio septynių šimtų penkiasdešimties iki dviejų tūkstančių trijų šimtų eurų su gyvūno (gyvūnų) konfiskavimu arba be konfiskavimo.	

Priedas Nr. 2

Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 110 straipsnio pakeitimų raida

ATPK 110 Straipsnio pakeitimai:	**Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 110 straipsnis**	**Teisės akto pakeitimai** (kiekviena straipsnio redakcija lyginimas su prieš tai buvusia straipsnio redakcija)
Nr. I-2589, 1992.05.26, Žin., 1992, Nr. 21-610	**110 straipsnis. Šunų ir kačių laikymo taisyklių pažeidimas** 1. Šunų ir kačių laikymo taisyklių pažeidimas – užtraukia įspėjimą arba baudą iki vieno šimto rublių. 2. Tokia pat veika, padaryta pakartotinai arba kai dėl jos piliečių sveikatai ar turtui padaroma žalos, – užtraukia baudą nuo vieno šimto iki penkių šimtų rublių.“	Pirminė teisės akto redakcija Lietuvos Respublikos įstatymas dėl Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso pakeitimo ir papildymo, priimtas Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos - Atkuriamojo Seimo
Nr. I-545, 1994.07.18, Žin., 1994, Nr. 58-1132	**110 straipsnis. Šunų ir kačių laikymo taisyklių pažeidimas** 1. Šunų ir kačių laikymo taisyklių pažeidimas –užtraukia įspėjimą arba baudą iki vieno šimto litų.“; 2. Tokia pat veika, padaryta pakartotinai arba kai dėl jos piliečių sveikatai ar turtui padaroma žalos – užtraukia baudą nuo vieno šimto iki trijų šimtų litų.	− Pasikeičia straipsnio pavadinimas. − Pasikeičia administracinės nuobaudos (baudos) dydis ir valiuta.
Nr. VIII-640, 98.02.24, Žin., 1998, Nr. 25-636 (98.03.13)	**110 straipsnis. Gyvūnų auginimo ir laikymo taisyklių pažeidimas** 1. Savivaldybių tarybų patvirtintų Gyvūnų auginimo ir laikymo taisyklių pažeidimas – užtraukia įspėjimą arba baudą iki vieno šimto litų.“ 2. Tokia pat veika, padaryta pakartotinai arba kai dėl jos piliečių sveikatai ar turtui padaroma žalos – užtraukia baudą nuo vieno šimto iki trijų šimtų litų.	− Pasikeičia straipsnio pavadinimas. − Įvedamas minimalus ir maksimalus administracinės nuobaudos (baudos) dydis. − Pasikeičia administracinės teisės normos hipotezė ir dispozicija.
Nr. VIII-1543, 00.02.17, Žin., 2000, Nr. 22-552 (00.03.15)	**110 straipsnis. Gyvūnų auginimo ir laikymo taisyklių pažeidimas** 1. Savivaldybių tarybų patvirtintų Gyvūnų auginimo ir laikymo taisyklių pažeidimas – užtraukia įspėjimą arba baudą nuo penkiasdešimties iki vieno šimto litų. 2. Tokia pat veika, padaryta pakartotinai arba kai dėl jos piliečių sveikatai ar turtui padaroma žalos,- užtraukia baudą nuo dviejų šimtų iki penkių šimtų litų.“	− 1 dalyje įvedamas minimalus ir maksimalus administracinės nuobaudos (baudos) dydis. − 2 dalyje pasikeičia administracinės nuobaudos (baudos) dydis.
Nr. IX-588, 2001-11-08, Žin., 2001, Nr. 99-3522 (2001-11-28)	**110 straipsnis. Gyvūnų įsigijimo, laikymo, veisimo, dresavimo, gabenimo ir prekybos jais taisyklių bei atskirų rūšių gyvūnų registravimo gyvenamosiose vietovėse taisyklių pažeidimas** 1. Gyvūnų įsigijimo, laikymo, veisimo, dresavimo, gabenimo ir prekybos jais taisyklių bei atskirų rūšių gyvūnų registravimo gyvenamosiose vietovėse taisyklių pažeidimas – užtraukia įspėjimą arba baudą iki dviejų šimtų litų. 2. Tokia pat veika, sukėlusi grėsmę asmens turtui, sveikatai ar gyvybei, – užtraukia baudą nuo dviejų šimtų iki keturių šimtų litų. 3. Šio straipsnio pirmojoje ir antrojoje dalyse numatyta veika, padaryta	− Pasikeičia straipsnio pavadinimas. − Nuo 2 iki 5 vnt. išsiplečia administracinių teisės pažeidimų sąrašas. − Pasikeičia administracinės teisės normos hipotezės ir dispozicijos.

	asmens, bausto už šiose dalyse numatytus pažeidimus, – užtraukia baudą nuo dviejų šimtų iki šešių šimtų litų. 4. Šio straipsnio pirmojoje dalyje numatyta veika, padariusi žalos asmens sveikatai ar turtui, – užtraukia baudą nuo penkių šimtų iki vieno tūkstančio litų. 5. Gyvūnų įsigijimo, laikymo, veisimo, dresavimo, gabenimo ir prekybos jais taisyklių bei atskirų rūšių gyvūnų registravimo gyvenamosiose vietovėse taisyklių pažeidimas, padaręs žalos asmens sveikatai ar turtui, padarytas asmens, bausto administracine nuobauda už šio straipsnio pirmojoje, antrojoje, trečiojoje ir ketvirtojoje dalyse numatytus pažeidimus, – užtraukia baudą nuo vieno tūkstančio iki dviejų tūkstančių litų.	– reglamentuotas administracinės teisės pažeidimas, su iki tol nenustatytais pažeidimo požymiais (grėsmė asmens turtui, sveikatai ar gyvybei.).
Nr. IX-1702, 2003-07-04, Žin., 2003, Nr. 74-3421 (2003-07-25)	**110 straipsnis. Gyvūnų įsigijimo, laikymo, veisimo, dresavimo, gabenimo ir prekybos jais taisyklių bei atskirų rūšių gyvūnų registravimo gyvenamosiose vietovėse taisyklių pažeidimas** 1. Gyvūnų įsigijimo, laikymo, veisimo, dresavimo, gabenimo ir prekybos jais taisyklių bei atskirų rūšių gyvūnų registravimo gyvenamosiose vietovėse taisyklių pažeidimas – užtraukia įspėjimą arba baudą iki dviejų šimtų litų. 2. Tokia pat veika, sukėlusi grėsmę asmens turtui, sveikatai ar gyvybei, – užtraukia baudą nuo dviejų šimtų iki keturių šimtų litų su gyvūnų konfiskavimu arba be konfiskavimo. 3. Šio straipsnio pirmojoje ir antrojoje dalyse numatyta veika, padaryta asmens, bausto už šiose dalyse numatytus pažeidimus, – užtraukia baudą nuo dviejų šimtų iki šešių šimtų litų su gyvūnų konfiskavimu arba be konfiskavimo. 4. Šio straipsnio pirmojoje dalyje numatyta veika, padariusi žalos asmens sveikatai ar turtui, – užtraukia baudą nuo penkių šimtų iki vieno tūkstančio litų su gyvūnų konfiskavimu arba be konfiskavimo. 5. Gyvūnų įsigijimo, laikymo, veisimo, dresavimo, gabenimo ir prekybos jais taisyklių bei atskirų rūšių gyvūnų registravimo gyvenamosiose vietovėse taisyklių pažeidimas, padaręs žalos asmens sveikatai ar turtui, padarytas asmens, bausto administracine nuobauda už šio straipsnio pirmojoje, antrojoje, trečiojoje ir ketvirtojoje dalyse numatytus pažeidimus, – užtraukia baudą nuo vieno tūkstančio iki dviejų tūkstančių litų su gyvūnų konfiskavimu arba be konfiskavimo.	– 2-5 dalyse numatoma papildoma administracinės nuobaudos rūšis (daikto konfiskavimas).
Nr. IX-2511, 2004-10-28, Žin., 2004, Nr. 166-6060 (2004-11-16), šis įstatymas skirtas užtikrinti Europos Sąjungos teisės akto, nurodyto šio įstatymo priede, įgyvendinimą	**110 straipsnis. Gyvūnų įsigijimo, laikymo, veisimo, dresavimo, gabenimo ir prekybos jais taisyklių bei atskirų rūšių gyvūnų registravimo gyvenamosiose vietovėse taisyklių ir Agresyvių šunų įvežimo, įsigijimo, laikymo, registravimo, veisimo, dresavimo ir prekybos jais taisyklių pažeidimas** 1. Gyvūnų įsigijimo, laikymo, veisimo, dresavimo, gabenimo ir prekybos jais taisyklių bei atskirų rūšių gyvūnų registravimo gyvenamosiose vietovėse taisyklių pažeidimas – užtraukia įspėjimą arba baudą iki dviejų šimtų litų. 2. <...> 3. Šio straipsnio pirmojoje <...> dalyse numatytos veikos, sukėlusios grėsmę asmens turtui, sveikatai ar gyvybei, – užtraukia baudą nuo keturių šimtų iki šešių šimtų litų su gyvūnų konfiskavimu arba be konfiskavimo. 4. Šio straipsnio pirmojoje, <...> dalyse numatytos veikos, padarytos asmens, bausto už šiose dalyse numatytus pažeidimus, – užtraukia baudą nuo keturių šimtų iki aštuonių šimtų litų su gyvūnų konfiskavimu arba be konfiskavimo. 5. Šio straipsnio pirmojoje <...> dalyse numatytos veikos, padariusios žalos asmens sveikatai ar turtui, – užtraukia baudą nuo penkių šimtų iki vieno tūkstančio litų su gyvūnų konfiskavimu arba be konfiskavimo. 6. Gyvūnų įsigijimo, laikymo, veisimo, dresavimo, gabenimo ir prekybos jais taisyklių bei atskirų rūšių gyvūnų registravimo gyvenamosiose vietovėse taisyklių ir Agresyvių šunų įvežimo, įsigijimo, laikymo, registravimo, veisimo, dresavimo ir prekybos jais taisyklių pažeidimas, padaręs žalos asmens sveikatai ar turtui, padarytas asmens, bausto administracine nuobauda už šio straipsnio pirmojoje, <...> dalyse numatytus pažeidimus, – užtraukia baudą nuo vieno tūkstančio iki dviejų tūkstančių litų su gyvūnų konfiskavimu arba be konfiskavimo.	– Nuo 5 iki 6 vnt. išsiplečia administracinių teisės pažeidimų sąrašas. – 2 ir 4 dalyse pasikeičia administracinės nuobaudos (baudos) dydis.
Nr. XI-2272,	**110 straipsnis. Gyvūnų įvežimo, įsigijimo, laikymo, veisimo, dresavimo,**	– Nuo 6 iki 14 vnt.

2012-10-03, Žin., 2012, Nr. 122-6127 (2012-10-20)	**vežimo, naudojimo, prekybos jais ar kitokio jų perdavimo reikalavimų bei atskirų rūšių gyvūnų ženklinimo ir registravimo taisyklių pažeidimas** 1. Gyvūnų įvežimo, įsigijimo, laikymo, veisimo, dresavimo, vežimo, naudojimo, prekybos jais ar kitokio jų perdavimo reikalavimų bei atskirų rūšių gyvūnų ženklinimo ir registravimo taisyklių pažeidimas – užtraukia įspėjimą arba baudą iki dviejų šimtų litų. 2. <...> 3. <...> 4. Šio straipsnio pirmojoje dalyje numatytos veikos, sukėlusios grėsmę asmens turtui, sveikatai ar gyvybei, – užtraukia baudą nuo dviejų šimtų iki keturių šimtų litų su gyvūnų konfiskavimu arba be konfiskavimo. 4. <...> 5. <...> 6. Šio straipsnio pirmojoje <...> dalyse numatytos veikos, padarytos asmens, bausto už šiose dalyse numatytus pažeidimus, – užtraukia baudą nuo keturių šimtų iki aštuonių šimtų litų su gyvūnų konfiskavimu arba be konfiskavimo. 7. <...> 8. <...> 9. Šio straipsnio pirmojoje dalyje numatytos veikos, dėl kurių atsirado žala asmens sveikatai ar turtui, – užtraukia baudą nuo penkių šimtų iki vieno tūkstančio litų su gyvūnų konfiskavimu arba be konfiskavimo. 10. <...> 11. <...> 12. Gyvūnų įvežimo, įsigijimo, laikymo, veisimo, dresavimo, vežimo, naudojimo, prekybos jais ar kitokio jų perdavimo reikalavimų bei atskirų rūšių gyvūnų ženklinimo ir registravimo taisyklių pažeidimas, dėl kurio atsirado žala asmens sveikatai ar turtui ir kuris padarytas asmens, bausto administracine nuobauda už šio straipsnio pirmojoje, ketvirtojoje, septintojoje ar dešimtojoje dalyse numatytus pažeidimus, – užtraukia baudą nuo vieno tūkstančio iki dviejų tūkstančių litų su gyvūnų konfiskavimu arba be konfiskavimo. 13. <...> 14. <...>	išsiplečia administracinių teisės pažeidimų sąrašas. − 4 dalyje pasikeičia administracinės nuobaudos (baudos) minimalus ir maksimalus dydis.
Nr. XII-1236, 2014-10-16, paskelbta TAR 2014-10-28, i. k. 2014-15013	**110 straipsnis. Gyvūnų įvežimo, įsigijimo, laikymo, veisimo, dresavimo, vežimo, naudojimo, prekybos jais ar kitokio jų perdavimo reikalavimų bei atskirų rūšių gyvūnų ženklinimo ir registravimo taisyklių pažeidimas** 1. Gyvūnų įvežimo, įsigijimo, laikymo, veisimo, dresavimo, vežimo, naudojimo, prekybos jais ar kitokio jų perdavimo reikalavimų bei atskirų rūšių gyvūnų ženklinimo ir registravimo taisyklių pažeidimas – užtraukia įspėjimą arba baudą iki penkiasdešimt septynių eurų. 2. <...> 3. <...> 4. Šio straipsnio pirmojoje dalyje numatytos veikos, sukėlusios grėsmę asmens turtui, sveikatai ar gyvybei, – užtraukia baudą nuo penkiasdešimt septynių iki vieno šimto penkiolikos eurų su gyvūnų konfiskavimu arba be konfiskavimo. 5. <...> 6. <...> 7. Šio straipsnio pirmojoje <...> dalyse numatytos veikos, padarytos asmens, bausto už šiose dalyse numatytus pažeidimus, – užtraukia baudą nuo vieno šimto penkiolikos iki dviejų šimtų trisdešimt vieno euro su gyvūnų konfiskavimu arba be konfiskavimo. 8. <...> 9. <...> 10. Šio straipsnio pirmojoje dalyje numatytos veikos, dėl kurių atsirado žala asmens sveikatai ar turtui, – užtraukia baudą nuo vieno šimto keturiasdešimt keturių iki dviejų šimtų aštuoniasdešimt devynių eurų su gyvūnų konfiskavimu arba be konfiskavimo. 11. <...> 12. <...>	− Pasikeičia straipsnio pavadinimas. − Pasikeičia administracinės nuobaudos (baudos) dydis ir valiuta.

	13. Gyvūnų įvežimo, įsigijimo, laikymo, veisimo, dresavimo, vežimo, naudojimo, prekybos jais ar kitokio jų perdavimo reikalavimų bei atskirų rūšių gyvūnų ženklinimo ir registravimo taisyklių pažeidimas, dėl kurio atsirado žala asmens sveikatai ar turtui ir kuris padarytas asmens, bausto administracine nuobauda už šio straipsnio pirmojoje, ketvirtojoje, septintojoje ar dešimtojoje dalyje numatytus pažeidimus, – užtraukia baudą nuo dviejų šimtų aštuoniasdešimt devynių iki penkių šimtų septyniasdešimt devynių eurų su gyvūnų konfiskavimu arba be konfiskavimo. 14. <...> 15. <...>	
Nr. XII-1847, 2015-06-23, paskelbta TAR 2015-06-30, i. k. 2015-10373	**110 straipsnis. Gyvūnų įvežimo, įsigijimo, laikymo, veisimo, dresavimo, vežimo, naudojimo, prekybos jais ar kitokio jų perdavimo reikalavimų bei atskirų rūšių gyvūnų ženklinimo ir registravimo taisyklių pažeidimas** 1. Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių gyvūnų gerovės ir apsaugos bei atskirų rūšių gyvūnų ženklinimo ir registravimo reikalavimus, pažeidimas – užtraukia įspėjimą arba baudą nuo dvidešimt devynių iki vieno šimto šešiolikos eurų. 2. <...> 3. <...> 4. Šio straipsnio pirmojoje dalyje numatytos veikos, sukėlusios grėsmę asmens turtui, sveikatai ar gyvybei, – užtraukia baudą nuo penkiasdešimt septynių iki vieno šimto penkiolikos eurų su gyvūnų konfiskavimu arba be konfiskavimo. 5. <...> 6. <...> 7. Šio straipsnio pirmojoje <...> dalyse numatytos veikos, padarytos asmens, bausto už šiose dalyse numatytus pažeidimus, – užtraukia baudą nuo vieno šimto penkiolikos iki dviejų šimtų trisdešimt vieno euro su gyvūnų konfiskavimu arba be konfiskavimo. 8. <...> 9. <...> 10. Šio straipsnio pirmojoje dalyje numatytos veikos, dėl kurių atsirado žala asmens sveikatai ar turtui, – užtraukia baudą nuo vieno šimto keturiasdešimt keturių iki dviejų šimtų aštuoniasdešimt devynių eurų su gyvūnų konfiskavimu arba be konfiskavimo. 11. <...> 12. <...> 13. „Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių gyvūnų gerovės ir apsaugos bei atskirų rūšių gyvūnų ženklinimo ir registravimo reikalavimus, pažeidimas, dėl kurio atsirado žala asmens sveikatai ar turtui ir kuris padarytas asmens, bausto administracine nuobauda už šio straipsnio pirmojoje, ketvirtojoje, septintojoje ar dešimtojoje dalyje numatytus pažeidimus, – užtraukia baudą nuo dviejų šimtų devyniasdešimties iki penkių šimtų septyniasdešimt devynių eurų su gyvūnų konfiskavimu arba be konfiskavimo.“ 14. <...>	− Nuo 15 iki 14 vnt. sumažėja administracinių teisės pažeidimų sąrašas. − 1 ir 13 dalyse pasikeičia administracinės nuobaudos (baudos) dydis.

Priedas Nr. 3

ANK 346 straipsnio ir ATPK 110 ir 90 straipsnių atitikties lentelė

ANK 346 straipsnis. Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo ir kitų gyvūnų gerovės ir apsaugos, atskirų rūšių gyvūnų ženklinimo ir registravimo reikalavimus reglamentuojančių teisės aktų pažeidimas	**ATPK Suvestinė redakcija (2016-12-01 - 2016-12-31)** **110 straipsnis.** Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių gyvūnų gerovės ir apsaugos bei atskirų rūšių gyvūnų ženklinimo ir registravimo reikalavimus, pažeidimas. **90 straipsnis.** Žiaurus elgesys su gyvūnais	**Administracinių teisės normų struktūros palyginimo rezultatai**
1. Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo ir kitų gyvūnų gerovės ir apsaugos, atskirų rūšių gyvūnų ženklinimo ir registravimo reikalavimus reglamentuojančių teisės aktų pažeidimas *užtraukia įspėjimą arba baudą nuo trisdešimt iki vieno šimto dvidešimt eurų.* 20. Už šio straipsnio 1 dalyje numatytą administracinį nusižengimą gali būti skiriamas gyvūnų konfiskavimas.	**1.** Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių gyvūnų gerovės ir apsaugos bei atskirų rūšių gyvūnų ženklinimo ir registravimo reikalavimus, pažeidimas *–užtraukia įspėjimą arba baudą nuo dvidešimt devynių iki vieno šimto šešiolikos eurų.*	Administracinės teisės normos dispozicija ir hipotezė sutampa, tačiau sankcijos skiriasi. ANK numatyta didesnė administracinės nuobaudos (baudos) suma. Be to ANK numato galimybę taikyti administracinę poveikio priemonę – gyvūnų konfiskavimą.
2. Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo ir kitų gyvūnų gerovės ir apsaugos, atskirų rūšių gyvūnų ženklinimo ir registravimo reikalavimus reglamentuojančių teisės aktų pažeidimas, sukėlęs grėsmę asmens turtui, sveikatai ar gyvybei, užtraukia baudą nuo penkiasdešimt iki vieno šimto dvidešimt eurų. 20. Už šio straipsnio 2 dalyje numatytą administracinį nusižengimą gali būti skiriamas gyvūnų konfiskavimas.	**4.** Šio straipsnio pirmojoje dalyje numatytos veikos, sukėlusios grėsmę asmens turtui, sveikatai ar gyvybei, –užtraukia baudą nuo penkiasdešimt septynių iki vieno šimto penkiolikos eurų su gyvūnų konfiskavimu arba be konfiskavimo.	Administracinės teisės normos dispozicija ir hipotezė sutampa, tačiau sankcijos skiriasi. ANK numatyta didesnė administracinės nuobaudos (baudos) suma. Be to ANK numato galimybę taikyti administracinę poveikio priemonę – gyvūnų konfiskavimą.
3. Šio straipsnio 1, 2 dalyse numatyti administraciniai nusižengimai, padaryti pakartotinai, užtraukia baudą nuo vieno šimto dvidešimt iki dviejų šimtų trisdešimt eurų. 20. Už šio straipsnio 3 dalyje numatytą administracinį nusižengimą gali būti skiriamas gyvūnų konfiskavimas.	**7.** Šio straipsnio pirmojoje ir ketvirtojoje dalyse numatytos veikos, padarytos asmens, bausto už šiose dalyse numatytus pažeidimus, – užtraukia baudą nuo vieno šimto penkiolikos iki dviejų šimtų trisdešimt vieno euro su gyvūnų konfiskavimu arba be konfiskavimo.	Administracinės teisės normos dispozicija ir hipotezė sutampa, tačiau sankcijos skiriasi. ANK numatyta didesnė administracinės nuobaudos (baudos) suma. Be to ANK numato galimybę taikyti administracinę poveikio priemonę – gyvūnų konfiskavimą.
4. Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo ir kitų gyvūnų gerovės ir apsaugos, atskirų rūšių gyvūnų ženklinimo ir registravimo	**10.** Šio straipsnio pirmojoje dalyje numatytos veikos, dėl kurių atsirado žala asmens sveikatai ar turtui, – užtraukia baudą nuo vieno šimto keturiasdešimt keturių iki dviejų	Administracinės teisės normos dispozicija ir hipotezė sutampa, tačiau sankcijos skiriasi. ANK numatyta didesnė administracinės 5

reikalavimus reglamentuojančių teisės aktų pažeidimas, dėl kurio atsirado žalos asmens sveikatai ar turtui, užtraukia baudą nuo vieno šimto penkiasdešimt iki trijų šimtų eurų. 20. Už šio straipsnio 4 dalyje numatytą administracinį nusižengimą gali būti skiriamas gyvūnų konfiskavimas.	šimtų aštuoniasdešimt devynių eurų su gyvūnų konfiskavimu arba be konfiskavimo.	
5. Šio straipsnio 4 dalyje numatytas administracinis nusižengimas, padarytas pakartotinai, užtraukia baudą nuo trijų šimtų iki penkių šimtų penkiasdešimt eurų. 20. Už šio straipsnio 5 dalyje numatytą administracinį nusižengimą gali būti skiriamas gyvūnų konfiskavimas.	**13.** Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių gyvūnų gerovės ir apsaugos bei atskirų rūšių gyvūnų ženklinimo ir registravimo reikalavimus, pažeidimas, dėl kurio atsirado žala asmens sveikatai ar turtui ir kuris padarytas asmens, bausto administracine nuobauda už šio straipsnio pirmojoje, ketvirtojoje, septintojoje ar dešimtojoje dalyje numatytus pažeidimus, – užtraukia baudą nuo dviejų šimtų devyniasdešimties iki penkių šimtų septyniasdešimt devynių eurų su gyvūnų konfiskavimu arba be konfiskavimo.	Administracinės teisės normos dispozicija ir hipotezė sutampa, tačiau sankcijos skiriasi. ANK numatyta didesnė administracinės nuobaudos (baudos) suma. Be to ANK numato galimybę taikyti administracinę poveikio priemonę – gyvūnų konfiskavimą.
16. Žiaurus elgesys su gyvūnu, gyvūno kankinimas užtraukia baudą nuo penkiasdešimt iki vieno tūkstančio dviejų šimtų eurų. 20. Už šio straipsnio 16 dalyje numatytą administracinį nusižengimą gali būti skiriamas gyvūnų konfiskavimas.	**90 straipsnis. Žiaurus elgesys su gyvūnais** 1. Žiaurus elgesys su gyvūnais, taip pat jų kankinimas – užtraukia baudą nuo penkiasdešimties iki vieno tūkstančio dviejų šimtų eurų su gyvūno (gyvūnų) konfiskavimu arba be konfiskavimo.	ANK 16 dalies, antroji, po kablelio esanti administracinės normos dalis, skiriasi, nes objektai įvardijami ne daugiskaita (gyvūnai), bet vienaskaita (gyvūnas). Abiejuose kodeksuose taip pat dar gali būti skiriamas gyvūnų konfiskavimas (ANK 346 straipsnio 20 dalis). Be to, pagal ANK gali būti taikoma administracinio poveikio priemonė – įpareigojimas dalyvauti alkoholizmo ir narkomanijos prevencijos, ankstyvosios intervencijos, sveikatos priežiūros, resocializacijos, bendravimo su vaikais tobulinimo, smurtinio elgesio keitimo ar kitose programose (kursuose). (ANK 346 straipsnio 21 dalis).
17. Šio straipsnio 16 dalyje numatytas administracinis nusižengimas, padarytas pakartotinai, užtraukia baudą nuo vieno tūkstančio dviejų šimtų iki vieno tūkstančio septynių šimtų penkiasdešimt eurų. 20. Už šio straipsnio 17 dalyje numatytą administracinį nusižengimą gali būti skiriamas gyvūnų konfiskavimas.	**90 straipsnis. Žiaurus elgesys su gyvūnais** 2. Tokia pat veika, padaryta asmens, bausto už šio straipsnio pirmojoje dalyje numatytus pažeidimus, – užtraukia baudą nuo vieno tūkstančio dviejų šimtų iki vieno tūkstančio septynių šimtų penkiasdešimties eurų su gyvūno (gyvūnų) konfiskavimu arba be konfiskavimo.	Abiejuose kodeksuose taip pat dar gali būti skiriamas gyvūnų konfiskavimas (ANK 346 straipsnio 20 dalis). Be to, pagal ANK gali būti taikoma administracinio poveikio priemonė – įpareigojimas dalyvauti alkoholizmo ir narkomanijos prevencijos, ankstyvosios intervencijos, sveikatos priežiūros, resocializacijos, bendravimo su vaikais tobulinimo, smurtinio elgesio keitimo ar kitose programose (kursuose). (ANK 346 straipsnio 21 dalis).

18. Žiaurus elgesys su gyvūnu, gyvūno kankinimas, kai dėl to gyvūnams gresia žūtis ar suluošinimas, užtraukia baudą nuo trijų šimtų iki vieno tūkstančio septynių šimtų penkiasdešimt eurų. 20. Už šio straipsnio 18 dalyje numatytą administracinį nusižengimą gali būti skiriamas gyvūnų konfiskavimas.	**90 straipsnis. Žiaurus elgesys su gyvūnais** 3. Žiaurus elgesys su gyvūnais, jų kankinimas, jeigu dėl to gyvūnui (gyvūnams) gresia žūtis ar suluošinimas, užtraukia baudą nuo trijų šimtų iki vieno tūkstančio septynių šimtų penkiasdešimties eurų su gyvūno (gyvūnų) konfiskavimu arba be konfiskavimo.	Abiejuose kodeksuose taip pat dar gali būti skiriamas gyvūnų konfiskavimas (ANK 346 straipsnio 20 dalis). Be to, pagal ANK gali būti taikoma administracinio poveikio priemonė – įpareigojimas dalyvauti alkoholizmo ir narkomanijos prevencijos, ankstyvosios intervencijos, sveikatos priežiūros, resocializacijos, bendravimo su vaikais tobulinimo, smurtinio elgesio keitimo ar kitose programose (kursuose). (ANK 346 straipsnio 21 dalis).
19. Šio straipsnio 18 dalyje numatytas administracinis nusižengimas, padarytas pakartotinai, užtraukia baudą nuo vieno tūkstančio septynių šimtų penkiasdešimt iki dviejų tūkstančių trijų šimtų eurų. 20. Už šio straipsnio 19 dalyje numatytą administracinį nusižengimą gali būti skiriamas gyvūnų konfiskavimas.	**90 straipsnis. Žiaurus elgesys su gyvūnais** 4. Tokia pat veika, padaryta asmens, bausto už šio straipsnio trečiojoje dalyje numatytus pažeidimus, – užtraukia baudą nuo vieno tūkstančio septynių šimtų penkiasdešimties iki dviejų tūkstančių trijų šimtų eurų su gyvūno (gyvūnų) konfiskavimu arba be konfiskavimo.	Abiejuose kodeksuose taip pat dar gali būti skiriamas gyvūnų konfiskavimas (ANK 346 straipsnio 20 dalis). Be to, pagal ANK gali būti taikoma administracinio poveikio priemonė – įpareigojimas dalyvauti alkoholizmo ir narkomanijos prevencijos, ankstyvosios intervencijos, sveikatos priežiūros, resocializacijos, bendravimo su vaikais tobulinimo, smurtinio elgesio keitimo ar kitose programose (kursuose). (ANK 346 straipsnio 21 dalis).
20. Už šio straipsnio **1, 2, 3, 4, 5**, 6, 7, 8, 9, 10, **16, 17, 18, 19** dalyse numatytus administracinius nusižengimus gali būti skiriamas gyvūnų konfiskavimas. Už šio straipsnio 11, 12, 13, 14, 15 dalyse numatytus administracinius nusižengimus privaloma skirti gyvūnų konfiskavimą.	_____	_____
21. Už šio straipsnio **1, 2, 3, 4, 5**, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, **16, 17, 18, 19** dalyse numatytus administracinius nusižengimus gali būti taikoma administracinio poveikio priemonė – įpareigojimas dalyvauti alkoholizmo ir narkomanijos prevencijos, ankstyvosios intervencijos, sveikatos priežiūros, resocializacijos, bendravimo su vaikais tobulinimo, smurtinio elgesio keitimo ar kitose programose (kursuose).	_____	_____

Priedas Nr. 4

Apklausos anketa

VMVT pareigūnų požiūris į gyvūnų gerovės apsaugos problematiką Lietuvoje

1. Kaip Jūsų manymu keičiasi visuomenės susirūpinimas gyvūnų gerove per pastaruosius 5-10 m.? *(prašome žymėti vieną ar daugiau variantų)*

- ☐ Visuomenėje gyvūnų gerovės klausimas tampa vis aktualesnis
- ☐ Visuomenėje gyvūnų gerovės klausimas kuo toliau tuo labiau suprantamas neteisingai (pvz., kaip gyvūnų teisės, perteklinis rūpestis ir pan.)
- ☐ Visuomenei labiausiai rūpi gyvūnų augintinių gerovė, o ne ūkinių gyvūnų gerovės klausimai
- ☐ Gyvūnų gerovės klausimai labiau rūpi miesto gyventojams
- ☐ Didelio skirtumo nepastebėjau
- ☐ Neturiu nuomonės
- ☐

1. klausimas: Pastebėjimai/komentarai/pasiūlymai: Manau kad,....

2. Ar Jums aišku kokiais atvejais už žiaurų elgesį su gyvūnu asmens veika užtraukia administracinę atsakomybę, o kuriais baudžiamąją atsakomybę?

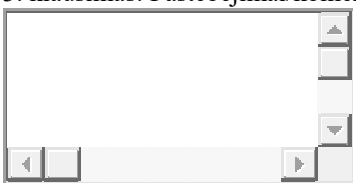
- ○ Taip, visiškai aišku
- ○ Aišku tik tada, kai gyvūnas žūsta, o kankinimo atvejais nėra aišku
- ○ Daugeliu atveju aišku
- ○ Dažniau neaišku, nei aišku
- ○ Visiškai neaišku
- ○

2. klausimas: Pastebėjimai/komentarai/pasiūlymai: Manau kad,....

3. Su kokiais sunkumais susiduriate vykdydami funkcijas gyvūnų gerovės ir apsaugos srityje? (prašome žymėti vieną ar daugiau variantų)

- ☐ Sunku praktikoje įvertinti gyvūnų gerovės reikalavimų pažeidimus, nes nėra reglamentuoti gyvūnų gerovės pažeidimo įvertinimo kriterijai
- ☐ Dažnai neaišku pagal kurią ANK 346 straipsnio dalį skirti administracinę nuobaudą už netinkamą elgesį su gyvūnais
- ☐ VMVT pareigūnams suteikta per mažai įgaliojimų, tinkamai gyvūnų gerovės ir apsaugos reikalavimų įgyvendinimo kontrolei vykdyti (pvz. įeiti į privačią valdą, gauti duomenis iš Valstybės registrų apie asmenis ir kt.)
- ☐ Didelis gaunamų skundų skaičius, dėl galimų gyvūnų gerovės reikalavimų pažeidimų
- ☐ Neturiu nuomonės

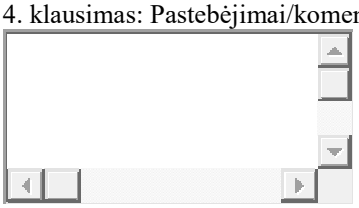
3. klausimas: Pastebėjimai/komentarai/pasiūlymai: Manau kad,....

4. Ar būtų naudinga priimti teisės aktą kuris nustatytų veterinarinius kriterijus gyvūnų sveikatos sutrikdymo mastui įvertinti ir pagal gautus tokio vertinimo rezultatus būtų nustatoma kokią teisinę atsakomybę asmens veiksmai užtraukia (t. y. ar administracinę ar baudžiamąją) **ir kokį ANK 346 straipsnio dalį taikyti priimant sprendimus dėl administracinės atsakomybės taikymo?**

- Esamo reglamentavimo pakanka ir aiškiau nebūtų
- Būtų tik apsunkintas pareigūnų darbas
- Būtų naudinga, seniai reikėjo
- Neturiu nuomonės
-

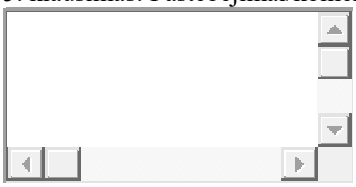
4. klausimas: Pastebėjimai/komentarai/pasiūlymai: Manau kad,....

5. Ar Jūsų manymu institucijų veikla teigiamai veikia gyvūnų gerovės reikalavimų įgyvendinimą šalyje?
Šio klausimo atsakymai viešai nepublikuojami

- Taip, institucijos prisideda, kad gyvūnų gerovės reikalavimų įgyvendinimo lygis šalyje gerėtų
- Institucijų indėlis nėra reikšmingas
- Institucijų funkcija kontroliuoti, o ne šviesti gyvūnų laikytojus ir kelti gyvūnų gerovės reikalavimų įgyvendinimo lygį šalyje
-

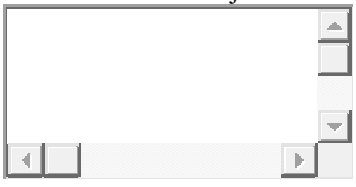
5. klausimas: Pastebėjimai/komentarai/pasiūlymai: Manau kad,....

6. Ar Jūsų manymu įstatymai aiškiai nustato Valstybės ir savivaldybės institucijų funkcijas (kompetencijas) gyvūnų gerovės ir apsaugos srityje?

- Taip, visiškai aiškiai
- Reglamentuota aiškiai, bet praktikoje iškyla sunkumų
- Reglamentavimas nėra aiškus, institucijų funkcijos persidengia
-

6. klausimas: Pastebėjimai/komentarai/pasiūlymai: Manau kad,....

7. Jūsų manymu, kokia administracinės atsakomybės taikymo, už gyvūnų gerovės ir apsaugos reikalavimų pažeidimus ir žiauraus elgesį su gyvūnais, problematika institucijų veikloje?

- ☐ Teisinio reglamentavimo stoka
- ☐ Teisinio reglamentavimo perteklius
- ☐ Teisės aktuose neaiškiai atskirtos valstybės ir savivaldybės institucijų kompetencijos
- ☐ Žmogiškųjų išteklių trūkumas
- ☐ Trūksta pareigūnų veiklos procedūras nustatančių vidaus kokybės sistemos dokumentų
- ☐ Neturiu nuomonės
- ☐

7. klausimas: Pastebėjimai/komentarai/pasiūlymai: Manau kad,....

8. Ar pastebėjote ATPK ir ANK taikymo skirtumus taikant administracinę atsakomybę už gyvūnų gerovės ir apsaugos reikalavimų pažeidimus / žiaurų elgesį su gyvūnais?

- ○ Ne, nepastebėjau skirtumo
- ○ Taip, pastebėjau skirtumą
- ○

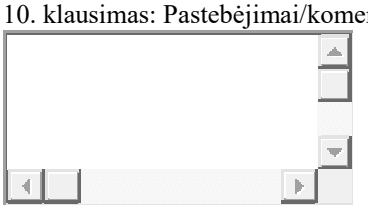
8.1. klausimas: Prašome nurodykite, kokį skirtumą pastebėjote ? Manau kad,....

9. Ar priėmus naująjį Gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymą pastebėjote teigiamų / neigiamų pokyčių sprendžiant gyvūnų gerovės apsaugos klausimus?

10. Su kokiais sunkumais susiduriate taikydami ANK 346 straipsnio 1-5 ir 16-19 dalis ?

- ☐ Taikymas visiškai aiškus. Galėčiau nesunkiai pakomentuoti ANK 346 str. 1-5 ir 16-19 dalyse nurodytų administracinių nusižengimų sudėties požymius
- ☐ Dažnai neaišku, pagal kurią ANK 346 straipsnio dalį skirti administracinę nuobaudą už netinkamą elgesį su gyvūnais
- ☐ Neaišku kuo skiriasi ANK 346 str. 16 ir 18 d. taikymas (t. y. „Žiaurus elgesys su gyvūnu, gyvūno kankinimas“ ir
  „Žiaurus elgesys su gyvūnu, gyvūno kankinimas, kai dėl to gyvūnams gresia žūtis ar suluošinimas“
- ☐ Aiškus ANK 346 str. 1-5 d. taikymas dėl gerovės ir apsaugos reikalavimų pažeidimų, bet neaiškus 16-19 d. taikymas dėl žiauraus elgesio su gyvūnais

10. klausimas: Pastebėjimai/komentarai/pasiūlymai: Manau kad,...

11. Kokia atsakomybė turėtų būti taikoma už ausų ir uodegų trumpinimą šuniukų vadai (nesant priežasčių dėl jų sveikatos)?

- Administracinė, pagal ANK 346 str. 16 d. *„Žiaurus elgesys su gyvūnu, gyvūno kankinimas“*
- Administracinė, pagal ANK 346 str. 18 d. *„Žiaurus elgesys su gyvūnu, gyvūno kankinimas, kai dėl to gyvūnams gresia žūtis ar suluošinimas“*
- Baudžiamoji, pagal 310 straipsnį *„Tas, kas žiauriai elgėsi su gyvūnu, jį kankino, jeigu dėl to gyvūnas žuvo arba buvo suluošintas“*

Priedas Nr. 5

Apklausos anketos rezultatai

VMVT pareigūnų požiūris į gyvūnų gerovės apsaugos problematiką Lietuvoje

1. Kaip Jūsų manymu keičiasi visuomenės susirūpinimas gyvūnų gerove per pastaruosius 5-10 m.? (*prašome žymėti vieną ar daugiau variantų*)

Atsakymo variantai	Kiekis	Santykis
Visuomenėje gyvūnų gerovės klausimas tampa vis aktualesnis	12	42.9%
Visuomenėje gyvūnų gerovės klausimas kuo toliau tuo labiau suprantamas neteisingai (pvz., kaip gyvūnų teisės, perteklinis rūpestis ir pan.)	6	21.4%
Visuomenei labiausiai rūpi gyvūnų augintinių gerovė, o ne ūkinių gyvūnų gerovės klausimai	5	17.9%
Gyvūnų gerovės klausimai labiau rūpi miesto gyventojams	4	14.3%
Didelio skirtumo nepastebėjau	0	0.0%
Neturiu nuomonės	0	0.0%
Kitas variantas*: Manau kad,* visuomenės supratimas gyvūnu gerove per pastaruosius 5-10 m, nepasikeitė, daugumai gyvūnas tai daiktas, kurį galima išmesti be atsakomybės.	1	3.6%

Pastebėjimai/komentarai/pasiūlymai:

1. Visuomenėje, kai kurių gyvūnų užjaučiančių įmonių yra ir kaip verslas, pasipelnymas prašo paaukoti Facebook, prideda augintinių (šunys, katės) nuotraukų, nors gyvūnų net neturi, o prašo aukų. Turėtų policija, mokesčių inspekcija labiau kontroliuoti tokius apsišaukėlius.
2. Sulaukiama daugiau pranešimų apie tariamus pažeidimus.
3. Pastebiu, kad kasmet daugėja išmestų gyvūnų skaičius. Prieglaudose neužtenka vietos gyvūnams augintiniams. Bet to gyvūnas vis dar daiktas, kurį galima išmesti. Pavyzdys - įvykis Tauragėje, kuomet šeimininkai savo šunį netinkamose sąlygose pririšo bulvių lauke, o asmuo, gelbėjęs šunį buvo nubaustas.
4. Gyvūnų gerovė labiau rūpi miestiečiams. Dar yra dalis kaimo gyventojų, kurie ne tik į gyvūnus augintinius, bet netgi į ūkinius gyvūnus žiūri gana abejingai. Įsikibę laikosi atgyvenusių ūkinių gyvūnų laikymo sąlygų ir požiūrių. Ir labai sunku tokiam laikytojui išaiškinti, kad gyvūnas taip pat turi jausmus, baimes ir turi teises.
5. Pokyčiai vyksta, visuomenė darosi sąmoningesnė, pokyčiai galėtų vykti greičiau.
6. Kad visuomenė rūpinasi gyvūnais - labai gerai, bet tai turi būti sveiko proto ribose.
7. Laukiniai gyvūnai šeriami, juos žmonės parsineša namo, o jų nei jaukinti, nei neštis namo, negalima, miesto žmonės nežinantys gyvūno fiziologinių poreikiu dažnai perspaudžia juo norėdami pasirūpinti ir dažnai pasitaiko kad neteisinga priežiūra ir mityba sukelia daug ligų. Mano manymų daugelį skundų gauname iš „didelės“ meilės gyvūnams ir neišmanymo.
8. Gyventojai sąmoningumas didėja, dažnai neliekama nuošalyje kai pastebima kada su gyvūnų elgiamasi netinkamai,
9. Gyvūnų gerovės klausimai tiesiogiai susiję su visuomenės išsivystymo lygiu bei pragyvenimo lygiu.

2. Ar Jums aišku kokiais atvejais už žiaurų elgesį su gyvūnu asmens veika užtraukia administracinę atsakomybę, o kuriais baudžiamąją atsakomybę?

Atsakymo variantai	Kiekis	Santykis
Taip, visiškai aišku	3	18.8%
Aišku tik tada, kai gyvūnas žūsta, o kankinimo atvejais nėra aišku	3	18.8%
Daugeliu atveju aišku	10	62.5%
Dažniau neaišku, nei aišku	0	0.0%
Visiškai neaišku	0	0.0%
Kitas variantas	0	0.0%

Pastebėjimai/komentarai/pasiūlymai:

1. Už žiaurų elgesį turi būti baudžiami visi, kurie taip daro;
2. Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo 4 straipsnyje aiškiai nurodyti žiauraus elgesio su gyvūnais veiksmai, tačiau praktikoje sunku įrodyti;
3. Didelė dalis skundų būna susijęs su laikytojais, kurie būna asocialūs, todėl gana sunku juos sugaudyti, nes, paprastai, jie kelioms dienoms ar savaitėms dingsta iš namų. O ir baudos kai kurių iš jų nebaugina, nes jie neturi jokių pajamų;
4. Žmonės dažnai neišmano kaip su gyvūnų elgtis ir dažnai jam sukelia fizinį skausmą;
5. Jei gyvūnas yra netinkamai laikomi ar bandoma gyvūnų augintiniais atsikratyti, dėl ko gresia žūtis, tai turėtų būti asmenims užtraukti administracinę atsakomybę. Jei gyvūnai yra sąmoningai kankinami, būdingas žiaurus elgesys su gyvūnais ir jų žudomas, tai daroma pakartotinai, asmenims turėtų užtraukti baudžiamąją atsakomybę;

3. Su kokiais sunkumais susiduriate vykdydami funkcijas gyvūnų gerovės ir apsaugos srityje? *(prašome žymėti vieną ar daugiau variantų)*

Atsakymo variantai	Kiekis	Santykis
Sunku praktikoje įvertinti gyvūnų gerovės reikalavimų pažeidimus, nes nėra reglamentuoti gyvūnų gerovės pažeidimo įvertinimo kriterijai	5	22.7%
Dažnai neaišku pagal kurią ANK 346 straipsnio dalį skirti administracinę nuobaudą už netinkamą elgesį su gyvūnais	0	0.0%
VMVT pareigūnams suteikta per mažai įgaliojimų, kad tinkamai gyvūnų gerovės ir apsaugos reikalavimų įgyvendinimo kontrolei vykdyti (pvz. įeiti į privačią valdą, gauti duomenis iš Valstybės registrų apie asmenis ir kt.)	13	59.1%
Didelis gaunamų skundų skaičius, dėl galimų gyvūnų gerovės reikalavimų pažeidimų	3	13.6%
Neturiu nuomonės	0	0.0%
Kitas variantas *Nėra teisės aktų uždraudžiančių laikyti gyvūnus baustiems už žiaurų elgesį, kontroliuojančių tarnybų kompetencijų ribos, lėtas progresas teisiniuose reikalavimuose.*	1	4.5%

Pastebėjimai/komentarai/pasiūlymai:

1. Turėtų labiau dirbti ir kitos institucijos gyvūnų gerovės klausimais;
2. gyvūnų gerovės kontrolę vykdo VMVT, policija ir savivaldybės, tačiau šių kontrolės įstaigų požiūris į gyvūnų gerovę skiriasi. Priežastis - nesusikalbėjimas. Jei vieni mato, kad tai gyvūnų gerovės pažeidimas, kiti nemato. VMVT inspektoriai fiksuoja tą ką mato. Jei gyvūnų savininkas VMVT inspektorių neįsileidžia apžiūrėti gyvūnų, trukdo, tada kreipiamės į policiją. O tai užtrunka, tyrimas užsitęsia ir tai dažniausiai baigiasi niekuo.

3. Sunku dėl to, kad nėra konkretumo. Dažnai dėl gerovės pažeidimo inspektoriaus nuomonė nesutampa su laikytojo nuomone, bet kai nėra konkrečiai parašyta, negali reikalauti. Dėl to ir teismą esame pralaimėję. Teisėja paklausė, kur konkrečiai parašyta, kad turi būti taip? Konkrečiai neparašyta, vadinasi negalite to reikalauti. PVZ. gauname skundą dėl per trumpos šuns grandinės. Vieniems atrodo ,kad ji turi būti bent jau 5 metrų ilgio, kitiems atrodo kad ir tokia per trumpa, kiti mano, kad reikia 10 metrų ilgio. Kokį ilgį turi nurodyti inspektorius? PVZ. gaunam pranešimą, kad privačioje valdoje, name moteris gyvena kartu su savo gyvūnais, kurių nešeria, neprižiūri. Reikia atlikti patikrinimą, tačiau durų moteris neatidaro. Reikėtų laužti duris ir įeiti, bet ir teismas tokio leidimo neduoda. Vėl galvosūkis.
4. Psichinę negalią turintys žmonės tūrėtų neauginti gyvūnų augintinių, ir ūkinių gyvūnų, bet tai sunkiai išsprendžiama, nes nuvykus į tikrinimą negali konstatuoti tokio fakto.
5. Dažniausiai gaunami pranešimai dėl gyvūnų gerovės ir sveikatingumo pažeidimų kai vyksta ginčai tarp kaimynų ne tik dėl gyvūnų, bet ir asmeninių nesutarimų, kur pranešėjas nori likti anonimišku, nes skundas gal būti melagingas. Tuo atveju veterinarijos inspektorius lieka ginčų tyrėju, sugaištama daug be reikalingo laiko. Kitu atveju gyvūnų augintinai dažniausiai būna neženklinti, todėl jų šeimininkus sunku nustatyti, todėl kyla problemų išaiškinti kas yra jų šeimininkas.
6. Taikant ANK trūksta teisininko konsultacijos. Reikalinga teisinga formuluotė, teisės akto taikymas/netaikymas.

4. Ar būtų naudinga priimti teisės aktą kuris nustatytų veterinarinius kriterijus gyvūnų sveikatos sutrikdymo mastui įvertinti ir pagal gautus tokio vertinimo rezultatus būtų nustatoma kokią teisinę atsakomybę asmens veiksmai užtraukia (t. y. ar administracinę ar baudžiamąją) **ir kokį ANK 346 straipsnio dalį taikyti priimant sprendimus dėl administracinės atsakomybės taikymo?**

Atsakymo variantai	Kiekis	Santykis
Esamo reglamentavimo pakanka ir aiškiau nebūtų	5	31.2%
Būtų tik apsunkintas pareigūnų darbas	1	6.2%
Būtų naudinga, seniai reikėjo	10	62.5%
Neturiu nuomonės	0	0.0%
Kitas variantas	0	0.0%

Pastebėjimai/komentarai/pasiūlymai:

1. Svarbiausia yra gyvūno sveikata ir gerovė. Praktikoje yra pasitaikę, kai gyvūnui būdavo blogai, jis neprižiūrimas, tai susitardavome su gyvūno šeimininku, kad jis atiduotų gyvūną į prieglaudą. Ten būdavo apžiūrimas veterinaro, įvertinama sveikatos būklė. Už gyvūno savanorišką atidavimą asmeniui jokių baudų netaikydavome. Kitu atveju, norint išgelbėti gyvūną, reikėtų kreiptis į teisėsaugą, o tai užtrunką.
2. Kuo daugiau konkretumo, tuo aiškiau. PVZ gyvūno gąsdinimas laikomas žiauriu elgesiu su gyvūnais. Bet labai skirtingai žmonės supranta tą gąsdinimą. Vienam atrodo, kad šūktelėjimas, dėl kurio šuo įlindo į būdą, jau yra gąsdinimas, kitam atrodo, kad išsigandusiam gyvūnui turėtų akys ant kaktos iššokti. O inspektoriui kaip vertinti, kur yra ta riba, iki kurios dar ne gąsdinimas ir už kurios prasideda gąsdinimas. Ir vėl nekonkretu, ir jeigu teisminis atvejis ir vėl garantuotas pralaimėjimas
3. Būtų naudinga priimti teisės aktą kuris nustatytų veterinarinius kriterijus gyvūnų sveikatos sutrikdymo mastui įvertinti, pagal gautus vertinimo rezultatus būtų nustatoma kokią teisinę atsakomybę asmens veiksmai užtraukia priimant sprendimus dėl administracinės atsakomybės taikymo.

5. Ar Jūsų manymu institucijų veikla teigiamai veikia gyvūnų gerovės reikalavimų įgyvendinimą šalyje?

Atsakymo variantai	Kiekis	Santykis
Taip, institucijos prisideda, kad gyvūnų gerovės reikalavimų įgyvendinimo lygis šalyje gerėtų	13	81.2%
Institucijų indėlis nėra reikšmingas	1	6.2%
Institucijų funkcija kontroliuoti, o ne šviesti gyvūnų laikytojus ir kelti gyvūnų gerovės reikalavimų įgyvendinimo lygį šalyje	1	6.2%
Kitas variantas *Pagal Lietuvos Respublikos gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo 3 straipsnį aiškiai nustatytos kompetencijos, tačiau nesusikalbėjimas ir skirtingas požiūris į gyvūnų gerovę neigiamai veikia gyvūnų gerovės reikalavimų įgyvendinimą šalyje.*	1	6.2%

Pastebėjimai/komentarai/pasiūlymai:

1. To priežastis, skirtingas požiūris į gyvūnų gerovę, nepakankamos žinios ir kompetencija gyvūnų gerovės srityje. Be to būtina šviesti visuomenę, įjungti gyvūnų gerovės ir priežiūros savanoriškas organizacijas ir gyvūnų gerovės pažeidimų atvejus viešinti. Gyvūnų kankintojai dažniausiai bijo ne baudų, o viešumo.
2. Labai svarbu, kad šioje gyvūnų gerovės grandinėje institucijos žinotų savo vietą ir funkcijas. Pradžia turi būti mokyklose. Visi vaikai turi žinoti, kas yra gyvūnas, ką jis jaučia ir ko jam reikia.
3. Žmonės dažnai įsigydami gyvūną nepagalvoja apie galimas problemas kurias sukels jo priežiūra ir fiziologinių poreikių tenkinimas.
4. Visuomenę veikia teigiamai žiniasklaida, televizija, spauda, susitikimai ir renginiai mokyklose ir t.t.

6. Ar, Jūsų manymu, įstatymai aiškiai nustato Valstybės ir savivaldybės institucijų funkcijas (kompetencijas) gyvūnų gerovės ir apsaugos srityje?

Atsakymo variantai	Kiekis	Santykis
Taip, visiškai aiškiai	0	0.0%
Reglamentuota aiškiai, bet praktikoje iškyla sunkumų	12	75.0%
Reglamentavimas nėra aiškus, institucijų funkcijos persidengia	4	25.0%
Kitas variantas	0	0.0%

Pastebėjimai/komentarai/pasiūlymai:

1. Kai susiduri su pažeidėjais visada būna klausimų;
2. Valstybės ir savivaldybės institucijos turi daugiau bendradarbiauti gyvūnų gerovės ir apsaugos srityje.
3. Nors įstatyme nurodytos institucijų funkcijos, bet praktikoje iškyla sunkumų nes už gyvūnų augintinių gerovę atsakingos ir savivaldybės ir VMVT ir dažnai neaišku kas turi atlikti patikrinimą. Tuos pačius klausimus sprendžia abi institucijos.
4. Netinkamas atitinkamų institucijų bendradarbiavimas teritorinių principų su VMVT veterinarijos inspektoriais, savivaldybių administracijos bei policijos atstovais sprendžiant tarpusavio „nesusikalbėjimą“ dėl gyvūnų gerovės nustatytų pažeidimų susidariusios situacijos galutinio išsprendimo, kur gyvūnus dėti, kai jus reiktų paimti iš savininko.

7. Jūsų manymu, kokia administracinės atsakomybės taikymo, už gyvūnų gerovės ir apsaugos reikalavimų pažeidimus ir žiauraus elgesį su gyvūnais, problematika institucijų veikloje?

Atsakymo variantai	Kiekis	Santykis
Teisinio reglamentavimo stoka	1	5.3%
Teisinio reglamentavimo perteklius	0	0.0%
Teisės aktuose neaiškiai atskirtos valstybės ir savivaldybės institucijų kompetencijos	9	47.4%
Žmogiškųjų išteklių trūkumas	2	10.5%
Trūksta pareigūnų veiklos procedūras nustatančių vidaus kokybės sistemos dokumentų	4	21.1%
Neturiu nuomonės	0	0.0%
Kitas variantas: *Kompetencijos trūkumas ir atsakomybės nebuvimas; Nėra institucijos teisinių aktų uždraudžiančių laikyti gyvūnus baustiems asmenims už žiaurų elgesį; Labai ilgas ir sudėtingas AN protokolo surašymas.*	3	15.8%

Pastebėjimai/komentarai/pasiūlymai:

1. Trūksta aiškumo
2. lengviau yra užfiksuoti, kad nėra gyvūnų gerovės pažeidimų ir byla baigta. Sunkiau rinkti informaciją, stebėti, fiksuoti, o tai reikia laiko.
3. Kompetentingoms institucijoms trūksta drąsos priimant atgrasančias priemones.
4. Popierinis variantas buvo nepalyginamai paprastesnis ir greitesnis. Dabar žmonės nepatenkinti, kad reikia ilgai laukti, kol surašomas protokolas, inspektorius turi skubėti, nervintis. Taip neturėtų būti - arba surašymas paprastesnis, arba mokomi inspektoriai.
5. Savivaldybė yra pasitvirtinusi „Gyvūnų laikymo gyvenamose vietose taisykles“, kurios pritaikytos pagal atitinkama teritoriją, todėl kai kas skiriasi, pagal finansus ir galimybes, pavyzdžiui-mūsų rajone nėra naminių gyvūnų augintinių prieglaudos, tuo apsunkiną jų gaudymą bei priežiūrą.

8. Ar pastebėjote ATPK ir ANK taikymo skirtumus taikant administracinę atsakomybę už gyvūnų gerovės ir apsaugos reikalavimų pažeidimus / žiaurų elgesį su gyvūnais?

Atsakymo variantai	Kiekis	Santykis
Ne, nepastebėjau skirtumo	7	43.8%
Taip, pastebėjau skirtumą	8	50.0%
Kitas variantas	0	0.0%
Neatsakė į klausimą	1	6.2%

Pastebėjimai/komentarai/pasiūlymai:

1. ANK aiškesnis ir konkretesnis.
2. 346 str.1 ir 4d.bei 346str.16 ir 18d.
3. Jokio skirtumo nepastebėjau
4. Aiškiau išdėstyta sprendimai dėl žiauraus elgesio su gyvūnais
5. ANK taikymas yra daug konkretesnis ir aiškesnis, nes yra išskirstytas punktais, konkrečiai nurodytas administracinių nuobaudų dydis.

9. Ar priėmus naująjį Gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymą pastebėjote teigiamų / neigiamų pokyčių sprendžiant gyvūnų gerovės apsaugos klausimus?

1. Pastebėjau teigiamų pokyčių, bet gal tai daugiau susiję su žmonių sąmoningumu, pakitusiu požiūriu
2. pokyčių visuomenėje nėra, nauda tik pareigūnams
3. Šiek tiek teigiamų pokyčių.
4. Beveik tobulas.
5. Jokių pokyčių nepastebėjau
6. Geresnis bendradarbiavimas su savivalda
7. Naujajame Gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatyme pastebėjau daugiau teigiamų pokyčių, kaip daugiau išskirta konkrečių paaiškinimu su žiauraus elgesio su gyvūnais ir jų kankinimų punktų, kas liečia gyvūnų registracija ir ženklinimą, savivaldybių administracijų institucijų pareigos ir t.t.
8. Teigiamų.
9. Galbūt

10. Su kokiais sunkumais susiduriate taikydami ANK 346 straipsnio 1-5 ir 16-19 dalis ?

Atsakymo variantai	Kiekis	Santykis
Taikymas visiškai aiškus. Galėčiau nesunkiai pakomentuoti ANK 346 str. 1-5 ir 16-19 dalyse nurodytų administracinių nusižengimų sudėties požymius	3	16.7%
Dažnai neaišku, pagal kurią ANK 346 straipsnio dalį skirti administracinę nuobaudą už netinkamą elgesį su gyvūnais	6	33.3%
Neaišku kuo skiriasi ANK 346 str. 16 ir 18 d. taikymas (t. y. „Žiaurus elgesys su gyvūnu, gyvūno kankinimas“ ir „Žiaurus elgesys su gyvūnu, gyvūno kankinimas, kai dėl to gyvūnams gresia žūtis ar suluošinimas“	4	22.2%
Aiškus ANK 346 str. 1-5 d. taikymas dėl gerovės ir apsaugos reikalavimų pažeidimų, bet neaiškus 16-19 d. taikymas dėl žiauraus elgesio su gyvūnais	5	27.8%

Pastebėjimai/komentarai/pasiūlymai:

1. sankciją taikyti reikia nuo mažiausios ir eiti palaipsniui prie didesnės
2. Neaiškus ANK 346 str. 16 ir 18 d. taikymas „Žiaurus elgesys su gyvūnu, gyvūno kankinimas“ ir „Žiaurus elgesys su gyvūnu, gyvūno kankinimas, kai dėl to gyvūnams gresia žūtis ar suluošinimas“, nes nėra nustatytų veterinarinių kriterijų gyvūnų sveikatos sutrikdymo mastui įvertinti.

11. Kokia atsakomybė turėtų būti taikoma už ausų ir uodegų trumpinimą šuniukų vadai (nesant priežasčių dėl jų sveikatos)?

Atsakymo variantai	Kiekis	Santykis
Administracinė, pagal ANK 346 str. 16 d. "Žiaurus elgesys su gyvūnu, gyvūno kankinimas"	14	87.5%
Administracinė, pagal ANK 346 str. 18 d. "Žiaurus elgesys su gyvūnu, gyvūno kankinimas, kai dėl to gyvūnams gresia žūtis ar suluošinimas"	2	12.5%
Baudžiamoji, pagal 310 straipsnį "Tas, kas žiauriai elgėsi su gyvūnu, jį kankino, jeigu dėl to gyvūnas žuvo arba buvo suluošintas"	0	0.0%